T&T EASY SCRIPT EPSON & MPS

COMMODORE 64 DELTEX

EPSON & MPS T&T EASY SCRIPT

COMMODORE 64 DELTEX

T&T EASY SCRIPT EPSON & MPS

COMMODORE 64 DELTEX

EPSON & MPS T&T EASY SCRIPT

COMMODORE 64 DELTEX

T&T EASY SCRIPT EPSON & MPS

COMMODORE 64 DELTEX

EPSON & MPS T&T EASY SCRIPT

COMMODORE 64 DELTEX

ŐRI ISTVÁN

FEDEZZÜK FEL..

NOVOTRADE

ŐRI ISTVÁN

FEDEZZÜK FEL...

NOVOTRADE

Lektorálta: Ats László
Siba László
Szerkesztette: Bánó Ildikó

A kiadványért felel RÉNYI GABOR, a Novotrade Rt.
vezérigazgatója
Budapest, 1988

ISBN 963 02 5557 X

Készült a Somogy Megyei Nyomdaipari Vállalat kaposvári
üzemében
Felelös vezetö: MIKE FERENC igazgató

*Ajánlom könyvemet Feleségemnek és Fiamnak,
akik az élet mindennapi terheinek
vállamról való levételével
lehetővé tették megírását.*

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS

Iratkészitésre (előállításra) irodai és dokumentációs munkák végzésekor alapvetően kétféle módszer alakult ki, amelyeket ma is alkalmaznak.

Időrendben haladva:

kezdetben volt a toll,

az iratokat kézzel írták; ez ma is élő módszer. Majd

lett a gép,

amely az írógépek különböző tipusain át a számitógéppel segített szövegfeldolgozásig könnyíti munkánkat. [1]

Hogy ki melyik módszert követi, azt a személy és környezete határozza meg. A szövegfeldolgozás fejlődése során azonban bebizonyosodott, hogy számitógéppel segitve jóval hatékonyabban tudunk bármilyen iratot előállítani, mint írógéppel vagy pedig kézi eljárással, mert

- gyorsabb a szövegbevitel, nagyobb a beviteli biztonság;
- a szöveg tárolható, visszaolvasható, könnyen javítható, tetszőleges időpontban átszerkeszthető;
- a feldolgozó személyt kevésbé veszi igénybe, ezáltal kevésbé fárad el;
- minden igényt kielégitő iratminőség érhető el a számítógéphez kapcsolható különféle nyomtatókkal;
- szerkesztést támogató szoftverek segitik a munkát;
- anyag- és energiatakarékos (munkaidő, idegesség, leporelló, festékszalag).

Mindent egybevetve, arra a következtetésre jutunk, hogy iratelőállításra érdemes egy megfelelő szoftverrel ellátott számitógépes rendszert üzembe állítani. Vonatkozik ez az egyszerű irodai levelezésre éppen úgy, mint a szakanyagok (értekezések, segédletek, jegyzetek, könyvek stb.) szerkesztésére, nyomtatására.

Például egy viszonylag egyszerű, olcsó, a hazai piacon könnyen beszerezhető, Commodore 64-alapú konfiguráció kiválóan alkalmas szövegfeldolgozásra a következő kiépítésben:

1. Hardver:
   - Commodore 64 személyi számítógép,
   - VIC 1541 hajlékonylemez meghajtó,
   - MPS, EPSON vagy velük kompatibilis nyomtató.

2. Szoftver:
   - EASY SCRIPT vagy DELTEX szövegszerkesztő program.

Könyvünk az EASY SCRIPT és DELTEX programokkal való szövegfeldolgozást ismerteti.

S hogy miért ezt a két programot választottuk?

Azért, mert tapasztalataink szerint az EASY a kategóriájában a legkitűnőbb szövegszerkesztő, gyakorlatilag mindent tud, ami a mindennapi irat-előállításhoz szükséges, sőt, egy kis gyakorlattal olyan lehetőségeit is felfedezhetjük, amelyek első ránézésre hihetetlennek tűnnek.

Mindezek után mit mondjunk a NOVOTRADE DELTASoft DELTEX programcsaládjáról?

Csak egyet: a DELTEX programok az EASY SCRIPT továbbfejlesztett, jelentősen kibővített változatai, amelyek az összes EASY-parancson túl további hasznos funkciókkal segítik, könnyítik meg a szövegfeldolgozási munkánkat! Az EASY SCRIPT-tel egyszerű dolgozni, mert logikus, könnyen áttekinthető program, a DELTEX-szel pedig élvezet dolgozni. Az EASY SCRIPT-DELTEX viszonyában előállt az az életben sokszor tapasztalható eset, hogy a tanítvány tudásban elhagyja mesterét! A DELTEX-ben harmónikus egységet alkot a „mester", azaz az EASY SCRIPT tudása és azok a plusz szolgáltatások, amelyekkel a DELTEX, mint „tanítvány", magasan a „mestere" fölé emelkedik.

Ezért az egész könyvön végigvonul az EASY SCRIPT-DELTEX párhuzam, legyen szó bármely funkcióról vagy alkalmazásról.

A szoftver mellett természetesen nem feledkezünk meg a hardverről sem, amelyen a szövegfeldolgozó programok futnak, ill. amelyek a nyomtatott végterméket állítják elő.

A könyv hat fejezetre tagolódik; ezekben fokozatosan közelítünk a főtéma, az EASY SCRIPT és a DELTEX szövegszerkesztők gyakorlati alkalmazásának bemutatása felé.

Könyvünk célja egyrészt megkedveltetni az olvasót a számítógépes szövegfeldolgozással, másrészt pedig megismertetni az EASY SCRIPT-alapú programok használatával. Ehhez igazodnak a fejezetek mind tartalmilag, mind formailag.

Elkötelezettségünket az EASY és a DELTEX mellett sok-sok példával (s nem utolsó sorban e könyvvel is!) igyekszünk indokolni; természetesen nem hallgatjuk el az egyes programok korlátait sem.

Mivel könyvünket egyben tankönyvnek is ajánljuk, ezért az első fejezetben röviden elmondjuk, hogyan célszerű használni. A 2., 3. fejezetben a Commodore 64 számítógépet és perifériáit, majd az EASY SCRIPT és a DELTEX programok általános tulajdonságait, valamint üzembehelyezésüket ismertetjük. A 4. fejezetben - párhuzamosan az egyes DELTEX programokkal - részletesen leírjuk az EASY SCRIPT összes szolgáltatását, míg az 5. fejezet a tippeké és a trükköké. Sok hasznos apróságot olvashatunk itt az EASY SCRIPT használatával kapcsolatban. Végül a 6. fejezetben alkalmazási példákat mutatunk be, kiegészítve a mellékletekben található nyomtatási mintákkal.

A témát és határterületeit mélyebben az irodalomjegyzékben ajánlott művek elolvasásával ismerhetjük meg.

A könyvben a következő rövidítések találhatók:

(R), **(RET)**, **(RETURN)** = RETURN-parancs (a RETURN-billentyű lenyomása)
crs → ↑ ← ↓ = kurzor, a megfelelő irányítással
ch vagy **ch.** = a „karakter" szó rövidítése
C= = Commodore-billentyű
fn. = file-név (állománynév)
R/S = **RUN/STOP**, a RUN/STOP billentyű lenyomása
[*] = **F3**, a formátumsor kezdő karaktere
[■] = **RETURN**, szövegvégjel
[←] = **F1 X/A**, blokkáthelyezésjel
[#] = **F1 #**, oldalszámozásjel
[1] [2] [3] [4] [5]
[6] [7] [8] [9] [0] = **F1 1 ... F1 9 F1 0**, a 0÷9. billentyűkre definiált nyomtatóvezérlő kódok.

A szövegszerkesztésben az egyes EASY-, ill. DELTEX-parancsok többre is alkalmasak, mint azt első ránézésre gondolnánk. Ezekről a lehetőségekről az 5. és/vagy 6. fejezetben külön is írunk; a fejezetek közötti kapcsolattartás érdekében a parancsleírás kiegészül egy

T&T és/vagy **A**

jelzéssel, valamint sorszámmal, annak megfelelően, hogy az 5. fejezetben tárgyalt tippek és trükkök, ill. a 6. fejezet alkalmazási példái vonatkoznak-e rájuk.

A könyv teljes anyaga részben az EASY SCRIPT, részben az EPSON-DELTEX szövegszerkesztővel készült EPSON FX-85 típusú nyomtatón, ezzel is illusztrálva, hogy egy igényes szövegszerkesztő programmal és egy intelligens nyomtató összekapcsolásával jó minőségű, magas esztétikai színvonalú szakanyagot lehet létrehozni.

A különösen fontos részekre, szabályokra a „FIGYELEM!" vagy a „VIGYÁZAT" feliratokkal hívjuk fel a figyelmet. A szabályokat vastagon szedtük, betartásuk alapvetően fontos a sikeres munka érdekében.

Végezetül: könyvünket vitairatnak is szánjuk, örülnénk, ha a leírtakkal vitába szállna az olvasó, új vagy más megoldásokat fedezne fel és próbálna ki, ezzel egyaránt gazdagítva saját ismereteit és a szövegfeldolgozás tudományát.

Bízunk abban, hogy könyvünk elolvasása után a kétkedőket is sikerül meggyőzni igazunkról, s a szövegfeldolgozó rendszereket alkalmazók népes tábora újabb hívekkel gyarapodik.

1. HOGYAN HASZNÁLJUK A KÖNYVET?

Először is: Kiknek ajánljuk a könyvet?

A legszélesebb olvasótábornak! Kezdve a számítástechnikával még meg nem „fertőzöttektől" a profi szövegfeldolgozókig, a számítógépet kedvelőktől a számítástechnikával most ismerkedőkig. Azoknak is, akik mindennapjában rutinmunkává vált a szövegfeldolgozás, és azoknak is, akik nap, mint nap küzdenek a levelek, jelentések, beszámolók tömegével, kézzel írnak tele oldalakat, hogy majd jól-rosszul legépelve lássák őket viszont.

Akikben most vetődött fel a szövegfeldolgozás alkalmazásának gondolata és eddig nem foglalkoztak számítástechnikával, megnyugtatásképpen mondhatjuk: az EASY SCRIPT és a DELTEX megismeréséhez minimális számítástechnikai előképzettség szükséges! Elolvasva a 2. és 3. fejezetet, kellő ismeretekkel fognak rendelkezni a Commodore 64 rendszer összeállításával és az EASY SCRIPT, ill. a DELTEX programok elindításával kapcsolatban. Ez a kezdő lépés a számítógépes szövegfeldolgozás felé vezető úton.

Ha az olvasó dolgozott Commodore gépekkel, ha egyszerű leveleket már írt EASY-ben, akkor nem kezdő a szakmában és bátran átugorhatja a 2. és 3. fejezetet.

Sokan megjelenése óta használják az EASY SCRIPT-et, a DELTEX-et. Ők jól ismerik a parancsokat, s munkájuknak, érdeklődési körüknek megfelelően számos trükköt is felfedeztek. Tehát otthon vannak a szövegfeldolgozásban. Mégis ajánljuk nekik a 4., 5. és 6. fejezet elolvasását, hiszen ahány ember, annyi ötlet: könyvünk korántsem teljes, s amint már említettük, örülnénk, ha a könyvünk elolvasásának hatására a félprofikból profi alkalmazók válnának, a profi szakemberek pedig megosztanák velünk is az ötleteiket.

A könyv használatának alapelve: mindenki azokat a fejezeteket, és olyan mélységben olvassa el, ahogy szükségét érzi, vagy napi munkája, érdeklődése erre készteti.

Az egyes üzemmódok (EDIT, DISK stb.) parancsait az alkalmazás gyakoriságának sorrendjében ismertetjük. Így fokozatosan haladva, előbb egyszerű, majd egyre bonyolultabb iratokat tudunk szerkeszteni és nyomtatni. Ami lényeges: egy új paranccsal, művelettel találkozva, addig ne menjünk tovább, amíg azt be nem gyakoroltuk, többször ki nem próbáltuk! Külön felhívjuk a figyelmet a 4.1.1.23. pontra (Az alapvető formátum-

parancsok összefoglalása). Ebben egy olyan iratfejlécet mutatunk be, amelyet az EASY SCRIPT vagy DELTEX szerkesztő- (EDIT-) módjában begépelve, formázott, szép kivitelű anyagot tudunk előállítani.

Ha már rutinszerűen alkalmazzuk a 4. fejezetben leírtakat, próbáljuk ki az 5. fejezet tippjeit, trükkjeit, és látni fogjuk, hogy munkánk egyre könnyebbé válik, egyre kevesebb idő fog eltelni az ötlet és a végleges formájú nyomtatott irat megszületése között.

Most pedig ismerkedjünk meg a Commodore 64 számítógéppel és perifériáival, amelyek a szövegfeldolgozás hardver környezetét alkotják.

2. A SZÖVEGFELDOLGOZÁS HARDVER-KÖRNYEZETE

Az EASY SCRIPT szövegszerkesztő programot és a DELTEX programcsaládot Commodore 64 számítógépre fejlesztették ki. A szövegek kezelésére (mentés, olvasás) hajlékonylemez-meghajtó vagy kazettás magnetofon, nyomtatásra pedig minden olyan nyomtató használható, amely illeszthető a Commodore 64-hez.

Ismerkedjünk meg röviden ezekkel a berendezésekkel, és nézzük meg, hogyan állítható össze egy, szövegfeldolgozásra alkalmas mikroszámítógépes rendszer.

2.1. A Commodore 64 személyi számítógép

A Commodore 64 személyi számítógép jól kézre álló, könnyen kezelhető, szimpatikus berendezés, amelyet nem csak programozásra, futtatásra, hanem - bizonyos határok között - rendszerek vezérlésére is használhatunk. Előnyös tulajdonságainak köszönhetően (az árához képest nagy tudású, szoftver- és perifériaellátottsága kiemelkedő) hazánkban a legelterjedtebb mikrogép ebben a kategóriában.

A számítógépnek 64 kbyte RAM (írható/olvasható) memóriája van, amely saját és felhasználói területre oszlik. A saját területen találjuk a képernyőmemóriát, a kazettapuffert stb., a felhasználónak ezért kb. 39 kbyte szabad hely áll rendelkezésére a felhasználói területen.

A Commodore 64 billentyűzetét egybeépítették a központi egységgel. A billentyűzeten található betűk, számok, grafikai jelek segítségével gépelhetjük be, ill. aktivizálhatjuk a számítógépnek, vagy az éppen futó programnak szánt parancsainkat, a programsorokat. A billentyűzet egy speciális csoportjával, a kurzorvezérlő billentyűkkel mozognatunk a teljes képernyőn. A **SHIFT-C=** (**SHIFT-Commodore**) billentyűpárossal a beépített kétféle karakterkészletet válthatjuk át (kisbetű-nagybetű, nagybetű-grafika).

A gép bekapcsolásakor nagybetű-grafika állapotban vagyunk. Ha a **SHIFT**- és a C=-billentyűt egyszerre lenyomjuk, akkor kisbetű-nagybetű (írógép) módba térünk át. Ebben dolgozik az EASY SCRIPT és a DELTEX is. A képernyős megjelenítő lehet színes vagy fekete-fehér tv., ill. monitor. Ha ezeknek van video bemenetük, akkor a Commodore 64 videobemenetét célszerű használni (stabil kép!). A képernyőn a karakterek 8x8-as mátrixban, 25 sorban, 40 oszlopban jelennek meg.

A témával kapcsolatos további ismereteket a [2], [3], [4] és [5] irodalmakból is meríthetünk.

2.2. A hajlékonylemez meghajtó és a kazettás egység

A Commodore 64-hez soros kábellel csatlakozik a VC-1541 típusú **mágneslemez-meghajtó** (floppy driver), amely 5,1/4"-es hajlékony mágneslemezt (floppy disk-et) kezel, egy oldalas, szimpla sűrű felírási móddal. Egy lemezoldal kapacitása 175 kbyte, ez a lemez megfordításával (írásengedélyező rés vágásával) elvileg megduplázható.

A meghajtó tartalmaz egy önálló operációs rendszert (DOS, Disk Operating System), amely nem csak a meghajtót kezeli, hanem a Commodore 64-gyel való adatforgalmat is biztosítja, részben BASIC, részben pedig - a 15. csatorna megnyitásával - DOS-parancsokkal (írás, olvasás, inicializálás, file-törlés, átnevezés stb.). Ezen kívül lehetőségünk van blokkok (256 byte-os adategységek) közvetlen mozgatására, a lemeztartalomjegyzék (directory) bejegyzéseinek felülírására is.

A mágneslemezen program (PRG), szekvenciális (SEQ), relatív (REL) és felhasználói (USR) file-okat hozhatunk létre, a törölt file-ok kiterjesztése pedig DEL. Ez utóbbi a lemeztartalom-jegyzékben nem jelenik meg, de fizikai sértetlensége esetén célprogramokkal (pl. DISK RETTER) érvényesíthető. Így a tévedésből törölt állományokhoz újra hozzáférhetünk.

Az EASY SCRIPT és a DELTEX mint programfile, a velük előállított szövegállományok pedig szekvenciális file-okként jelennek meg a directory-ban.

A lemez- és file-kezelésről, valamint a meghajtóegység belső életéről további ismereteket szerezhetünk a [6] és [7] elolvasásával.

Itt említjük meg a **kazettás egységet** is, amely egy sajátosan kiépített magnetofon. Jellemzője, hogy billentyűinek állapotát (lenyomva/kiengedve) a Commodore 64 le tudja kérdezni (Datasette). A magnót bármilyen gyártmányú, de lehetőleg 30 percnél rövidebb játékidejű kazettával használhatjuk. A mágnesszalagon soros az adattárolás. Nem ajánljuk a szövegfeldolgozó rendszer háttértár perifériájaként alkalmazni lassúsága és az egyes készülékek megbízhatatlansága miatt.

2.3. Az EPSON és az MPS típusú mátrixnyomtatók

Az EASY SCRIPT-tel és a DELTEX-szel való professzionális szövegfeldolgozás kulcsperifériái a nyomtatók. Közülük is ki kell emelni az EPSON és az EPSON-kompatibilis berendezéseket, amelyek beépített processzora - a DOS-hoz hasonló - nagy intelligenciájú **POS** (Printer Operating System; Nyomtató Operációs Rendszer) használatát teszi lehetővé.

A POS segítségével többféle írásképet, karakterkészletet, grafikus opciókat (választási lehetőségeket) működtethetünk szövegszerkesztőből.

Például a későbbiekben többször is említésre kerülő EPSON FX-85 típusú mátrixnyomtató egyaránt rendelkezik hengeres és traktoros papírtovábbító egységgel, így mind levélpapírt, mind pedig szélperforált leporellót használhatunk hordozóként. A maximális papírszélesség 240 mm, egy sorba maximálisan 80 normál (pica) formájú karaktert nyomtathatunk. (Más karaktertípusok esetén elérhető a 132 karakter/sor nyomtatása is!) [8], [9], [10], [11], [12], [13], [17], [18], [19]

Szélesebb hordozó (leporelló, gépírólap) fűzhető az EPSON 100-as/1000-es sorozatának készülékeibe (FX-100/105/1000): egy sorba maximálisan 136 normál karaktert írhatunk, sűrített, ill. index módban pedig kihasználhatjuk az EASY vagy a DELTEX teljes margótartományát (**▣lm1:rm239▣**).

A nyomtató illesztőkábellel, párhuzamos csatornán keresztül csatlakoztatható a Commodore 64-hez (ez nem azonos a lemezmeghajtó és az MPS nyomtatók kábelével!).

A zavartalan szövegfeldolgozás érdekében a nyomtató üzembehelyezésekor ellenőrizzük, hogy a DIP-kapcsolókkal való hardverbeállítások az 5. mellékletnek megfelelően lettek-e végrehajtva (Commodore 64, ill. IBM PC/XT/AT központi egység esetén).

Az MPS-DELTEX és számos EASY-továbbfejlesztés (magyarítás) MPS801/802/803 típusú, ill. velük kompatibilis nyomtatókat kezelnek, amelyek relatíve kisebb tudásszintjét (pl. karakterszerkesztővel) emelni lehet, olyannyira, hogy velük lehetővé válik speciális jeleket tartalmazó szakszövegek nyomtatása is.

Az adatforgalom soros kábelen keresztül zajlik. [16], [20]

Az MPS nyomtatók tudják a szövegfeldolgozáshoz szükséges egyszerűbb funkciókat (sortávolság változtatás, tabulálás, kétféle karakterkészlet stb.), valamint egyszerre egy felhasználói karaktert is definiálhatunk, szövegbe szerkeszthetünk és nyomtathatunk (l. a 4.4. alfejezetet). Az MPS801 egyirányban, míg a 802 és 803 kétirányban nyomtat.

2.4. A lehetséges konfigurációk és csatlakoztatások

A hardver elemek áttekintése után állítsunk össze egy EASY SCRIPT-alapú szövegfeldolgozó rendszert működtető konfigurációt:

- Commodore 64 számítógép,
- VC-1541 lemezegység (vagy magnetofon) adatkábellel,
- MPS vagy EPSON nyomtató adatkábellel (párhuzamos kábel).

Ha csak rögzítjük a szöveget, akkor a nyomtató és a hozzá tartozó adatkábel a konfigurációból elmaradhat.

Egy lehetséges összeállítást az 1. ábrán látunk (az egyes készülékek felülnézetben).

F I G Y E L E M !

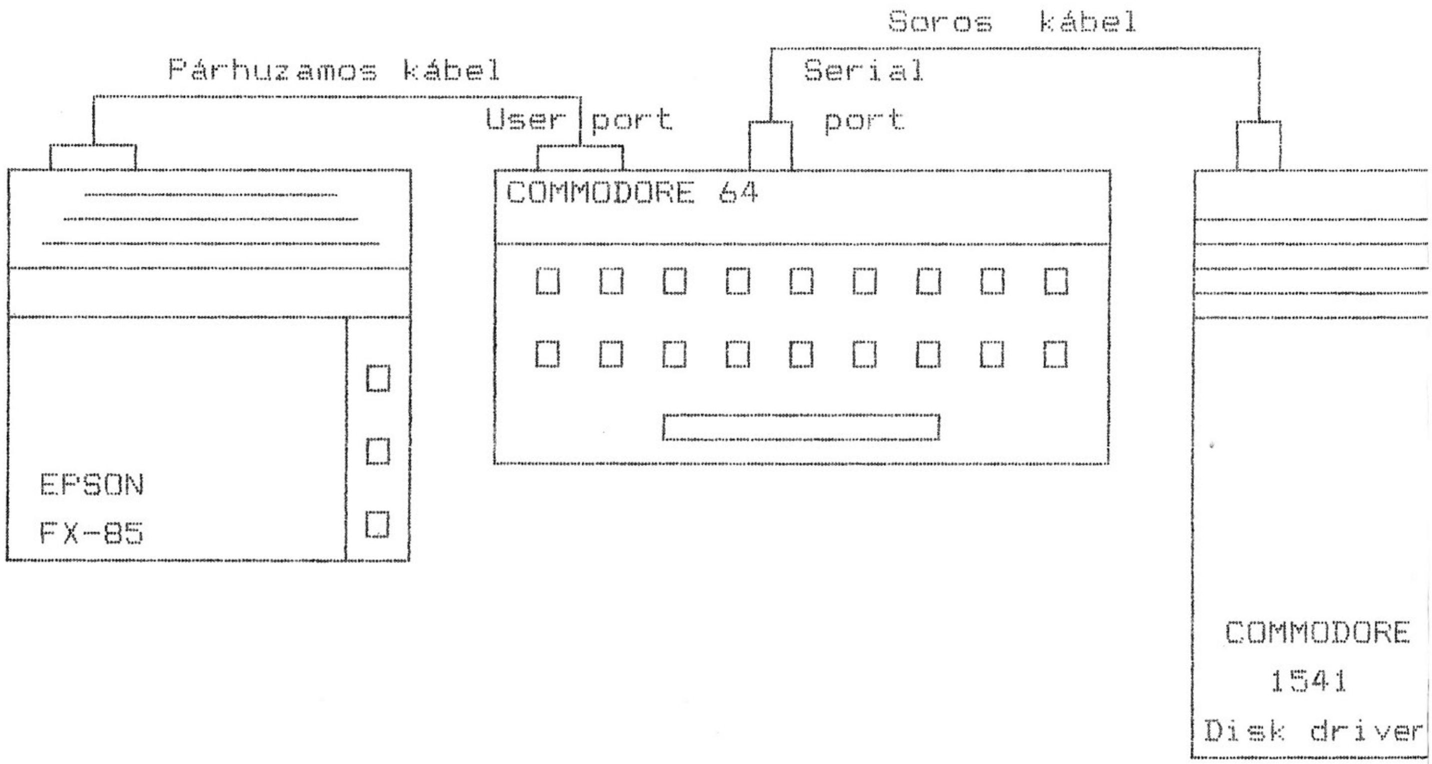
- **Bármilyen csatlakoztatást vagy annak bontását csak az összes érintett készülék kikapcsolása után szabad elvégezni!**

- **A Commodore 64 user port-jába a párhuzamos kábel csatlakozóját kétféleképpen lehet, de csak egyféle módon szabad csatlakoztatni! Ezért üzembehelyezés előtt jelöljük meg a csatlakozóháznak azt a felét (lapját), amely helyes csatlakoztatáskor a felső fele lesz, és/vagy helyezzünk el egy-egy műanyag lapkát a portkivezetés (Commodore-kártyából kinyúló csatlakozósáv) bevágásaival szemben, a párhuzamos kábelvég csatlakozókörmei között.**

A készülékek bekapcsolási sorrendje:

1. Nyomtató,
2. Lemezegység,
3. Commodore 64.

A kikapcsolás értelemszerűen, fordított sorrendben történik.

1. ábra

3. A SZÖVEGFELDOLGOZÁS SZOFTVER-KÖRNYEZETE

Ebben a fejezetben megismerkedünk az EASY SCRIPT program és a DELTEX programcsalád felépítésével, főbb jellemzőivel, majd részletesen leírjuk mindkét szövegszerkesztő üzembehelyezését, valamint az MPS-DELTEX karakterszerkesztőjének használatát is.

Az EASY SCRIPT egyetlen program, viszont a belőle kifejlesztett DELTEX rendszer egy három tagú programcsaládot alkot, ahol a családtagok mindegyike más-más típusú nyomtatót, ill. írógépet tud professzionális szinten kezelni (MPS, EPSON, ROBOTRON), sőt már „gyerekek" is születtek: az EPSON-DELTEX-nek 2 verziója és számos, a szövegfeldolgozást, nyomtatókezelést segítő parancsa, a ROBOTRON-DELTEX-nek pedig 4 verziója van. Az EPSON-DELTEX plusz parancsait részletesen az EASY SCRIPT szolgáltatások keretében mutatjuk be (l. a 4.6. alfejezetet).

3.1. Az EASY SCRIPT szövegszerkesztő program

Az EASY SCRIPT egyike a legsokoldalúbb mikroszámítógépes szövegszerkesztő programoknak, a Precision Software Inc. terméke Commodore 64 számítógépre. Segítségével sokféle szövegfeldolgozási, megjelenítési, nyomtatási feladatot tudunk hatékonyan és esztétikusan megoldani.

Lehetővé teszi szövegek könnyű szerkesztését, tárolását és módosítását. Gyakorlatilag azt mondhatjuk, hogy a mindennapi szövegfeldolgozási munka során igényelt összes szolgáltatást nyújtani tudja, sőt - amint később látni fogjuk - segítségével különleges tartalmú, formájú és színvonalú iratokat is elő tudunk állítani. Ezért az EASY SCRIPT ideális levelek, beszámolók, szakdolgozatok, jegyzetek, könyvek, vagyis mindenfajta irat készítésére. A szöveg mágneslemezen vagy kazettán tárolható, kinyomtatható, ill. tetszőleges időpontban módosítható.

A program a főmenüből választhatóan soros és párhuzamos illesztőegységgel ellátott nyomtatókat egyaránt tud kezelni.

A rendszer alapjait az EASY SCRIPT felhasználói kézikönyv (Budapest, NOVOTRADE RT., 1984., 1986.) című kiadványból ismerhetjük meg, de hasznos kiegészítő információkat találunk az EPSON, és az MPS nyomtatók kézikönyveiben is. [8], [9], [10], [11], [12], [13], [14], [16], [17], [18], [19], [20], [21], [22], [23]

Az EASY SCRIPT szövegszerkesztő programban parancsokat adhatunk ki a billentyűzetről (üzemmódváltás, lemezkezelés), ill. speciális parancssorozatok helyezhetők el a szövegben a kiírási formátum vezérlésére. A „nyersen" begépelt szöveget sokféleképpen alakíthatjuk (karakterbeszúrás, törlés, áthelyezés, keresés, csere stb.). A lemezen külön név alatt tárolt szövegfile-okat összefűzéssel egy file-ként kezelhetjük (megnézés, nyomtatás, keresés, csere).

Lehetőségünk van nem csak a teljes szöveg tárolására, hanem annak egy részét is elhelyezhetjük - más file-név alatt! - lemezen vagy kazettán, valamint ezeket a blokkokat vissza is olvashatjuk a szerkesztőterületen lévő iratunkba.

A szöveget bekezdésenként folyamatosan kell begépelni, majd **RETURN**-nel (■) lezárni.

A vezérlőparancsokat az irat tetszőleges helyein, tetszőleges számban, de az EASY-szintaktikának megfelelő paraméterezéssel és sorrendben adhatjuk ki (l. a 4. fejezetet). Hibás műveletekre a megfelelő hibaüzenetek figyelmeztetnek (l. a. 2. mellékletet).

3.1.1. Az EASY SCRIPT üzembe helyezése

Kössük össze a Commodore 64 számítógépet, a lemezmeghajtót és a nyomtatót a 2.4. alfejezetben leírtakat követve, majd gépeljük be a Commodore 64 billentyűzetén a

```
LOAD"EASY SCRIPT",8     (RETURN)
```

parancssort, amire a program betöltődik. Töltés közben a képernyőn az alábbi üzenetek jelennek meg:

```
LOAD"EASY SCRIPT",8

SEARCHING FOR EASY SCRIPT
LOADING
READY.
■
```

ahol a ■ a villogó kurzort jelenti.

Indítani a **RUN** parancs begépelésével, majd a **RETURN** billentyű lenyomásával kell. Néhány másodperc múlva bejelentkezik a **főmenü**. Itt az alapvető rendszerparamétereket állíthatjuk be.

Más - EASY SCRIPT-alapú - rendszerek esetén is hasonlóan járunk el: az aktuális programnévvel behívjuk a programot, majd a képernyőüzenetek, ill. a vonatkozó kezelési utasítás szerint a főmenüre lépünk (l. a DELTEX-család üzembe helyezésének leírását a 3.2.1.1. és a 3.2.2.1. pontban).

üzembe helyezési **példa** az EPSON és vele kompatibilis nyomtatók alkalmazása esetén:

LOAD"EASY SCRIPT",8 (R) ⟶ a program betöltése

RUN (R) ⟶ a program indítása
(R) ⟶ 40 karakter képernyőmargó beállítása
(R) ⟶ disk háttértár kiválasztása
1 (R) ⟶ MX80 kiválasztása
C (R) ⟶ Centronics illesztő kiválasztása.

üzembe helyezési **példa** az MPS és vele kompatibilis nyomtatók alkalmazása esetén:

LOAD"EASY SCRIPT",8 (R) ⟶ a program betöltése

RUN (R) ⟶ a program indítása
(R) ⟶ 40 karakter képernyőmargó beállítása
(R) ⟶ disk háttértár kiválasztása
(R) ⟶ MPS nyomtató kiválasztása.

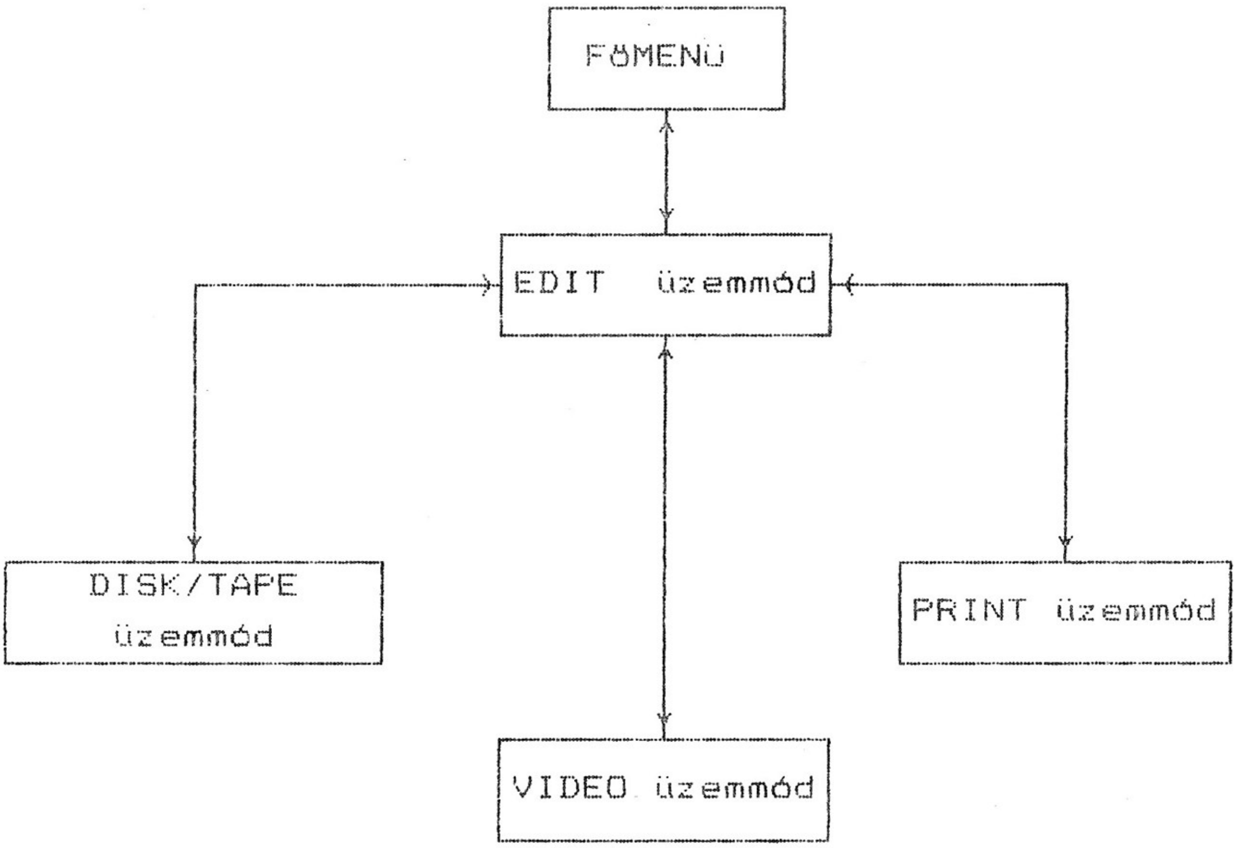
Megjegyzés:
- Különleges elemeket nem tartalmazó, hosszú szövegeknél érdemes meghagyni a 40 karakteres alapértelmezést, mert 40-es margó esetén átnézéskor nem kell a képernyőt vízszintes irányban görgetni.
- A már beállított képernyőmargót a főmenüre való visszatéréssel (**RUN/STOP** és **RESTORE** egyidejű lenyomása), majd a 40 alapértelmezés módositásával lehet átállítani.

3.1.2. Az EASY SCRIPT alap-üzemmódjai, menüstruktúra

EASY SCRIPT-ben a következő alapüzemmódokban dolgozhatunk:

- **EDIT** (szerkesztő),
- **DISK/TAPE** (lemez/szalagkezelő),
- **VIDEO** (képernyős megjelenítő),
- **PRINT** (nyomtatós megjelenítő).

Az üzemmódok közötti kapcsolatokat a 2. ábrán látjuk:

2. ábra

3.1.2.1. EDIT (szerkesztő) üzemmód

Szerkesztő üzemmódban bekezdésenként folyamatosan gépeljük be a szöveget, valamint a formátum- és nyomtatóvezérlő karaktereket az írógépen megszokott kis- és nagybetű szisztéma szerint. EDIT üzemmódból adhatók ki a szövegmozgató, üzemmódváltó és képernyőablak-mozgató parancsok.

Belépési (visszatérési) lehetőségek EDIT üzemmódba:

1. A főmenü paraméterezését követően.

2. DISK/TAPE üzemmódból való kilépés (**RUN/STOP**) után.

3. A VIDEO-megjelenítés megszakításával vagy végeztével (**RUN/STOP** vagy **C**).

4. A nyomtatás megszakadásával, megszakításával, ill. végeztével (**RUN/STOP**, ill. automatikus visszatérés EDIT-be).

A szerkesztőképernyő **parancssor**ra és **szövegsorok**ra tagolódik. A parancssor a képernyő legfelső sora, amelyben az aktuális mód, a kurzor pillanatnyi helyzete, és a program üzenetei jelennek meg.

Például: Szerkesztőmódban („EDIT :MODE") a kurzor a 15. sor 20. oszlopában található, ezen kívül INSERT („I" = Insert ON) plusz nagybetű („C" = Capitals ON) állapotban vagyunk.

Az ennek megfelelő parancssor:

```
EDIT  :MODE  I     C             L:015 C:020
```

A kurzorkoordináták jelentése: **L** = sor (Line)
C = oszlop (Column).

A képernyő további 24 sora a szövegsorok alkotta tulajdonképpeni szerkesztőterület.

Az EDIT üzemmódból kiléphetünk a főmenüre, ill. a DISK/TAPE-, VIDEO- és a PRINT-módokba egyaránt.

Speciális helyzet adódik a főmenübe való kilépéskor, attól függően, hogy milyen parancsot adunk ki az EASY SCRIPT-nek.

A begépelt szöveg nem vész el, ha a kilépést a

RUN/STOP RESTORE

együttes lenyomásával kezdeményezzük, de felhívjuk a figyelmet a korábbival azonos képernyőmargó beállítására, mint a „szöveg-összekuszálódás" ellenszerére. A **RUN/STOP RESTORE** eljárást általában perifériaváltásra (lemez/kazetta, nyomtató) vagy a lezsibbadt rendszer felélesztésére használjuk.

Ha rendszer-RESET-tel ugrunk a főmenüre, a begépelt szöveg elvész, a program betöltés utáni alapállapotba kerül (a RESET parancsokat l. a 4.1.1.30. pontban).

T&T 1., 4.

3.1.2.2. DISK/TAPE (lemez/szalag-kezelő) üzemmód

A lemez (szalag) műveletek egy részét ebben a módban végezhetjük (pl. DOS-parancsok).

Belépni EDIT-ből az **F4**, visszatérni pedig a **RUN/STOP** lenyomásával tudunk. Belépés után az aktuális háttértár fajtáját a „Disk mode", ill. a „Tape mode" üzenet jelzi.

3.1.2.3. VIDEO (képernyős megjelenítő) üzemmód

Begépelt szövegünk kiviteli (nyomtatóra kerülő) formáját a VIDEO üzemmódban nézhetjük meg nyomtatás vagy tárolás előtt. Belépés VIDEO-ba az **F1 O V** vagy az **F1 O C V** parancssorozattal lehetséges (l. a 4.3. alfejezetet). Ekkor a formátumvezérlő karakterek az iratot nyomtatási formába alakítják és megjelenítik a képernyőn. Ez lehetővé teszi a nyomtatás előtti javítást, átszerkesztést, módosítást, amivel energiát, időt és anyagot takaríthatunk meg.

Mivel a szerkesztőterületre a képernyőn mint ablakon tekintünk ki, a teljes szöveg átnézéséhez a képernyőablakot mozgatni kell. Mozgásunk szabadságfoka 3, vagyis VIDEO-ban 3 irányba tudunk lépni: jobbra, balra és lefelé.

Az egyes irányok mozgatóbillentyűi:

Jobbra: **crs →**
F5
F7

Balra : **crs ←**
RETURN

Lefelé: **C= billentyű**
SPACE (C)
V (lapozás)

VIDEO üzemmódból EDIT-be a **RUN/STOP** lenyomásával lépünk.

3.1.2.4. PRINT (nyomtatós megjelenítő) üzemmód

Ha iratunkat nyomtatásra késznek ítéljük, vagy próbanyomatot akarunk készíteni róla, akkor átlépünk a nyomtató üzemmódba az **F1 O P** vagy az **F1 O C P** parancssorozattal (l. a 4.3. alfejezetet).

Ennek hatására a szöveg kinyomtatódik, a formátum- és a nyomtatóvezérlő karakterek egyaránt figyelembe lesznek véve (a szövegben nem jelennek meg). A nyomtatást a **RUN/STOP** lenyomásával függeszthetjük fel, visszatérve EDIT-módba (de a nyomtatópuffer tartalma még kinyomtatásra kerül).

Ha a teljes szöveg nyomtatása hibátlanul véget ért, automatikusan EDIT-be térünk vissza.

3.1.3. Ami az EASY SCRIPT-ből kimaradt. Az EASY SCRIPT korlátai

Tökéletes program nincs, éppen így tökéletes szövegszerkesztő sem létezik. Mindegyik rendszerből hiányzik legalább egy valami, ami jó lenne, ha benne lenne. Különösen érvényes ez akkor, ha az alkalmazás a specialitások felé tolódik el.

Van viszont néhány - a mindennapi szövegfeldolgozási gyakorlatban is - jól használható funkció, amely az EASY SCRIPT-ben nem található meg:

- A szöveg nem jeleníthető meg a képernyőn 80 karakter/sor üzemmódban.
- VIDEO/PRINT üzemmódban nem ugorhatunk adott oldalra közvetlenül, csak lapozással.
- VIDEO/PRINT üzemmódban nem lapozhatunk visszafelé.
- A rendszer nem kérdez rá a szerkesztőterület törlése parancsra (**F1 E A**).
- Egy sorban csak 10 db. billentyűre (0÷9) definiálhatunk kódokat.
- BASIC-be csak a Commodore 64 lekapcsolásával (esetleg a beépített RESET-gomb megnyomásával) léphetünk ki.

A korlátok egy részét áthidalhatjuk a nyomtatóban rejlő lehetőségek célszerű kihasználásával (pl. az EPSON és a vele kom-

patibilis nyomtatók **ESC** j parancsa); az is igaz viszont, hogy ez némi többlet szerkesztési munkát is jelent.

3.2. A DELTEX szövegfeldolgozó programcsalád

A DELTEX szövegfeldolgozó programcsalád a NOVOTRADE DELTASoft Irodájának terméke, az EASY SCRIPT továbbfejlesztett és jelentősen kibővített változata MPS és EPSON nyomtatókra, valamint ROBOTRON margarétakerekes írógépekre.

Az EASY-parancsok megtartása mellett beépitett teljes magyar ékezetes betűkészlet, kétféle billentyűkiosztás, speciális karakterkészletek, definiálható karakterek, és magasfokú interaktivitás teszi összkomfortossá, könnyen kezelhetővé az egyes programokat.

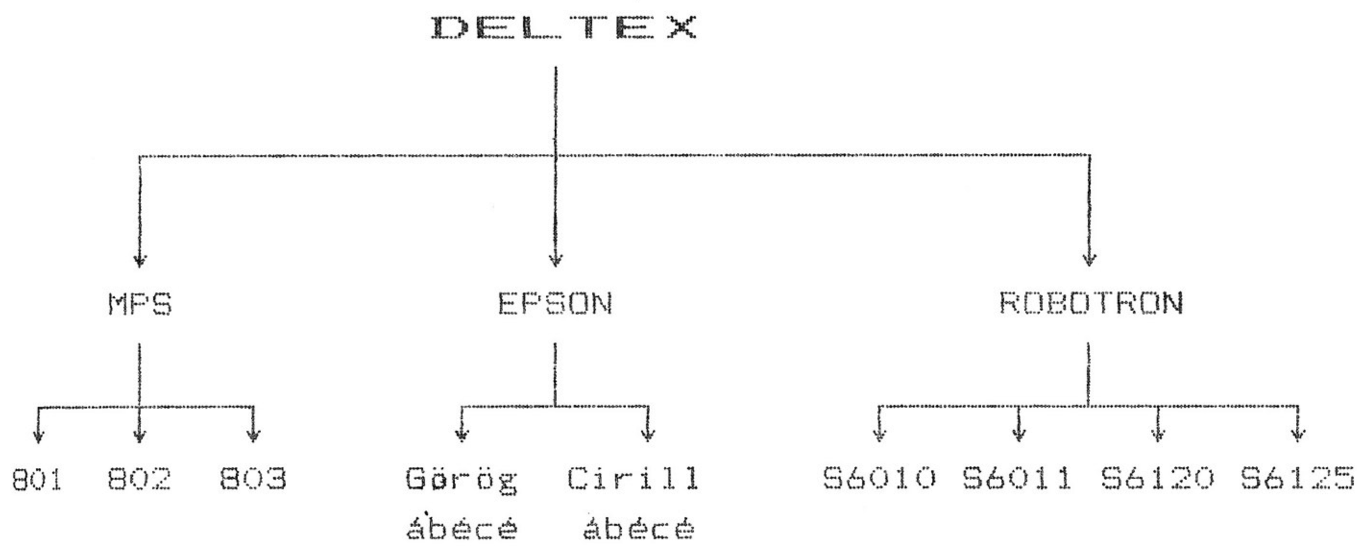
Például az MPS- és az EPSON-DELTEX-ben nemcsak egyszerű leveleket, jelentéseket lehet szinvonalasan szerkeszteni és nyomtatni, hanem műszaki, közgazdasági, kémiai, fizikai, biológiai és egyéb - nem szokványos - természettudományi témájú szakanyagokat, kutatási jelentéseket, jegyzeteket, könyveket is, mert a beépitett, ill. a felhasználói karakterek gyakorlatilag minden akadályt elháritanak a különleges karakterek (képletek, levezetések stb.) nyomtatása elöl. Különösen érvényes ez az EPSON-DELTEX-re a nyomtató magas intelligenciája miatt. A ROBOTRON írógépek jelkészletét a cserélhető betűkerekek határozzák meg, viszont az írásképük összehasonlíthatatlanul szebb a mátrixnyomtatók írásképénél.

A DELTEX programcsalád a jelenleg Commodore 64-re Magyarországon forgalomban lévő leguniverzálisabb, legkitűnőbb szövegszerkesztő rendszer!

A család tagjai a nyomtatóperifériák szerint különülnek el egymástól:

az MPS nyomtatókat az **MPS-DELTEX**,
az EPSON nyomtatókat az **EPSON-DELTEX** és
a ROBOTRON írógépeket a **ROBOTORN-DELTEX** kezeli.

Ezeken belül speciális karakterkészleteket, ill. írógéptípusokat is lehet választani. A választás lényegében a DELTEX-„gyerekek" (programverziók) futtatása. Az EPSON-DELTEX verziói görög vagy cirill betűs szövegek, jelölések nyomtatását is lehetővé teszik, a ROBOTRON-DELTEX verziói pedig négyféle ROBOTRON írógépet tudnak működtetni a következő DELTEX családfa szerint:

3.2.1. Az MPS-DELTEX szövegszerkesztő program

Az MPS-DELTEX két alapmodulja a **DELTEX szövegszerkesztő** és a **DELSZERK karakterszerkesztő** program. Az ékezetes betűk, a **m²**, **m³** és a **§** jel mind a képernyőn, mind pedig a nyomtatón megjelennek. Gondolva a gépírói gyakorlattal rendelkezőkre, az **Y** és **Z** fel lett cserélve, s az ékezetes betűk elhelyezésének egyik változata az magyar írógépszabvány szerint történt. A megfelelő opciókat menükből választhatjuk ki a képernyőüzenetek, ill. az üzemehelyezésnél írtak szerint.

Az MPS-DELTEX rendszert alkotók érdeme, hogy az MPS nyomtatókat - túl az ékezetes betűk használatán - olyan feladatokra is alkalmassá tették, amelyek pl. az eredeti EASY SCRIPT-tel nem voltak megoldhatók, kiterjesztették az MPS-ek alkalmazási körét a különböző szakterületek olyan anyagainak nyomtatására, ahol a betű- és számkaraktereken kívül speciális jelek (görög betűk, matematikai jelölések stb.) nyomtatása is szükségessé válik.

A rendszer segítségvel a legsokoldalúbb szövegfeldolgozási feladatokat tudjuk megoldani, annak ellenére, hogy az egyszerre definiálható karakterek száma nem túl nagy. Alkalmazása felöleli az egyszerű levelek, hosszabb-rövidebb iratok szerkesztésétől a műszaki, közgazdasági jelentések, jegyzetek, értekezések előállításán, tömör, könyvszerű formában való nyomtatásán át a rajzok, grafikák iratba szerkesztéséig terjedő hatalmas területet.

3.2.1.1. Az MPS-DELTEX üzembe helyezése

Amint már említettük, az MPS-DELTEX két modulból áll: a DELTEX-modul az EASY SCRIPT-továbbfejlesztés, a DELSZERK-modulban pedig felhasználói karaktereket szerkeszthetünk képernyőre és nyomtatóra. Mivel feladataink túlnyomó többségét DELTEX-ben kell végeznünk, ezért először a DELTEX üzembehelyezését, majd a DELSZERK használatát ismertetjük.

A DELTEX szövegfeldolgozó modul üzembe helyezése és használata:

Helyezzük a rendszerlemezt a 8-as - és csakis 8-as! - egységszámú floppy meghajtóba, gépeljük be

LOAD"DELTEX",8,1

majd nyomjuk le a **RETURN** billentyűt. Néhány másodperc múlva a képernyő letörlődik és megjelennek a választási menük a

D E L T E X
PRINTER MPS 801, 802

címszöveg kíséretében. Választani a bekeretezett karakter lenyomásával lehet, mire a következő menübe lépünk át.

A négy menü a megjelenés sorrendjében:

1. **[I]** - IROGEPNEK MEGFELELO BETUKIOSZTAS

   [C] - **C=** BILLENTYUVEL IRHATO BETUK

Az MPS-DELTEX kétféle ékezetes betűkiosztása közül az I-vel választható (1. táblázat) a gyakorlott gépíróknak ismerős, barátságos környezetet teremt, míg akik - korábban más EASY-változatokkal dolgozva - a **C=**-billentyűs megoldáshoz szoktak hozzá, sem fognak csalódni a DELTEX-ben, ha a **C**-t választják (2. táblázat).

2. **[A]** - ANGOL NYELVU INFORMACIO

   [M] - MAGYAR NYELVU INFORMACIO

Az EASY SCRIPT üzeneteit kérhetjük az eredeti formájukban, angol nyelven (**A**-választás), ill. magyar változatban is (**M**-választás).

3. **[1]** – MPS 801, C 1525 NYOMTATO

[8] – MPS 802, C 1526 NYOMTATO

4. **[D]** – DELTEX KARAKTERKESZLETE

[K] – SZERKESZTETT KESZLET

Ha nincs saját tervezésű karakterkészletünk vagy nem kívánjuk azt alkalmazni, akkor válasszuk a **D** opciót, mire a képernyő törlődik, megjelenik a „DELTEX"-embléma, miközben a szöveg-szerkesztő beolvasódik.

Az MPS-DELTEX az EASY SCRIPT a megszokott főmenüjével jelentkezik be, amelyben azonban – értelemszerűen – csak az MPS nyomtatókat lehet kiválasztani a **0** vagy a **RETURN** lenyomásával. A feliratok az **A/M** kijelölésnek megfelelően angol/magyar nyelven olvashatók.

A főmenü elemeit paraméterezve, EDIT üzemmódba lépünk, ahol – néhány kivétellel – a 4. fejezetben leírt parancsokat adhatjuk ki.

A kivételek:

- EPSON-specifikus funkciók egy része (index stb.);
- **F5** (nagybetűs állapot) az ékezetes betűkre hatástalan, azokat az 1., ill. a 2. táblázat szerint tudjuk írni;
- **F1 U** (kisbetű/nagybetű váltás) az ékezetes betűkre hatástalan, **F1 U**-ra a váltás nem történik meg.

Amennyiben van saját karakterkészletünk és azt használni is akarjuk, akkor a 4. menüben (**D/K**) a K-billentyűt nyomjuk le. Ennek hatására a rendszer új képernyőn bekéri a karakterkészlet lemezét:

KEREM A KARAKTERFILE LEMEZT A FLOPPYBA
HA KESZ: RETURN

RETURN után egy létező file-nevet teljes terjedelmében begépelve (egyébként: „type mismatch" hibaüzenet), majd újra **RETURN**-t ütve, a karakterkészlet beolvasásra kerül. Nem létező file-név megadására a „file not found" hibaüzenet figyelmeztet és a program visszatér a file-név bekérésére.

A beolvasás után:

KEREM A DELTEX LEMEZT A FLOPPYBA
HA KESZ: RETURN

szerint járunk el, mire a DELTEX főmenüjébe lépünk.

A további lépések azonosak az előbb leírtakkal.

1. táblázat

á → ;	é → :	í → 1	ó → –
ö → 0	ő → @	ú → *	ü → +
ű → =	Z → Y	Y → Z	

– → /	+ → SHIFT 3	# → C= 3	! → SHIFT 4
$ → C= 4	/ → SHIFT 6	§ → C= 7	? → SHIFT ,
@ → C= @	* → C= *	; → SHIFT /	: → SHIFT .
< → C= ,	> → C= .	‖ → C= :	— → C= ;
m^2 → C= MN	m^3 → C= MK	1 → C= 1	

Az ékezetes nagybetűk a **SHIFT** leütésével írhatók.

á ⟶ C= A	é ⟶ C= E	í ⟶ C= I	ó ⟶ C= O
ö ⟶ £	ő ⟶ C= £	ú ⟶ C= U	ű ⟶ ↑
▮ ⟶ C= :	▬ ⟶ C= ;		
§ ⟶ SHIFT 6	m² ⟶ C= MN	m³ ⟶ C= MK	

(ö ⟶ T @ vagy: T *)

A táblázatokról tetszőleges számú másolatot készíthetünk, ha a rendszerlemezről az "**I-TABLAZAT**", ill. a "**C-TABLAZAT**" nevű szövegfile-okat beolvassuk az MPS-DELTEX szerkesztőterületére, majd kinyomtatjuk őket (**F1 O P**; l. a 4.3. alfejezetet).

3.2.1.2. Karakterszerkesztés MPS-DELTEX-ben

Kiváló eszköz arra, hogy rendszeren belül maradva jelentősen kibővítsük a DELTEX és az MPS 801/802/803 alapadottságait újabb karakterek előállításával és nyomtatásával.

A DELTEX karakterszerkesztő (**DELSZERK**) lehetővé teszi a Commodore 64 grafikus jeleitől független, tetszőleges elemekből álló egyszerűbb grafikák (táblázatok, ábrák, diagramok stb.) képernyős megjelenítését és nyomtatását MPS nyomtatókon is.

Lényeges megjegyeznünk, hogy nyomtatóra csak az ékezetes betűket, valamint a **m²**, **m³** és a **§** karaktert módosíthatjuk!

A karakterszerkesztés folyamata:

Helyezzük a rendszerlemezt a 8-as - és csakis 8-as! - egységszámú floppy-meghajtóba, gépeljük be:

LOAD"DELSZERK",8,1

majd nyomjuk le a **RETURN**-billentyűt. Néhány másodperc múlva a képernyő letörlődik és megjelennek a választási menük a

D E L S Z E R K
PRINTER

címszöveg kiséretében. Választani a bekeretezett karakter lenyomásával lehet, mire a következő menübe lépünk át.

A két menü a megjelenés sorrendjében:

1. [1] – MPS 801, 803, C 1525, GP 100 NYOMTATO

   [8] – MPS 802, C 1526 NYOMTATO

2. [D] – DELTEX KARAKTERKESZLETE

   [K] – SZERKESZTETT KESZLET

Karakterkészlet-módositásra három lehetőségünk van:

1. A gyári (**DELTEX**) készlet módositása;
   választás: **D** lenyomása.

2. Korábban előállitott és lemezre mentett saját készlet módositása;
   választás: **K** lenyomása.

3. Új karakterkészlet definiálása;
   választás: **D** vagy **K** lenyomása.

Akár a **D**-t, akár a **K**-t választjuk, a készlet-beolvasási eljárás megegyezik Az MPS-DELTEX szövegszerkesztő üzembehelyezése c. pontban irtakkal. Olvasás végén viszont nem a főmenü, hanem az editor- (szerkesztő-) képernyő jelentkezik be, amely az alábbi elemekből áll:

- 8x8-as képernyőkaraktermátrix,
- 6x7-es vagy 8x8-as printermátrix,
- 16x4 elemű karaktertáblázat.

Alapértelmezés a képernyőkarakterek átdefiniálása; ezt a képernyőkarakter-mátrix „KÉPERNYŐ" feliratának villogása jelzi. Ha módositani csak a nyomtatóra kivánunk, **N**-nel térünk át erre az üzemmódra (a „NYOMTATÓ" felirat fog villogni).

3.2.1.3. Karakterszerkesztés képernyőre

Az összes karaktert átdefiniálhatjuk, valamint a bejelentkezéskor látható készleten (karaktertáblán) kívül a ← (balra nyíl) lenyomásával még további háromféle készletet „hívhatunk elő":

1. Kisbetűk (alapértelmezés; l. 3. ábrát),
2. Nagybetűk (l. a 4. ábrát),
3. Inverz kisbetűk,
4. Inverz nagybetűk.

Táblán belül a kurzor egy villogó keret (□), amelyet a kurzormozgató billentyűkkel léptethetünk.

A karakterszerkesztés lépései:

- Válasszuk ki a szükséges karaktertáblát a ← többszöri lenyomásával.

- Vigyük a villogó keretet a módosítandó karakterre a kurzorbillentyűkkel.

- Helyezzük át a kiválasztott karaktert a képernyőkarakter-mátrixba a ↑ lenyomásával. (A keretkurzor villogását a mátrixbeli „normál" – ■ – kurzor villogása váltja fel.)

- Alakítsuk át a karaktert az alábbi **szerkesztőfunkciók** célszerű alkalmazásával:

  - kurzor léptetése: **kurzorbillentyűk**
  - kurzor a mátrix bal felső sarkába: HOME
  - karakterelem (●): – törlése : DEL vagy SPACE
  - – létrehozása : RETURN
  - az egész karakter törlése : CLR
  - karakter elforgatása 90°-kal : @
  - karakter inverz megjelenítése: I (visszatérés: I)
  - karakter eltolása: – lefele : L
  - – felfele : F
  - – balra : B
  - – jobbra : J

- A szerkesztés befejeztével nyomjuk le a RETURN billentyűt, mire a keretkurzor ismét „élni" kezd és a rendszer megkérdezi, hogy az elkészült új karaktert melyik képernyőkarakter helyére kívánjuk elhelyezni. Választás: ← és/vagy kurzor-billentyűk.

- Ha a karaktert kiválasztottuk, nyomjuk le a ↑-at, mire az új karakter felülírja a régit és a rendszer áttér a következő karakter szerkesztésére.

- Amennyiben a szerkesztést véglegesen befejeztük, mentsük lemezre az újonnan előállított készletet az **S** lenyomása után egy - a lemezen még nem szereplő - filenév megadásásával. A karakterfile kiterjesztése: **PRG.**

- Mentés végeztével visszatér az editor-képernyő, folytathatjuk az átdefiniálást, ill. a **Z** lenyomásával munkánkat befejezhetjük vagy ismételten az editor-képernyőre térhetünk vissza.

F I G Y E L E M !

- **A karaktereltolások (fel, le, balra, jobbra) közben a képernyőkarakter-mátrixból kiúsztatott karakterelemek nem nyerhetők vissza, ezért egy megszerkesztett jelet a mátrixban a legnagyobb körültekintéssel mozgassunk!**

- **Karakterkészlet mentés során [S <file-név> (R)], ha lemezünk írásvédett (le van ragasztva), hibaüzenet nem jelenik meg, a mentés látszólag normálisan lezajlik, holott a karakterfile valójában nem íródott lemezre! Ez a művelet igen nagy figyelmet igényel, mert több órás, esetleg egy egész napos munkánk eredménye semmisülhet meg!**

File-mentéskor figyeljünk még a következőkre:

- Nem írásvédett lemezre való mentéskor, annak időtartama jóval hosszabb, mint ha leragasztott lemez van a meghajtóban (ez utóbbi esetben a „mentés" ideje mindössze 2-3 másodperc!).

- A mentés normális lezajlása után (amikor az valóban megtörtént) az editor-képernyő tér vissza, egyébként a

  73 cbm dos v2.6 1541
  RETURN UTAN FOLYTATHATO.

  üzenetet olvashatjuk és csak **RETURN**-re térünk vissza az editor-képernyőre.

Ha a fentieket tapasztaljuk, vizsgáljuk meg a lemezünket, majd ismételjük meg a mentést.

Az editor-képernyőn - célszerűen szerkesztés után, de közben is! - lehetőségünk van egy másik karakterkészletet betölteni az L <file-név> (R) parancssorozattal, mire az aktuális karaktertáblát felülírja a beolvasott készlet. (Olvasáskor nem létező file-névre a „file not found" hibaüzenet figyelmeztet.)

A képernyő háttérszínét H-val, keretszínét pedig SHIFT H-val változtathatjuk meg. Egy karakter szerkesztését (a karakter valamelyik mátrixban van) Z lenyomásával bármikor félbeszakíthatjuk. Ekkor az eredeti karakter marad meg, mert az újat nem tároltuk a memóriában (RETURN, ill. ↑).

Ne felejtsük el:

A program tárolásra használja az utolsó betű (inverz ü) helyét. Ha egy karaktert szerkesztünk, az ott megjelenik; a végén a program kitörli ugyan, de az **inverz ü**-t nem írja vissza. Ezt mentés előtt nekünk kell megtenni az alábbi módon:

- Ha nem a „KÉPERNYŐ" felirat villog, K-val átváltjuk.
- A ← lenyomásával kiválasztjuk a második karaktertáblát.
- A keretkurzorral a jobb alsó (ü) betűre lépünk.
- A ↑-lal a karaktert a képernyőkarakter-mátrixba viszszük.
- Az I-vel inverz megjelenítésre váltunk, majd lenyomjuk a RETURN billentyűt (a vezérlés visszaadódik az alsó mezőre).
- A ← kétszeri lenyomásával megjelenítjük a negyedik karaktertáblát.
- A ↑ billentyűvel az inverz ü-t levisszük a helyére.

3.2.1.4. Karakterszerkesztés nyomtatóra

Az editor képernyőn N lenyomására a nyomtatókarakter-szerkesztésekre térünk át: a „NYOMTATÓ" felirat villog és a táblából kiválasztott karakter ↑-ra a jobb felső mátrixban jelenik meg.

A szerkesztés menete megegyezik a képernyőkarakterek szerkesztésével, azonban figyelembe kell venni az alábbiakat:

- Csak kétféle karaktertáblázatot választhatunk ki a ← lenyomásával (1. a 3. és 4. ábrát). Inverz katakterek nem állnak rendelkezésünkre.

- Csak az ékezetes betűket, a m²-t, m³-t és a § jeleit definiálhatjuk át, amelyre (téves kiválasztás esetén) üzenet is figyelmeztet.

F I G Y E L E M !

A csak nyomtatóra (képernyőre nem) definiált karakterek a definíció után a képernyőn nem jelennek meg, de a Commodore 64 memóriájában tárolva vannak. Ne keressük hát őket, hanem a szerkesztés befejeztével mentsük a nyomtatókészletünket lemezre [S <file-név> (R)].

3.2.1.5. Karakterszerkesztés képernyőre és nyomtatóra

Rajzok, ábrák, táblázatok szövegbe szerkesztését megkönnyíti, ha a képernyőn ugyan az a karakterforma jelenik meg, mint a nyomtatón (ekkor pl. nem kell „drótvázat" szerkeszteni).

A kivitelezés módja az, hogy adott képernyőkarakterekre is rádefiniáljuk a nyomtatandó jeleket, grafikus vonalelemeket.

Néhány speciális felhasználói karakterkészlet kialakításával MPS nyomtatónkat kategóriájánál jóval intelligensebbé tehetjük: nem fog problémát okozni egy-egy képlet, rajz elkészítése DELTEX-ben MPS printer segítségével.

3.2.1.6. A saját karakterkészlet használata

Kiváló lehetőségeink vannak a szövegfeldolgozás sokrétű feladatainak egyre magasabb szinten való megoldására az MPS-DELTEX használatával!

Hozzunk létre néhány ritkábban előforduló ékezetes betű és egyéb jelek feláldozásával tematikus karakterkészleteket a DELSZERK modul segítségével, tároljuk ezeket lemezen, majd az adott feledattól függően olvassuk be a megfelelő készletet. Ezután ennek elemei a már ismert EASY SCRIPT-parancsokkal szövegbe szerkeszthetők, nyomtathatók.

A szép nyomtatási forma, az egységes iratkép (nincs kézzel beírás!) megéri a definiálással járó időráfordítást!

Példaképpen néhány tematikus karakterkészlet:

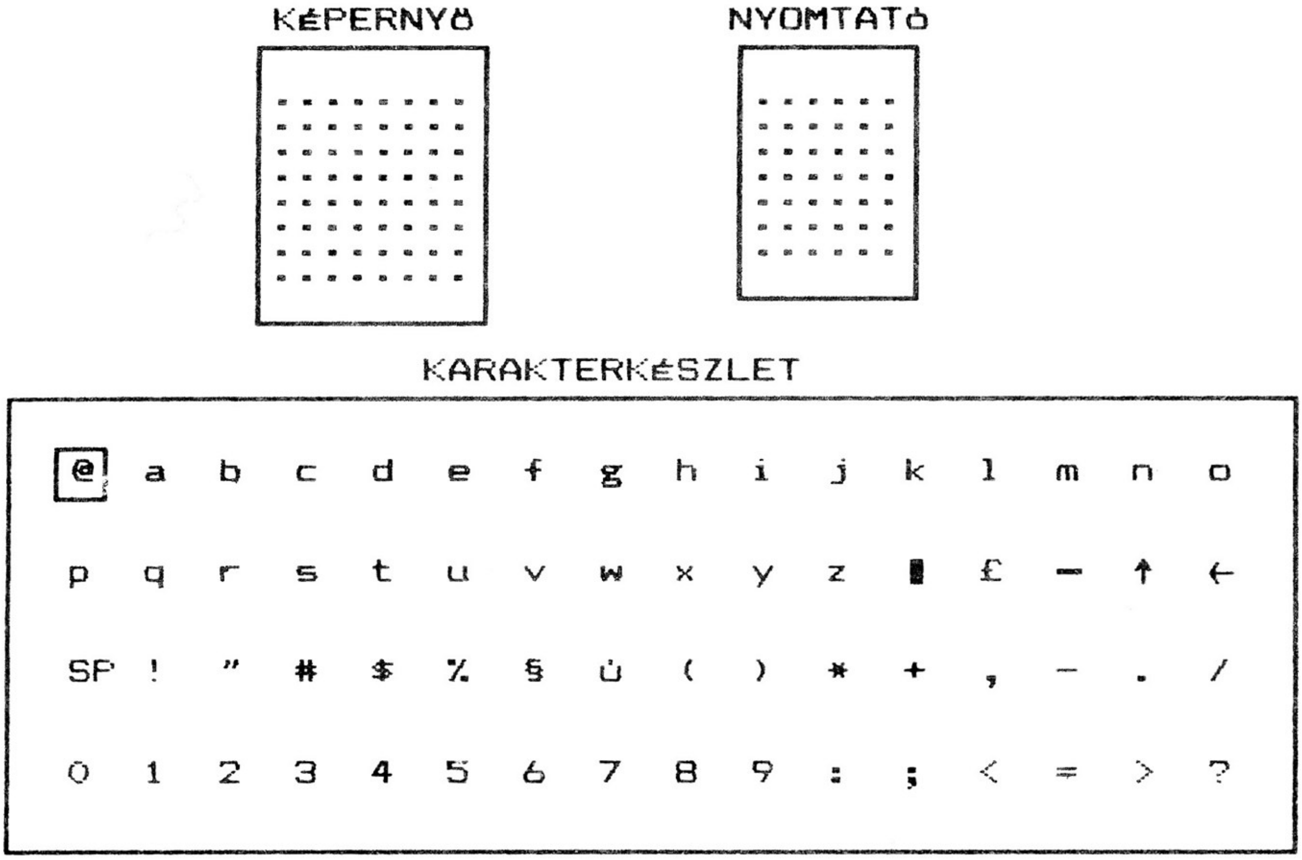
- matematika,
- fizika,
- statisztika,
- közgazdaság,
- vonalas grafika,
- szimbólum grafika,
- nemzeti ábécék egyes betűi.

Mindazoknak javasoljuk tehát az MPS-DELTEX használatát, akiknek van MPS vagy vele kompatibilis nyomtatójuk, s ezzel kisebb-nagyobb terjedelmű és bonyolultságú szövegfeldolgozási feladatokat igényes kivitelű iratok formájában kívánnak előállítani.

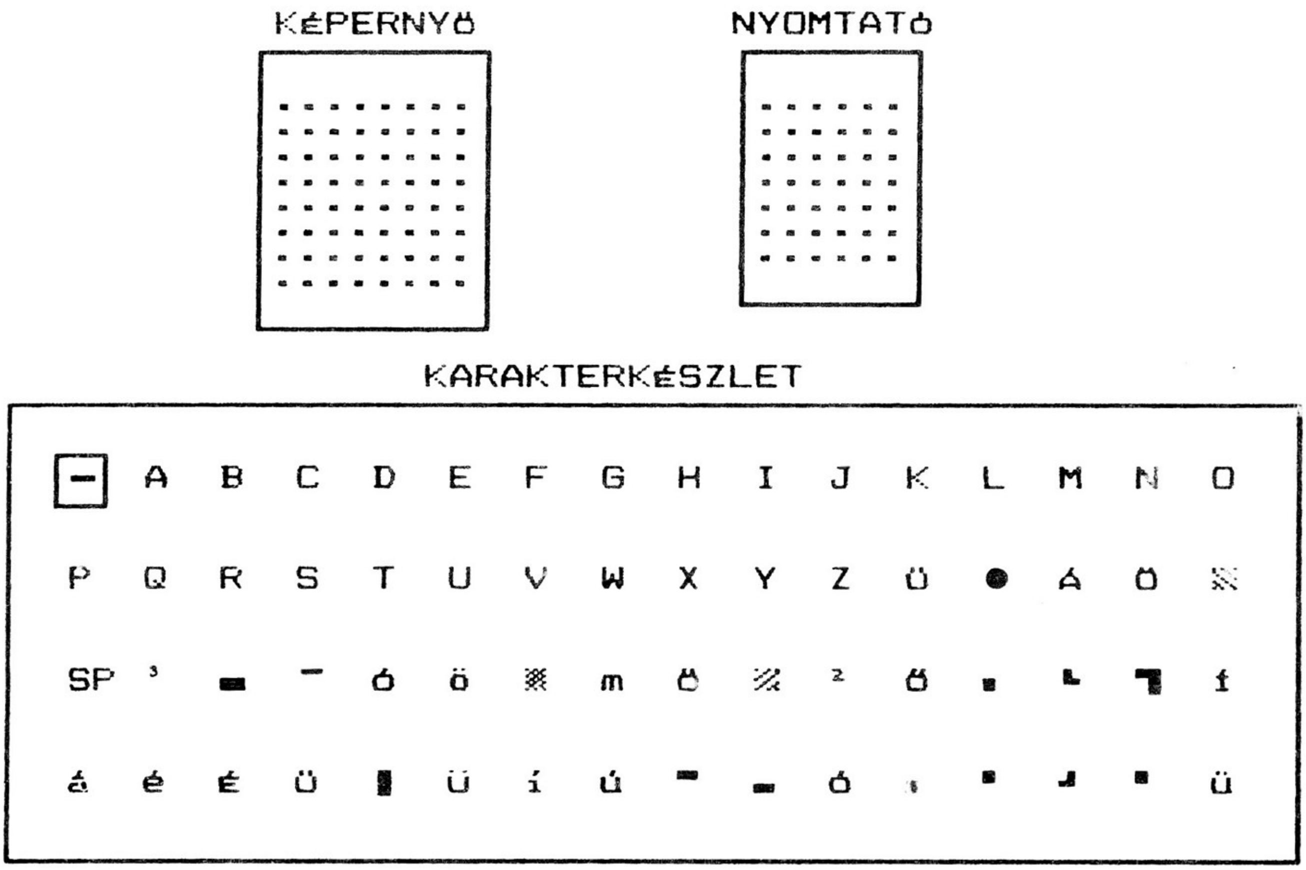
3.2.1.7. A szerkesztőparancsok összefoglalása. A DELSZERK utasításkészlet

Az **editor-képernyőn** az alábbi szerkesztőparancsokat adhatjuk ki:

←	⟶	Karaktertáblák váltása
↑	⟶	Áttérés a szerkesztőmátrixba és vissza
crs↑→↓←	⟶	Kurzormozgatás
HOME	⟶	Kurzor a mátrix bal felső sarkába
DEL vagy SPACE	⟶	Karakterelem (●) törlése
RETURN	⟶	Karakterelem (●) létrehozása
CLR	⟶	Az egész karakter törlése
@	⟶	Karakter elforgatása 90°-kal
I/I	⟶	Karakter inverz megjelenítése be/ki
F	⟶	Karakter eltolása felfele
L	⟶	Karakter eltolása lefele
B	⟶	Karakter eltolása balra
J	⟶	Karakter eltolása jobbra
K	⟶	Karakterek szerkesztése képernyőre
N	⟶	Karakterek szerkesztése nyomtatóra
S/L	⟶	Karakterkészlet mentése/beolvasása (csak **RETURN** után lehetséges!)
H	⟶	Háttérszín változtatása
SHIFT H	⟶	Keretszín változtatása.

KÉPERNYŐ
NYOMTATÓ
KARAKTERKÉSZLET

3. ábra

KÉPERNYŐ
NYOMTATÓ
KARAKTERKÉSZLET

4. ábra

3.2.2. Az EPSON-DELTEX szövegszerkesztő program

Az EPSON-DELTEX tartalmazza az EASY SCRIPT összes funkcióját, ezen felül olyan kapcsolatot teremt a nagy tudású EPSON (és velük kompatibilis) nyomtatókkal, amely nagyságrendekkel megkönnyíti a szerkesztési munkát! Az EPSON-DELTEX-be formátumparancs-szinten építették be a legfontosabb EPSON-szolgáltatásokat, így nem kell sem tudnunk, sem pedig kezelnünk az ezeket aktivizáló nyomtatókódokat (a számbillentyűkre definiálás elmarad), a nyomtatóvezérlés szövegbeszerkesztése nem okoz margóproblémákat, nem borítja fel a sorkiegyenlítést, a nyomtatási képet stb.

Összefoglalva: Az EPSON-DELTEX-ben egyesítve van egy kiváló szövegszerkesztő, egy intelligens nyomtató és egy olyan többlet (plusz) parancskészlet, amely a rendszer leghatékonyabb használatát teszi lehetővé.

A program mindkét változata tartalmazza a teljes magyar ékezetes betűkészletet, a görög- (Cirill-) betűk egyszerű módon szerkeszthetők a szövegbe és tudunk saját tervezésű karaktereket definiálni, majd nyomtatni. A fejlesztők az EASY SCRIPT alapüzemmódjait kibővítették egy ún. tanuló üzemmóddal (LEARN MODE), amelybe belépve, a rendszer megjegyzi az összes billentyűlenyomást. Ezt lemezre mentve mint parancsfile-t, a műveletsort akárhányszor ismételni tudjuk. A **gr** parancs segítségével egy Commodore grafikus programban (pl. SUPERGRAPHIC) készített és lemezre mentett képet, ábrát tudunk a szerkesztőterületre (szöveg közé) beolvasni és a szöveggel együtt nyomtatni (l. a 4.6.4.2. pontban a DELTEX-emblémát). Hosszabb iratok, könyvszerű oldalszámozását segíti a fejléc/lábszöveg helyét változtató parancs.

EPSON-DELTEX-ben foglalat szerkesztőterület mellett is meg tudjuk nézni egy szövegfile tartalmát DISK-módba való áttéréssel, az **F1 K** pedig különböző magyarított EASY-kben írt szövegeket konvertál EPSON-DELTEX-be (ami azt jelenti, hogy nem kell újra szerkeszteni pl. egy MPS-re készített iratot, ha EPSON nyomtatón akarjuk kinyomtatni).

Mindezeket a többletszolgáltatásokat - mivel egy részükhöz EASY SCRIPT-ismeretek szükségesek - a 4.6. alfejezetben ismertetjük részletesen.

3.2.2.1. Az EPSON-DELTEX üzembe helyezése

Gépeljük be a Commodore 64 billentyűzetén az alábbiakat:

LOAD"BOOT",8,1 (R)

mire az olvasás elkezdődik, a képernyő törlődik és megjelenik a „DELTEX EPSON 2.3" felirat, majd a DELTEX grafikus emblémája. A töltés végén a kissé módosított EASY SCRIPT-képernyő jelentkezik be:

```
          ** DELTEX EPSON 2.3 **

    (C) PRECISION SOFTWARE LTD. 1982

   ENTER TEXT WIDTH (40-240) COLS ? 40
   (D)ISK OR (T)APE ? D
   CHANGE Z&Y ? N
   PRINTER TYPE (0-2) 0 ?
   0=RX80
   1=FX80
   2=LX80

       (C) EXTENDED BY JATA 1987
```

A paraméterek közül a Z és Y felcserélhetősége a gyakorlott gépírók munkáját segíti (a magyar írógépeken az Y a bal alsó sarokban van, a Z pedig fent). Nyomtatóválasztásnál meg kell adni az illesztőegység típusát is. Például, ha a „PRINTER TYPE (0-2)" kérdésre az 1-gyet válaszoljuk (EPSON FX-80 vagy vele kompatibilis nyomtatónk van), akkor a képernyő törlődik és megjelenik az

(R)S232 (C)ENTRONICS OR (S)ERIAL ? C

kérdés, amire RETURN-t ütve, az EASY SCRIPT-ből már ismert EDIT-módba lépünk. Itt a szerkesztés teljesen megegyezik az EASY eljárásaival, de használhatjuk az EPSON-DELTEX plusz parancsait is (l. a 4.6. alfejezetet).

3.2.3. A ROBOTRON-DELTEX szövegszerkesztő program

A DELTASoft sikeres és népszerű terméke a ROBOTRON-DELTEX, amely a ROBOTRON margarétakerekes írógépeket kezeli. A program egyesíti a számítógép és az írógép előnyeit, mert:

- a szövegek könnyen tárolhatók, visszaolvashatók,
- a gépíró megszokott környezetben (írógép mellett) dolgozhat,
- az íráskép tiszta, jól olvasható (a betűk nem pontokból állnak),
- a ROBOTRON írógép viszonylag olcsó.

A verziók az írógéptípusok szerint különülnek el (S6010, S6011, S6110, S6125). A programon kívül fontos eleme a rendszernek az illesztőegység, amely egy áramköri kártyából és egy kábelből áll. Mivel a más-más típusú írógépekhez más-más felépítésű illesztőegységek szükségesek, a verziók közötti döntő különbséget éppen az illesztőegységek eltérése adja.

A ROBOTRON-DELTEX lehetővé teszi szövegek bevitelét mind a Commodore 64, mind pedig az írógép billentyűzetéről. A szerkesztésre felhasználhatjuk az EASY SCRIPT teljes parancskészletét, kiegészítve a ROBOTRON parancsaival, majd a formázott iratot lemezen tárolhatjuk, az írógépen pedig kinyomtathatjuk. A számítógépet és az írógépet szétkapcsolás nélkül is tudjuk önállóan használni. A nyomtatási formát alapvetően a ROBOTRON tudásszintje határozza meg, azt nem léphetjük túl.

3.2.3.1. A ROBOTRON-DELTEX üzembe helyezése

Gépeljük be a Commodore 64 billentyűzetén az alábbiakat:

LOAD"DELTEX",8,1 (R)

mire az olvasás elkezdődik, a képernyő törlődik és megjelennek az előzetes menük, amelyekből a billentyűzetkiosztást és a szerkesztőmódbeli parancssor üzeneteinek nyelvét lehet kiválasztani a megfelelő bekeretezett betű lenyomásával:

1. [I] - IROGEPNEK MEGFELELO BETUKIOSZTAS

[C] - C= BILLENTYUVEL IRHATO BETUK

A DELTEX kétféle ékezetes betűkiosztása közül az I-vel választható (l. az 1. táblázatot, de: í = fontjel!!) a gyakorlott gépíróknak ismerős, barátságos környezetet teremt, míg akik - korábban más EASY-változatokkal dolgozva - a C=-billentyűs megoldáshoz szoktak hozzá, sem fognak csalódni a DELTEX-ben, ha a C-t választják (l. a 2. táblázatot, de: ö = C= a, ő = C= O, ü = C= V, ű = C= W!).

2. **A** – ANGOL NYELVU INFORMACIO

M – MAGYAR NYELVU INFORMACIO

A ROBOTRON-DELTEX üzeneteit kérhetjük az eredeti formájukban, angol nyelven (A-választás), ill. magyar változatban is (M-választás).

A program a DELTEX-grafika megjelenését követően az EASY SCRIPT főmenüjével jelentkezik be. Ezt paraméterezve, a szerkesztőmódba lépünk, ahol a teljes EASY és ROBOTRON parancskészlettel szerkeszthetjük az iratunkat.

Példa az írógépvezérlés ESC szekvenciáira (ROBOTORON S6010 vezérlőparancsok):

Funkció	Parancs
Aláhúzás be	f1 ↑E
Aláhúzás ki	f1 ↑R
Ritkított írás be	f1 ↑W
Ritkított írás be	f1 ↑&
Karaktersűrűség 10"	f1 ↑M
Karaktersűrűség 12"	f1 ↑N
Proporcionális írás	f1 ↑P
Kis erejű nyomtatás .	f1 ↑a
Közepes erejű nyomtatás .	f1 ↑c
Nagy erejű nyomtatás .	f1 ↑3
1.5-soros soremelés	f1 ↑4
2-soros soremelés	f1 ↑5
Vízszintes tabulátorhely beállítása (HT)	f1 ↑1
Vízszintes tabulátorhely törlése	f1 ↑8
Az összes vízszintes tabulátorhely törlése ...	f1 ↑2
Fél lépés függőlegesen előre	f1 ↑U
Fél lépés függőlegesen hátra	f1 ↑D
Fél lépés vízszintesen előre	f1 ↑d
Billentyűzet be	f1 ↑f
Billentyűzet ki	f1 ↑e

4. AZ EASY SCRIPT ÉS A DELTEX SZÖVEGSZERKESZTŐ PROGRAMOK SZOLGÁLTATÁSAI

Az EASY SCRIPT és a DELTEX szolgáltatásait alapüzemmód-bontásban írjuk le, külön tárgyalva

- az EDIT (szerkesztő),
- a DISK/TAPE (lemez/szalag kezelő) és
- a VIDEO/PRINT (képernyős/nyomtatós megjelenítő)

üzemmódokat, ill. ez utóbbin belül az áttéréseket.

Az EDIT-mód leírását kiegészítettük néhány MPS- és EPSON-szolgáltatás ismertetésével EASY SCRIPT-ben és DELTEX-ben (felhasználói karakterek, aláhúzás, indexek, dőlt és elit betűk stb.).

Az ismertetendő - nyomtatófüggetlen - funkciók mindegyike megtalálható a mellékelt referenciakártyán (l. az 1. melléklet), bár - az üzemmód-bontás miatt - a tárgyalási sorrend nem követi szigorúan azt. Az EDIT-funkciók és nyomtatóvezérlők elsődleges részletezésével az a célunk, hogy ezt a szakaszt elolvasva, már be tudjunk gépelni egy egyszerű szöveget és ki tudjuk szerkeszteni a megfelelő kiviteli formára. Ez az alapja minden további tevékenységnek. A később következők már opciók lesznek, amelyek megkönnyítik munkánkat, különleges iratok előállítását teszik lehetővé stb.

Az EDIT-képernyő e fejezetben található grafikai jeleit (**F3**, **RETURN** stb.) a Bevezetőben bemutattuk, ott lehet az alak-jelentés kapcsolatot felidézni. Egy-egy EASY-funkció leírásának felépítése:

- a funkció: neve, jelölése (EDIT-módban megjelenő képe),
  leírása,
  szintaxisa,
  megjelenése VIDEO/PRINT módban;
- az előforduló hibák és elhárításuk;
- alkalmazási terület, mire figyeljünk?

A fenti szakaszolás elemeinek nagy része opcionális, csak azokra a szakaszelemekre térünk ki, amelyek feltétlenül szükségesek az adott funkció megértéséhez, ill. a továbblépéshez.

Bevezetésként foglaljuk össze az EASY SCRIPT-alapú szövegfeldolgozás általános szabályait!

- A formátumparancsokat az **F3**-mal (■) kezdődő formátumsorba kell írni. **F3** elhagyása esetén a parancsok szövegként kerülnek feldolgozásra (nem hajtódnak végre, hanem kinyomtatódnak).

- Egy formátumsorba kettősponttal (**:**) elválasztva több parancsot is írhatunk. (A kettőspont elhagyása esetén **B** hibaüzenetet kapunk.)

- A formátumsorba írt parancsot (parancssort) pontosvesszővel zárva, az utána (vele egy sorba) következő parancsokat a rendszer a szöveg részének tekinti és akként is kezeli.
  Példa: az **■lm10:rm70:ju1;sp1:cn1■** parancssorból - amint ezt VIDEO/PRINT-ben is láthatjuk - az **sp1:cn1** szövegként jelenik meg, nyomtatódik ki. Meghagyva ezt az állapotot, az irat sorköze normál marad (nem lesz ritkított, mert az **sp1** nem parancs!), valamint a **ju1** hatására mindkét oldalra kiegyenlített lesz, nem pedig központosított, mert a pontosvessző miatt a központosítást bekapcsoló **cn1** sem parancs, hanem szöveg.

- A fejléc- és a lábszöveg- (oldalszámozás-) parancsokat célszerű új formátumsorba írni a könyebb kezelhetőség érdekében.

- A fejléc- és a lábszöveg- (oldalszámozás-) parancsok elé korlátozás nélkül írhatunk még parancsokat, utánuk viszont már nem (még kettősponttal elválasztva sem), mert a fejléc és lábszöveg (oldalszámozás) után írt parancsokat az EASY SCRIPT nem értelmezi, ki nem adottnak tekinti. Például, ha fejléc után a sorközt **lp8** formátumparanccsal sűrítettre kívánjuk beállítani, a parancs nem hajtódik végre, a sorköz marad az alapértelmezés vagy az előzőleg helyesen beállított érték. Ha viszont ezt írjuk: **■lp8:hd5:,,■**, akkor a beállítás érvényes lesz, amit a nyomtatási képen látni fogunk.

- A parancssorkezdete-jel (**F3:** ■) és az egyes parancsok között szóköz nem lehet, egyébként a következő hibaüzeneteket kapjuk:

```
▣ lm10:rm70:ju1▣   ——→  A hiba
↑
▣lm10: rm70:ju1▣   ——→  A hiba
      ↑
▣lm10 :rm70:ju1▣   ——→  B hiba,
     ↑
```

ahol ↑-lal a betűközöket (space-eket) jelöltük.

- A megjegyzés sor (**nb**) terjedelme maximálisan 1 sor lehet, hosszú megjegyzésszöveg esetén azt sorokra kell bontani és soronként **nb**-jelekkel ellátni.

- A funkció betűjele és a hozzá tartozó paraméter (szám) között szóköz nem lehet. Pl. 7 sor emelése esetén:

  A soremelés betűjele : **ln** (line)
  A soremelés paramétere: **7**
  A parancs helyes formája pedig: **ln7**

  Ellenkező esetben **D** hibaüzenetet kapunk.

- Minden befejezett bekezdést,
  parancs és
  formátumsort RETURN-nel (▣) kell lezárni.

- EASY SCRIPT-ben paraméterként kiadható legnagyobb decimális szám a 254, nagyobb szám megadása esetén a rendszer **C** hibaüzenetet ír ki.

- Szerkesztéskor (EDIT-módban) a 0÷9 billentyűkre definiált kódokat (példa: **0=125:1=27:2=126:** stb.) az irat megfelelő helyén – a példát követve – az **F1 0**, **F1 1**, **F1 2** stb. leütésével jelenítjük meg. Ennek hatására a 0, 1 stb. számok inverz ábrázolásban láthatók a képernyőn (**▣**, **▣**, **▣** stb.).

- Az iratba szerkesztett vezérlőjelek VIDEO-ban a következő kétféle formában jelennek meg:

  - az EASY SCRIPT formátumparancsok (a formátumsorba írt parancsok), valamint a grafikus vezérlőjelek (kiemelés, aláhúzás be stb., l. a rövidítéslistát a Bevezetőben!) VIDEO-ban nem láthatók. A kiemelt szöveg inverzként, a dupla szélesnek kijelölt szöveg pedig ritkítva jelenik meg a VIDEO-képernyőn (nem rontja a kiviteli forma képét).

- a számbillentyűk definiciós felhasználása esetén azok VIDEO-képe maga á szám lesz (rontja a kiviteli forma képét).

T&T 1., 2.

4.1. EDIT (SZERKESZTŐ) ÜZEMMÓD

Minden - ebben a módban - hatásos parancsot leirunk.

A sorrendet meghatározó bontás a következő:

a. Egyszerű formátumparancsok
b. Karakter- és blokkmozgatások
c. Tabulálások
d. Törlőparancsok
e. Ugróutasitások
f. Speciális parancsok.

Az a. szakasz áttanulmányozása után már képesek leszünk EASY SCRIPT-ben egyszerű iratokat előállítani.

4.1.1. Egyszerű formátumparancsok

4.1.1.1. Bal margó beállítása

lmXX   Példa: lm10

A bal margó beállításával az oldal tömbhatását alakithatjuk ki; szöveg közben bárhol módosítható, átállítható (l. a 10. mellékletet). Beállításánál ügyelni kell az 1≤XX≤224 feltétel teljesülésére, egyébként **H** hibaüzenetet kapunk.

A bal margót nem kell minden esetben beállítanunk. Ha a szöveget a papír bal szélén akarjuk kezdeni, az EASY SCRIPT alapértelmezés szerinti bal margója (**lm1**; l. a 3. mellékletet) éppen megfelel a célnak. Az ettől eltérő értékeket **F3**-mal kezdődő formátumsorba kell írni az előtt a szövegrész előtt, amelyet beljebb kell kezdeni. A margó értéke mindaddig megmarad, amíg át nem állítjuk.

A bal margó szöveg közbeni átállításának hatását a 4.1. alfejezet bevezetőjének felsorolásában (előző oldal) figyelhetjük meg: a szövegkörnyezet bal margója 10 (beállítása: ⊞**lm10**◘), míg az „a., b., c., ...” felsorolást 5 oszloppal beljebb kezdve nyomtattuk az ⊞**lm15**◘ hatására, majd a felsorolás végén visszaálltunk a 10-es bal margóra az ⊞**lm10**◘ ismételt szövegbe szerkesztésével.

Az elmondottak szemléltetésére nézzük meg a szövegrészlet EDIT-módban szerkesztett képét:

...parancsot leírunk.⊞**lm10:ln1**◘
A sorrendet meghatározó bontás a következő: ⊞**ln1:lm15**◘
a. Egyszerű formátumparancsok◘
b. Karakter- és blokkmozgatások◘
c. Tabulálások◘
d. Törlőparancsok◘
e. Ugróutasítások◘
f. Speciális parancsok. ⊞**ln1:lm10**◘
Az a. szakasz áttanulmányozása után már képesek leszünk EASY SCRIPT-ben egyszerű iratokat előállítani. ⊞**ln3**◘

T&T 3., 4.

4.1.1.2. Bal margó eltolása balra (margófeloldás)

⊞maXX◘   Példa: ⊞ma3◘

A margófeloldás az utána következő sorra érvényteleníti a beállított bal margó (**lmXX**) értékét oly módon, hogy a sort (és csak azt az egy sort!) az **XX**-ben megadott számú karakterrel balra kezdi nyomtatni (a sort **XX** karakterrel balra tolja el).

A feloldóparancsot (**maXX**) formátumsorba, a feloldandó sor elé kell beírni. Az **XX** értékével adjuk meg, hogy a beállított bal margótól (⊞**lmXX**◘) hány karaktert akarunk balra mozgatni, azaz a bal margótól balra hány karaktert akarunk írni.

A vonatkozó szöveget kezdhetjük az **maXX** után közvetlenül, de attól pontosvesszővel elválasztva, vagy a következő sorban is.

A margófeloldás hatása VIDEO-ban megfigyelhető (azonos a nyomtatási képpel). A hibák elkerüléséhez vegyük figyelembe az maXX<lmXX feltételt.

Az alábbi szövegrészletben a bal margó értéke 10, a szakaszcímet viszont 3 karakterrel kijjebb (balra) akarjuk kezdeni. Mivel egysoros a cím, célszerű a margófeloldás-parancsot alkalmaznunk. A példa az irat EDIT-képét mutatja:

lm10
A margófeloldás hatása VIDEO-ban megfigyelhető (azonos a nyomtatási képpel). A hibák elkerüléséhez vegyük figyelembe az maXX<lmXX feltételt. **ln3:ma3**
Bal margó eltolása balra (margófeloldás)**ln2**
A feloldóparancsot (maXX) formátumsorba, a feloldandó sor elé kell beírni. Az XX értékével adjuk meg, hogy ...

A nyomtatási kép (PRINT-mód) pedig:

A margófeloldás hatása VIDEO-ban megfigyelhető (azonos a nyomtatási képpel). A hibák elkerüléséhez vegyük figyelembe az maXX<lmXX feltételt.

Bal margó eltolása balra (margófeloldás)

A feloldóparancsot (**maXX**) formátumsorba, a feloldandó sor elé kell beírni. Az **XX** értékével adjuk meg, hogy ...

Amennyiben kettő vagy több sort kell eltérő balmargó-értékkel nyomtatnunk, akkor már az **lmXX** parancsot célszerű használni, mert hatása nem csak egy sorra terjed ki.

T&T 5.

4.1.1.3. Bal margó eltolása jobbra (margóeltolás)

ofXX Példa: **of10**

A bal margó relatív módosítása, amikor is **XX** adja meg az előzőleg beállított bal margótól (**lmXX**) való azon eltolási értéket, amellyel a parancs után vagy a következő sorba írt szöveg jobbra fog tolódni (XX≤254).

A parancs hatása nem csak egy sorra érvényes: módosításáig vagy az eredeti balmargó-értékre való visszatérésig az eltolt helyzet az irányadó a sorelválasztásban, sorkiegyenlítésben és a nyomtatásban egyaránt.

Az eredeti bal margóra az ▣ofO▩ beállítással lehet visszatérni.

Ha szöveg közben módosítjuk a margóeltolást, akkor mindig az új érték által megadott bal margótól kezdődik a nyomtatás.

T&T 6.

4.1.1.4. Jobb margó beállítása

▣rmXX▩ Példa: ▣rm70▩

A bekapcsoláskori alapértelmezést (80 karakter/sor; 3. melléklet) megváltoztathatjuk, ha a jobb margónak más értéket adunk, de be kell tartanunk, hogy rmXX−lmXX≤15 és 15<XX<240 (egyébként **H**, ill. **C** hiba).

A téves margóbeállításoknak nyomtatást rontó hatásuk van. Ez különösen érvényes a szükségesnél kisebb értékű margókra. Azok ugyanis „összetörik" a szöveget, mert egy sor szerkesztett hossza nagyobb lesz a nyomtatott hosszánál.

F I G Y E L E M !

Ha egy kiszerkesztett szöveg egyik vagy mindkét margóját úgy állítjuk át, hogy a régi jobb és bal margó különbsége (rmXX−lmXX) nem egyezik meg az új margó-különbségekkel, akkor a szöveg formátuma megváltozik, pl. az elválasztások, oldaltördelések érvényüket vesztik, szélső esetben az egész iratot újra kell szerkeszteni! Ennek megfelelően:

$(rmXX - lmXX)_{régi} = (rmXX - lmXX)_{új}$ kell legyen.

T&T 3., 4.

4.1.1.5. Megjegyzéssor

▣nb"<maximum 1 sor szöveg>"▩
▣nb<maximum 1 sor szöveg>▩

Példa: ▣nb"NEM NYOMTATHATUNK FOLYAMATOSAN!"▩
Példa: ▣nbNEM NYOMTATHATUNK FOLYAMATOSAN!▩

A szerkesztendő iratunk nevét, az iratra vonatkozó figyelemfelhívást vagy egyéb üzeneteket a megjegyzéssor(ok)ban helyezhetünk el. A megjegyzéssor sem a formátum beállításra, sem pedig a nyomtatásra nincs hatással. A kivitel (output) szempontjából olyan, mintha nem is létezne, hasonlóan a BASIC programok REM-utasításához (ugyanilyen analógiát fedezhetünk fel a BASIC és az EASY SCRIPT között a kettőspont mint határolójel tekintetében!). A megjegyzés szövegét nem kötelező idézőjelbe tenni, kivéve akkor, ha file-névként kívánjuk felhasználni a későbbiekben részletezett módon.

A megjegyzésszöveg nem folytatódhat a következő sorban, és nem írhatunk utána parancsokat, még kettősponttal elválasztva sem!

Ha a megjegyzésszöveget folyamatosan írjuk és az egy sornál hosszabb, a következő sor(ok)ba kerülő megjegyzés szövegrészeket a rendszer az irat részének tekinti és kinyomtatja. Ezáltal iratunk használhatatlan lesz. Ezért, ha a megjegyzésszövegünk több sor hosszú, bontsuk az aktuális képernyőmargónak (beállítása a főmenüben) megfelelő több sorra, s ezeket a sorokat kezdjük **F3**- és **nb**-parancsokkal.

Bemutatunk az elmondottakra egy példát! (A képernyőmargó 40-re lett beállítva.)

Egy hibás megjegyzéssor EDIT-módú képe:

```
  ■nb"EZT A MEGJEGYZES SZOVEGET UGY SZERKE
→ SZTETTUK, HOGY TOBB SORBOL ALLJON, DE NE
→ M VETTUK FIGYELEMBE A SZABALYOKAT"■
```

ahol a →-lal jelzett sorok kinyomtatódnak és elrontják az iratunk képét. Javítsuk most ki a fenti hibát!

```
■nb"EZT A MEGJEGYZES SZOVEGET UGY SZER-"
■nb"KESZTETTUK, HOGY TOBB SORBOL ALL-"
■nb"JON, DE NEM VETTUK FIGYELEMBE A"
■nb"SZABALYOKAT"■
```

Figyeljük meg a következő megjegyzéssort:

```
■nb"minta level":lm10:rm70:sp1■
```

Ha iratunkat ezzel a sorral kezdjük, a szerkesztésben szintaktikai hibát nem vétünk, levelünk nyomtatási képe mégsem lesz jó, mert 1-es bal és 80-as jobb margóval, valamint normál (1/6") sorközzel kerül kivitelre, holott mást állítottunk be. A hiba okát néhány bekezdéssel feljebb feltártuk, de a példa kapcsán újból megismételjük: ha a megjegyzéssorba további parancsokat írunk, azok hatástalanok lesznek.

A megjegyzéssor célszerű felhasználása: az irat tárolási, (file-) nevét írjuk ide idézőjelek közé téve (egyébként az idézőjel használata opcionális!), mert így a mentésnél (save-funkció: **F1 F**) könnyű dolgunk lesz, ugyanis mentéshez a file-nevet nem kell begépelnünk, mert azt az **F2** megnyomásával a parancssorba helyezhetjük át (az **F2** bármilyen idézőjelbe tett karaktersorozatot a parancssorba olvas).

T&T 7., 8.

F I G Y E L E M !

> **A file-nevet vagy csupa kibetűvel, vagy csupa nagybetűvel írjuk a megjegyzéssorba, mert a kisbetű-nagybetű variálásával írt (pl. nagybetűvel kezdett) név így kerül a lemezdirectory-ba. Később, nyomtatott directory-lista hiányában vagy a file-névre pontosan nem emlékezve, azt a szokásos módon (csupa kis- vagy nagybetűvel) begépelve [F1 L <file-név> (R)], a file-t a rendszer többszöri ismétlésre sem találja.**

A fenti hibajelenség egyenes következménye a kezdődő pánik, amelynek fokozódási üteme és végső nagysága egyenesen arányos az elveszettnek hitt szövegfile méretével. Ráadásul ilyenkor - döntési blokk következtében - többnyire nem jut eszünkbe directory-listát kérni a rendszertől **[F4 $ (R)]**, amelyből azonnal kiderülne, hogy a file nem veszett el, csak helytelenül adtuk meg a nevét.

4.1.1.6. Sorkiegyenlítés mindkét oldalra

Bekapcsolás: **⊠ju1⊠**
Kikapcsolás: **⊠ju0⊠**

A bekapcsolt (**ju1**) mindkét oldali sorkiegyenlítéssel készült iratunk könyvhöz hasonló formátumú lesz. A szavak közé - ha szükséges - szóközök kerülnek oly módon, hogy a sorba még elférő jobb szélső szó utolsó karaktere a jobb margó oszlopába húzódik ki (természetesen a szóval együtt). A kiviteli tükör az aktuális bal, ill. jobb margótól függ. A parancs a szavakat nem töri ketté, nem választja el. Az elválasztásról nekünk kell gondoskodni az **SHIFT *** vagy az **F1** - funkció (rugalmas kötőjel) segítségével.

A sorkiegyenlítési állapotot a **ju0**-paranccsal hatástalanithatjuk.

Ha paraméterként 1-nél nagyobb számot adunk meg, C hibaüzenetet kapunk.

A sorkiegyenlítés-parancsot formátumsorba szerkesztjük, ahol egy sorban több parancs is lehet egymástól kettősponttal elválasztva, pl.:

⊞lm10:rm50:ma5:ju1⊠

4.1.1.7. Sorkiegyenlítés bal oldalra

⊞ju0⊠

Alapértelmezés szerint (betöltéskor) a sorok a bal margóra húzódnak ki (mint az írógéppel írt szövegek esetén). Ezt az írógépformát mindkét oldali sorkiegyenlítés kikapcsolásával is beállíthatjuk.

Kapcsoljuk ki a mindkét oldali sorkiegyenlítést, állítsuk kisebbre a jobb margót és nyomtassuk ki így a fenti bekezdést!
Az átállítások EDIT-képe:

⊞lm10:rm40:ju0⊠

A bekezdés nyomtatási képe pedig (PRINT-mód):

```
Alapértelmezés szerint
(betöltéskor) a sorok a bal
margóra húzódnak ki (mint az
írógéppel írt szövegeknél).
Ezt az írógépformát mindkét
oldali sorkiegyenlítés
kikapcsolásával is
beállíthatjuk.
```

4.1.1.8. Sorkiegyenlítés a jobb oldalra

Bekapcsolás: **⊞ra1⊠**
Kikapcsolás: **⊞ra0⊠**

Különleges hatások, hasábtördelések készítésére ezt az opciót használjuk.

Az **ra1** hatására a sorok az **rmXX**-el beállított (vagy az alapértelmezés szerinti 80-as) jobb margóra húzódnak ki. Az előző szakasz példa-bekezdése most így alakul:

▣lm10:rm40:ra1▣

A bekezdés nyomtatási képe pedig (PRINT mód):

Alapértelmezés szerint
(betöltéskor) a sorok a bal
margóra húzódnak ki (mint az
írógéppel írt szövegeknél).
Ezt az írógépformát mindkét
oldali sorkiegyenlítés
kikapcsolásával is
beállíthatjuk.

4.1.1.9. Soremelés

▣lnXX▣ Példa: ▣ln5▣

Ábráknak, diagramoknak, egyéb célú szöveg közötti kisebb-nagyobb üres helyek kihagyásának hatékony, memóriatakarékos formája az adott számú sor emelése **lnXX** paranccsal, ahol **XX** az emelendő sorok számát adja meg (1≤XX≤254). Természetesen üres sorokat képezhetünk a sorok elejére tett RETURN karakterekkel is, de egy **ln**-nal tördelt szövegfile tömörebb lesz és könnyebb áttekinteni. A soremelések száma független az aktuális sorköz értékétől. (Ha olyan printerrel dolgozunk, amely a fenti opciót nem értelmezi, akkor a soremeléshez adjuk ki az ▣**lf1**▣ printervezérlő parancsot.)

A soremelés végrehajtásához írjuk be a megelőző sorba vagy a megelőző bekezdés végére a **lnXX** parancsot, mire a bekezdések távolsága mind VIDEO-ban, mind pedig nyomtatásban **XX** sor lesz.

Bemutatunk erre egy-egy példát (EDIT-mód):

...amikor is az XX értéke maximum 254 lehet.▣
▣ln2▣
Ábráknak, diagramoknak, egyéb célú szöveg közötti kisebb-nag
yobb üres helyek kihagyásának hatékony, memóriatakarékos...

Vagy, ha a parancsot az előző bekezdés végére írjuk:

...amikor is az XX értéke maximum 254 lehet.⊠ln2⊠ ábráknak, diagramoknak, egyéb célú szöveg közötti kisebb-nagyobb üres helyek kihagyásának hatékony, memóriatakarékos...

T&T 9., 10.

4.1.1.10. Sorköznövelés (az aktuális sorköz többszörösével)

⊠spX⊠   Példa: ⊠sp1⊠

Az X értéke 0, 1 vagy 2 lehet. A parancs hatása mindaddig tart, amig **sp0**-val ki nem kapcsoljuk.

Ha paraméterként 2-nél nagyobb számot adunk meg, a képernyő parancssorában megjelenő **C** hibaüzenet figyelmeztet tévedésünkre.

A sorköznövelés kiválóan alkalmas egy-egy levél vagy egyéb irat ritkán szedésére, ill. egyes szakaszainak ily módon való kiemelésére. Mivel mindig a beállított (aktuális) sorközt többszörözi, a soközbeállító (**lpXX**; l. később) paranccsal kombinálva, speciális sortávolságok hozhatók létre. (Természetesen ehhez a nyomtatónak is „tudnia kell" az **lpXX**-ben megadott sorközt.)

4.1.1.11. Oldalanként nyomtatandó sorok számának beállítása

⊠tlXX⊠   Példa: ⊠tl55⊠

A **tl**-parancs **XX** paraméterének értéke meghatározza az egy oldalra nyomtatott sorok darabszámát. Ha ezt eléri a nyomtatás, akkor a megkezdett (utolsó) sor kinyomtatódik, feltétel nélküli lapdobás következik, majd a nyomtatás az új lap tetején folytatódik (XX≤254).

A **tlXX** kitűnően felhasználható olyan iratok nyomtatására, ahol előre adott (és kötött) laptükörméret szükséges. A bal és jobb margó beállításával (**lmXX**, **rmXX**) a tükör szélességét, míg **tlXX**-el a hosszát állíthatjuk be végérvényesen, az egész iratra vonatkozóan. Ekkor ugyanis a függőleges tördelés automatikus lesz az adott **XX**-nek megfelelően.

A **tlXX** parancsot formátumsorba írjuk, önállóan vagy más parancsokkal együtt, amelyektől kettőspont kell, hogy elválassza.

T&T 12.

4.1.1.12. Laphossz-beállítás

▣plXX▣ Példa: ▣pl72▣

A laphosszat is sorokban adjuk meg (**XX**), de ezzel tudjuk szabályozni a feltétel nélküli lapdobások, ill. a kézi (EDIT/VIDEO-ban végrehajtott) szövegtördelések helyeit. A laphosszt reprezentáló sorszámra mindig fenn kell álljon a

tlXX ≤ plXX és az XX ≤ 254

egyenlőtlenség. Be nem tartásuk **E**, ill. **C** hibát eredményez.

A mindennapi gyakorlatban – igazodva a hazai leporellóméretekhez – célszerű az **XX=72** beállítása. Normál (1/6") sorközzel számolva, valamint az

▣pl72:tl72▣
▣pl72:tl55▣

értékek valamelyikét beállítva, akár többszáz saját magunk vagy a rendszer által tördelt oldalt is nyomtathatunk automatikusan, felügyelet nélkül, az EASY SCRIPT **F1 O C P** opciója segítségével (1. a 4.3.2. szakaszt). Könyvünk az automatikus tördelést lehetővé tevő **pl72:tl55** beállítással készült.

4.1.1.13. Sorközbeállítás

▣lpXX▣ Példa: ▣lp8▣

A parancs kiadása után – annak megváltoztatásáig – a beállított érték lesz érvényben.

A lehetséges paraméterértékek: **XX = 4, 6, 8 és 12.** A 6 a bekapcsoláskori állapot (normál sorköz), a 8 a sűrített, a 12 pedig az „összenyomott" sorköz, amikor is az egymás alatti

karakterek le-, ill. felnyúló ágai összeérnek (pl. g, j, p stb.). A **pl4** beállítás a **pl8 + sp1** kombinációjának felel meg.

Hogy a felsoroltakból mely értékek hatásosak, az az alkalmazott nyomtató típusától függ. Például az EPSON nyomtatók operációs rendszere (EPSON POS) tartalmazza az összes említett sorközt, tehát bármelyiket szövegbe szerkeszthetjük, mert a kívánt sorköz a papíron megjelenik.

Ha rendelkezünk EPSON vagy vele kompatibilis nyomtatóval, lehetőségünk van EASY SCRIPT-ből n/216", ill. n/72" soremelés-parancsot is kiadni az alábbi ESC-szekvenciákkal:

n/216" soremelés: **ESC 3 n** (27 51 n)
n/72" soremelés: **ESC A n** (27 65 n)

$(0 \leq n \leq 255)$

A vezérlőkódokat (a zárójelbe tett ASCII kódokat) számbillentyűkre definiálással (Nyomtatóvezérlő kódok definiálása; l. a 4.1.1.22. pontot) tudjuk EASY-ből a nyomtatóra küldeni.

Számunkra különös jelentősége az **ESC 3 n** szekvenciának van. Ugyanis nevezetes beállítás az

ESC 3 23

amikor is n=23, mert ezzel tudunk grafikát nyomtatni, ekkor találkoznak szünet és pontátfedés nélkül a függőleges élek (l. a 8÷18. és 20÷22. mellékleteket).

Könyvünk grafikáinak nyomtatása előtt is az **ESC 3 23** értéket állítottuk be, de természetesen a rajzok elkészülte után vissza kell térnünk az 1/6" vagy 1/8" sortávolságra a formátumsorba írt

■lp6■ vagy: ■lp8■

parancsok valamelyikével, hogy a szöveg szellős, jól olvasható legyen.

Nézzük meg, hogyan kell beállítani a vezérlőkódok számbillentyűkre definiálásával a **23/216"** soremelést EDIT-módban:

■1=27:2=51:3=23■
123◄
A sorköz a grafikához beállítva!■

Foglaljuk össze az EPSON (vagy vele kompatibilis) nyomtatók alkalmazása esetén EASY-parancsokkal állítható sorközöket és azok beállítási módját (EDIT-kép):

lp4	1/8"+sp1	sűrített sorköz sp1-el		→	**lp8:sp1** **lp12:sp2**
lp6	1/6",	normál	sorköz	→	**lp12:sp1**
lp8	1/8",	sűrített	sorköz		
lp12	7/72",	összenyomott	sorköz		

Grafika nyomtatásakor, ha a sorköz eltér az **ESC 3 23** értéktől (pl. nagyobb), akkor a rajzunk függőlegesen szakadozott, felhasználásra alkalmatlan lesz.

F I G Y E L E M !

> **Sorközbeállításakor az ESC után következő „3" paraméter (szám) ASCII-kódját (51) kell definiálni a megfelelő számbillentyűre, nem pedig magát a számot, amint ezt a fentebbi példában is láttuk.**

Az **lpXX** parancs téves paraméterezése **C** és **D** hibát okoz.

4.1.1.14. Karakterköz-beállítás

ptXX Példa: **pt12**

Ha rendelkezünk olyan nyomtatóval, amelyen változtatni lehet az alapértelmezés szerinti 10 karakter/inch karaktersűrűséget (pl. EPSON FX-85/105), akkor az EASY SCRIPT **ptXX**-parancsával megtehetjük azt. Az **XX** értékei: **6, 8, 10, 12, 15.** A beállított érték az átállításáig érvényben marad; az átállítás az **XX** értékének megváltoztatásával történik. A parancsot **F3**-mal kezdődő formátumsorba kell írni.

A karakterköz-beállító parancs alkamas szavak, szövegrészek vagy akár teljes iratok írásképének megváltoztatására, amelyet többnyire a szöveg ritkításával érünk el. Ezzel egyes szakaszokat kiemelhetünk, fontosságukat hangsúlyozhatjuk.

A ritkításhoz paraméterként a 12-őt vagy a 15-öt kell megadnunk:

▣pt15■

A normál karakterközre az **▣pt10■** megfelelő helyen való szövegbe szerkesztésével térhetünk vissza.

A példaként említett FX-85 típusú nyomtató esetén a karakterköz-beállítás csak ESC/P módban, az NLQ íráskép bekapcsolásakor hozható létre.

4.1.1.15. Fejlécírás

▣hdXX:<maximum 1 sor szöveg>,,■
▣hdXX:,<maximum 1 sor szöveg>,■
▣hdXX:,,<maximum 1 sor szöveg>■

Példa: ▣hd7:„Petőfi" MGTSZ.,,■
Példa: ▣hd3:,„Petőfi" MGTSZ.,■
Példa: ▣hd5:,,„Petőfi" MGTSZ.■

A lap pillanatnyi pozíciójától függetlenül, lapmozgatás nélkül, a fenti formák valamelyikét begépelve, maximum 1 sor lehet a fejléc szövege, a fejszöveg, amely után **XX** sorral lejjebb fog kezdődni a szövegtörzs (maga az irat). A fejszöveg - megváltoztatásáig - minden lapon változatlan formában megjelenik. Megváltoztatása a fejszöveg átírását jelenti. A **hdXX:** után szöveget nem, vesszőket viszont kötelező írni.

A fejszöveg helyét a lapon vesszőkkel szabályozzuk a fenti példa szerinti 3 változatban. Ennek megfelelően: ha a szöveget (amely lehet space is!) a két vessző közrefogja, az középre íródik (így számozzuk az oldalakat; l. a 4.1.1.17. pontot). Ha mindkét vessző megelőzi a szöveget, akkor a jobb oldalra, ha pedig mindkettő követi, akkor a bal oldalra nyomtatódik. A vesszők mintegy a megfelelő irányba „tolják" a fejléc szövegét.

A fejléc sora és az **XX**-érték (sordarabszám) beleszámít a beállított (vagy alapértelmezett) laphosszba (**pl**). Vagyis, ha **XX**-et növeljük, akkor tulajdonképpen az irat szövegtörzsét toljuk lefelé, és minél nagyobb **XX** értéke, annál kevesebb törzsszöveg fér el az adott oldalra.

Téves fejléc (lábszöveg, oldalszám) vagy paraméter írása esetén **A**, **B**, **C**, **D**, **F**, ill. **L** hibaüzenetek szakítják meg a feldolgozás menetét.

T&T 11.

4.1.1.16. Lábszövegírás

⊞ftXX:<maximum 1 sor szöveg>,,⊠
⊞ftXX:,<maximum 1 sor szöveg>,⊠
⊞ftXX:,,<maximum 1 sor szöveg>⊠

Példa: ⊞ft7:„Petőfi" MGTSZ.,,⊠
Példa: ⊞ft3:,„Petőfi" MGTSZ.,⊠
Példa: ⊞ft5:,,„Petőfi" MGTSZ.⊠

Funkciói, technikája hasonló a fejszövegéhez, azzal a különbséggel, hogy a lábszöveg (lábléc) a lap aljának perforációjától kezdődik **XX** sorral feljebb. Írásakor a korábban említett **⊞pl72:tl72⊠** beállítás **C** hibát eredményez, mert a laphoszszat (**pl**-t) a sorok (**tl**) teljesen kitöltik, tehát nem marad hely a lábszöveg sorának és az XX>0 [darab] soroknak.

A fejléc átállítása (az irat függőleges eltolása) nem módosítja a lábszöveg helyét (mert az a lap aljának perforációjától – **plXX** beállítás –, nem pedig a szöveg aljától mérődik), tehát, ha **hdXX>ftXX**, akkor a különbségnek megfelelő sorok (pl. **hd20** és **ft10** esetén 10 sor) a következő oldalra kerülnek.

Hogy a lábléc elférjen, a laphosszat (**pl**) legalább eggyel nagyobbra kell a sorok számánál (**tl**) választani. A laphossz, sordarabszám és a lábléc **XX** paramétere között a következő összefüggést írhatjuk fel:

$$plXX - tlXX \geq ft(XX+1)$$

Ezt betartva, a lábszövegeink olyan formában kerülnek a nyomtatóra, ahogy azt előre megterveztük.

T&T 11.

4.1.1.17. Oldalszámozás

A fejléc, ill. a lábszöveg speciális alkalmazása az oldalszámok írása, amikor is a <maximum 1 sor szöveg>-et pl. a következő karakterekkel töltjük ki:

- ⊞ -

Ezt „behelyettesítve" a **hd** vagy az **ft** formátumába, az oldalszámok a lap bal oldalán, jobb oldalán, ill. a közepén nyomtatódnak ki:

```
▣hd1:- ⊞ -,,■
▣hd9:,- ⊞ -,■
▣hd5:,,- ⊞ -■

▣ft4:- ⊞ -,,■
▣ft7:,- ⊞ -,■
▣ft3:,,- ⊞ -■
```

Az ⊞ jelet EDIT-ben az **F1 #** lenyomásával állítjuk elő.

Az oldalszámozás - függetlenül az elhelyezkedésétől - lehet automatikus vagy megadott számmal kezdődő.

Az automatikus oldalszámozás mindig 1-gyel kezdődik és a kikapcsolásáig, ill. az irat végéig tart (kikapcsolni az oldalszámozást a fej- vagy lábszöveg átírásával tudjuk). Ha iratunkat nem 1-gyel kezdődően akarjuk számozni, meg kell mondani az EASY SCRIPT-nek a kezdő oldalszám értékét a

▣p#XX■ Példa: **▣p#12■**

oldalszám-beállító paranccsal. Ezt a parancsot mindig a **hd** (**ft**) parancs elé kell írni (egyébként hatástalan lesz):

▣p#12:hd5,- ⊞ -,■

Az előbbi példasor automatikus számozást mutat be, a legutóbbi példában iratunkat 12-től kezdtük számozni, a következő formátumsorok pedig - többek között - a jelen könyv oldalszámozás-szisztémáját reprezentálják:

```
▣lm10:rm70■
▣pl72:tl55:lp6■
▣hd3,,■
▣ft14:,⊞,■
```

4.1.1.18. Oldalszámozás lejjebb kezdése (függőleges eltolás)

Gyakran szükség van arra, hogy adott lapformátum-beállítás mellett a fejlécet (az oldalszámot) a lap pillanatnyi pozíciójánál lejjebb írjuk, vagyis, hogy fejlécíráskor legyen lapmozgatás. Például, ha egy szakdolgozatot be kell köttetni, célszerű a lejjebb kezdés, nehogy a szélek levágásával az oldalszámok is levágódjanak.

A **pl**-lel beállított laptükröt a **hdXX** (**ftXX**) elé írt

■vpXX■ Példa: **■vp4■**

paranccsal lejjebb mozgathatjuk **XX** (a példában: 4) sorral. Mivel a laptükörbe beletartozik a fejszöveg (oldalszám) is, ezért az XX sorral lejjebb fog nyomtatódni. Gyakorlatilag a **plXX vpXX**-el csökken (**pl72** és **vp5** együttes hatására a valódi laphossz 72-5=67 sor lesz).

Lábjegyzet írásakor **vp** hatása ugyanez, de nem a lábjegyzetet mozgatja lejjebb, hanem a törzsszöveget.

A beállított **XX** érték a **vp0** kikapcsolóparancs kiadásáig minden lapon érvényben marad.

Ha - téves paraméterezés következtében - nem teljesül a vpXX<tlXX, ill. a vpXX<plXX egyenlőtlenség, a parancssorba **C** hibaüzenet íródik.

4.1.1.19. Fejléc/lábszöveg bal margójának beállítása

■hlXX■ Példa: **■hl4■**

Ha a törzsszöveg bal margója (**lmXX**) a lábszöveg/fejszöveg margójának nem felel meg, akkor a **hlXX** paranccsal, a bemutatott szintaktika szerint megváltoztathatjuk. A változtatás hatása - hasonlóan a bal margó feloldásához (**maXX**) - csak a lábszöveg/fejszöveg egyetlen sorára terjed ki.

Az rmXX-hlXX≤15 nem teljesülése esetén **H**, egyéb téves paraméter megdásokra pedig **K** hibát kapunk.

4.1.1.20. Fejléc/lábszöveg jobb margójának beállítása

⊞hrXX⊠   Példa: ⊞hr8⊠

Ha a törzsszöveg jobb margója (**rmXX**) a lábszöveg/fejszöveg margójának nem felel meg, akkor a **hrXX** paranccsal, a bemutatott szintaktika szerint megváltoztathatjuk. A változtatás hatása – hasonlóan a bal margó feloldásához (**maXX**) – csak a lábszöveg/fejszöveg egyetlen sorára terjed ki.

Az lmXX–hrXX≤15 be nem tartása **H** hibát okoz.

4.1.1.21. Központosítás

Bekapcsolás: ⊞cn1⊠
Kikapcsolás: ⊞cn0⊠

A központosítás bekapcsolásának (**cn1**) hatására, ha az egy sorban lévő szöveg hossza kisebb a sor beállított hosszánál (**rmXX–lmXX**), a szöveget a program középre állítja, mindkét oldalán azonos számú szóközzel töltve fel az üres helyeket.

Paraméterként 1-nél nagyobb számot megadva, **C** hibát kapunk.

Kiemelések, címek felírásánál ezzel igen szép formát adhatunk az iratunknak. Hatása kikapcsolásáig (**cn0**) tart, tehát akár egy terjedelmes irat összes sorát központosítva nyomtathatjuk. A jelen fejezet cím utáni példáit is a **cn1**-paranccsal hoztuk a sor közepére. E szakasz fenti példájának EDIT-módú képe (ahogy a képernyőn látjuk):

⊞5=249:6=194:7=248⊠
⊞cn1;Bekapcsolása: **└⊞⊞cn1⊠┘⊠**
Kikapcsolása: **└⊞⊞cn0⊠┘ ⊞cn0:ln2⊠**

ahol az **⊞5=249:6=194:7=248⊠** formátumsorban az **F3** és a **RETURN** grafikus jelét (⊞ és ⊠) nyomtató felhasználói karakterek ASCII-kódjait definiáltuk az 5-ös, 6-os és 7-es számbillentyűre (l. a következő pontot).

T&T 25.

4.1.1.22. Nyomtatóvezérlő kódok definiálása

0=XXX:1=XXX:2=XXX:...:9=XXX

ahol **XXX** = decimális ASCII-kód.

A nyomtatók azon funkcióit, amelyeknek nincs megfelelő EASY-parancsuk, a funkcióvezérlő kódjaik nyomtatóra küldésével tudjuk EASY SCRIPT-ből aktivizálni. A vezérlőkódokat mint decimális ASCII-kódokat kell elküldeni a nyomtató felé. Ennek technikája a számbillentyűkre való definiálás, hozzárendelés (l. a fenti szintaktikát!), majd az **F1 0, F1 1** stb. lenyomásával a definícióknak a szöveg aktuális helyein való megjelenítése. A képernyőn ezek a számok EDIT-ben inverz alakban, VIDEO-ban pedig egyszerű számként látszanak, tehát nem tűnnek el, mint a grafikus vezérlők. Ezért a kiviteli forma előállításánál figyelembe kell őket venni (jobb margó, központosítás stb.).

Példaképpen nézzük meg a svéd nemzeti ábécé **é** betűjének előállítását és nyomtatását EASY SCRIPT-ből EPSON FX-85 típusú nyomtatón (a képernyőn a számbillentyűkre definiált karakterek számként látszanak!).

Az EDIT-képernyő képe:

1=27:2=87:3=5:4=96
1234
K4v4t szedtem, magosat!

ahol az inverz számok (1, 2, 3, 4) F1 1, F1 2, F1 3, F1 4 lenyomásával jöttek létre, s a nyomtatóra kikerülve, azt vezérelni fogják.

A VIDEO-képernyő képe:

123
K4v4t szedtem, magosat!

és végül EPSON-on az alábbi egyetlen mondat kerül kinyomtatásra:

Kévét szedtem, magosat!

Ezzel az eljárással bármilyen 0 és 254 közé eső számot definiálhatunk vezérlő- vagy karakterkódként a nyomtatóra.

T&T 19., 48.

4.1.1.23. Az alapvető formátum-parancsok összefoglalása

Összefoglalásaként elkészítjük egy, a gyakorlatban is használható irat „fejlécét", vagyis a bevezető formátumparancs-láncot EDIT-módban. Ezt az EDIT-képet EASY SCRIPT EDIT-ben begépelve, formázott, szép kivitelű, magyar ékezetes betűkkel ellátott anyagot tudunk szerkeszteni:

```
⊞nb"irat fejlec"▩
⊞lm10:rm70:ju1:pl72:tl55:lp6:vp2▩
⊞p#8:hd5:,- ⊞ -,▩
⊞0=125:1=27:2=126:3=124:7=45:8=48:9=96▩
⊞ln4:sp1▩
```

A beállítások a következők:

- a file (irat) neve: „irat fejlec";
- margók: bal=10, jobb=70; egy sor 60 karakter széles lesz;
- sorkiegyenlítést kérünk;
- a laphossz 72 sor, egy lapra 55 sort írunk;
- a sortávolság azonos az alapértelmezéssel (biztonsági beállítás!);
- oldalszámokat 8-tól kezdődően a lap tetejének közepére kérjük, minden lapon 3 sorral lejjebb; a törzsszöveg az oldalszám alatt 5 sorral lejjebb kezdődik;
- EASY SCRIPT-ben számbillentyűkre definiáljuk az ESC (27) vezérlőkódot, az aláhúzásvég-kódokat (- és 0), valamint a svéd ábécé ékezetes kis betűit a következő értelmezésben (a képernyőt nem definiáltuk át!):

  0 = 125 = á
  1 = 27 = ESC
  2 = 126 = ü
  3 = 124 = ö
  7 = 45 = -
  8 = 48 = 0
  9 = 96 = é (DELTEX-ben ezek a definiciók elmaradnak);

- a törzsszöveget 4 sorral lejjebb kezdjük (az oldal-számtól összesen 9 sorral - hd5 és ln4 → 4+5=9 - lejjebb), az egész iratot ritkított sorközzel nyomtatjuk a szellős kivitel és a jól olvashatóság érdekében.

4.1.1.24. Lapdobások

Feltétel nélküli lapdobás: **⊠fp0⊠**
Feltételes lapdobás : **⊠fpXX⊠** Példa: **⊠fp12⊠**

A feltétel nélküli lapdobás parancs kiadásakor a nyomtató – függetlenül az aktuális oldal hosszától, a sordarabszámtól és a ténylegesen kinyomtatott sorok számától – a következő lap tetejére áll. Feltétel nélküli lapdobással akár csak egy-egy bekezdést vagy egy-egy sort is nyomtathatunk egy lapra, ha minden bekezdés, ill. sor után kiadjuk az **fp0**-parancsot.

Feltételes lapdobás esetén az új oldalra állás akkor történik meg, ha – a laphossztól (**pl**) függően – a lapon már csak **XX** sor van hátra.

Például az **⊠fp12⊠** beállítás azt jelenti, hogy ha az aktuális lapon már csak 12 sor maradt, akkor a nyomtató kinyomtatja az éppen megkezdett sort (ha kértük, lábszöveget ír), lapot dob (ha kértük, oldalszámot vagy fejszöveget ír), majd az új lapon folytatja a szöveg nyomtatását.

Feltételes lapdobás parancs kiadásakor az XX≤254 betartása kötelező (ha nem tartjuk be, **C** hibát kapunk).

T&T 12.

4.1.1.25. A funkcióbillentyűk használata

EDIT-módban az **F1÷F8** billentyűkre definiálták a leggyakrabban használatos parancsokat, ill. formátumbeállító jeleket.

F1 : Az EDIT-beli másodlagos üzemmódok (pl. INSERT, OUTPUT stb.) be és kikapcsolását, a nyomtatóvezérlő kódok szövegbe szerkesztését (F1 1, F1 2 stb.) és egyes formátumvezérlő funkciók beállítását szolgálja. Leütésére a parancssorban az „**EDIT :MODE**" felirat villogni kezd, s egy másik billentyű (pl. I, O) lenyomására az adott funkció végrehajtódik. Példa: INSERT üzemmódba az **F1 I** lenyomásával léphetünk be, ill. ismételt lenyomásával léphetünk ki. Tévesen lenyomott **F1**-et az újralenyomásával hatástalaníthatjuk.

F2 : A szövegben az első idézőjelbe tett karaktersorozatot a parancssorba másolja. Keresésnél, kicserélésnél, file-műveleteknél munkánkat jelentősen megkönnyíti.
T&T 13., 14.

F3 : Formátumsor kezdete jelet (▣) generálja.
T&T 46.

F4 : Áttérés DISK/TAPE-módba; kilépés: RUN/STOP.
T&T 34., 35., 36., 47.

F5 : Áttérés nagybetűs módba; kilépés az F5 ismételt lenyomásával lehetséges.

F6 : A decimális üzemmód bekapcsolása; kikapcsolás: újra F6.

F7 : Ugrás a vízszintes tabulációs helyekre. Ha azok nincsenek beállítva, akkor hatástalan.
T&T 30.

F8 : Ugrás a függőleges tabulációs helyekre. Ha azok nincsenek beállítva, akkor hatástalan.
T&T 30.

4.1.1.26. Másodlagos üzemmódok EDIT-módban

Az **F1** és egy betű leütésével az EDIT-en belül további üzemmódokba léphetünk be, amelyek - hasonlóan az előbb tárgyaltakhoz - a szerkesztési munka eredményességét növelik. Ha lenyomtuk az **F1**-billentyűt (az „EDIT :MODE" villog), de az üzemmódba mégsem akarunk belépni, akkor nyomjuk le újra az **F1**-et, mire visszatérünk EDIT-módba.

F1 C : Az EDIT-mód (képernyőkép) tabulátorhelyeinek törlése a megfelelő betű (H vagy V) lenyomásával. Kilépés: F1.
T&T 30.

F1 D : DELETE üzemmód karakterek, blokkok törlésére. Kilépés: RETURN.
T&T 15.

F1 E : Belépés a törlő üzemmódba. A törlés fajtáját az utána lenyomott betű határozza meg (A, P, R vagy S). Kilépés: RETURN.
T&T 32.

F1 F : File mentése lemezre. Az **F1 F** lenyomása után gépeljük be a file-nevet a parancssorba, majd nyomjuk le a RETURN-t, mire a file lemezre íródik. Kilépés: töröljük a beírt file-nevet a DEL-billentyűvel (üres file-név megadása), majd nyomjuk le a RETURN-t, mire EDIT-módba térünk vissza.
T&T 13., 14., 28.

SHIFT-**F** : Blokk (szöveg egy részének) mentése lemezre a blokknév (file-név) megadásával (parancssorba gépelésével), majd a RETURN lenyomásával. Kilépés: töröljük a beírt file-nevet a DEL-billentyűvel (üres file-név megadása), majd nyomjuk le a RETURN-t, mire EDIT-módba térünk vissza.
T&T 13., 14., 28., 29.

F1 G : Ugrás a szerkesztőterületen. Az ugrás fajtáját az utána begépelt szám vagy betű határozza meg. Kilépés: RETURN.
T&T 26.

F1 H : Karaktersor keresése a szerkesztőterületen (memóriában: **F1 H M**) vagy összefűzött file-okban (**F1 H L**). Kilépés: RETURN.

F1 I : Belépés INSERT üzemmódba karakterek, blokkok beszúrására. Kilépés: F1 I.
T&T 16.

F1 L : File beolvasása a szerkesztőterületre file-név megadásával (a parancssorba gépelésével). Kilépés: töröljük a beírt file-nevet a DEL-billentyűvel (üres file-név megadása), majd nyomjuk le a RETURN-t, mire EDIT-módba térünk vissza.
T&T 13., 14., 28.

F1 O : Output-szándék jelzése a programnak, amelyet V, P vagy D betűvel kiegészítve VIDEO-, ill. PRINT-módba lépünk, D esetén pedig az output-eszköz (pl. nyomtató) számát változtathatjuk meg. Kilépés: RETURN.
T&T 38.

F1 R : Pufferelési mód; kurzormozgatásokkal karaktereket, szövegblokkokat jelölhetünk ki beszúrás, áthelyezés céljából. Kilépés: RETURN.
T&T 16., 19., 27., 29.

F1 S : Keresési mód, amellyel egy tárban vagy lemezen lévő szövegben karaktereket kereshetünk, ill. cserélhatünk ki a kurzor helyétől kezdve. A keresendő (cserélendő) karaktereket a parancssorba gépelve jelöljük ki.
Kilépés: RETURN RETURN (a RETURN kétszeri lenyomása).
T&T 19.

F1 T : Vízszintes (H) vagy függőleges (V) tabulátorhelyek kijelölése a képernyőn (szerkesztőterületen). Kilépés: RETURN.
T&T 30.

F1 Z : Az összes vízszintes (H), függőleges (V) és tizedes tabulátorhely törlése a képernyőn (szerkesztőterületen). Kilépés: RETURN.
T&T 30.

F1 @ : Az **F1 S**-sel kijelölt két karaktersort egymásra cseréli (egyiket a másikra) a szerkesztőterületen (memóriában: **F1 @ M**) vagy az összefűzött file-okban (**F1 @ L**). Kilépés: RETURN.
T&T 19.

F1 R/S: Rendszer-RESET kezdeményezése. A RESET-et két lépésben hajthatjuk végre, mind a két ponton kilépési lehetőséggel.
Kilépés: N vagy a RETURN leütése.

4.1.1.27. F1-gyel generálható funkciók EDIT-módban

F1 A : Szövegblokk többszöröżése (másolása) a szerkesztőterület más részére való áthelyezéssel. Az áthelyezendő blokkot áthelyezés előtt az **F1 R** opcióval ki kell jelölni.
Kilépés: nincs; **A** lenyomására az áthelyezés azonnal végrehajtódik.
T&T 27.

F1 B : Változó hosszúságú blokkok kijelölése, amelylyel azonos tartalmú leveleket írhatunk változó címekre, automatikusan nyomtatva.
T&T 44., 45.

F1 M : Fix hosszúságú blokkok kijelölése, amellyel azonos tartalmú leveleket írhatunk változó címekre, automatikusan nyomtatva.
T&T 45.

F1 P : Vízszintes és tizedes tabulátorhelyek megnézése. Ha előzőleg nem jelöltünk ki tabulátorokat, a művelet akkor is végrehajtódik. Kilépés: RETURN.
T&T 31.

F1 U : Kisbetű/nagybetű váltás. Hatására a kurzor helyétől az irat végéig a kis- és nagybetűk felcserélődnek. Kilépés: nincs; **U** lenyomására a csere azonnal végrehajtódik.
T&T 17., 18.

F1 V : Kitöltő (cím) file blokkjainak olvasása egyenként. Kilépés: nincs; **V** lenyomására az olvasás azonnal végrehajtódik.
T&T 44., 45.

F1 X : Szövegblokk áthelyezése a szerkesztőterület más részére a forrásblokk (amelyet áthelyezünk) törlésével. Az áthelyezendő blokkot áthelyezés előtt az **F1 R** opcióval ki kell jelölni. Kilépés: nincs; **X** lenyomására az áthelyezés és a törlés azonnal végrehajtódik.
T&T 27.

F1 * : Hangjelzés ki/be kapcsolása. Alapértelmezés szerint minden **F1** lenyomást és üzemmódváltást egy „bip" hangimpulzus kísér. Ezt az **F1*** lenyomásával kikapcsolhatjuk, ismételt lenyomásával pedig visszakapcsolhatjuk.

F1 HOME : Kitöltőállapot [**F1 O F (C) V/P**] törlése. Hibás címfile vagy más okok miatt ezzel az opcióval lépünk szerkesztőmódba, ahol a hibás file-unkat ki tudjuk javítani, ill. új címfile-t tudunk beolvasni.
T&T 44., 45.

F1 INST : Üres sor nyitása a szövegben. Ahányszor lenyomjuk az **F1 INST** billentyűpárt, annyi üres sor képződik a szövegben.

F1 DEL : Sor törlése a szövegben. Ahányszor lenyomjuk az **F1 DEL** billentyűpárt, annyi sor törlődik a szövegből.

F1 SHIFT-V : Kitöltő- (cím-) szöveg törlése az anya-file-ból EDIT-módban. Erre akkor van szükség, ha egy levél címadatait (név, beosztás stb.) nem kitöltő- (cím-) file-ból akarjuk beolvasni, hanem a levélfejlécet magunknak kell kitölteni (pl. azért, mert az adott címadatok nem szerepelnek a cím-file-unkban.
T&T 44., 45.

F1 SPACE : Ugrás 23 sorral előre a szerkesztőterületen. A funkció - az alább ismertetendő párjával, az **F1 SHIFT-SPACE**-szel kombinálva - kiválóan alkalmas a szöveg gyors átnézésére EDIT-módban.
T&T 26.

F1 SHIFT-SPACE: Ugrás 23 sorral visszafele a szerkesztőterületen. A funkció az **F1 SPACE**-szel kombinálva, kiválóan alkalmas a szöveg gyors átnézésére EDIT-módban.
T&T 26.

F1 1, ..., F1 9: Vezérlőkódok szöveg közben. (Pl. nyomtatóvezérlők az 1, 2, ..., 9 számbillentyűkre definiálva.) Jelük EDIT-módban: **1**, ..., **9**.
T&T 48.

További formátumparancsok

4.1.1.28. Szinek beállítása

Szövegszín: CTRL 1
Háttérszín: CTRL 2
Keretszín : CTRL 3

A beállítás technikája: a CTRL-billentyűt lenyomva tartjuk és ezzel egyidőben lenyomjuk a kívánt számbillentyűt.

A megfelelő billentyűk ismételt lenyomásával végigmehetünk a Commodore 64 teljes színskáláján.

4.1.1.29. Szavak elválasztása

Az EASY SCRIPT a sor végén szót nem tör ketté, nem választ el. Amennyiben a sorban utolsóként következő szó nem fér el, azt a következő sorba viszi át és - kétoldali sorkiegyenlítés (jul) esetén - az üres helyet szóközökkel tölti fel. Az így létrejövő nagyobb hézagok rontják az írásképet, ezért célszerű a szóközök helyére elválasztással töredékszavakat beírni.

A szóelválasztást EASY SCRIPT-ben a

SHIFT * vagy az **F1 -**

parancs teszi lehetővé, amikoris a kurzorral az elválasztandó szó megfelelő helyére lépünk (ha nem vagyunk INSERT üzemmódban), az INS-billentyűvel egy üres helyet alakítunk ki és lenyomjuk a **SHIFT *** (**F1 -**) billentyűket. Ennek hatására az üres helyen egy vastag mínusz jel (**-**) lesz látható mint elválasztó jel. VIDEO-ban és PRINT-ben ez közönséges kötőjelként jelenik meg, a szó elválasztását eredményezve.

Példa: a „**tűzoltótoronyajtókulcslyukában**" szó már nem fér el az aktuális sorban, ezért a „**tűzoltótorony**"-szakasznál el kell választanunk! Az elválasztás EDIT-képe:

tűzoltótorony-ajtókulcslyukában

A VIDEO- és PRINT-mód pedig a következő formát adja:

tűzoltótorony-
ajtókulcslyukában

Ezt az elválasztási formát rugalmas elválasztásnak, a „**-**" jelet pedig rugalmas kötőjelnek nevezzük, mert csak akkor választja el a szót, ha a sorban a szótöredék első tagjának elegendő helye van. Ha kevés a hely, az elválasztójel ellenére az egész szót - egyben - átviszi a következő sorba (mintha nem is lenne elválasztójel).

T&T 18., 20., 21.

4.1.1.30. RESET-parancsok

Rendszer RESET:	F1 RUN/STOP Y Y
EDIT-RESET:	RUN/STOP RESTORE

Ha az EASY SCRIPT programot alapállapotba kívánjuk hozni, akkor rendszer-RESET-et kell végrehajtanunk:

F1 RUN/STOP —→ a parancssorban: **Reset program?** [Y/N]
Y —→ a parancssorban: **Are you sure?** [Y/N]
Y —→ ugrás a főmenüre (de BASIC-be nem lép ki!).

A folyamatból a két **[Y/N]** válaszadásnál ki is léphetünk az **N** leütésével; ekkor EDIT-be térünk vissza.

Rendszerlemerevedés, vagy egyéb okok miatt (új képernyőmargó beállítás, áttérés TAPE-módba, másik nyomtató kijelölés stb.) szükség lehet az EDIT-RESET-re, amikor is

- a főmenüre térünk át
- a szerkesztett szöveg nem törlődik
- a korábbi beállítások (pl. szín) megmaradnak.

T&T 1.

F I G Y E L E M !

- **A rendszer-RESET törli a szerkesztett (memóriában lévő) szöveget! Szükség esetén előtte mentsük el, azaz tároljuk kazettán vagy lemezen!**

- **Ha EDIT-RESET során új képernyőmargót kívánunk beállítani, a korábban szerkesztett szöveget mentsük el, mert az új margó a szöveg EDIT-beli formáját „összekuszálja", másképp helyezi el a memóriában (és így a képernyőn is), mint a korábbi margóállapotban volt!**

4.1.1.31. Összekapcsolt szóköz

Néha szükség van arra, hogy két vagy több - SPACE-szel elválasztott - karaktersorozat, ha nem fér ki egy sorba, elválasztás nélkül együtt maradjon, akár úgy is, hogy minden tagja átmenjen a következő sorba (pl. logikailag összetartozó szavak, szókapcsolatok, jelek). Ezt úgy érhetjük el, hogy a szavak közé összekapcsolt szóköz-jeleket iktatunk. Ha az összetartozó szavakat nem SPACE-szel, hanem

SHIFT SPACE

lenyomásával szóközöljük, akkor a program ezeket a szavakat elválasztás szempontjából egynek tekinti, ebből következően, a sor végén nem töri darabokra, hanem együttesen viszi át a következő sorba.

Példa: Ebben a könyvben többször előfordulo F1 1, **F1 2** stb. parancsok két „szóból" állnak, amelyek logikailag szorosan összetartoznak, kettétörésük egy sor végén értelemzavaró lenne. Ezért közéjük **SHIFT SPACE**-t teszünk, hogy együtt mozogjanak elválasztás esetén is. A **SHIFT SPACE** EDIT-ben inverz kurzorjelként (■) jelenik meg. A részletezett példa EDIT-módú képe tehát:

... többször előforduló F1■1, F1■2 stb. parancsok ...

4.1.1.32. Üres sor kialakítása

Szöveg közben, a kurzor sorbeli helyétől függetlenül, tetszőleges számú üres sort nyithatunk az

F1 INST

ismételt lenyomásával. A sorok a kurzor sorától lefele képződnek, a szöveg lefele tolódik el.

Az eljárás során EDIT-be automatikusan nem térünk vissza (az „EDIT :MODE" felirat villog!), ezért a sornyitások befejeztével az **F1**-et újra meg kell nyomni, mert ellenkező esetben az **F1** és az utána nyomott billentyű együttes hatása nem kívánt eredményre vezet (pl. ha a **DEL**-gombot nyomjuk a fenti sornyitási eljárás után, akkor a kurzor sora törlődik!, vagy ha valamelyik kurzormozgató billentyűt nyomjuk másodikként, akkor a szöveg elmozog stb.).

INSERT üzemmódban üres sorokat a **RETURN** ismételt lenyomásával nyithatunk a szövegben. Ha viszont az üres sorok után még igen sok szöveg található (pl. egy 300 képernyősoros irat 20. sorától kell 6 üres sort nyitnunk), akkor célszerűbb az **F1 INST**-et használni, mert ez sokkal gyorsabb, mint a **RETURN** – példánk szerint – hatszori lenyomása.

T&T 10.

4.1.1.33. Speciális karakterek elhelyezése a parancssorban

Egyes (többnyire grafikai) jeleket nem tudunk közvetlenül beírni a parancssorba, bár szükségünk lehet rájuk, pl. karakter kicserélésnél vagy keresésnél.

Egy klasszikus alkalmazási terület a táblázatok, ill. vonalas grafikák készítése EASY SCRIPT-ben, amikor először a táblázat „drótvázas" alakját építjük fel EDIT-ben, majd a drótelemeket („!", „-" stb.) kicseréljük a megfelelő számbillentyűkre definiált grafikai elemekre. Ehhez a parancssorba kell vinni pl. az **1**, **5**, **6** stb. inverz, **F1 1**, **F1 5**, **F1 6** stb. módon létrehozott számjeleket (l. a 12÷15. és 20÷22. mellékleteket).

A feladat megoldása:

Az irat tetszőleges helyén (de célszerűen a grafika előtti sorokban) nyissunk egy megjegyzéssort, amelybe idézőjelek között írjuk be a speciális jeleket (itt: az inverz számokat). Ezt EDIT-ben minden gond nélkül megtehetjük a

■nb"**1**""**5**""**6**"■

formában, majd az **F2** ismételt lenyomásával egyenként a parancssorba olvashatjuk őket. A számok közötti dupla idézőjelek az egyenkénti olvasást biztosítják.

T&T 8., 19. **A** 2., 5.

4.1.1.34. Szöveg gyors átnézése EDIT-módban

A szöveg gyors átnézésére két eljárás létezik: egy kézi és egy automatikus szemlélés.

A kézi átnézéshez adjuk ki az

F1 SPACE

parancsot. Ekkor a begépelt szöveg a kurzor aktuális sorától számítva 23 sort ugrik előre (ha a kurzor az 50. sorban volt, **F1 SPACE**-re a 73. sorba ugrik). Az

F1 SHIFT SPACE

hatására pedig 23 sorral visszafele ugrunk a képernyőn a kurzor aktuális sorától számítva.

Az automatikus szövegfuttatást az

F1 crs → ↑ ← ↓

parancs teszi lehetővé, amikoris a kurzor (crs) irányításának megfelelően mozog a szöveg. Az mozgást a **SHIFT** lenyomásával

gyorsíthatjuk. A futást a **SPACE**-billentyűvel meg tudjuk állítani, újra lenyomásával folytatni, egészen a **RUN/STOP**-pal való végleges megállításig.

A szöveg gyors átnézését keresésre is fel tudjuk használni. Ha iratunkban az általános szövegkörnyezetből kiemelkedő, attól eltérő szövegrészek, ábrák vagy egyéb jelölések vannak, ezeket könnyen és gyorsan megkereshetjük a kézi vagy automatikus szövegfuttatással.

T&T 26.

4.1.2. Karakter- és blokkmozgatások, file-műveletek

A karakter- (blokk-) mozgató eljárásokkal módosíthatjuk az írásképet, az irat megjelenését, több helyen előforduló azonos vagy hasonló szövegblokkokat így nem kell többször begépelni, kiszerkeszteni stb.

Az alapszolgáltatások a következők:

- beszúrás, törlés,
- keresés, kicserélés,
- blokkáthelyezés,
- blokk írás/olvasás floppy-ra/floppy-ról,
- megjelenítés képernyőn/nyomtatón.

A továbbiakban az egyszerűség kedvéért többnyire a „blokk" szót fogjuk használni a karakterek, karaktersorozatok jelölésére; ha az eljárás kizárólaag egy karakterre vonatkozik, azt külön jelezzük.

4.1.2.1. Blokk beszúrása szöveg közé

A műveletet kétféleképpen tudjuk elvégezni:

1. A beírandó blokk méretével (a karakterek számával) egyező számú üres helyet létesítünk az irat megfelelő helyén az **INST**-billentyűvel (a kurzor helyben marad, nem követi a szóközöket), és ide gépeljük be az új szöveget. Ugyanezt **INSERT**-módban a **SPACE** adott számú lenyomásával érhetjük el, de akkor a kurzor elmozog, követi a szóközöket.

2. Átlépünk **INSERT**-módba az **F1 I** lenyomásával, a kurzorral az irat aktuális helyére lépünk és begépeljük az új szöveget, majd - ha úgy döntünk - kilépünk az **INSERT** üzemmódból az **F1 I** ismételt lenyomásával.

A fenti két eljárás érvényes egy karakterre, valamint karaktersorozatra, ill. szövegblokkra egyaránt. Belépve **INSERT** üzemmódba, lemezen tárolt szövegállományt is beszúrhatunk a szerkesztőterületen lévő iratba anélkül, hogy az iratot vagy egy részét felülírnánk (részletesen l. a 4.1.2.1. pontban).

A blokktörléseket a 4.1.4. szakaszban részletezzük.

T&T 16., 27., 29.

4.1.2.2. Blokk-keresés

Ha szükségünk van egy karakter vagy karaktersor iratbeli helyére, akkor meg kell keresnünk azt a memóriában, ill. a mágneslemezen (ez utóbbi: keresés összefűzött file-okban; az eljárást részletesen a 4.1.2.10.: Összefűzött file-ok létesítése c. pontban ismertetjük).

A memóriában való keresés lépései:

CLR	→ A kurzorral az irat elejére állunk (opcionális, ezért csak akkor, ha elölről akarunk keresni!).
F1 S	→ A parancssorban: **Search:** írjuk be a keresendő karaktersort.
RETURN	→ A parancssorban: **Replace:** Nem írunk be semmit!
RETURN	→ Visszatérünk EDIT-módba.
F1 H M	→ A kurzor a kerereseett karaktersor első előfordulási helyére áll. Tovább keresni az **F1 H M** ismételt lenyomásával lehet.

A keresés mindig a kurzor aktuális helyétől kezdődik a szövegben.

A keresést fel tudjuk használni a karaktersor összes előfordulási helyének vizsgálatára, törlés előtti ellenőrzésre (nem biztos, hogy az összes helyén törölni kell a karaktersort!), ritka előfordulása esetén speciális ugrásra: a karakter megkeresésével ugrunk az irat adott helyére.

Ez jóval gyorsabb a kézi keresésnél (ugrásnál), a megtalálás biztonsága pedig - helyes megadás esetén - 100%-os.

Példa: iratunkban meg akarjuk keresni az összes „**adat**" nevű szót. Álljunk a kurzorral az irat elejére (**CLR**). Nyomjuk le az **F1 S** billentyűket, majd írjuk be a parancssorba, hogy: **adat**. Nyomjuk meg kétszer a **RETURN**-billentyűt, majd az **F1 H M**-et addig, amíg az irat végére nem érünk (ekkor a parancssorban a „**Search Failed**" üzenet jelenik meg).

Ha nem a memóriában, hanem a lemezen lévő összefűzött file-okban akarunk keresni, akkor az **M** helyett az **L** betűt kell lenyomni: **F1 H L**. Erre a program bekéri az összefűzött file-ok első tagjának nevét, amelyet begépelve, majd **RETURN**-t ütve, a file beolvasódik a számítógép tárjába. Így a kereséseket el tudjuk végezni az **F1 H C** ismételt lenyomásával. Ha a memóriában lévő file végére értünk, a file-lánc következő tagja olvasódik be és a keresés abban folytatható. A „Search Failed" üzenet a lánc utolsó file-jának végén jelenik meg a parancssorban, jelezve, hogy az összefűzött file-ok elfogytak.

4.1.2.3. Blokk-kicserélés

Ha egy terjedelmes szövegben egy szó, szókapcsolat vagy hosszabb kifejezés gyakran előfordul, begépeléskor célszerű annak egy - minden más szövegtől különböző - rövidített alakját begépelni, majd szerkesztés előtt kicserélni a teljes alakjára. Ezzel időt, energiát takaríthatunk meg és kisebb lesz a gépelési hibák száma is.

A cseréhez a keresési rutint hívjuk meg:

crs↑→↓← —› A kurzorral az iratban oda állunk, ahonnan a cserét végre akarjuk hajtani.

F1 S —› A parancssorban: **Search:** írjuk be a kicserélendő (régi) karaktersort.

RETURN —› A parancssorban: **Replace:** írjuk be az új karaktersort (amire a régit ki akarjuk cserélni).

RETURN —› Visszatérünk EDIT-módba.

F1 @ M —› A csere a kurzor helyétől a szöveg végéig automatikusan végrehajtódik.

F I G Y E L E M !

A „régi" karaktersor nem lehet más szavaknak is része, mert akkor az eljárás során ott is megtörténnek a cserék, ezáltal a szöveg értelmetlenné válik!

Ha nem a memóriában, hanem a lemezen lévő összefűzött file-okban akarunk cserélni, akkor az **M** helyett az **L** betűt kell lenyomni: **F1 @ L**. Erre a program bekéri az összefűzött file-ok első tagjának nevét, amelyet begépelve, majd **RETURN**-t ütve, az állomány a memóriába kerül. Itt megtörténik a csere. Ezután az így módosított (újnak tekinthető) állomány lemezre íródik, majd a file-lánc következő tagja kerül beolvasásra a csere elvégzéséhez. A „Complete" üzenet a lánc utolsó file-jának végén jelenik meg a parancssorban, jelezve, hogy a csere befejeződött, mert az összefűzött file-ok elfogytak.

4.1.2.4. Blokkáthelyezés

Ismétlődő szövegblokkok újra begépelése helyett lehetőségünk van azokat áthelyezni az irat megfelelő - más - részeibe, akár több helyre is ugyan azt.

Ha a blokkra a régi helyén már nincs szükségünk, akkor a következőképpen járunk el:

F1 R crs → ↑ ← ↓	⟶ Az áthelyezendő karakterek inverzbe váltanak. Ez mutatja a kijelölésüket.
RETURN	⟶ Az inverz mód eltűnik, a blokk kijelölése megtörtént; kilépve a keresés- (F1 R) módból, visszatérünk EDIT-be.
crs → ↑ ← ↓	⟶ A kurzorral az új helyre lépünk.
F1 X	⟶ A blokk INSERT-módban az új területre másolódik, a régi helyén pedig törlődik.

További helyekre a szövegblokkot csak a fenti eljárás megismétlésével helyezhetünk át az eredeti blokk megszűnése miatt.

Ha viszont az áthelyezendő blokkra az eredeti helyén is szükség van, akkor az **F1 X**- helyett az **F1 A**-parancsot kell kiadni:

F1 R crs → ↑ ← ↓
RETURN
crs → ↑ ← ↓
F1 A

Ekkor az – akár több helyre is, a **crs→↑←↓** és az **F1 A** ismételt végrehajtásával – áthelyezett blokk a régi helyén is megmarad.

T&T 27.

4.1.2.5. Blokk mentése lemezre

A szöveg egy kritikus, más file-okban is előforduló részét – hogy elkerüljük az újrabegépelést – elmenthetjük lemezre a már ismert **F1 R** pufferelési parancs segítségével:

F1 R crs → ↑ ← ↓
RETURN
F1 SHIFT F → A parancssorban: **Range Name** írjuk be a blokk (file) nevét.
RETURN → A blokk lemezre íródik.

T&T 28., 29.

4.1.2.6. Blokk beolvasása szöveg közé

A fenti művelet inverze, de

F I G Y E L E M !

A beolvasás mindig a kurzor helyétől kezdődik, ami azt jelenti, hogy blokk beolvasáskor a kurzor utáni szövegrész felülíródik a blokk tartalmával (még akkor is, ha a blokk rövidebb a memóriában lévő szövegrésznél), Ebből következően, ha a kurzor az irat elején van, a teljes szöveg elvész!

Ezért blokkolvasás előtt INSERT üzemmódba kell lépnünk az **F1** I-paranccsal.

A folyamat összefoglalva:

F1 I ⟶ a kurzorral menjünk a szöveg kívánt helyére,
F1 L ⟶ gépeljük be a blokk nevét,
RETURN ⟶ a blokk tartalma a szöveg közé íródik,
F1 I ⟶ az INSERT üzemmód kikapcsolása (opcionális).

4.1.2.7. File-mentés lemezre

F1 F ⟶ A parancssorba írjuk be a file nevét, vagy:

F2 ⟶ A file-név a parancssorba íródik, ha megjegyzéssorban idézőjelbe tettük (**■nb"<file-név>"■**)

RETURN (vagy: **F1**) ⟶ Az irat teljes szövege lemezre íródik a kurzor helyétől függetlenül.

Ha a lemezen már van **<file-név>** nevű állomány, akkor a parancssorban megjelenő „Replace file?" kérdésre Y-t (Yes) ütve, felülírhatjuk azt. Bármely más billentyűre EDIT-be térünk vissza.

4.1.2.8. File beolvasása a szerkesztőterületre

F1 L ⟶ A parancssorba írjuk be a file nevét, vagy:

F2 ⟶ A file-név a parancssorba íródik, ha megjegyzéssorban idézőjelbe tettük (**■nb"<file-név>"■**)

RETURN (vagy: **F1**) ⟶ Az irat teljes szövege beolvasódik a kurzor helyétől (ezért új irat beolvasása előtt a kurzort általában **HOME**-ba állítjuk).

4.1.2.9. Iratok (file-ok) egyesítése

Terjedelmes iratok készítésekor (pl. dokumentációk, szakdolgozatok stb.) a szerkesztési munka megkönnyítése érdekében ne készítsünk hosszú file-okat. Szerkesztés után viszont érdemes a véglegessé vált sok rövid file-t néhány nagyobb méretű állományba összevonni file-egyesítéssel a következő módon:

1. Beolvassuk az 1. file-t (iratot) a kurzor **HOME** helyzetében:

F1 L <1. file-név> (RETURN)

2. Elugrunk az irat vége utáni első sorba:

F1 G G (RETURN) (RETURN)

3. Beolvassuk az 2. file-t (iratot) a kurzor új helyzetében:

F1 L <2. file-név> (RETURN) stb.

Mivel az olvasás mindíg a kurzortól kezdődik, a két vagy több irat egymás után fog elhelyezkedni a szerkesztőterületen, így most már egy nagy file-ként, eltérő névvel lemezre írhatjuk.

Ezzel a módszerrel elvileg akárhány file-t egyesíthetünk, határt csak az EASY SCRIPT tárkapacitása szab (30560 karakter).

4.1.2.10. Összefűzött file-ok létesítése

Terjedelmes dokumentáció készítése közben elkerülhetetlen a több file-os mentés. Megfelelő formátumozás esetén viszont lehetőségünk van a teljes anyag beavatkozás nélküli, együttes kezelésére, ha az őt alkotó file-okat összefűzőparanccsal látjuk el. Az EASY SCRIPT az összefűzött file-okat egy állománynak tekinti.

Például egy 8 file-ból álló szakdolgozatban a 8 állomány külön-külön, kézzel történő beolvasása nélkül tudunk

- file-okat megjeleníteni laponként, folyamatosan, szelektálva,

- file-okat nyomtatni laponként, folyamatosan, szelektálva,

- karakter(sor)t keresni, kicserélni, törölni.

Az összefűzéshez az első file végén, új sorban kezdve, írjuk be:

■fp0■
■lk:<következő filenév>■

Ezt minden - összefűzni kívánt - file végén (az utolsón természetesen nem, hacsak nem akarjuk magunkat végtelen ciklusba keverni!) beírva, a kellő eredmény érjük el.

Az így összefűzött állományok rendkívül rugalmasan kezelhetők, s a különböző alkalmazások során mutatkoznak meg az összefűzésből adódó csodálatos lehetőségek.

Tekintsük át ezeket, példákkal illusztrálva!

A legalapvetőbb művelet, amit az összefűzött file-okon végezhetünk, a VIDEO- (képernyős) megjelenítés, amikor laponként (kézzel lapozva), folyamatosan vagy szelektálva nézzük végig a szövegállományokat.

VIDEO megjelenítés laponként:

F1 O L V <1. file-név> (R)

Lapozás: **SPACE C**

VIDEO megjelenítés folyamatosan:

F1 O C L V <1. file-név> (R)

Lapozás: **SPACE**

Ha <1. file-név>-nek nem a fizikailag első file nevét adjuk meg, hanem például a negyediket (vagy akármelyik másikat), akkor ún. szelektív megjelenítést végzünk.

Ha a fentebb említett 8 file-ból álló szakdolgozatot a 4. fejezetétől akarjuk végignézni, s ez éppen a 4. file-tól kezdődik a lemezen, akkor a VIDEO-megjelenítés parancssorozata a következő (a folyamatos megjelenítést a zárójelbe tett **C** jelenti):

F1 O (C) L V <4. file-név> (R)

Lapozás: **SPACE C** vagy **SPACE**

A laponkénti, folyamatos, ill. szelektív nyomtatás gyakorlata megegyezik a VIDEO output-éval, mindössze a **V**-billentyű helyett a **P**-t kell nyomnunk:

F1 O L P <1. file-név> (R)

Folytatás (lapozás): **C** vagy **P**

F1 O C L P <1. file-név> (R)

F1 O (C) L P <4. file-név> (R)

Összefűzött file-okat nyomtathatunk több példányban is, akár laponként, akár pedig folyamatosan, a **C** parancssorozatba iktatásával:

F1 O X <példányszám> (R) (C) L P <1. file-név> (R)

Szelektív (nem az első file-tól kezdődő) nyomtatást több példányban a fentiekhez hasonlóan végezhetünk, csak az <1. file-név> helyett azt az állománynevet kell megadnunk, ahonnan az iratot nyomtatni akarjuk. Több példányos nyomtatás esetén az EASY SCRIPT mindíg azt a file-nevet jegyzi meg, amelyet először gépelünk be (a parancssorban megjelenő „Linked File :" után), és a következő példányok nyomtatásának kezdetekor erre tér vissza.

Egy példa az előzőekre:

Az Általános Vaslehengerelő Vállalatnál szerződés előkészítő tárgyalást tartottak, amelyről 5 file-ból álló emlékeztető készült EASY SCRIPT-ből kifejlesztett DELTEX szövegszerkesztővel. A file-ok célszerűen az emlékeztető egy-egy fejezetét tartalmazzák, a könnyű kezelhetőség érdekében összefűzték őket, ezáltal a DELTEX számára egy állományt alkotnak. A feladat: ki kel nyomtatni az emlékeztetőt a 3. file-tól (a neve: „3eml") 4 példányban.

A megoldáshoz gépeljük be az alábbi parancssorozatot, mire a nyomtatás a kellő példányszámban beavatkozás nélkül megtörténik:

F1 O X 4 (R) C L P 3eml (R)

Természetesen itt is elvégezhetjük a 4.3.6.: VIDEO/PRINT átalakítások (konverziók) c. szakaszban ismertetett konverziós műveleteket.

Mivel az EASY SCRIPT az összefűzött file-okat egy állománynak tekinti, ezért bennük automatikus karakter(sor) keresést, kicserélést és törlést tudunk végezni, hasonlóan a szerkesztőterületen (memóriában) lévő iraton végzett műveletekhez.

Karakter(sor) **kicserélése** egy másik karakterre, karakter sorra:

F1 S <1. karakter(sor)> (R) <2. karakter(sor)> (R)
F1 @ L <1. file-név> (R)

mire a csere az összes összefűzött állományban további beavatkozás nélkül (automatikusan) megtörténik, s az így keletkezett új állományok lemezre is íródnak (felülírják a csere előtti régi állományokat).

Karakter(sor) **keresése** összefűzött file-okban:

F1 S <karakter(sor)> (R) (R)
F1 H L <1. file-név> (R)

Erre beolvasódik az <1. file-név> nevű állomány, a kurzor a <karakter(sor)> első előfordulási helyére áll és a rendszer visszatér EDIT-módba, de a kitöltőállapot továbbra is fennmarad. A többi előfordulási helyet az

F1 H C

parancssorozat ismételt kiadásával tudjuk megkeresni. Ha a szerkesztőterületen lévő file végére érünk, a lánc következő file-ja olvasódik be, ahol keresni a fentiek szerint tudunk. Munkánk befejezését a parancssorban megjelenő „Search Failed" üzenet jelzi. Ha a kijelölt karakter(sor)t a rendszer az első (második, harmadik stb.) állományban nem találja, akkor azt meg sem jeleníti a képernyőn, hanem áttér a következő file olvasására, majd vizsgálatára. (A keresés a memóriában kezdődik, s az EASY SCRIPT csak akkor írja képernyőre az állományt, ha a karakter(sor) legalább egyszer előfordult benne.)

Fokozottan figyeljünk arra, hogy összefűzött file-ok esetén ne az **F1 H M**-mel keressük a karakter(sor) további előfordulási helyeit, mert **F1 H M** hatására a rendszer megtalálja ugyan a karakter(sor)t, de csak az éppen a memóriában lévő állományban. A kereséssel a szöveg végére érve, nem olvasódik be a file-sorozat következő tagja (mint ahogy ezt várnánk), hanem a „Search Failed" üzenettel a keresés befejeződik.

Karakter(sor) **törlése** az összes file-ban:

F1 S <törlendő karakter(sor)> (R) F1
F1 @ L <1. file-név> (R)

mire a <törlendő karakter(sor)> az összes file-ban üres karakterre cserélődik ki, ezáltal eltűnik (törlődik) az iratunkból.

A helyettesítési és törlési folyamatot a **RUN/STOP** billentyű lenyomásával bármikor megszakíthatjuk és visszatérhetünk EDIT-módba (ahol az éppen beolvasott állományt találjuk).

Ha keresni, cserélni vagy törölni nem az első file-tól akarunk, akkor - hasonlóan a VIDEO/PRINT megjelenítéshez - az <1. file-név> helyett annak az állománynak a nevét gépeljük be, ahonnan a szándékolt műveletet végezni akarjuk.

Ha például a FŐNÖKnek készített havi termelési jelentésünk nyers nyomtatási anyagán észrevesszük, hogy a gyakran előfor-

duló „rovat" szót tévesen (és következetesen) „rovar"-nak gépelték be, akkor ki kell cserélnünk a helyes szóra. Ehhez adjuk ki a következő parancssorozatot:

F1 S rovar (R) rovat (R)
F1 @ L 1jelentes (R)

ahol az „1jelentes" az első file neve. Jelentésünk olyan jól (terjedelmesre) sikerült, hogy csak 7 file-ra bontva tudtuk kényelmesen kiszerkeszteni; majd a nyomtatáshoz összefűztük az állományokat. A fent kijavított teljes anyagot újra kinyomtatjuk [**F1 O C L P 1jelentes (R)**] és felülvizsgáljuk. S még szerencse, hogy ezt megtettük, mert felfedeztük, hogy az 5. résztől (amely éppen a file-lánc 5. tagja: „5jelentes") a „rovat" szó egyáltalán nem kell, véletlenül került a szövegbe. El kell tehát távolítanunk a „rovat"-ot az 5. file-tól kezdve a jelentés végéig. A feladat megoldásához gépeljük be az

F1 S rovat (R) F1
F1 @ L 5jelentes (R)

parancssorozatot, mire a kritikus szó törlődik az iratból. Ezután már csak annyi dolgunk maradt, hogy a jelentést újra kinyomtassuk és a szolgálati utat szigorúan betartva továbbítsuk a FŐNÖK felé.

A kereső, helyettesítő és törlő műveletek során a karakter-(sor) megadásakor vigyázzunk a kisbetű/nagybetű használatára, mert tévesztés esetén vagy nem találjuk a karakter(sor)t, vagy értékes szövegrészeket rontunk el, törlünk ki, ezáltal az iratunk használhatatlan lesz.

Lényeges megjegyeznünk:

- kitöltő- (cím) file-okat nem fűzhetünk össze;

- az összefűzött file-okkal végzett műveletek a memóriában (szerkesztőterületen) található szöveget felülírják, ezért - ha szükséges - előtte a memóriatartalmat mentsük el [**F1 F <file-név> (R)**].

4.1.3. Tabulálások

Az eredményes gépelési munkát, a gyors szerkesztést biztosítják az EASY SCRIPT tabulációs parancsai, amelyek nem azonosak a nyomtató tabulálásokkal (l. a 4. mellékletet). Hatásuk csak EDIT-módban és az EDIT-képernyőn jelentkezik.

A tabulátorfunkciók:

- tabulátorok beállítása, törlése,
- vízszintes tabulátorhelyek megnézése,
- tabulált irat mentése/beolvasása.

A tabulátorok fajtái:

- vízszintes tabulátorok,
- függőleges tabulátorok,
- tizedes tabulátorok.

T&T 30.

4.1.3.1. Tabulátorhelyek kijelölése

A **vízszintes** tabulálási helyeket (H = horizontal) a kurzor adott oszlop(ok)ba való mozgatása után kiadott

F1 T H

a **függőleges** tabulálási helyeket (V = vertical) a kurzor adott sor(ok)ba való mozgatása után kiadott

F1 T V

paranccsal állítjuk be. A vízszintes tabulátorok a karaktereket balra igazítják.

A számok formázott, egymás alá írását (tizedespontra igazítását) és változó hosszú szövegek jobbra igazítását a **tizedes** tabulátorhelyek kijelölése könnyíti meg. A tizedes tabulátorhelyek tulajdonképpen decimális módban kijelölt vízszintes tabulátorok.

A kijelölés lépései:

F6 ⟶ Átkapcsolunk decimális módba, majd a kurzorral a megfelelő oszlop(ok)ba lépünk.

F1 T H ⟶ Kijelöljük a tabulációs hely(ek)et.

F6 ⟶ Kikapcsoljuk a decimális módot.

Egy iratban a tabulátorhelyek száma maximum 50 lehet.

Szerkesztéskor a vízszintes és tizedes tabulátorhelyekre az **F7** a függőleges tabulátorhelyekre pedig az **F8** lenyomásá-

val tudunk elugrani. Ugráskor (**F7**) a parancssorban megjelenő **D** betű mutatja, hogy tizedes tabulátorhelyen állunk.

A képernyőtabulátorok egyik praktikus alkalmazása: táblázat-kitöltéskor az oszlopok kijelölése vízszintes és tizedes tabulátorokkal (mintha írógépen dolgoznánk). A kijelölés után a kitöltés gyorssá és pontossá válik, mert nem kell figyelnünk a helyes (egymás alatti) oszloppozícionálásokra, csupán az **F7** billentyűt kell lenyomni a következő oszlopba való ugráshoz. Ha a táblázat adatai balra igazítottak, akkor további teendőnk nincs is (a vízszintes tabulálás balra igazít), ha viszont jobbra kell igazítanunk az értékeket, ill. egész és/vagy tizedes számokat is tartalmaz a táblázat, akkor tizedes tabulátorhelyekként jelöljük ki a táblázat oszlopait:
F6 F1 T H F6.

Az oszlopokra **F7**-tel elugorva, a szöveg és az egész számok jobbra, a tizedes számok pedig a tizedespontra igazodnak.

Példaképpen készítsünk táblázatot, amelyben mind a négyféle értéktípus (balra és jobbra igazított szöveg, egész és tizedes szám) előfordul! A táblázat oszlopai a következők:

1. Termék szám - jobbra igazított - 11. oszloppozíció
2. Termék neve - balra igazított - 14. oszloppozíció
3. Minőségi o. - jobbra igazított - 36. oszloppozíció
4. Gyártás éve - balra igazított - 39. oszloppozíció
5. Termék ára - tizedespontra igazított - 50. oszloppozíció

Jelöljük ki az oszlopokhoz tartozó tabulátorhelyeket:

1. oszlop: kurzorral lépjünk a 11. képernyőpozícióra (a parancssor jobb oldalán: C:011), majd
F6 F1 T H F6 (tizedes tabulátorhely)

2. oszlop: kurzorral lépjünk a 14. képernyőpozícióra (a parancssor jobb oldalán: C:014), majd
F1 T H (vízszintes tabulátorhely)

3. oszlop: kurzorral lépjünk a 36. képernyőpozícióra (a parancssor jobb oldalán: C:036), majd
F6 F1 T H F6 (tizedes tabulátorhely)

4. oszlop: kurzorral lépjünk a 39. képernyőpozícióra (a parancssor jobb oldalán: C:039), majd
F1 T H (vízszintes tabulátorhely)

5. oszlop: kurzorral lépjünk a 50. képernyőpozícióra (a parancssor jobb oldalán: C:050), majd
F6 F1 T H F6 (tizedes tabulátorhely)

Most pedig lássuk a táblázatot!

Sorsz.	Megnevezés	Minőségi o.	Gy. év	Egységár
123.	Puhafa	Kiváló	1954	2312.31
124.	Keményfa	Jó	1960	112.10
125.	Bútorlap	Kiváló	1961	113.99
126.	Tűzifa	éppen megf.	1975	98122.00
127.	Fűrészárú	Megfelelő	1978	45.44

Az ismertetett eljárás segítségével bármilyen összetételű, bármekkora - a szerkesztőterületen elférő - táblázatot vagy táblázat jellegű szöveget könnyen és áttekinthetően tudunk szerkeszteni EASY SCRIPT-ben.

4.1.3.2. Tabulátorhelyek törlése

A vízszintes és tizedes tabulátorhelyeket egyenként az

F1 C H

az összes vízszintes és tizedes tabulátorhelyet az

F1 Z H

a függőleges tabulátorhelyeket egyenként az

F1 C V

az összes függőleges tabulátorhelyet pedig az

F1 Z V

paranccsal töröljük. Az egyenkénti törlésnél a parancs kiadása előtt a kurzorral a törlendő tabulátorhelyre kell állni. Az összes (vízszintes és függőleges) tabulátorhelyet egyszerre rendszer-RESET-tel tudjuk törölni.

4.1.3.3. Tabulátorhelyek megnézése

Ha kiadjuk az

F1 P

parancsot, akkor az EASY SCRIPT megkeresei a beállított vízszintes és tizedes tabulátorhelyeket. Hogy a vízszintes tabulátorhelyeket egyértelműen megkülönböztethessük a tizedes tabulátorhelyektől, ez utóbbiaknak a parancssorban más jelük van. Ennek megfelelően, a törölt parancssorban megjelenő jelek:

Vízszintes tabulátorhelyek jele: **/**
Tizedes tabulátorhelyek jele: **#**

Ha nem jelöltünk ki egyetlen tabulátort sem, **F1 P**-re a keresés akkor is megtörténik, de a parancssor üres marad.

A keresés meglehetősen hosszadalmas, ezért, ha időközben meggondoljuk magunkat, azt félbeszakíthatjuk a **RETURN** lenyomásával, mire EDIT-módba térünk vissza.

Figyeljük meg a következő parancssort, amely egy keresés utáni állapotot mutat. A képernyőn 2 tizedes és 3 vízszintes tabulátorhelyet jelöltünk ki (2., 11., 21., 34. és 39. oszlopban):

```
|      /        #         #              /    /    |
```

T&T 31.

4.1.3.4. Irat mentése tabulációkkal együtt

Ha a lemezes file-ban is meg akarjuk őrizni a tabulátorhelyeket, a mentés során a file-név után egy „+" jelet kell tenni és az állományt így írni lemezre:

F1 F <**file-név+**> (R)

A tabulátoros mentés célja, hogy az iratot később beolvasva, a tabulátorhelyeket (amelyeket esetleg már el is felejtet-

tünk) ne kelljen újra megkeresni és beállítani. Különösen érvényes ez az ún. táblázatmaszkokra, amelyek fejléccel (vagy még azzal sem) és tabulátorhelyekkel ellátott keretek. Felhasználásuk ebből következően többcélú, hiszen az üres rovatokat kitöltve, a legkülönbözőbb tartalmú táblázatok állíthatók elő belőlük.

4.1.3.5. Tabulátorhelyekkel együtt elmentett irat beolvasása

F1 L <file-név+> (R)

Beolvasáskor a file-név *-gal rövidítve (amely így már nem is igazi név, hanem egy karaktersor) csak úgy használható, ha a * után írjuk a + jelet is, mert ez mondja meg az EASY SCRIPT-nek, hogy tabulátorokkal együtt mentett iratról van szó:

F1 L <karaktersor*+> (R)

4.1.4. Törlőparancsok

Néhány törlési eljárást már korábban is említettünk; most összefoglaljuk a teljes parancskészletet.

A törlés többnyire a kurzor helyétől kezdődik.

Külön parancs hiányában, ill. a törlőparancsot nem használva, törlésre három univerzális módszert alkalmazhatunk:

1. Törlés felülírással az INSERT-mód kikapcsolt állapotában.

2. Törlés a **DEL**-billentyűvel.

3. Törlés a **DELETE**-módba való belépéssel, majd a blokkáthelyezésnél (**F1 R**) tárgyaltakhoz hasonlóan (l. a 4.1.2.4. pontot), a kurzor megfelelő irányú mozgatásával (törlendő blokk kijelölése) és a végén egy **RETURN** leütésével. **RETURN**-re a kijelölt blokk törlődik:

   F1 D
   crs → ↑ ← ↓
   RETURN

A fenti módokon törölhetünk karaktert, szót, bekezdést vagy akár az egész iratot, célszerűen kiegészítve, kombinálva az EASY SCRIPT célirányos törlő szolgáltatásaival.

További törlőparancsok

Mondat törlése .: **F1 E S**
Bekezdés törlése: **F1 E P**
Sor törlése ...: **F1 DEL F1**
File törlése ...: **F4 s:<file-név[*]> (R) Y(es)**
Kitöltőszöveg törlése ..: **F1 SHIFT V**
Kitöltőállapot törlése ..: **F1 HOME**
Hangjelzés törlése ......: **F1 ***

Karakter(sor) törlése
a memóriában lévő iratban: **F1 S <törlendő karakter(sor)> F1**
F1 @ M

Karakter(sor) törlése
összefűzött file-okban ..: **F1 S <törlendő karakter(sor)> F1**
F1 @ L

Az irat hátralévő részének törlése: **F1 E R**

A teljes szöveg törlése .: **F1 E A** vagy **rendszer-RESET.**

F I G Y E L E M !

A teljes szöveg törlésekor (F1 E A) a program

! ! ! NEM KÉRDEZ RÁ ! ! !

a műveletre, hanem A lenyomására azonnal végrehajtja a szerkesztőterület (memória) törlését!

T&T 32.

Tabulátorhelyek törlése

Vízszintes/tizedes/függőleges tabulátorhelyek törlése:

F1 C H és **F1 C V**

Az összes vízszintes/függőleges tabulátorhely törlése:

F1 Z H és F1 Z V

(Részletesebben l. a 4.1.3.2.: Tabulátorhelyek törlése c. pontban.)

4.1.5. Ugróutasítások

A szerkesztési munka, az irat átnézésének megkönnyítésére számos ugróutasítást építettek be az EASY SCRIPT szövegszerkesztő programba. Az ugrások EDIT- és VIDEO-módban érvényesek, s egy részük hasonló a Commodore képernyőkezelő rutinjaihoz (újabb analógia az EASY SCRIPT és a BASIC között!).

4.1.5.1. Az EDIT-mód ugróutasításai

Ugrás a szöveg elejére : **CLR**

Ugrás a képernyő elejére : **HOME**

Ugrás a szöveg végére ...: **F1 G G (RETURN)** [Minden nem szám karakterre a szöveg végére ugrik]

Ugrás adott sorra ....: **F1 G <sorszám> (RETURN)**

[Példa: Ugorjunk a szöveg 117. sorára! ⟶ **F1 G 117 (RETURN)**]

Ugrás a következő sor elejére: **SHIFT RETURN**

Ugrás az előző szó végére: **CTRL ←**

Ugrás a következő szóra : **CTRL W**

Ugrás az előző sor végére: **←**

Ugrás 23 sorral előre ...: **F1 SPACE**

Ugrás 23 sorral vissza ..: **F1 SHIFT SPACE**

Ugrás a szerkesztőterület végére: **F1 G 999 (RETURN)**

4.1.5.2. A VIDEO-mód ugróutasításai

Ugrás 1 karaktert jobbra: **crs→**

Ugrás 1 karaktert balra : **crs←**

Ugrás 20 karaktert jobbra: **F7**

Ugrás 40 karaktert jobbra: **F5**

Ugrás az alaphelyzetbe ..: **RETURN**

Mozgás 1 sorral lejjebb .: **C=-billentyű egy lenyomása**

Mozgás soronként a lap aljára : **C=-billentyű folyamatosan nyomva**
(Megállítás/újraindítás: a C= elengedése/újra nyomása)

Folyamatos mozgás a lap aljára: **SPACE lenyomása**
(Megállítás/újraindítás: SPACE/SPACE)

Lapozás a következő oldalra ..: **SPACE C** vagy **SPACE V**
(Ha VIDEO-ba **F1 O V**-vel tértünk át.)

SPACE
(Ha VIDEO-ba **F1 O C V**-vel tértünk át.)

4.2. DISK/TAPE ÜZEMMÓD

A formátumparancsok, a file-kezelés és az alkalmazás után nézzük meg, milyen további lehetőségeink vannak EASY SCRIPT-ben.

Háttértárként a főmenüben mágneslemez-meghajtót vagy kazettás egységet választhatunk ki (**D**, ill. **T** opció).

Mivel a kazettás egység alkalmazása a szövegfeldolgozásban igen nehézkes, ezért részletesen nem foglalkozunk vele. A kazettás file-műveletek azonosak a BASIC-műveletekkel, a korábban leírt file-parancsok kazettás változata is működik EASY SCRIPT-ben, de, hogy hatékonyan tudjunk kazettás háttértáron dolgozni, ahhoz rövid file-okat kell létesíteni és a fordulatszámláló értékeit gondosan fel kell jegyezni (a parancsokat magyarázatokkal ellátva a [2] irodalomban találjuk meg).

A mágneslemezes háttértár, a már eddig megismert, és az alábbiakban leírandó funkciók együttese biztositja a kényelmes és hatékony munkát.

A lemezműveletek még nem tárgyalt csoportját a DISK-módban végezhetjük, amelybe EDIT-ből az **F4** lenyomásával léphetünk.

Amit a leggyakrabban olvasunk, az a tartalomjegyzék (directory). A directory-kezelésnek – a „síma" olvasáson kívül – számos opciója van. Vegyük ezeket sorban!

A teljes directory olvasása: **$** **(RETURN)**

Szelektív directory olvasás: **$<karaktersor[*]>** **(RETURN)**
$:<karaktersor[*]> **(RETURN)**

Directory-olvasás megállítása/folytatása: **RETURN/RETURN**
(Ha utána: **R/S R/S**, akkor EDIT-be térünk vissza.)

Directory-olvasás megszakítása: **R/S** (Ha utána: **RETURN**, akkor új DOS-parancsot adhatunk ki.)

Directory bemásolása a szerkesztőterületre:

+$[<karaktersor[*]>] **(RETURN)**

amikoris az eredetinél jóval több információt tartalmazó szerkesztett directory-listákat készíthetünk (l. a 7. melléklete).

T&T 34., 35.

Directory nyomtatása: A szerkesztőterületre való bemásolás **[+$ (R)]** után a nyomtatási parancsokkal (l. a 4.3. alfejezetet):

+$[<karaktersor[*]>] **(RETURN)**
F1 O (C) P

Szabad lemezterület megnézése: **$:** **(RETURN)**

File-olvasás directory-ból ..: **+$** **(RETURN)**
F1 L
F2 ismételt lenyomása egészen addig, amíg a parancssorban meg nem jelenik a megfelelő filenév.

4.2.1. File-másoló parancsok

A teljes lemeztartalom másolása két lemezegység használata esetén:

d<célmeghajtó száma>=d<forrásmeghajtó száma> (R)

Ha például biztonsági másolatot akarunk készíteni egy fontos szöveget tartalmazó lemezünkről, akkor helyezzük be azt a 8. sz. meghajtóba (ez lesz a forrásmeghajtó), majd tegyünk egy üres lemezt a 9. sz. lemezegységbe (ez lesz a célmeghajtó) és gépeljük be a következő parancssorozatot:

d9=d8 (R)

A céllemezt használat előtt formattálni nem szükséges, azt a rendszer elvégzi. Egy további másolóparancs:

c<célmeghajtó száma>=<forrásmeghajtó száma> (R)

Ebben az esetben is teljes lemezmásolás történik, de a céllemezt használat előtt formattálni kell.

File-ok másolása két lemezegység használata esetén:

c<célmeghajtó száma>:<cél fn.>=<forrásmeghajtó száma>:<forrás fn.> (R)

ahol : **fn.** = file-név.

Példa: Másoljuk át a „jelentes" file-t a 8-as meghajtóról ugyan olyan névvel a 9-es meghajtóban lévő formattált mágneslemezre!

A példa szerint: a célmeghajtó száma = 9
a célfile-név = jelentes
a forrásmeghajtó száma = 8
a forrásfile-név = jelentes

A másolás elvégzéséhez adjuk ki a

c9:jelentes=8:jelentes (R)

parancssorozatot. Ha a másolat nevét „3jel"-re akarjuk változtatni, a fenti parancssorozat így alakul:

c9:3jel=8:jelentes (R)

Az ismertetett másolási eljárások a szerkesztőterületen lévő szöveget érintetlenül hagyják, mert a másolt állományok a memóriába nem olvasódnak be.

Ha csak egy meghajtóval rendelkezünk, teljes lemezt valamilyen fizikai lemezmásolóval (pl. FCOPY 2.2+) BASIC-ben, file-okat pedig BASIC-ben logikai („válogatós") másolóval (pl. F-COPY 58.5K) vagy EASY SCRIPT-ben a memóriába való beolvasással, majd a céllemezre történő kiírással másolhatunk.

File-ok összemásolása egy állományba egy lemezegység használatával:

c:<új file-név>=<1.régi fn.>,<1.régi fn.>,<1.régi fn.>,<1.régi fn.>, (R)

A **c**-paranccsal egyszerre 4 vagy kevesebb file-t tudunk egyesíteni. Ezért több file esetén a parancsot többször kiadva, közbenső állományokat hozunk létre, majd azokat is egyesítjük.

A file-ok ilyen formában való egyesítésének akkor van kiemelt jelentősége, amikor az egyesített állomány egyben nem férne be a memóriába, tehát a szerkesztőterületen való egymás után fűzést [l. a 4.1.2.9.: Iratok (file-ok) egyesítése c. pontot] nem tudjuk elvégezni.

Példaképpen nézzük meg, hogyan tudunk a **c**-parancs segítségével egy 15 file-ból álló jelentést egyetlen állománnyá egyesíteni anélkül, hogy azt a szerkesztő területre olvasnánk (esetleg ott más irat is található!).

Az állományok nevei követik a jelentés szakaszainak sorszámát:

```
1jel
2jel
3jel
 .
 .
 .
15jel
```

Mivel egyszerre csak 4 file-t egyesíthetünk, ezért közbenső állományokat kell létrehoznunk. Az egyesítés folyamata a következő:

1. Lépjünk be DISK-módba: **F4**

2. Hozzuk létre a közbenső állományokat:

```
c:koz1=1jel,2jel,3jel,4jel          (R)
c:koz2=5jel,6jel,7jel,8jel          (R)
c:koz3=9jel,10jel,11jel,12jel       (R)
c:koz4=13jel,14jel,15jel            (R)
```

(Az utolsó szakaszban csak 3 file-t egyesítettünk!)

3. Egyesítsük a közbenső file-okat egyetlen (végleges) állománnyá:

c:jelentes=koz1,koz2,koz3,koz4 (R)

4. A „jelentes" tárolódik a lemezen, ezért az eredeti („1jel" „2jel" stb.) és a közbenső állományok feleslegessé válnak. Töröljük őket az **s**-parancs és a joker-karakterek (?, *) felhasználásával (még mindig DISK-módban vagyunk!):

s:?jel (R) [Are you Sure?]
Y(es)

Az eredeti állományok törlődtek. Most nyomjuk le a **RETURN** billentyűt, hogy ismét tudjunk parancsot kiadni, és gépeljük be az

s:koz* (R) [Are you Sure?]
Y(es)

parancssorozatot, mire az összes közbenső állomány is törlődik a mágneslemezről.

5. Végül érvényesítsük („validáljuk") a lemezt, hogy a directory-ban foglaltnak bejegyzett, a valóságban azonban felülírható blokkokat felszabadítsuk, s ezzel további helyeket nyerjünk jövendő állományaink tárolásához. Az érvényesítést a VALIDATE-parancs DISK-módbeli megfelelőjével végezzük el a **RETURN** lenyomása után:

v (R)

A lemezes file-egyesítés során egy dologra nagyon figyeljünk!

Mielőtt munkánkat elkezdenénk, győződjünk meg arról, hogy van-e elég helyünk a lemezen az új (nagy méretű) file számára. Ennek módja a következő:

1. Lépjünk be DISK-módba: **F4**

2. Nézzük meg, mennyi a szabad lemezterület: **$:** (R)

3. Adjuk össze az eredeti file-ok blokkszámait, s ha az összeg kisebb a szabad lemezterületnél, akkor az egyesítést ezen a lemezen elvégezhetjük. Amennyiben nincs elég helyünk, lépjünk ki BASIC-be a Commodore 64 ki-, majd bekapcsolásával, formattáljunk egy üres lemezt:

OPEN15,8,15,"N:<lemeznév>,ID" (R)

és valamelyik logikai („válogatós") másolóval másoljuk át az eredeti állományainkat a formattált lemezre, olvassuk be az EASY SCRIPT-et, egyesítsük a file-okat az előbb ismertetett módon, töröljük mindkét lemezen a feleslegessé vált állományokat, végül pedig érvényesítsük a lemezeket. Az egyesített file-t újra BASIC-be lépve lehet átmásolni.

4.2.2. DOS-parancsok DISK üzemmódban

File-átnevezés : **r:<új file-név>=<régi file-név> (RETURN)**

File-törlés ...: **s:<file-név> (RETURN)**
„Are you sure?" [Y/N] Y → törlés.
N → új parancs begépelése

Lemezformattálás:

3 mp-es gyorsformázás: **n:<új lemeznév> (RETURN)**
normál idejű formázás: **n:<új lemeznév>,ID (RETURN)**

Lemezérvényesítés (a VALIDATE-parancs): v (RETURN)

Meghajtó inicializálása ....: i (RETURN)

A parancscsatorna olvasása ....: (RETURN)

Kilépés a DISK-módból (EDIT-be) ......: RUN/STOP

T&T 36.

4.3. A VIDEO ÉS A PRINT ÜZEMMÓD

A VIDEO üzemmód lehetővé teszi, hogy a szöveg begépelése után az iratot formailag elbírálhassuk, szerkeszthessük, ellenőrízhessük még nyomtatás előtt. A kiviteli (nyomtatandó) formán még módosíthatunk. Itt látjuk legszembetűnőbben az oldalak tördelésének (**fp0**, **fpXX**) eredményét, a margóbeállítások hatását.

T&T 3., 4., 20.

PRINT-módban az irat kinyomtatódik a VIDEO-képen látható formában, de nyomtatóvezérlő jelek nélkül.

EDIT-módból az output-választással térhetünk át egyik vagy másik üzemmódba:

Áttérés VIDEO-ba: **F1 O V**

Áttérés PRINT-be: **F1 O P**

A fenti alapértelmezés szerint egyszerre 1-1 oldal jelenik meg a képernyőn vagy a nyomtatón.

4.3.1. Parancsok VIDEO üzemmódban

Oldal futtatás/megállítás: **SPACE**

Következő oldalra lépés : **SPACE** után: **C** vagy **V**

Kilépés EDIT-módba : **RUN/STOP** vagy az irat végén: **C C**, ill. **C**

Irat végignézése VIDEO-ban:

a. Oldalak szakaszos futtatása: **F1 O V** → belépés VIDEO-ba
SPACE
C
SPACE
C ... az irat végéig, vagy **RUN/STOP**-pal való kilépésig.

b. Oldalak folyamatos futtatása: **F1 O C V** → belépés VIDEO módba
SPACE
SPACE ... az irat végéig, vagy **RUN/STOP**-pal való kilépésig.

További VIDEO-parancsokat a 4.1.5. szakaszban találunk.

4.3.2. Parancsok PRINT üzemmódban

Irat nyomtatása:

a. Ha **F1 O P**-vel indítottuk a nyomtatást:

C vagy **P**,
C vagy **P** ... az irat végéig vagy a **RUN/STOP**-pal való kilépésig.

b. Ha **F1 O C P**-vel inditottuk a nyomtatást:

Nincs tennivalónk, az irat automatikusan kinyomtatódik. Kilépni EDIT-be **RUN/STOP**-pal tudunk.

c. Összefűzött file-ok nyomtatása laponként/folyamatosan:

F1 O (C) L P <1. file-név> (R)
Lapozás (a laponkénti nyomtatásnál): **C** vagy **P**

d. Kitöltőfile-ok nyomtatása: l. **T&T 44., 45.**

4.3.3. Nyomtatás több példányban

Ha a nyomtatási parancssorba beiktatjuk az **X** karaktert, akkor a program megkérdezi, hogy hány példányban kívánjuk az iratot kinyomtatni. A parancssorban **X** leütésére a „No of Times:" üzenet jelenik meg, amire egy szám, a példányszám begépelésével kell válaszolni, s ezt **RETURN**-nel lezárni. Erre visszatér az **O** (Output) kérdés, amire a **P**, **C P**, **L**, **C L**, **F** vagy **C F** leütésével válaszolhatunk attól függően, hogy milyen jellegű nyomtatást szeretnénk végezni (egyszerű iratnyomtatás, összefűzött vagy kitöltőfile-nyomtatás).

Összefoglalva (egyszerű iratnyomtatás):

F1 O X —› írjuk be a példányszámot (**maximum 999** lehet!)
RETURN
P —› az irat laponként nyomtatódik ki, vagy:
C P —› az irat folyamatosan nyomtatódik ki.

Összefűzött file-ok nyomtatása laponként/folyamatosan:

F1 O X <példányszám> (R) L (C) P <1. file-név> (R)
Lapozás (a laponkénti nyomtatásnál): **C** vagy **P**

T&T 38.

4.3.4. Nyomtatás megállítása

a. Ha EPSON vagy vele kompatibilis nyomtatóval dolgozunk, akkor a készülék **ON LINE**-gombját lenyomva, a nyomtatót off line-ba kapcsoljuk. (A nyomtatás az **ON LINE** ismételt lenyomásával karakterveszteség nélkül folytatható.)

b. A **SPACE** lenyomására a nyomtatópuffer tartalmának kinyomtatása után a kivitel leáll. A **SPACE** ismételt lenyomásával a nyomtatás karakterveszteség nélkül folytatható, ill. a **RUN/STOP**-pal visszatérhetünk EDIT-módba.

c. A **RUN/STOP** lenyomásával visszatérünk EDIT-módba. (A nyomtatópuffer tartalma kinyomtatásra kerül, majd a printer megáll.)

d. A szövegbe - tetszőleges számban - **STOP-pontokat** iktatunk az

■ps[<üzenet>]■

parancs segítségével. Amikor a VIDEO- vagy PRINT-módú output (irat megnézése: **F1 O (C) V**, ill. irat nyomtatása: **F1 O (C) P**) a **ps** (**p**rint **s**top) parancshoz ér, a kép/nyomtatás megáll és csak a **C** lenyomásával tudjuk a műveletet tovább folytatni.

Egy általános megjegyzés: Sem VIDEO-, sem pedig PRINT-módban egy adott (pl. a 12.) oldalra közvetlenül ugrani nem tudunk. Ezért célszerű szerkesztéshez rövid file-okat létesíteni, majd szerkesztés után azokat egyesíteni. [l. a 4.1.2.9.: Iratok (file-ok) egyesítése c. pontot].

T&T 3.

4.3.5. Nyomtatóegységszám beállítása

Ha egynél több nyomtatót kapcsoltunk a Commodore 64-hez, és váltakozva kívánjuk őket használni, mindegyiken más-más jellegű iratot nyomtatva, akkor az egyik készülékről a másikra való áttérés előtt át kell állítanunk a nyomtatóegységszámot az aktuális értékre az

F1 O D <egységszám> (R)

parancssorozat kiadásával. A **D** lenyomására a rendszer a parancssorban felteszi a „Device No:" kérdést, amelyre az egységszám beírásával, majd a **RETURN** lenyomásával kell válaszolni.

Az egységszám megengedett értékei: 4, 5, 6, 7.

Ettől eltérő számot (vagy egyéb karaktert) az EASY SCRIPT nem fogad el, az egységszámot újra be kell gépelnünk.

A módból kilépni csak akkor tudunk, ha a 4÷7 értékek valamelyikét beírjuk.

Helyes egységszám megadását követően az „Output :" kérdés tér vissza, amelyre szándékunk szerint a

V	(VIDEO-kivitel)
P	(PRINT-kivitel)
C	(folyamatos kivitel)
D	(egységszám ismételt beállítása)
X	(nyomtatási példányszám beállítása), ill. a
RETURN	(visszatérés EDIT-módba)

lenyomásával válaszolhatunk.

A következő feladatban több nyomtató számítógéphez kapcsolásának egyik célszerű felhasználási módját írjuk le, amely az irodai szövegfeldolgozásban gyakran előfordul.

Nagyszámú formalevelet (azonos szövegűt, változó címekre, pl. meghívót, értesítést, rendezvényprogramot stb.) kell írnunk, amelyekhez használjuk fel az EASY SCRIPT kitöltőfile-okban rejlő lehetőségeit (**T&T 44., 45.**).

Mivel nincs automatikus lapadagolónk, ezért a levéltömeg folyamatos nyomtatása érdekében az egyik nyomtatóba leporellót fűzünk. A borítékokat se címezzük kézzel vagy írógéppel, hanem - a másik nyomtatóba egypályás etikettleporellót fűzve - szerkesszünk a levelekhez címfile(ok)-at és ezzel automatizáljuk a címírást.

Látjuk tehát, hogy a két nyomtatóban eltérő papírféleség van. Ha az iroda munkája során a leírt vagy hozzá hasonló jellegű és terjedelmű feladat gyakran előfordul, akkor - egy nyomtató esetén - a különböző fajta leporellók cseréje nehézkes (az etikett beragadhat, egyes nyomtatóknál az etiketthez traktoregység, a leporellóhoz a gumihengerrel egy tengelyre épített tűgörgős kerék-megvezetés célszerű, a papírszélességet állandóan át kell állítani stb.).

A feladat megoldása tehát: nem cserélgetjük a papírfajtákat, a leveleket az egyik, a borítékcímeket pedig a másik nyomtatón nyomtatjuk ki (egymás után).

A reális képhez természetesen az is hozzátartozik, hogy a kétnyomtatós megoldás ma még nem túl gyakori!

4.3.6. VIDEO/PRINT átalakítások (konverziók)

VIDEO-ból PRINT-módba a megjelenített oldal **SPACE**-szel való végigfuttatása után tudunk áttérni a **P** lenyomásával. Ennek hatására a nyomtatás - laponkénti megállással - a megjelenített oldal utáni oldalon kezdődik. Ha viszont **SHIFT P**-t nyomunk, a további oldalak nyomtatása folyamatos lesz. Egy adott oldaltól való nyomtatást vagy csak egy oldal nyomtatását a VIDEO/PRINT üzemmódok kombinációjával oldhatjuk meg a következők szerint:

Példa: Nyomtassunk ki egy 132 oldalas értekezést a 26. oldaltól kezdve a végéig folyamatosan!

Az elvégzendő műveletek:

- Áttérés VIDEO-módba : **F1 O V**
- Lapozás a 25. oldalig: **1. SPACE C 2. SPACE C ...**
  25. SPACE → a 25. oldal alján vagyunk
- Áttérés folyamatos PRINT-módba: **SHIFT P**.

vagy:

- írjunk be a szövegbe, a 25. oldal utolsó sora utáni sorba (ennek helyét a tördelésből ismerjük!) EDIT-ben egy print stop-ot üzenettel kiegészítve:

  ▣ps FOLYAMATOSAN NYOMTATNI!!!▣

- Áttérés VIDEO-módba : **F1 O C V**
- Lapozás a 25. oldalig: **1. SPACE 2. SPACE 3. SPACE...**
  25. SPACE → a 25. oldal alján vagyunk
- Áttérés folyamatos PRINT-módba: **SHIFT P**.

Laponkénti PRINT-módból (**F1 O P**) VIDEO-ba egy oldal kinyomtatása után, a **V** lenyomásával térhetünk át. A képernyőn a kinyomtatott utáni oldal jelenik meg, amelyet SPACE-el végigfuttatva, **P** vagy **SHIFT P**-re újra nyomtathatunk (visszatérünk PRINT-be), ill. **C**-re a következő oldalt nézhetjük meg (maradunk VIDEO-ban). VIDEO-ba való áttéréskor csak laponkénti VIDEO-módba (**F1 O V**-szimuláció) tudunk lépni: az áttéréskor **V** helyett kiadott **SHIFT V** nem állítja be a folyamatos VIDEO-állapotot (mint fordított esetben a **SHIT P**).

T&T 20.

4.4. MPS-SPECIFIKUS FUNKCIÓK EASY SCRIPT-BEN ÉS DELTEX-BEN

A Commodore MPS 801, 802, 803 és velük kompatibilis mátrixnyomtatóknak van néhány olyan szolgáltatása, amelyeket érdemyes megismerni és kihasználni még akkor is, ha az MPS-ekre készült ékezetes EASY programokkal dolgozunk.

A NOVOTRADE DELTASoft Iroda MPS-DELTEX rendszerét használva, természetesen sokkal szabadabban mozoghatunk: az EASY SCRIPT kibővítéseként rendszerbe állított új funkciók speciális tartalmú iratok szerkesztését és nyomtatását is lehetővé teszik (matematikai, fizikai, statisztikai stb. dolgozatok, értekezések, kiadványok).

Vegyük sorba a szövegfeldolgozásban gyakran használt lehetőségeket!

Duplaszéles karakterek nyomtatása be/ki: F1 [/ F1] vagy C= C / C= V

A bekapcsolás grafikai jele a képernyőn: ▪
A kikapcsolás grafikai jele a képernyőn: ▪

A bekapcsolás hatása a legközelebbi **RETURN** karakterig terjed!

Figyeljük meg az alábbi szövegrészletet!

...a legfontosabb billentyű az **F1**, mert...

Az „F1" duplaszéles nyomtatása annak hangsúlyozását szolgálja. A szöveg EDIT-módú képén láthatjuk a szélesítést végző grafikai jeleket is:

...a legfontosabb billentyű az ▪F1▪, mert...

Inverz karakterek nyomtatása be/ki ....: F1 (/ F1) vagy
C= Z / C= X

A bekapcsolás grafikai jele a képernyőn: ▙
A kikapcsolás grafikai jele a képernyőn: ▟

A bekapcsolás hatása a leközelebbi **RETURN** karakterig terjed!

értékadás másodlagos címnek ....: ▣saXX▣

ahol **XX** a másodlagos cím.

Karakterkészlet választás: - másodlagos címzéssel vagy
- vezérlőkódokkal.

Az MPS nyomtatók két karakterkészlettel rendelkeznek. Az egyik a nagybetű/grafika, amely a bekapcsoláskori állapot (alapértelmezés). Ebben a módban csak nagybetűk vannak, s a Commodore 64 billentyűzetén a SHIFT-tel leütött karakterek grafikai jelekként nyomtatódnak (megegyezően a számítógép bekapcsoláskori állapotával). A másik karakterkészlet a kisbetű/nagybetű, amikor a nyomtatón az írógéphez hasonló írásképet tudunk előállítani (üzleti grafika mód).

Betöltve és elindítva az EASY SCRIPT-et, a nyomtatót kisbetű/nagybetű módba állítja be, összhangban az EDIT-képernyővel. Ha a nyomtatón át akarunk térni a másik karakterkészletre, ill. vissza az eredetibe, a fenti választófunkciók valamelyikét kell szövegbe szerkesztenünk.

Ha az irat egy hosszabb szakaszára vagy teljes terjedelmére vonatkozóan térünk át másik karakterkészletre, akkor a másodlagos címzést célszerű használni a következő módon:

Áttérés nagybetű/grafika módba: **▣sa0▣**
Áttérés kisbetű/nagybetű módba: **▣sa7▣**

Ha soron belül kell egyszer vagy többször karakterkészletet váltanunk, akkor az áttéréseket számbillentyűkre definiált és a szövegbe szerkesztett nyomtatóvezérlő kódokkal végezzük (l. a 4.1.1.22.: Nyomtatóvezérlő kódok definiálása c. pontot).

Áttérés nagybetű/grafika módba: **CHR$(145)**
Áttérés kisbetű/nagybetű módba: **CHR$(17)**,

vagyis egy-egy számbillentyűre értelemszerűen a 145-öt (17-et) kell kódolni.

Példa: Nyomtassuk ki az alábbi karaktersort

qabcDEFGHIjklm

úgy, hogy a „qabcDEF" szakasza nagybetű/grafika,
a „GHIjklm" szakasza pedig kisbetű/nagybetű
módban jelenjen meg a papíron!

Ehhez definiáljuk az 1-es és a 2-es számbillentyűre a vezérlőkódokat, majd szerkesszük a betűk közé. Az EDIT-módú kép így alakul:

■1=145:2=17■
■qabcDEF■GHIjklm■

Nyomtassuk ki a fenti kis „iratot" (**F1 O P**):

QABC—_GHIjklm

nb/gr kisb/nb
szakasz szakasz

Felhasználói karakter definiálása: ■chD₁,...,D₆■

ahol **D_1,...,D_6** a karaktermátrix oszlopösszegei.

A felhasználói karakterek definiálásának első lépése a karakter megtervezése (az MPS-DELTEX-ben erre a DELSZERK modul szolgál, amelyben karaktert tervezni nem csak könnyű, hanem kimondottan élmény!!). A tervezéshez tudnunk kell, hogy az MPS nyomtatók a karaktereket 6x7-es mátrixban nyomtatják, tehát a saját karakterünk előállításához is egy ekkora rácshálót kell rajzolnunk vagy kijelölnünk kockás papíron. A rácsnak 6 oszlopa és 7 sora van, egy-egy rácsnégyzet egy-egy karakterpontot képvisel. Egy oszlop egy nyomtatófej pozíciónak felel meg (az MPS-fejek 7 tűből állnak), a karakter képe az őt alkotó 6 oszlop egymás mellé történő kinyomtatásából alakul ki. A tervezés alapját képező rácshálózat számozással ellátva a következő:

		1	2	3	4	5	6
1. sor, értéke:	1						
2. sor, értéke:	2						
3. sor, értéke:	4						
4. sor, értéke:	8						
5. sor, értéke:	16						
6. sor, értéke:	32						
7. sor, értéke:	64						

1 2 3 4 5 6 = az oszlopok sorszámai

A sorértékek a **ch** parancs után irandó oszlopösszegek kiszámításához kellenek.

Tervezzünk a fenti rácsba egy „**Σ**" jelet!

	1	2	3	4	5	6
1	■	■	■	■	■	■
2		■				■
4			■			
8				■		
16			■			
32		■				■
64	■	■	■	■	■	■

Számitsuk ki az oszlopösszegeket oszloponként, azoknak a sorértékeknek az összeadásával, amely sorokban a ■ karakterelem előfordul:

1. oszlopösszeg = 65 (1+64)
2. oszlopösszeg = 99 (1+2+32+64)
3. oszlopösszeg = 85 (1+4+16+64)
4. oszlopösszeg = 73 (1+8+64)
5. oszlopösszeg = 65 (1+64)
6. oszlopösszeg = 99 (1+2+32+64).

A **ch**-val definiált karaktert az

F1 $

lenyomásával szerkeszthetjük a szövegbe. Az **F1 $** a képernyőn inverz dollárként (**$**), a nyomtatón pedig az általunk tervezett karakterként jelenik meg.

Végül irjunk egy mintaszöveget a definiált karakter használatával és nyomtassuk is ki!

A szöveg EDIT-képe:

■ch65,99,85,73,65,99■
Most egy sor szumma jelet irunk:**■ln1■**
$ $ $ $ $ $ $ $ $ $ $ $ $ $■ln2■

A nyomtatási kép MPS 801-es nyomtatón:

Most egy sor szumma jelet irunk:

Σ Σ Σ Σ Σ Σ Σ Σ Σ Σ Σ Σ Σ Σ

és MPS 803-ason:

Most egy sor szumma jelet irunk:

Σ Σ Σ Σ Σ Σ Σ Σ Σ Σ Σ Σ Σ Σ

Az ismertetett eljárással EASY SCRIPT-ben MPS nyomtatókon is tudunk szakszövegeket írni, hiszen az éppen definiált felhasználói karakter az irat bármely részén felülírható a **ch** utáni kódok megváltoztatásával.

Példa: Definiáljuk a „**Σ**" jelet, majd írjuk felül „**á**" betűvel!

Az „á" betűt is a 6x7-es rácsban tervezzük. A hozzátartozó definíciós sor és a mintaszöveg képe EDIT-módban:

■ch32,84,86,85,56,64■
Most pedig kis '■' betuket irunk:■ln1■
■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■ ■■ln2■

A nyomtatási képek (MPS 801, MPS 803):

Most pedig kis 'á' betuket irunk:

á á á á á á á á á á á á á á

Most pedig kis 'á' betuket irunk:

á á á á á á á á á á á á á á

Az MPS-DELTEX üzembehelyezésével, szolgáltatásaival és a karakterszerkesztéssel a 3.2.1. szakaszban foglalkoztunk részletesen.

4.5. EPSON-SPECIFIKUS FUNKCIóK EASY SCRIPT-BEN éS DELTEX-BEN

Ha rendelkezünk EPSON vagy vele kompatibilis nyomtatóval (PANASONIC, CITIZEN, FUJITSU stb.), lehetőségeink ugrásszerűen megnőnek, ugyanis e nyomtatók szolgáltatásai mind mennyiségi, mind pedig minőségi vonatkozásban jóval meghaladják az MPS nyomtatók szolgáltatásait. A parancsok részletes leírását az egyes gépkönyvek és egyéb szakanyagok tartalmazzák. [8] [9] [10] [11] [12] [13] [17] [18] [19] [20] [21] [22] [23] [24] [25]

A lehetőségek sokrétűségét mutatja a 4. melléklet is, amelyben felsoroltuk az EPSON FX-85 nyomtató gyakrabban használt funkcióit. Azon parancsokat, amelyek valamilyen formában az EASY SCRIPT-be nincsenek beépítve, az ASCII-kódjaik számbillentyűkre definiálásával tudjuk EASY-ből elérni.

A következőkben részletesebben ismertetjük a mindennapi szövegfeldolgozási gyakorlatban használt legfontosabb EPSON-funkciókat, azok aktivizálását EASY SCRIPT-ből és EPSON-DELTEX-ből, ahol szükséges, az elmondottakat példákkal is kiegészítjük.

A részletezés célja, hogy megismerve a funkciók alkalmazását EASY-ben, ill. DELTEX-ben, magas szakmai és esztétikai színvonalú szakanyagokat tudjunk előállítani Commodore 64 számítógépen.

Minden túlzás nélkül állíthatjuk: az EASY SCRIPT és a DELTEX csodákra képesek, ha megfelelő nyomtatási hardverkörnyezetet biztosítunk nekik!

A tárgyalás sorrendje:

- Szöveg aláhúzása;
- Kiemelés (félkövér karakterek);
- Kiemelés kétleütéses nyomtatással;
- Dupla széles karakterek;
- Félszéles karakterek;
- Elit karakterek;
- Dőlt karakterek;
- Nemzeti karakterkészletek;
- Indexek szerkesztése;
- Visszalépés egy karakterrel;
- Soremelés visszafelé;
- Felasználói karakterek definiálása.

T&T 22., 23., 24., 25., 41., 49.

4.5.1. Szöveg aláhúzása EASY SCRIPT-ben

Aláhúzás bekapcsolása: **SHIFT £** vagy **F1** ;
A képernyőn megjelenő grafikai jel: ▒

Kikapcsolása: A **27 45 48** kódsorozat számbillentyűkre definiálása és szövegbe szerkesztése (l. a következő szakasz példáját!).

4.5.2. Szöveg aláhúzása EPSON-DELTEX-ben

Aláhúzás bekapcsolása: **F1 ;**
A képernyőn megjelenő grafikai jel: ▨

Kikapcsolása: **F1 :**
A képernyőn megjelenő grafikai jel: ▧

Az **F1 ;** parancssorozattal kezdődő karaktersorozat (szöveg) először kinyomtatódik, majd a nyomtatófej visszatér a parancssorozat után következő első karakterre (ahonnan az aláhúzást kell kezdenie) és a kikapcsoló kódig a szöveget aláhúzza.

A betűk és az aláhúzás között egy pontsor üres hely marad, amely sem nem sok, sem nem kevés, azzal a kompromisszummal, hogy a lenyúló karakterek (a betűknél a **g**, **j**, **p**, **q** és az **y**) legalsó pontjai az aláhúzással egybeolvadnak. Ez azonban a teljes irat képét nem rontja el, inkább homogénné, tömbszerűvé teszi azt, közelítve ezzel - ami az EASY SCRIPT-tel való munka egyik nem titkolt célja - a nyomdai kiadványképhez.

T&T 22., 23.

Példa: EASY SCRIPT/EDIT mód:

■1=27:2=45:3=0■
Ha fontos közlendőnk van, ▨akkor azt aláhúzzuk123■
a figyelemfelhívás érdekében.■

EPSON-DELTEX/EDIT mód:

Ha fontos közlendőnk van, ▨akkor azt aláhúzzuk▧■
a figyelemfelhívás érdekében.■

EASY SCRIPT/DELTEX/PRINT mód:

Ha fontos közlendőnk van, <u>akkor azt aláhúzzuk</u>
a figyelemfelhívás érdekében.

F I G Y E L E M !

- Ha a bal oldali margó nagyobb az alapértelmezésbeli 1-nél, és az aláhúzás több soron át szükséges, azt minden sor végén le kell zárnunk (ki kell kapcsolnunk), ellenkező esetben a margó miatt a lap bal szélén üresen hagyott SPACE karakterhelyek is aláhúzásra kerülnek, s ezzel az irat használhatatlanná válik.

- Mivel EASY SCRIPT-ben az aláhúzás kikapcsolása egy 3 elemű ASCII kódsorozat, amelyet 3 számbillentyűre definiálunk (pl.: ■1=27:2=45:3=0■), ezért a sorok végére beírt számok a kiviteli formát módosítják, a sor hosszát 3 karakterrel növelik, tehát az aktuális jobb margót előzőleg 3-mal meg kell növelnünk a helyes nyomtatási kép biztosítása érdekében.

T&T 22., 23.

4.5.3. Szöveg kiemelése

A kiemelések két formáját ismerjük:

1. Kiemelés a karaktermátrixpontok vízszintes eltolásával (félkövér karakterek);

2. Kiemelés a karaktermátrixpontok függőleges eltolásával.

A kiemelésparancsok EASY SCRIPT-ben és EPSON-DELTEX-ben megegyező módon, a következők szerint szerkeszthetők egy iratba:

Az **1.** bekapcsolása: **C= Z** vagy **F1 (**
A képernyőn megjelenő grafikai jel: ▙

Az **1.** kikapcsolása: **C= X** vagy **F1)**
A képernyőn megjelenő grafikai jel: ▟

A **2.** bekapcsolása: **F1 &** (EASY SCRIPT-ben a **C= +** is hatásos!)
A képernyőn megjelenő grafikai jel: ▓

A **2.** kikapcsolása: **F1 %** (EASY SCRIPT-ben a **C= -** is hatásos!)
A képernyőn megjelenő grafikai jel: ▒

A **C= Z** bekapcsolja a **kiemelt** nyomtatási formát, amelynek során az adott karaktertípus (az elit kivételével), és egyben a szöveg képe is feketébb lesz, mint a bekapcsolás előtti karaktereké.

A kiemelés technikája a nyomtatófej kismértékű vízszintes irányú eltolásában rejlik, vagyis mátrixpontokat mintegy vízszintesen „elkeni". Így pont helyett vonal lesz mindegyik mátrixelem, a nyomtatási sebesség pedig 80 karakter/sec-ra csökken.

Ha ezt a módot kombináljuk a dupla széles, ill. kétszer nyomtatott formákkal, akkor egészen sajátos, új festékszalag esetén teljesen fekete betűképet kapunk.

T&T 24.

Példa: EASY SCRIPT/EPSON-DELTEX/EDIT mód:

Normál írást ▙a kiemelt követi, majd▟▩
azt töröltük a „▟" grafikai jellel.▩

EASY SCRIPT/EPSON-DELTEX/PRINT mód:

Normál írást **a kiemelt követi, majd**
azt töröltük a „▟" grafikai jellel.

Az **F1 &** bekapcsolja a **kétleütéses** nyomtatási formát, amelynek során az adott karaktertípus (az elit is!), és egyben a szöveg képe is feketébb lesz, mint a bekapcsolás előtti karakteréké (ezen szakasz szöveg közötti kiemelései is kétleütéses eljárással készültek).

A kiemelés technikája a papír kismértékű (1/126") függőleges irányú eltolásában rejlik, vagyis a mátrixpontok függőlegesen mintegy „elkenődnek". Így pont helyett oszlop lesz mindegyik mátrixelem.

Néhány karaktertípust (pl. elitet) kiemelni csak kétleütéses nyomtatással lehet. Ha együtt állítjuk be a **C= Z** (kiemelés) és **F1 &** (kétleütés) üzemmódokat, akkor a karakterek képe határozott, kontúros, telítetten fekete lesz még használt festékszalag esetén is. Az említett két mód kombinációja ugyanis az eredetileg kör alakú mátrixpontokból egy-egy kis négyzetet állít elő, s ezekből épül fel a betű, a szám vagy a grafika (ld. a „**FIGYELEM!**" feliratmintát: **T&T 24.**).

Ha ezt a módot kombináljuk a dupla széles, valamint a kiemelt formákkal, akkor egészen sajátos, fekete betűképet kapunk.

Példa: EASY SCRIPT/EPSON-DELTEX/EDIT mód:

Normál írás, ▒kétleütéses mód be, majd▒▩
azt töröltük a „▒" grafikai jellel.▩

EASY SCRIPT/EPSON-DELTEX/PRINT mód:

Normál írás, **kétleütéses mód be, majd**
azt töröltük a „▒" grafikai jellel.

4.5.4. Duplaszéles karakterek

A duplaszéles karakterek EASY SCRIPT-ben és EPSON-DELTEX-ben megegyező módon, a következők szerint szerkeszthetők a szövegbe:

Bekapcsolása: **C= C** vagy **F1 [**
A képernyőn megjelenő grafikai jel: ▪

Kikapcsolása: **C= V** vagy **F1]**
A képernyőn megjelenő grafikai jel: ▪

A **C= C** parancssor után nyomtatott minden karakter két karakter szélességben jelenik meg a printeren, a mód törléséig (**C= V**).

Példa: EASY SCRIPT/EPSON-DELTEX/EDIT mód:

> Normál írás, ▪dupla széles mód be,▪
> majd▪ széles mód ki.▪

> EASY SCRIPT/EPSON-DELTEX/PRINT mód:

> Normál írás, d u p l a   s z é l e s   m ó d   b e ,
> m a j d széles mód ki.

A duplaszéles karakterkép kiemeléssel, esetleg dőlt (italic) karakterformával kombinálva, fontos szövegek kiemelésére, figyelemfelhívásra kiválóan alkalmas.

Például:

E J N Y E ,   E J N Y E ! ! !

vagy

N O C S A K ,   N O C S A K ! !

4.5.5. Félszéles karakterek

A félszéles karakterek EASY SCRIPT-ben és EPSON-DELTEX-ben megegyező módon szerkeszthetők egy iratba:

Bekapcsolása: **C= O** vagy **F1 <**
A képernyőn megjelenő grafikai jel: ▬

Kikapcsolása: C= U vagy F1 >
A képernyőn megjelenő grafikai jel: ▬

A C= O-parancs hatására draft (vázlat minőségű) nyomtatási módban az utána következő karakterek félkarakter széles méretben nyomtatódnak ki a C= U-val való törlésig.

Tömör írásmódra való törekvés esetén ez a nyomtatási mód kitűnően bevált. Ugyanígy írhatunk komprimált betűtípussal fejléceket, lábszövegeket, irodalmi és egyéb hivatkozásokat stb. A félszéles szöveg is lehet a kiemelés egy formája, amennyiben jelentősen eltér a normál (pica) méretű karakterekkel írt szövegtől.

A 3.

NLQ (közel levél minőségű) nyomtatási módban fél széles karaktereket nem írhatunk. A nyomtatási sebesség a félszéles üzemmód bekapcsolása után 130 karakter/sec-ra csökken.

Példa: EASY SCRIPT/EPSON-DELTEX/EDIT mód:

Normális karakterek, ▬félszéles karakterek,▀▩
majd újra normálisak a karakterek.▩

EASY SCRIPT/EPSON-DELTEX/PRINT mód:

Normális karakterek, **félszéles karakterek,**
majd újra normálisak a karakterek.

4.5.6. Elit karakterek EASY SCRIPT-ben

Draft módban a pica formánál szebb írásképet kapunk, ha áttérünk az elit betűk nyomtatására, ahol a karakterek keskenyebbek (az írássűrűség 12 karakter/inch), a mátrixpontok egymáshoz közelebb kerülésével a betűkép folytonosabb, telítettebb lesz, a betűk mintegy „megfiatalodnak", karcsúbbá válnak.

Ha azt mondjuk, hogy draft-ban a pica típus a megállapodott, közép korú „egyéniségnek" felel meg, akkor az elit típus a „fiatalságot", míg a duplaszéles betűtípus a „nyugdíjas korosztályt" reprezentálja. S mivel a fiatalság önmagában is szép, az elit íráskép nagyobb esztétikai élményt nyújt bármelyik másik draft nyomtatásnál.

Az elit forma levelek, reprezentatívabb iratok nyomtatására különösen alkalmas.

Az elit íráskép ki/be kapcsolását EASY SCRIPT-ben a megfelelő ASCII-kódok számbillentyűkre definiálásával végezhetjük el (l. a 4. mellékletet és a 4.1.1.22. pontot):

Elit íráskép bekapcsolása: **ESC M** (27 77)
Elit íráskép kikapcsolása: **ESC P** (27 80).

Példa: EASY SCRIPT/EDIT mód:

> **1=27:2=77:3=80**
> Normál írás, **12**elit mód be, majd**13**
> elit mód ki.

EASY SCRIPT/PRINT mód:

> Normál írás, **elit mód be, majd**
> **elit mód ki.**

Megjegyzés: Ha NLQ van kiválasztva, az elit-mód bekapcsolása hatástalan. Az arányos karakterköz (**ESC p**) és az elit betűtípus kombinációjában az **ESC p**-parancs elsőbbséget élvez (l. a 4. melléklet).

Az **ESC P**-parancs hatására az elit karakterkép-beállítás törlődik, az utána nyomtatott szöveg normál (pica) formátumú lesz (10 karakter/inch).

Az elit-mód törlése tulajdonképpen visszakapcsolás pica módba, amikor is a betűtípus-váltáson túl a 96 karakter/sec nyomtatási sebességről visszatérünk az alapértelmezés szerinti 160 karakter/sec. sebességre is (EPSON FX-85).

4.5.7. Elit karakterek EPSON-DELTEX-ben

Mint annyi másban, e funkcióban is jóval komfortosabb az EPSON-DELTEX az EASY SCRIPT-nél!

Sem az elit íráskép bekapcsolásához, sem pedig kikapcsolásához nem kell a nyomtatóvezérlő kódokat számbillentyűkre definiálni, így elkerülhetők az ezzel járó kényelmetlenségek.

Az elit írásképet EPSON-DELTEX-ben az alábbiak szerint szerkeszthetjük:

Bekapcsolása: **F1 !** (A képernyőn: inverz [jel)
Kikapcsolása: **F1 "** (A képernyőn: inverz] jel)

4.5.8. Dőlt karakterek EASY SCRIPT-ben

Álló betűs (normál – draft – vagy NLQ) szövegben különös jelentősége van egy-egy dőlt betűvel kiemelt szónak. Néha ez feltűnőbb, mint bármilyen más formájú kiemelés.

A dőlt betűs nyomtatás ki/be kapcsolását EASY SCRIPT-ben a megfelelő ASCII-kódok számbillentyűkre definiálásával végezhetjük el (l. a 4. mellékletet):

Dőlt íráskép bekapcsolása: **ESC 4** (27 52)
Dőlt íráskép kikapcsolása: **ESC 5** (27 53).

Az **ESC 4** hatására a POS (Printer Operációs Rendszer) a begépelt karakterek ASCII-kódjához hozzáad 128-at, ezáltal az irat dőlt betűkkel nyomtatódik.

A dőlt betűs írással szép kiemeléseket produkálhatunk, alkalmazása a mindennapi szövegfeldolgozási gyakorlatban (különösen a levelezésben és a reklámban) kedvelt és széleskörű.

Példa: EASY SCRIPT/EDIT mód:

```
*1=27:2=52:3=53:5=8◄
Ha 12MPS,13 akkor 12DELTEX13,◄
ha 12EPSON,13 - akkor is 12DELTEX! *1n1◄
                         (Az ismeretlen◄
                        Szövegfeldolgozo5')13◄
```

EASY SCRIPT/VIDEO mód:

```
Ha 12MPS,13 akkor 12DELTEX13,
ha 12EPSON,13 - akkor is 12DELTEX!

                         (Az ismeretlen
                        Szövegfeldolgozo5')13
```

EASY SCRIPT/PRINT mód:

Ha *MPS,* akkor *DELTEX,*
ha *EPSON,* – akkor is *DELTEX!*

(Az Ismeretlen
Szövegfeldolgozó)

4.5.9. Dőlt karakterek EPSON-DELTEX-ben

A dőlt írásképet EPSON-DELTEX-ben a következő egyszerű módon szerkeszthetjük:

Bekapcsolása: F1 + (A képernyőn: vastag └ jel)
Kikapcsolása: F1 SHIFT + (A képernyőn: vastag ┘ jel)

4.5.10. Nemzeti karakterkészletek

Az udvariasság megkívánja, hogy külföldi levelezőpartnerünkkel (különösképpen, ha az illető hölgy!) az ő nyelvén váltsunk EPSON printerrel nyomtatott levelet, amelybe a lényeget (pl. utóiratként) természetesen kézírással írjuk be.

Ezzel sokoldalúságunkat bizonyítjuk, amennyiben partnerünk látja, hogy

- értünk a számítástechnikához (is),
- tudunk az ő nyelvén (is),
- nem felejtettünk el írni a technika korában (sem).

A fenti célok megvalósításához úgy EASY SCRIPT-ben, mint EPSON-DELTEX-ben a nyomtató nemzeti karaktereit használjuk fel, kiválasztva a szükséges ország karakterkészletét az

ESC R n

parancssorozatnak megfelelő ASCII-kódok (**27 82 n**) számbillentyűkre definiálásával.

Úgy tűnik, az EPSON nyomtató konstruktőrei szinte mindenre gondoltak! Az **ESC R n** parancs paraméterezésével pl. az EPSON FX-80/85/100/105 típusú nyomtatón 11, az FX-800/1000-en pedig 13 ország nemzeti karakterkészletét választhatjuk ki (a magyart sajnos nem). **n** az egyes országok **kódszáma**, értéke a következők szerint alakul (FX-85/105):

n = 0 → USA
n = 1 → Franciaország
n = 2 → Németország
n = 3 → Anglia
n = 4 → Dánia 1.
n = 5 → Svédország

n = 6 ⟶ Olaszország
n = 7 ⟶ Spanyolország
n = 8 ⟶ Japán
n = 9 ⟶ Norvégia
n = 10 ⟶ Dánia 2.

Magyarország nem szerepel a táblázatban, de elkeseredésre mégsincs ok, mert választhatjuk a **svéd ábécét** (a mintapélda ezt mutatja be), amelyben számos, a nyelvünkben használatos ékezetes betűt fedezhetünk fel (**é**, **ö**, **ü** stb.), valamint felhasználói karakterek előállításával a teljes magyar (kis- és nagybetűs) ékezetes karakterkészletet definiálhatjuk, ill. nyomtathatjuk EASY SCRIPT-ből (könyvünk is az utóbbi eljárással készült).

EPSON-DELTEX-szel dolgozva az ékezetekkel semmi gondunk, a programba a teljes magyar ékezetes ábécét beépítették.

A svéd nemzeti karaktereket az **n=5** paraméterrel (**ESC R 5** ⟶ **27 82 5**) választjuk ki a példa szerint:

Példa: EASY SCRIPT/EDIT mód:

```
■1=27:2=82:3=5■
123■
Árpád népe kegyelmezz!■
ékünk, vérünk tied lesz,■
Hűsé■
     günkre■
             emlékezz!■
```

A VIDEO- és a nyomtatási kép a fentiekkel egyezik meg.

4.5.11. Indexek szerkesztése EASY SCRIPT-ben

Indexírást az

ESC S n

ASCII-kódjainak (**27 83 n**) számbillentyűkre definiálásával kezdeményezhetünk. **n** értékétől függ az index fajtája:

n = 0 ⟶ felső index bekapcsolása
n = 1 ⟶ alsó index bekapcsolása

T&T 41.

4.5.12. Felső index bekapcsolása

Az **ESC S 0**-parancs hatására az utána írt karakterek a normál magasság 1/3-ával nyomtatódnak ki a karakterhely felső részébe, a mód törléséig (**ESC T**; 1. a 8., 9. és 10. mellékletet).

Az indexelésre könyvek, szakdolgozatok, segédletek, ill. egyéb műszaki és közgazdasági szakanyagok készítésekor kerül sor, de felhasználhatjuk szövegírásra is, amikor sűrített nyomtatási képre van szükségünk.

A 1.

Az indexek írása automatikusan kiemelt (**C= Z** szimuláció kétleütéses – **C= +** – eljárással) módban történik, de normál karakterszélességgel. Ezért az egységes íráskép előállítása céljából ajánlott, hogy

- az indexelés környezetét is kiemeljük,
- az indexszöveget félkarakterszélességben (komprimálás: **C= O**) nyomtassuk.

A példákban az üzemmód-variációkat konkrét szöveg, képlet nyomtatásán keresztül mutatjuk be.

Az indexek írásakor a printer automatikusan kétleütéses, egyirányú nyomtatási módba lép, amelyek az indexbeállítás törlésével (**ESC T**) törlődik, így a további karakterek a korábban beállított íráskép szerint jelennek meg a papíron.

Az indexkörnyezetet csak a kétleütéses (**C= +**) mód bekapcsolásával tudjuk kiemelni olyan esetben, ha az indexszöveget tömörítve (félszéles karakterekkel: **C= O**) kívánjuk írni, mert a „normál" kiemelés (**C= Z**) a tömörítést hatástalanítja.

Amint már említettük, az egységes íráskép biztosítása érdekében – az indexkörnyezet kiemelésén túl – célszerű az indexszöveget fél karakterszélességben nyomtatni a **C= O**, valamint a **C= U** bekapcsoló/kikapcsoló parancsok segítségével.

A kétleütéses és az egyirányú nyomtatási mód az első megtalált indexbekapcsoló jel után aktivizálódik, ezért a kétleütéses formát az indexet tartalmazó szövegrész előtt kell bekapcsolni **C= +**-szal és a szövegrész végén kikapcsolni **C= -**-szal.

Példa: Nyomtassuk ki EASY SCRIPT-ből az

$y=ax^{4}+bx^{2}+c/e^{2x}$ képletet EPSON nyomtatóval!

Az első lépésben definiáljuk számbillentyűkre a be- és kikapcsoló kódokat, majd a számbillentyűket az index-módban írandó karakterek előtt (bekapcsolás) és után (kikapcsolás) szerkesszük a szövegbe.

A példa EDIT-képe:

■1=27:2=83:3=0:4=84■
A feladatunk az■ln1■
y=ax■123■3■14■+bx■123■2■14■+c/e■123■2x■14■■ln1■
képlet nyomtatása.■

EASY SCRIPT/VIDEO mód:

A feladatunk az

y=ax123414+bx123214+c/e1232x14

képlet nyomtatása.

EASY SCRIPT/PRINT mód:
(Nincs sem környezetkiemelés, sem pedig indextömörítés!)

$y=ax^{4}+bx^{2}+c/e^{2x}$

Az ajánlott nyomtatási kép előállítása pedig:

EASY SCRIPT/EDIT mód:

■1=27:2=83:3=0:4=84■
A feladatunk az ■ln1■
▒y=ax■123■4■14■+bx■123■2■14■+c/e■123■2x■14■ ■ln1■
képlet nyomtatása.■

EASY SCRIPT/PRINT mód:

A feladatunk az

$y=ax^{4}+bx^{2}+c/e^{2x}$

képlet kinyomtatása.

Megjegyzés: Az ismertetett eljárások ismételt alkalmazásával tetszőleges bonyolultságú képeletet (képletsort) nyomtathatunk EASY SCRIPT-ből, sőt lehetséges maximálisan kétszeres indexelés is (**T&T 41.**; l. a 8. és 9. mellékletet):

$$z=e^{2x_{0}+6^{2}}$$

4.5.13. Alsó index bekapcsolása

Az **ESC S 1** parancs hatására az utána írt karakterek a normál magasság 1/3-ával nyomtatódnak ki a karakterhely alsó részébe, a mód törléséig (**ESC T**; 8. melléklet és **A 1.**).

A továbbiak megegyeznek a felső indexelésnél mondottakkal. Az EASY-példában a bekapcsolási kódsorozat 3. tagja (ott 0) helyébe kell mindenütt 1-et írni:

Példa: Nyomtassuk ki EASY SCRIPT-ből az alábbi kémiai képletet EPSON nyomtatóval:

$C_6H_{12}O_6$

A kódok definiálása EDIT-módban:

```
■1=27:2=83:3=1:4=84■
                ↑
```

ahol a ↑ jelöli a kódváltást a felső indexhez képest.

Végül a nyomtatási kép:

$C_6H_{12}O_6$

4.5.14. Index mód törlése

Az **ESC T** utáni karakterek normál méretben nyomtatódnak, függetlenül attól, hogy előzőleg alsó-, vagy felsőindex-mód volt-e beállítva. Mindkét mód törlését beépítettük a fenti példákba.

4.1.15. Indexek szerkesztése EPSON-DELTEX-ben

EPSON-DELTEX-ben az indexek beállítása, az alsó- és a felső index váltogatása rendkívül egyszerű, olyannyira, hogy még az index-mód kikapcsolásáról sem kell gondoskodnunk, ugyanis a bekapcsolási parancsok minden esetben csak egy karakterre érvényesek. (Vagyis, ha például 5 karaktert akarunk folyamatosan index-módban nyomtatni, mindegyik elé be kell szerkeszteni az ismertetésre kerülő bekapcsolási parancsok valamelyi-

két. Ez azonban az irat terjedelmét lényegesen nem befolyásolja, és ami a legfontosabb: a VIDEO-képet nem rontja el, nem kell jobb margót módositani a bekapcsolási jelek miatt!)

Felső index bekapcsolása: **F1 ´** (A képernyőn: ▣ jel)
Alsó index bekapcsolása: **F1 ,** (A képernyőn: ▣ jel)

Oldjuk meg az EASY-ben kidolgozott példákat DELTEX-ben, és figyeljük meg, mennyivel egyszerűbb az EPSON-DELTEX képernyőképe (EDIT-mód). A képletek:

1. $y=ax^4+bx^2+c/e^{2x}$ és

2. $C_6H_{12}O_6$

Az **1.** képlet képe EDIT-módban:

▒y=ax▄▣4▀+bx▄▣2▀+c/e▄▣2▣x▀▒▣1n1▣

A **2.** képlet képe EDIT-módban:

▒C▄▣6▀H▄▣1▣2▀O▄▣6▀▒▣1n1▣

A következő szakaszokban ismertetendő EPSON-szolgáltatásokra az EPSON-DELTEX-ben beépített külön parancs nincs, ezért elérésük a megfelelő EASY-parancsokkal (**F1 ←** és számbillentyűkre definiálással) lehetséges.

4.5.16. Visszalépés a nyomtatón egy karakterrel (back space)

A szöveg közben kiadott

F1 ← (A képernyőn: ▣ jel)

parancs hatására a nyomtatófej az aktuális helyétől egy karakterrel visszalép.

Ha az **F1 ←** parancsot többször adjuk ki egymás után, akkor több visszalépés történik (pl. 8 **F1 ←** hatására a nyomtatófej 8 karakternyit lép vissza). A visszalépés segítségével a már kinyomtatott karaktereket felülírhatjuk, ezáltal különleges betűtípusokat vagy pl. magyar ékezetes kisbetűket állíthatunk elő.

Ez utóbbinak különös jelentősége van azoknál a nyomtatóknál, ahol nem tudunk felhasználói karaktereket definiálni vagy a

címezhető helyek kevésnek bizonyulnak. A visszalépés-parancs nélkül itt csupán a svéd ábécére lennénk utalva, amely nem tartalmazza az „**á**”, „**ó**”, „**ő**” és „**ű**” betűt. Az **F1 ←**, az aposztrof (') és az idézőjel (") kombinációjával viszont – az „**í**” kivételével – az összes magyar ékezetes kisbetűt nyomtatni tudjuk a következő módon:

Kinyomtatjuk a betű ékezet nélküli változatát (pl. az „**ó**”-nál az „**o**”-t), visszalépünk egy karakterrel, majd kinyomtatjuk az ékezetet (pl. az „**ó**” esetében az aposztrofot, vagy „**ő**”-nél az idézőjelet), amint ezt a példában is láthatjuk.

Példa: Nyomtassuk ki a „**kóró**” szót ékezetesen, hosszú „**ó**”-val!

EASY SCRIPT/EPSON-DELTEX/EDIT mód:

Ko**B**'ro**B**', zu**B**"r van.◙

EASY SCRIPT/EPSON-DELTEX/PRINT mód:

Kóró, zűr van.

Egy EASY SCRIPT-ből vagy DELTEX-ből BACK SPACE-szel előállított különleges (álló és dőlt kombinációjú) betűtípus a

FUTURE TYPES

Nézzük meg, hogy ennek a szokatlan karakterformának a létrehozásában milyen szerepet játszott a visszalépés. A szerkesztés folyamata ez volt:

1. Bekapcsoltuk a kiemelés, kétleütéses és duplaszéles nyomtatási módokat a figyelemfelhívás érdekében.

2. Kinyomtattuk a „FUTURE TYPES” szöveget.

3. Visszaléptünk a nyomtatón 24 karaktert.

4. Bekapcsoltuk a dőlt íráskép nyomtatási módját a vezérlőkódok számbillentyűkre definiálásával (EASY SCRIPT-forma).

5. Újra kinyomtattuk (az állóbetűs szövegre rányomtattuk) a „FUTURE TYPES” szöveget.

6. Kikapcsoltuk a kiemelés, kétleütéses, duplaszéles és dőlt nyomtatási módokat a megfelelő grafikai jelekkel, valamint számbillentyűkre definiálással.

A szerkesztés lépéseit az EDIT-képen kisérhetjük figyelemmel:

...betűtípus a■ln1:rm100:lm18:1=27:4=52:5=53■
▒└"FUTURE TYPES"BBBBBBBBBBBBBBBBBBBBBBBBBBB14"FUTURE TYPES"┘▒15
■lm10:rm70:ln1■
Nézzük meg, hogy ennek...

4.5.17. Soremelés visszafelé (reverse feed)

Az **ESC j n** (**27 106 n**) parancs kiadása után a következő sorra érvényes **n/216"** sorsüllyesztés (soremelés visszafele; reverse feed) történik (0≤n≤255), majd a további soroknál a korábban beállított sortávolság az irányadó.

> **Ez az opció teszi az EASY SCRIPT-et a korlátlan lehetőségek szövegszerkesztőjévé! Az ESC j-t megfelelően alkalmazva - nem túlzás! -, EASY-ből bármit, bárhogyan elő tudunk állítani.**

Az **ESC j** egy hardver-függő opció az EPSON nyomtatók családjában. Csak azoknak a nyomtatóknak az operációs rendszerébe építették be, amelyekben a gumihenger (írógéphenger) két végén, annak tengelyén egy-egy tüskés papírvezető henger is van (ugyan olyan, mint a traktor papírvezetője), mert kizárólag ezzel a hardver-konstrukcióval biztosítható a szélperforált leporellópapír szabatos visszafelé mozgatása.

Az **ESC j** parancsot az **FX-80**
FX-80+ és az
FX+85 típusú printerek képesek végrehajtani.

A reverse feed-nek az EASY SCRIPT-tel való grafikák készítése során van különösen nagy jelentősége, amikor is felhasználói (down load) karakterek segítségével olyan nagy méretű képet (pl. emblémát, speciális betűkkel írt szöveget egy vízszintes blokkban stb.) kell az iratba szerkeszteni és nyomtatni, ahol az egy sorban egyszerre rendelkezésre álló 0÷9. számbillentyűk elfogynak (és más billentyűkre nem definiáltunk grafikát).

Ekkor a reverse feed akár többszöri beiktatásával a grafikus blokkokat feldaraboljuk, részenként nyomtatjuk ki (pl. levélfejléc emblémáját; l. a 16÷18. mellékleteket).

A grafikák konkrét elkészítésére vonatkozó leírást a 6. fejezetben, az **A 1.**, **A 3.** és **A 5.** alatt mutatjuk be.

Példa: Végezzünk el egy 74/216" soremelést a nyomtatón!

A vezérlőkódokat számbillentyűkre definiáljuk, majd a billentyűket az irat megfelelő részén a szövegbe szerkesztjük:

```
  [F3]1=27:2=106:3=74[■]
  ...grafika az ábramagyarázathoz kerül.[■]
→ [123][F3]1=135:2=133:3=136:4=130:5=134[■]
  12224222222222222222422222222222223<
  5   5               5            5<
  5   5               5            5<
  5   5               5            5<
  5   5               5            5< ...
```

ahol a →-lal jelzett sorban F3 ([F3]) után az ábra grafikus elemeit („┌", „┬", „┐" stb.), mint felhasználói karaktereket deifiniáltuk az 1÷5 számbillentyűkre. A visszafele soremelés következtében a rajz a „...grafika az ábramagyarázathoz kerül." szöveg fölé fog nyomtatódni.

4.5.18. Felhasználói karakterek EPSON nyomtatón (down load)

Az EPSON FX-nyomtatók egyik legcsodálatosabb szolgáltatása, amelynek hagyományai vannak. Az RX sorozatban még nem található meg, az LX sorozatban korlátozott számban definiálhatunk saját tervezésű karaktereket (sőt NLQ-t is!!). A funkció igazi teljességében az FX-80/100, FX-80+/100+, FX85/105, valamint az FX-800/1000 nyomtatókon bontakozik ki, ahol mind a 256 gyári karaktert helyettesíthetjük saját karaktereinkkel.

Ezt összekapcsolva az FX-80/85 **ESC j** (reverse feed) funkciójával, úgy EASY SCRIPT-ben, mint EPSON-DELTEX-ben gyakorlatilag olyan iratot állítunk elő, amilyet akarunk (l. a 8÷18. és a 20÷22. mellékleteket).

T&T 24. ▲ 1., 2., 3., 5.

A felhasználói karakterek definiálásának folyamata:

- Nyomtató inicializálása: **ESC @** (biztonsági lépés!)
- Nyomtató-ROM átmásolása a nyomtató-RAM-ba: **ESC : 0 0 0**
- A RAM kiválasztása: **ESC % 1 0**

- A 0÷31 és 128÷159. ASCII-kódok kiválasztása: **ESC I, ESC 6** (csak akkor, ha használjuk őket!)

- A szükséges címtartomány kijelölése: **ESC & O** n_1 n_2

- Karakterkódok **CHR$(d)** vagy DATA-sorokba írása és kivitele a nyomtatóra.

A felhasználói karaktereket egy 8x11-es mátrixban tervezzük meg (szerkesztési mátrix), és annak az ASCII-kódnak a meghívásával nyomtatjuk, amelyre az **ESC & O**-paranccsal elhelyeztük.

A tervezés elvei és gyakorlata megegyezik az MPS nyomtatóknál leírtakkal (l. a 4.4. alfejezetben a Felhasználói karakterek definiálása c. részt), azzal a különbséggel, hogy itt 8 sora és 11 oszlopa van a mátrixnak (tehát 11 sorösszeggel kell számolnunk). A megtervezett karakterek nyomtatóra küldése - amint azt a fenti definiálási lépésekből láttuk - az MPS-től eltérő módon zajlik le.

A karakter megjelenése (mérete) megegyezik a gyári karakterek megjelenésével, méretével, tehát itt is lehetséges oszlopban a félpont-megadás (oszlophatáron is lehet karakterelem, nem csak oszlopban).

A felhasználói karakterek egyik legcélszerűbb alkalmazása a teljes (kis- és nagybetűs) magyar ékezetes karakterkészlet előállítása, de a könyv mellékleteiben található matematikai témájú szakanyagrészleteket, az emblémás leveleket, valamint az oszlopdiagramokat is felhasználói karakterek segítségével nyomtattuk EASY SCRIPT-ből. (A grafikák előállításának részletes magyarázatát, EDIT-képeket a 6. fejezetben, az **A 1.**, **A 3.** és **A 5.** alatt találjuk.)

Ezáltal könnyen szerkeszthettünk hozzájuk szöveget, további ábrákat. Nem kellett újabb programot beolvasni és nem kellett az EASY SCRIPT-ből sem kilépni (ami csak a Commodore 64 lekapcsolásával lehetséges!).

EPSON-DELTEX-ben mindez helyettesíthető a beépített

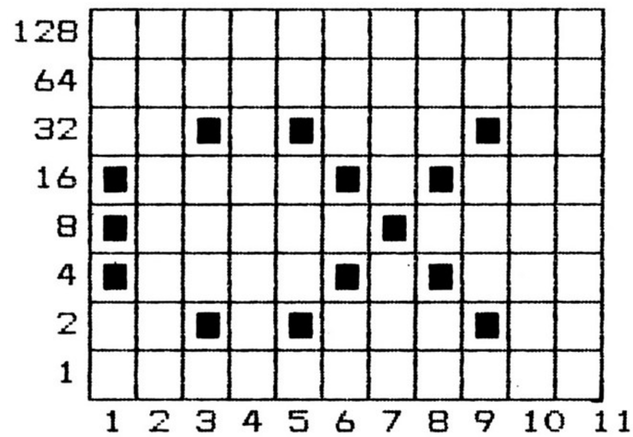
■gr:<file-név>■ vagy **■gi:<file-név>■**

parancsok valamelyikével, amikor is a Commodore grafikus programok (SIMON'S BASIC, SUPERGRAPHIK, KOALA PAINTER) által létrehozott grafikus kép a szöveg közé illeszthető és a szöveggel együtt kinyomtatható (l. a 4.6.4.2. pontot).

Az irat a grafikával együtt egységes szerkezetű lesz, együtt lehet kezelni a rajzot a szöveggel az EASY SCRIPT EDIT-módjában, ill. megjeleníteni VIDEO/PRINT-ben is.

Visszatérve a definiálási eljárásra, el kell mondanunk, hogy ha csak a számbillentyűket használjuk, az EASY SCRIPT egyszerre csak 10 kód/sor kiküldését engedi meg (0÷9), ezért a definiálást egy külön BASIC programmal (l. az alábbi mintaprogramot) lehet hatékonyan megoldani. A szövegszerkesztőből csupán a már definiált karaktereket hívjuk meg és nyomtatjuk.

Példaképpen a görög „α" betű mint felhasználói karakter ábrázolása a szerkesztési mátrixban:

= az oszlopok sorszámai

Számítsuk ki a kódoláshoz szükséges oszlopösszegeket oszloponként, azoknak a sorértékeknek az összeadásával, amely sorokban a ■ karakterelem előfordul:

1. oszlopösszeg = 28 (4+8+16)
2. oszlopösszeg = 0
3. oszlopösszeg = 34 (2+32)
4. oszlopösszeg = 0
5. oszlopösszeg = 34 (2+32)
6. oszlopösszeg = 20 (4+16)
7. oszlopösszeg = 8
8. oszlopösszeg = 20 (4+16)
9. oszlopösszeg = 34 (2+32)
10. oszlopösszeg = 0
11. oszlopösszeg = 0

Az oszlopösszegsorokat a fentiek szerint mindegyik megtervezett karakterre kiszámítva, írjuk be őket a külön program DATA soraiba.

Végezetül lássuk a külön programot, amelyben nyomon követhetők a definiálás lépései, és azok szintaktikája:

```
10 REM ***EPSON DOWN LOAD***
20 OPEN4,4
30 PRINT#4,CHR$(27)"@"
40 PRINT#4,CHR$(27)":"CHR$(0);CHR$(0);CHR$(0);
50 PRINT#4,CHR$(27)"%"CHR$(1)CHR$(0);
55 PRINT#4,CHR$(27)"6";
60 PRINT#4,CHR$(27)"&"CHR$(0)CHR$(35);CHR$(38);
65 FORI=1TO48:READN:PRINT#4,CHR$(N);:NEXTI
70 CLOSE4:LOAD"EASY SCRIPT",8
74 REM *** KIS HOSSZU  I  BETU ***
75 DATA139,0,0,18,0,94,128,2,0,0,0,0
84 REM *** KIS HOSSZU  O  BETU ***
85 DATA139,28,34,0,34,64,162,0,34,28,0,0
94 REM *** KIS HOSSZU  U  BETU ***
95 DATA139,60,2,0,2,64,130,0,60,2,0,0
97 REM *** GOROG ALFA BETU ***
98 DATA139,28,0,34,0,34,20,8,20,34,0,0
```

A program az „**í**", „**ó**", „**ú**" és „**α**" betűk előállítása után beolvassa az EASY SCRIPT-et, amely automatikusan elindul és a főmenüvel jelentkezik be. Ha a képernyőkaraktereket nem definiáltuk át, az „**í**" betű a „**#**", az „**ó**" betű a „**$**", az „**ú**" betű a „**%**", az „**α**" pedig az „**&**" szövegbe szerkesztésével nyomtatható.

Példa: A „**híres**" és a „**fúró**" szavak alakja EDIT módban:

h#res, f%r$

Az olyan nagyobb ábrákat, mint amelyek a 16÷18. mellékletekben láthatók, karakterterületnyi részekből (karakterekből) kell összerakni.

A 3.

F I G Y E L E M !

Ha felhasználói karakterekkel dolgozunk, a nyomtatót nem szabad inicializálni, mert a definiált karakterek törlődnek és az eredeti (ROM) karakterkészlet lesz érvényben. Vagyis az

ESC @ (27 64)

parancs kiadása T I L O S ! ! !

4.6. AZ EPSON-DELTEX PLUSZ SZOLGÁLTATÁSAI

Az EPSON-DELTEX a Commodore 64 számítógépre írt EASY SCRIPT szövegszerkesztő jelentősen kibővített, teljes magyar ékezetes, és görög (Cirill) karakterkészlettel ellátott változata. Használata - néhány kivételtől eltekintve, megegyezik az EASY használatával (l. még a 3.2.2. szakaszt is).

Az ékezetes karakterek az EPSON-on is megjelennek valamennyi üzemmódban; elhelyezésük a Commodore billentyűzetén megfelel a magyar írógépszabványnak. Az így felülírt karaktereket a **C=** gomb és a megfelelő billentyű lenyomásával lehet „előhívni". Például az **á** betűt a **;**, a **;**-t pedig a **C= ;** lenyomásával kapjuk.

4.6.1. RETURN bevitele a parancssorba

Az a karaktersor, amelyet keresni, cserélni vagy törölni akarunk, tartalmazhatja a **RETURN** (**■**) karaktert is (l. a 4.1.2. és a 4.1.4. szakaszokat). A RETURN parancssorba vitele EASY SCRIPT-ben nehézkesen, csak különböző machinációkkal lehetséges. Ezt könnyíti meg az EPSON-DELTEX

C= X

parancsa, amellyel a RETURN-t a parancssorba olvashatjuk.

Példa: Keressük meg az iratunkban a „**használ.■**" karaktersort!

1. **F1 S** ⟶ a parancssorban: „Search:"

2. **használ.** ⟶ a parancssorba írtuk a karaktersor első részét

3. **C= X** ⟶ a parancssorba írtuk a **RETURN**-jelet (**■**)

4. **RETURN**
RETURN ⟶ a **RETURN** billentyű lenyomása készer (visszatérés EDIT módba)

5. **F1 H M** ⟶ ugrás a **RETURN**-t is tartalmazó karaktersor iratbeli helyeire EDIT-ben.

Kicserélés és törlés esetén az 1÷3. pontok a fentiekkel meg-egyeznek, a további lépéseket pedig a 4.1.2., valamint a 4.1.4. szakaszokban már ismertettük.

4.6.2. A görög ábécé és a felhasználói karakterek előállítása

A programban 26 felhasználói karaktert definiálhatunk nyomtatóra, amelyek az összes betűmódban nyomtathatók. Alapértelmezésben a leggyakrabban használt görög karakterek definícióját tartalmazza a DELTEX, a kisbetűkre definiálva. A gyári készlet (a 26 kisbetű) természetesen átdefiniálható.

Vessük össze, hogy a latin kisbetűknek melyik görög betűk felelnek meg:

a	α	kis alfa
b	β	kis béta
c	γ	kis gamma
d	δ	kis delta
e	ε	kis epszilon
f	ζ	kis zéta
g	η	kis éta
h	ϑ	kis theta
i	κ	kis kappa
j	λ	kis lambda
k	μ	kis mü
l	ξ	kis kszí
m	π	kis pi
n	ρ	kis ró
o	σ	kis szigma
p	τ	kis tau
q	φ	kis fi
r	ψ	kis pszi
s	ω	kis omega
t	Γ	nagy gamma
u	Δ	nagy delta
v	Θ	nagy theta
w	Σ	nagy szigma
x	Φ	nagy fi
y	Ψ	nagy pszi
z	Ω	nagy omega

A nyomtatási minták pedig (normál - pica -, duplaszéles, félszéles, elit, normál-kiemelt és normál-kétleütéses mód):

αβγδεζηϑκλμξπρστφψωΓΔΘΣΦΨΩ
αβγδεζηϑκλμξπρστφψωΓΔΘΣΦΨΩ
αβγδεζηϑκλμξπρστφψωΓΔΘΣΦΨΩ
αβγδεζηϑκλμξπρστφψωΓΔΘΣΦΨΩ
αβγδεζηϑκλμξπρστφψωΓΔΘΣΦΨΩ
αβγδεζηϑκλμξπρστφψωΓΔΘΣΦΨΩ

A felhasználói karaktereket szövegbe az

F2 <kisbetű>

paranccsal szerkeszthetjük, ahol a **<kisbetű>** a latin kisbetűk egyike. A szövegben (EDIT-módban a képernyőn) a **<kisbetű>** inverze jelenik meg, a nyomtatóra viszont a görög megfelelője kerül.

Ha a gyári karaktereket át akarjuk definiálni, írjuk be egy formátumsorba:

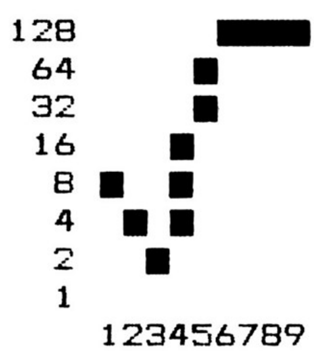
■ch<kisbetű>:$n_1,n_2,n_3,n_4,n_5,n_6,n_7,n_8,n_9$■

ahol $n_1,n_2,...,n_9$ a felhasználói karakter 9 oszlopát jelentő szám (l. az EPSON nyomtatók **ESC L** parancsát a 4. mellékletben).

A karaktermátrix 8 sorból és 9 oszlopból áll, hasonló ahhoz a mátrixhoz, amelyet az MPS és EPSON felhasználói karaktereknél bemutattunk (l. a 4.4. és a 4.5. alfejezetet). A **ch** után írt számok tulajdonképpen az ott megismert oszlopértékek, kiszámításuk már ismerős lesz.

Példa: Tervezzük meg a gyökjelkaraktert, majd definiáljuk a **g** betűre!

Az egyszerűsített karaktermátrix:

Az oszlopértékek: 1. 8
2. 4
3. 2
4. 28(4+8+16)
5. 96(32+64)
6. 128
7. 128
8. 128
9. 128

A gyökjel **g**-re definiálása:

chg:8,4,2,28,96,128,128,128,128

4.6.3. Programozott szövegszerkesztés

A programozott szövegszerkesztés az EPSON-DELTEX speciális lehetősége (LEARN&RUN szisztéma). A módszer lényege, hogy a rendszert tanuló (LEARN) üzemmódba lehet helyezni, amelyben minden lenyomott billentyű eltárolódik. Kikapcsolva a tanuló üzemmódot, majd belépve a RUN üzemmódba, a „megtanult" (eltárolt) lépéseket akárhányszor ismételhetjük.

A tanuló üzemmódot átmenetileg fel is függeszthetjük (LEARN PAUSED pontok, hatása analóg az EASY SCRIPT **ps**parancsával); ekkor szünetel a billentyűk tárolása. Futtatáskor (RUN-mód) ide érve, a futás leáll, a vezérlés a felhasználóhoz kerül. A futást ezután lehet folytatni a LEARN PAUSED pontoktól, ill. újraindíthatjuk a „programot" vagy kiléphetünk a RUN üzemmódból. A billentyűlenyomások alkotta „program" lemezen tárolható, a rendszerbe beolvasható. Az egyes parancsok a következők:

Tanuló üzemmód bekapcsolása ...: **F1 .**

Tanuló üzemmód kikapcsolása ...: **F1 .** ismételt lenyomása

A „program" indítása ....: **F1 /**

A „program" megszakítása ......: **RUN/STOP**

Tanuló üzemmód felfüggesztése .: **F1 ?**

Tanuló üzemmód visszakapcsolása: **F1 ?** ismételt lenyomása

Műveletek futtatáskor a LEARN PAUSED pontokon:

Futtatás folytatása ....: F1 ?

„Program" újraindítása ....: F1 /

Kilépés a RUN üzemmódból ....: F1 .

„Program" tárolása lemezen .....: F1 C F <programnév> (R)

„Program" beolvasása ....: F1 C L <programnév> (R)

F I G Y E L E M !

- Tanuló üzemmódban a tárolt billentyűk száma maximum 255 lehet.
- A lemezre mentett „program" kiterjesztése PRG. Ügyeljünk tehát arra, nehogy más PRG kiterjesztésű file-t (másik - valódi BASIC - programot) töltsünk be, mert ez a DELTEX elszállásához vezet és a memóriában lévő szöveg elvész.
- Mind a betöltés, mind pedig a mentés csak kikapcsolt LEARN, ill. RUN üzemmódban hajtható végre.

4.6.4. Formátumvezérlés

4.6.4.1. Vezérlőkódok nyomtatóra

■seXX■

ahol **XX** a vezérlőkód.
Példa: **■se7■** —> hangjelzés.

4.6.4.2. Grafikus ábrák nyomtatása

■gr:<file-név>■

ahol **<file-név>** egy Commodore grafikus programban (SUPERGRAPHIC, KOALA PAINTER stb.) megszerkesztett és lemezre mentett ábra.

Példa: a „DELTEX EPSON 2.3" rendszerlemezen lévő „DELTEX INFO 2.3" nevű szövegállomány elején található DELTEX-emblémát az

■gr:1■

parancssal nyomtatjuk. Az embléma file-neve „**1**", kiterjesztése **PRG**, az EDIT-módú képe pedig <-jelek sorozata (ezzel tudjuk VIDEO-ban ellenőrízni, hogy nem nyúlik-e át a következő oldalra). Végül a nyomtatási kép:

Az ábrák inverzének nyomtatását az

■gi:<file-név>■

parancs teszi lehetővé.

A **gr**-és a **gi**-parancsokat külön formátumsorba kell írni!

4.6.4.3. Fejléc/lábszöveg váltogatása

Bekapcsolása: **■hf1■**
Kikapcsolása: **■hf0■**

A parancs a fejléc/lábszöveg jobb és bal oldalra kerülő részének váltogatását teszi lehetővé páros, ill. páratlan sorszámú oldalak esetén.

4.6.4.4. Szövegfile-ok listázása képernyőre

F4, majd: %<file-név> (R)

ahol <**file-név**> a listázandó állomány neve. A listázás DISK-módban (**F4**) történik, így a szerkesztőterületen lévő irat nem íródik felül. A szöveg futását a **CTRL**-billentyűvel lassíthatjuk, a **RUN/STOP** lenyomásával pedig megszakíthatjuk, hasonlóan egy BASIC program listázásához.

4.6.5. Egyéb ékezetes EASY-file-ok átalakítása EPSON-DELTEX-be

Ha korábban más ékezetes EASY-kben dolgoztunk, és munkánkat EPSON-DELTEX-ben akarjuk folytatni vagy az állományokat EPSON-on kell kinyomtatni, akkor konvertáljuk őket az EPSON-DELTEX rendszerbe! Az átalakítást háromféle EASY-változat állományaira tudjuk elvégezni:

1. NOVOTRADE EASY EK,
2. ékezetes EASY SCRIPT,
3. JATA SCRIPT.

Az átalakítás lépései:

F1 K első lenyomása
a parancssorban: „**Key mode: 1**"
F1 L <file-név> (R)
hatása: NOVOTRADE EASY EK-állományok konverziója.

F1 K ismételt (másodszori) lenyomása
a parancssorban: „**Key mode: 2**"
F1 L <file-név> (R)
hatása: ékezetes EASY SCRIPT-állományok konverziója.

F1 K harmadszori lenyomása
a parancssorban: „**Key mode: 3**"
F1 L <file-név> (R)
hatása: JATA SCRIPT-állományok konverziója.

Az **F1 K** negyedszeri lenyomásával az EPSON-DELTEX-formába térünk vissza. Konverzió utáni mentéskor az állományok EPSON-DELTEX-formában kerülnek lemezre vagy szalagra.

4.6.6. EPSON kiírási módok

A kiírási módok parancsait a 4.5. alfejezetben részletesen ismertettük, ezért a következőkben csak az utasításkészletben (referenciakártyában) foglaljuk ezeket össze.

Az EPSON-DELTEX-ről további információkat a rendszerlemezen lévő „DELTEX INFO 2.3" és a „DELTEX REF. 2.3" szövegfile-okból szerezhetünk.

Az állományok nyomtatásakor figyeljünk a nyomtató SW 2-4 DIP-kapcsolójának állására (l. az 5. mellékletet: Commodore 64-EPSON FX-85 DIP-kapcsolók). Ha a SW 2-4 ON, akkor nyomtatás előtt töröljük ki a „DELTEX INFO 2.3" 3., és a „DELTEX REF. 2.3" 2. sorában található **lf1** parancsot a **DEL** billentyűvel (alább ↑-lal jelölve):

A „DELTEX INFO 2.3" 3. sorának eredeti alakja:

■lf1:pl72:tl60:lm10:rm70■
↑

A 3. sor módosítva:

■pl72:tl60:lm10:rm70■

A „DELTEX REF. 2.3" 2. sorának eredeti alakja:

■lf1:pl72:tl58:lm7:rm73■
↑

A 2. sor módosítva:

■pl72:tl58:lm7:rm73■

Az eredeti (lemezen tárolt) alakot meghagyva, a szöveg minden sora két soremeléssel nyomtatódik ki (a kezdő DELTEX-embléma is!).

Ha a SW 2-4 állása OFF, akkor viszont a helyes sorközű nyomtatáshoz az eredeti alakon nem kell változtatnunk, a **lf1**-re szükség van. (SW 2-4 OFF-ban kitörölve a **lf1**-gyet, egymásra nyomtatódik az állományok összes sora, mert a nyomtató sem az operációs rendszerétől - POS -, sem pedig a DELTEX-től nem kap soremelésparancsot.)

4.6.7. EPSON-DELTEX utasításkészlet (referenciakártya)

ékezetes billentyűkiosztás (kisbetűk):

```
1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 ö ü ó
 q w e r t z u i o p ő ű ú
  a s d f g h j k l é á í
   y x c v b n m , . /
```

ékezetes billentyűkiosztás (nagybetűk):

```
! " # $ % & ' ( ) O Ö Ü Ó
 Q W E R T Z U I O P Ő Ű Ú
  A S D F G H J K L É Á Í
   Y X C V B N M < > ?
```

Felhasználói karakterek definiálása:

■ch<kisbetű>:n_1,n_2,n_3,n_4,n_5,n_6,n_7,n_8,n_9■

Felhasználói karakterek szövegbe szerkesztése: **F2 <kisbetű>**

Tanuló üzemmód bekapcsolása : **F1 .**
Tanuló üzemmód kikapcsolása : **F1 .** ismételt lenyomása
A „program" indítása : **F1 /**
A „program" megszakítása : **RUN/STOP**
Tanuló üzemmód felfüggesztése: **F1 ?**
Tanuló üzemmód folytatása : **F1 ?** ismételt lenyomása

Műveletek futtatáskor a LEARN PAUSED pontokon:

Futtatás folytatása : **F1 ?**
„Program" újraindítása : **F1 /**
Kilépés a RUN üzemmódból : **F1 .**
„Program" tárolása lemezen: **F1 C= F <programnév> (R)**
„Program" beolvasása : **F1 C= L <programnév> (R)**
Grafikus ábra nyomtatása : **■gr:<file-név>■**
Inverz ábra nyomtatása : **■gi:<file-név>■**
Vezérlőkód nyomtatóra : **■seXX■**
Fejléc/lábszöveg váltás : **■hf1■** (be) **■hf0■** (ki)
File-megnézés (DISK-mód) : **F4 %<file-név> (R)**
Filekonverzió DELTEX-be : **F1 K** egy vagy többszöri lenyomása

EPSON írásképvezérlők:

Duplaszéles karakterkép be/ki: **C= C ... C= V** vagy:
F1 [... F1]

Félszéles karakterkép be/ki: **C= O ... C= U** vagy:
F1 < ... F1 >

Kiemelt karakterkép be/ki: **C= Z ... C= X** vagy:
F1 (... F1)

Kétleütéses karakterkép be/ki: **F1 & ... F1 %**

Elit karakterkép be/ki: **F1 ! ... F1 "**

Aláhúzás be/ki: **F1 ; ... F1 :**

Dőlt betűk be/ki: **F1 + ... F1 SHIFT +**

NLQ íráskép be/ki: **F1 £ ... F1 SHIFT £**

Felső index be: **F1 '** (kikapcsolni nem kell!)

Felső index ki: **F1 ,** (kikapcsolni nem kell!)

4.7. ÖSSZEFOGLALÁS

Az előző részekben bemutattuk az EASY SCRIPT és a DELTEX programok szolgáltatásait, ahol szükséges volt, példákkal is illusztráltuk. A parancsok szintaktikáját az EDIT-módú képük mutatja, valamint össze is foglaltuk őket 4. fejezet elején (Általános szabályok).

Látszatra sok parancsot és formát kell megjegyezni, de ne feledjük, az eredményes tanulás lelke a gyakorlás. Kellő szövegfeldolgozási gyakorlattal (amely 1-2 hosszabb irat elkészítése után kialakul) a parancsok nagy része mechanikussá válik, felfedezzük bennük a logikát (pl. a parancsjel a parancs angol nyelvű rövidítése), ami méginkább elősegíti megjegyzésüket és helyes használatukat.

Első lépésben a formátumozásokat (l. a 4.1.1. szakaszt) célszerű áttekinteni, kiegészítve a VIDEO/PRINT parancsokkal (l. a 4.3. alfejezetet), majd ha ebben már otthon vagyunk, akkor rátérhetünk a DISK/TAPE (l. a 4.2. alfejezetet), ill. az EDIT üzemmód (l. a 4.1. alfejezetet) további szakaszainak tanulmányozására.

A parancsok közötti gyors eligazodásban segítségünkre van a mellékelt **EASY SCRIPT utasitáskészlet (referenciakártya)**, amelyben röviden, tömören összefoglaltuk a parancsszintaktikát (l. az 1. mellékletet).

5. TIPPEK ÉS TRÜKKÖK AZ EASY SCRIPT ÉS A DELTEX HASZNÁLATÁHOZ (T&T)

Ha mát túl vagyunk az EASY SCRIPT, ill. a DELTEX megismerésén, a gyakorlati szövegszerkesztési munka során egyre inkább belemerülünk az alkalmazás rejtelmeibe. Az új feladatok új kérdéseket vetnek fel.

- Jó lenne ezt is megoldani EASY-ből!
- Meg még ezt is! De hogyan?
- Egyáltalán megoldható?!

és új problémákat is:

- Na tessék, most aztán mit csináljak? Sem kurzor, sem ötlet!
- ... ?!
- Kapcsolni vagy nem kapcsolni? Ez itt a kérdés.
(- Hamletnek persze könnyű volt! Ő nem kínlódott három és fél órát a begépelt szöveggel!)

De félre a tréfával!

A fejezet keretein belül megpróbálunk válaszolni az EASY SCRIPT-alkalmazás néhány kérdésére, megoldási javaslatokat teszünk olyan problémákra is, amelyek kisebb-nagyobb gyakorisággal mindenkinél felmerülnek. Az ötletlista korántsem teljes, hiszen: „Egy kérdés százat csinál"; egy kérdés megoldása további gondolatokat ébreszt, egy újabb feladat további kérdéseket vet fel, és így tovább a végtelenségig. Azután itt a terjedelem: a **Tippek és trükkök** csak egy fejezete e könyvnek, bár egy külön kötetbe lehetne foglalni az eddig összegyűlt alkalmazási ötleteket, problémamegoldásokat. Az egyes szakaszokat sorszámokkal láttuk el a hivatkozások könnyebbé és egyértelműbbé tétele érdekében. A hivatkozások két részből állnak: **T&T <sorszám>**, ahol a **<sorszám>** a jelen fejezetben található pontok száma. A szakaszok sorrendje követi az EASY SCRIPT szolgáltatások leírásának sorrendjét (l. a 4. fejezetet).

Most pedig - Szezám tárulj!

1. Mi a teendő, ha eltűnik a kurzor?

Gépelés, szerkesztés vagy output parancs (pl. **F1 L**) kiadásakor előfordulhat, hogy az EASY SCRIPT lezsibbad, azaz eltűnik a kurzor és sem a funkció, sem pedig más billentyűkkel nem tudjuk előcsalni.

Mit tegyünk ilyenkor?

- Ne essünk pánikba! (Vagy ha már beleestünk, ne fokozzuk, hanem őrizzük meg!)
- Ne kapcsoljuk ki a Commodore 64-ünket!
- Nyomjuk le a **R/S** billentyűt, s miközben lenyomva tartjuk, a **RESTORE** többszöri lenyomásával lépjünk a főmenüre, majd újraparaméterezéssel vissza a EDIT-módba, ahol a kurzor ismét feléled.

V I G Y Á Z A T ! !

Újraparaméterezéskor a képernyőmargót azonosra válasszuk a korábbi értékével, egyébként EDIT-ben a szöveg „összetörik"!

Egyes esetekben előfordul - szerencsére ritkán -, hogy a fenti eljárás sem segít; ilyenkor marad a végső megoldás: érzékeny búcsú a le nem mentett szövegtől, a számítógép kikapcsolása, majd a rendszer újratöltése.

T&T 4.

2. Amikor a RETURN-karakter (■) a szövegben marad

Szándékosan ezt az állapotot igen nehéz létrehozni, véletlenül annál könnyebb!

Mire gondolunk itt?

Nézzük meg a következő szövegrész EDIT-módú képét:

```
Szándékosan ezt az■állapotot igen nehéz létrehozni,  vé-
                  ↑
letlenül annál könnyebb!■
```

A VIDEO/PRINT-kép pedig:

Szándékosan ezt az
letlenül annál könnyebb!

Tehát, ha ■ karakter marad szöveg közben (↑-lal jelölve), a sorában a tőle jobbra eső szövegrész sem VIDEO-ban, sem pedig PRINT-ben nem jelenik meg, az output számára törlődik.

Hogyan maradhat RETURN a szövegben?

Egy mondatot, bekezdés-véget RETURN-nel lezárunk. Később utána kell szerkeszteni - pl. az irat más részén lévő - mondato(ka)t. Ehhez a karaktersor-áthelyezés parancsot (**F1 R F1 A/X**) parancsot alkalmazzuk, mert így nem szükséges begépelni a szöveget. Az áthozandó mondato(ka)t kijelöljük a kurzor mozgatásával, majd a kurzorral a mondatvégi RETURN-jel (példánkban: ■) után állunk és kiadjuk az **F1 A** vagy **F1 X** pa-
↑
rancsot, mire a kijelölt karaktersor (szövegrész) a RETURN-jel után íródik. Ha az áthelyezett karaktersor túlnyúlik a RETURN-jel során (márpedig többnyire így van!), akkor hiába zárjuk le azt újabb mondatvégi RETURN-nel, a megelőző sorbeli ■ is megmarad, a fenti hibát okozva.

A felesleges ■ eltüntetése: a sorában nyomjunk le egy tetszőleges billentyűt (de nem a kurzormozgatókat!!). Erre a ■ eltűnik, helyét egy SPACE foglalja el és a teljes szöveg kivitelre kerül.

Ha file (irat) névként funkcionáló megjegyzés sorban (**nb**) marad ■, akkor a directory listában az egy < jelként jelenik meg, nem okozva problémát:

■nb"marci le■velcim"■ ——> EDIT-kép

16 "MARCI LE<VELCIM" SEQ ——> directory-kép.

3. A margóbeállítások trükkjei

A 4.1.1.4.: Jobb margó beállítása c. pontban felírtuk az rmXX-lmXX>15 egyenlőtlenséget mint szigorúan betartandó szabályt (melynek be nem tartása **H** hibát eredményez).

Mégis vigyáznunk kell az egymás utáni margóbeállításokkal, pontosabban akkor, ha a jobb és/vagy bal margót az iratban több helyen átállítjuk a begépelendő szöveg formázása végett.

Nézzük a következő példát!

Beállítás az irat elején: **■lm10:rm70■**

Beállítás az irat 3. oldalán: **■lm56:rm100■**

Ha iratunkat VIDEO-ban végignézzük (nyomtatjuk), a rendszer az átállításhoz érve leáll és H hibával visszatér EDIT módba. Pedig mindkét esetben teljesül a fenti szabály!

70 - 10 = 60 és **60 > 15**,
100 - 56 = 44 és **44 > 15**.

- Ez ellentmondás! Minden jó és mégsem jó! - kiálthatunk fel a nem-értés türelmetlenségével.

Mi okozza hát a hiba megjelenését?

Az, hogy az EASY SCRIPT a VIDEO/PRINT-megjelenítést a begépelt (szerkesztőterületen, memóriában lévő) parancsok és szöveg elölről történő végigolvasásával, értelmezésével, valamint az EASY-szintaktika vizsgálatával végzi. (Többek között ezért nem ugorhatunk direkt módon - közvetlenül - egy oldalszámra VIDEO/PRINT módban.)

S hogy így építették fel az EASY SCRIPT-et, annak legnagyobb előnye, hogy a begépelt iratot VIDEO-ban végignézve, a szintaxishibákat nyomtatás előtt javítani tudjuk.

De térjünk vissza a **H** hiba okának megvilágítására!

A példát elemezve megállapíthatjuk:

Az EASY SCRIPT szekvenciálisan olvassa a szöveget a parancsokkal együtt, tehát először az első beállítást veszi tudomásul, azt vizsgálja, s átállításig az lesz érvényes. Amikor a második beállítás (átállítás) bal margóját (**lm56**) olvassa a rendszer, az új érték felülírja a régit (az **lm10**-et), de a jobb margó még 70! Vizsgálat következik (mert nem biztos, hogy a jobb margót is átállítjuk), amelynek eredménye: **rm70-lm56=14**, a **14<15**, tehát a H hiba jogos. A rendszer megáll, javítanunk kell.

De hogyan? A 3. oldalon kell az 56-os bal margó, nem írhatjuk át 55-re, hogy a feltétel teljesüljön.

A megoldás: **Cseréljük meg az átállítás elemeit:**

■rm100:lm56■

és a szintaxis máris jó lesz, ugyanis ezzel először a bal margónak adunk új értéket:

```
100    -   10   =  90  ——→  90 > 15,       majd:
 ↑          ↑
új bal   régi jobb
margó     margó

100    -   56   =  44  ——→  44 > 15
 ↑          ↑
új bal   új jobb
margó     margó
```

4. Vigyázzunk a margóátállításokkal!

Gondosan kiszerkesztett (elválasztott, tördelt) iratunkat könnyen elronthatjuk, ha - meggondolván magunkat - úgy állítjuk át a nyomtatási margókat (**lmXX** és/vagy **rmXX**), a szöveg egy részére vagy egészére, hogy az

$$rmXX_{régi} - lmXX_{régi} = rmXX_{új} - lmXX_{új}$$

összefüggést figyelmen kívül hagyjuk.

Ekkor ugyanis a vízszintes nyomtatási tükör a régihez képest kisebb vagy nagyobb lesz, s máris előáll a gondok gondja: szinte biztos, hogy az irat összes elválasztása érvényét veszti, kezdhetjük a szerkesztést előről.

Betartva viszont a fenti egyenlőséget, iratunk formája nem változik, mert csak a vízszintes tükröt toljuk jobbra vagy balra a lapon.

Példa: <u>Legyen a régi margóbeállítás:</u>

▣lm5:rm65▣ ——→ a különbség: 60

<u>Állítsuk át őket az alábbiak szerint:</u>

a. **▣lm10:rm60▣** ——→ a különbség: 50

b. **▣lm10:rm70▣** ——→ a különbség: 60

- Az **a.** esetben az iratot újra kell szerkeszteni, mert a régi és az új margó különbsége nem egyezik meg (60 ≠ 50).

- A **b.** esetben nem kell az iratot újra szerkeszteni, mert az átállítással csupán 5 karakternyit toltuk jobbra a lapon.

Ha viszont a képernyőmargókat (a szerkesztőterület vízszintes tükörmérete) állítjuk át a főmenü 1. opciójával, akkor a memóriában (szerkesztőterületen lévő) szöveg elrendezése változik meg, a sorok eltolódnak; ránézve az iratra, az őskáosz képét mutatja!

Kétségbeesésre viszont nincs okunk, mert a szöveg nem veszett el. A kaotikus képet a következő eljárások valamelyikével állíthatjuk helyre.

a. Ha margóátállítás előtt elmentettük az iratot:

- Töröljük a szerkesztőterületet : **F1 E A** vagy:
  Álljunk az irat elejére : **CLR**
- Olvassuk be az lementett iratot: **F1 L <file-név> (R)**

Beolvasás után a szöveg az új képernyőmargónak megfelelő sorszélességben, rendezetten fog megjelenni a szerkesztőterületen.

b. Ha margóátállítás előtt nem mentettük el az iratot:

- Térjünk vissza a főmenüre: **R/S+RESTORE**.
- Az 1. opciót állítsuk be a régi értékére.
- Válaszoljunk a „DISK OR TAPE” és a „PRINTER TYPE” kérdésekre is, mire EDIT-módba lépünk.
- Mentsük el az így rendezetté vált iratunkat:

F1 L <file-név> (R)

- A továbbiakban az **a.** pont szerint járjunk el.

c. Ha a rendezetlen szöveget mentettük le

- Töröljük a szerkesztőterületet: **F1 E A** vagy:
  Álljunk az irat elejére: **CLR**
- A főmenüben (**R/S+RESTORE**) állítsuk be a régi képernyőmargó értékét.
- Olvassuk be a rendezetlenül lementett file-t, melynek EDIT-képe - a képernyőmargó visszaállítása miatt - ismét rendezett lesz.
- Írjuk felül a lemezen a rendezetlen file-t:

F1 F <régi file-név> (R)

a parancssorban:	**REPLACE File?**	(File felülirandó?)
válaszunk:	**Y**	(Yes = Igen).

5. A margófeloldás (maXX) példákon keresztül

Kapcsolódva a 4.1.1.2.: Bal margó eltolása balra (margófeloldás) c. ponthoz, tekintsük a következő példákat!

A szöveg EDIT-módú képe:

> **▣lm10:rm40:ju1▣**
> Bal margó feloldása (eltolása balra) 5 karakterrel:▣
> **▣ma5▣**
> Ebben -de csak ebben- a sorban hosz-szabb szöveg fér el, mint a kö-vetkezőben.▣

A VIDEO-kép és a nyomtatási forma:

```
     Bal margó  feloldása  (eltolása
     balra) 5 karakterrel:
Ebben -de csak ebben- a sorban hosz-
     szabb szöveg fér el, mint a kö-
     vetkezőben.
```

A szöveget írhatjuk közvetlenül az **maXX** után is, attól pontosvesszővel elválasztva: **▣ma5;Ebben - de csak ebben!...**

V I G Y Á Z A T !!

Az maXX-parancs hatása csak a sorába írt szövegre vagy az utána következő sorra terjed ki. A megelőző és a további sorok bal margója a korábban lmXX-szel beállított érték lesz.

6. Eltoltuk a bal margót - ofXX

Eltoltuk, és el is toljuk minden olyan esetben, ha a szöveg formázása megkívánja! Sőt, néha a bal margó (**lmXX**) átállításával is kombináljuk.

Az **ofXX** működési mechanizmusát egy példán keresztül mutatjuk be. Először egy karaktersor (az egyszerűség kedvéért számok) EDIT-módú, majd nyomtatási képét láthatjuk, végül a jobb margó (**rmXX**) és a margóeltolás kombinációjának képernyőképe és a hozzá tartozó magyarázat zárja a példasort.

```
■lm10■
123456789012345678901234567890■
123456789012345678901234567890■
■of10;123456789012345678901234567890■
123456789012345678901234567890■
■of0;123456789012345678901234567890■
123456789012345678901234567890■
```

A nyomtatási kép:

```
123456789012345678901234567890
123456789012345678901234567890
          123456789012345678901234567890
          123456789012345678901234567890
123456789012345678901234567890
123456789012345678901234567890
```

A jobbmargó-beállítás (**rmXX**) az eltolás mértékét nem befolyásolja. Nem okoz hibát az alábbi parancssor sem:

```
■lm10:rm30■
123456789012345678901234567890■
■of40;123456789012345678901234567890■
ZZZZZZZZZZZZZZZZZZZZZZZZZZZZZZ■
```

A „ZZZ...” karaktersor nyomtatása az 50. printer-oszloptól kezdődik a papíron, de csak 20 karakternyi szélességben, mert **rm30-lm10=20**.

7. A megjegyzéssor egy felhasználási módja: üzenetek az irat elején

Amint ismeretes, a megjegyzéssorba (**nb**) - hasonlóan a BASIC REM-jéhez - bármit írhatunk, amely nem hosszabb az aktuális képernyőmargónál (beállítása a főmenüben; l. a 3.1.1. szakaszt).

Használjuk hát ki ezt a lehetőséget!

Ne csak az irat (file) nevét írjuk ide, hanem azokat az üzeneteket is, amelyek a file későbbi felhasználásakor (újraszerkesztés, -nyomtatás stb.) tájékoztatnak, figyelmeztetnek, útat mutatnak. Rengeteg bosszúságtól, felesleges nyomtatástól, hosszas kereséstől, rég elfelejtett vagy mások által beszerkesztett specialitások kínkeserves felderítésétől kíméljük meg ezáltal magunkat.

Példák:

a. Ha olyan emblémás leveleket írunk, ahol az emblémát és a fejlécet is az EPSON nyomtatja, akkor azt célszerű a lapperforációhoz minél közelebb kezdeni (l. a 16., 17. és 18. mellékletet). Ezért a levélcímeket tartalmazó file-ok elején hívjuk fel erre a figyelmet pl. az alábbiak szerint:

```
■nb"kosarfono 1.cim"■
■nb"┌──────────────────────────────────┐"■
■nb"! NYOMTATOFEJ A PERFORACION!!    !"■
■nb"└──────────────────────────────────┘"■
■pl72:tl72:lp6■
```

b. Ha egy irat nem nyomtatható folyamatosan, erre felhívni a figyelmet ugyanolyan fontos, mint a fenti laphelyzet-beállításra:

```
■nb"kosarfono 1.cim"■
■nb"┌──────────────────────────────────────┐"■
■nb"! NEM NYOMTATHATO FOLYAMATOSAN!!     !"■
■nb"└──────────────────────────────────────┘"■
■pl80:tl80:lp6■
```

T&T 38. **A** 3.

8. Ha túl sok az idézőjel a megjegyzéssorban

Speciális (pl. **F1**-gyel generálható) karaktereket a parancssorba csak közvetett módon vihetünk: azokat előbb egy megjegyzéssorba (**nb**) kell beírni, majd azt **F2**-vel „végigolvasva", a megfelelő karakternél megállni.

T&T 19.

Példa: Kicserélési feladathoz az ■, ■, ■, ■ és ■ definiált számbillentyűket kell egymás után a parancssorba olvasni.

A csere végrehajtásához írjuk őket parancssorba:

```
■nb"■""■""■""■""■"■
```

De a beszúrást eltévesztettük, s most így néz ki a megjegyzéssor:

[*]nb"[1]""[8]""[7]"[8]""[3]"[<]

F1 S-sel elkezdjük a cserét, az **F2** lenyomásával a parancssorba olvassuk a megfelelő számokat: a **[7]** és egy üres karakter bevitele után **F2** ismét **[1]**-et olvassa!

A hibajelenség: Hiába megyünk végig **F2**-vel újra és újra a megjegyzéssoron, a **[8]** és **[3]** soha nem kerül elolvasásra, **F2** **[1]** és **[7]** között „teker".

Ok és megoldás: A **[7]** és **[8]** közé tévedésből csak egy idézőjelet tettünk, így a rendszer a **[7]** után lezártnak tekinti a megjegyzés sort. A hiba kiküszöbölésére pótoljuk a hiányzó idézőjelet: a kurzorral álljunk a **[8]**-ra, nyomjuk meg az **INST**-billentyűt, mire egy üres helyet kapunk. Ide írjuk be az idézőjelet, s mostmár a **[8]** és **[3]** speciális karakter is elérhető lesz a csere számára.

9. Sorközök az iratban – RETURN, lnXX vagy spX?

Ez is, az is! Nincs abszolútum, és nem is lehet előírni, hogy ki melyik parancsot használja.

A sorközök legegyszerűbb előállítási módja: a kihagyandó sorok első oszlopára állunk és egy RETURN-t ütünk, mire a sor elején a **[<]** jel jelenik meg. (Szöveg közötti ábrák részére ugyanígy hagyhatunk helyet.)

A fenti módon felépített irat viszonylag terjedelmes, de gépelése könnyű, mert nem kell figyelni a soremelésparancsok (**lnXX**) kiadására és helyes paraméterezésére.

Tömörebb EDIT-képet kapunk, ha a RETURN-öket az EASY SCRIPT **lnXX** (**XX** sor emelése) parancsával helyettesítjük, a soremelés(eke)t megelőző sor(ok)ba írva az(oka)t. További tömörítést eredményez, ha pl. a felsorolások gépelésekor a tételek közötti sorkihagyást nem soremelésparancsok tételenkénti beírásával, hanem az első tételt megelőző sorba írt **sp1** vagy **sp2** többszörös soremelés (sorkihagyás) paranccsal generáljuk.

V I G Y A Z A T ! !

Az spX hatása a kiadása utáni második sortól érvényesül és a kikapcsolása (sp0) utáni második sorig terjed.

A tömörebb szöveg legnagyobb előnye, hogy végignézése EDIT-ben (**F1 SPACE** vagy **F1 SHIFT-SPACE**) jóval gyorsabb, mivel a fizikai sorok száma (néha 100-200 sorral is!) kevesebb, mint a „RETURN-ös" szövegeké. Ezen kívül a tömör formájú szöveg térigénye is kisebb.

Aki egyszer kipróbálta a tömörebb iratformát, biztos, hogy megkedveli és ragaszkodni fog hozzá!

Végül két egyszerű **példával** szemléltetjük az elmondottakat.

a. Egy irat EDIT-módú képének részlete; a sorközök RETURN-nel képezve:

```
Az EASY SCRIPT kiválóan alkalmas■
■
■
        - szakdolgozatok,■
■
        - tanulmányok,■
■
        - műszaki dokumentációk,■
■
        - kézikönyvek  és■
■
        - jegyzetek■
■
■
készítésére.■
```

b. Ugyan ez az irat rövidebb formában, EDIT módban:

```
Az EASY SCRIPT kiválóan alkalmas■ln2:sp1■
        - szakdolgozatok,■
        - tanulmányok,■
        - műszaki dokumentációk,■
        - kézikönyvek  és■
        - jegyzetek■sp0:ln1■
készítésére.■
```

10. Soremelés lnXX parancs nélkül

Figyeljük meg az alábbi irat EDIT-módú képét!

```
▣nb"bolcsessegek.1"▣
▣lm10:rm70:ju1:lp6▣
▣hd5:,,▣
1. A sorbanállás nemesíti a lel- ▣
   ket!▣                         ↑
```

A VIDEO kép pedig mást mutat:

```
1. A sorbanállás nemesíti a lel-

   ket!
```

Következtetés: Felhasználói szövegformázás esetén (amikor nem a rendszer margói határozzák meg a nyomtatási tükröt, hanem mi), „síma" elválasztójellel és egy előtte hagyott **SPACE**-szel képezhetünk az aktuális sor után egy üres sort. (A **SPACE**-t a példában ↑-lal jelöltük.)

Ugyan ez a jelenség mint hiba is előfordulhat, ha a **SPACE**-t tévedésből szerkesztjük iratunkba.

11. Parancsok hdXX előtt és után

– Nem működik a sorköz beállítás, az ékezetes betűk helyett mindenféle egyebet nyomtat az EPSON, a bal margót 10-re állítottam, mégis a lap szélétől kezdődik a nyomtatás! Ráadásul a parancsok egy része ki is nyomtatódik, mintha szöveg lenne, holott F3-mal kezdődő sorba írtam őket!

Problémák tömkelege, bosszankodás, hibakeresés, amelynek eredménye: a sorköz, margó, ékezetes karakterek be vannak állítva, mégsem stimmel valami.

Ha szövegfeldolgozási gyakorlatunkban a leírt hibajelenséggel találkozunk, nézzük meg, nincs-e a beállítások (**F3**-mal kezdődő sorok) valamelyik sorában **hdXX**- vagy **ftXX**- (fejléc/lábszöveg) parancs és a problematikus beállításokat véletlenül nem a **hdXX/ftXX után** írtuk-e?

Biztos, hogy utána! – S ez a dolog nyitja:

> **Az EASY SCRIPT-ben a fejléc/lábszöveg parancs után semmilyen más parancs nem írható, még kettősponttal elválasztva sem!**

A **hdXX/ftXX** után írt parancsokat a rendszer szövegnek (nem parancsnak) tekinti, ezért nem hajtja végre, hanem kinyomtatja.

Példa: **■nb"bolcsessegek.2"■**

```
  → ■hd5:,,:lm10:sp1:0=125:2=126:9=96■
    Aki kor■n kel, hamar elf■rad.■
    Kelj■nk k■sőn!■
```

ahol a ■, ■ és ■: ékezetes betűk számbillentyűkre definiálva (a képernyőkarakterek nincsenek átdefiniálva!).

A → sorában hibát vétettünk, a **hd5:,,:** utáni parancsok nem hajtódnak végre. A nyomtatási kép ennek megfelelően hibás lesz:

```
    Aki kor■n kel, hamar elf■rad.
    Keljónk kvsőn!
```

A parancssorok helyes alakja EDIT-módban:

```
    ■nb"bolcsessegek.2"■
    ■lm10:sp1:0=125:2=126:9=96:hd5:,,■
```

12. A direkt lapdobás és a nyomtatási tükör

A feltétel nélküli (direkt vagy kényszerített) lapdobás (lapemelés; **fp0**) az EASY SCRIPT egyik csodálatos funkciója!

Az **fp0** parancs a legmagasabb fokú szerkesztési szabadságot biztosítja számunkra. Használatával mi dönthetjük el, hogy

- egy oldalra hány sor kerüljön (szélső esetben akár csak 1!)
- egy felsorolást, bekezdést ketté törünk-e vagy sem
- egy képlet, szerkesztett ábra mely elemeit visszük át a következő oldalra stb.

A direkt lapdobás parancsot a gyakorlatban általában a rendszer által végzett automatikus tördelés (rendszertördelés) kiegészítéseként alkalmazzuk, a **plXX** és **tlXX**-szel beállított függőleges laptükör kisebbítésére.

Homogén szerkezetű (ún. „folyó") szövegek esetén a rendszertördelés alkalmazása célszerű, mert a szerkesztési munka jelentősen leegyszerűsödik.

Ha viszont iratunk inhomogén szerkezetű, ill. ragaszkodunk a saját magunk által végzett, ún. fizikai tördeléshez, akkor pl. az alábbi formátumok valamelyikét célszerű beállítani:

Oldalszám a fejlécben ....: **▣t172:p172▣**
▣hd5:,- ⊞ -,▣

Oldalszám a lábjegyzetben: **▣t172:p166▣** vagy **▣t172:p161▣**
▣ft5:,- ⊞ -,▣ **▣ft10:,- ⊞ -,▣**

A fizikai tördelés következtében a laponkénti függőleges laptükrök eltérőek lesznek, azokat mi határozzuk meg a szöveg megfelelő helyeire beszerkesztett **fp0**-parancsokkal.

Fizikailag tördelt iratok jellemző alkalmazási területei: műszaki, közgazdasági dokumentációk, szakcikkek, értekezések, könyvek, jegyzetek, diplomamunkák stb.

13. Az F2-billentyű kétféle felhasználása

Az **F2** lenyomásának hatására file mentés (**F1 F**), file-olvasás (**F1 L**) és karaktersor keresés/kicserélés (**F1 S**) üzemmódokban a szövegben található első idézőjelekbe tett karaktersor (pl. file-név) a parancssorba íródik. Ha a karaktersor hosszabb a megengedettnél, a felesleges rész levágódik.

A megengedett hosszak a következők:

a. File-olvasás (**F1 L**): 18 karakter (ebből csak 16 értékes!)
b. File-mentés (**F1 F**): 18 karakter (ebből csak 16 értékes!)
c. Keresés/csere (**F1 S**): 32 karakter (mind a 32 értékes!).

<u>File-mentés F2 segítségével</u>

Ha egy mentendő irat célszerűen első (de bármely más) sorában megjegyzéssorba (**nb**) foglaljuk az irat nevét, akkor mentéskor a következők szerint járhatunk el:

A megjegyzéssor formája: ▣nb"<iratnév>"▣

A mentés lépései:

F1 F ⟶ a parancssorban: **„File Name:"**

F2 egy- vagy többszöri lenyomása addig, amíg a parancssorban az **"<iratnév>"** meg nem jelenik, majd:

RETURN ⟶ a file **<iratnév>** néven lemezre íródik.

Keresés/kicserélésnél **(F1 S)** hasonlóképpen járunk el.

File-olvasás F2 segítségével - file beolvasása directory-ból

Ha irat beolvasásakor a nevét nem akarjuk begépelni (ill. nem is tudjuk azt), akkor a teendőnk a következő:

CLR ⟶ a kurzorral a szerkesztőterület elejére állunk

F4 ⟶ áttérünk DISK-módba

+$ (R) ⟶ a directoryt beolvassuk a szerkesztőterületre

F1 L ⟶ a parancssorban: **„Load:"**

F2 egy- vagy többszöri lenyomása addig, amíg a parancssorban a **"<file-név>"** meg nem jelenik (a directoryban a file-nevek idézőjelben vannak!), majd:

RETURN ⟶ a file beolvasásra kerül.

14. A Janus-arcú F2

Találkoztunk már az **F2** néhány hasznos funkciójával: file input/output és keresés üzemmódokban idézőjelbe tett karaktersorokat olvas a parancssorba.

Ez az **F2** egyik „arca".

Most nyomjuk meg EDIT-módban az **F2**-őt! Hatására a szerkesztőterületen egy **I** (nagy „i") betű jelenik meg, amely egyenértékű a **SHIFT i**-vel képzett **I** karakterrel (erről nyomtatással, vagy az **F1 U** (kisbetű/nagybetű) lenyomásával győződhetünk meg).

A fenti hiba leggyakrabban a DISK-módba való áttéréskor jelentkezik, téves billentyűnyomás következtében: **F4** (**SHIFT F3**) helyett **F2**-töt (**SHIFT F1**) ütünk le.

Ne lepődjünk meg tehát, ha az áttérés, ill. file-műveletek helyett szövegünkbe **I** betű íródik. (Ez utóbbinál a hibát az okozza, hogy az **F2** lenyomása előtt nem tértünk át az **F1 L/F** lenyomásával file I/O-ba.)

A hiba javítása: Az **F2** második „arcát", az **I** betűt felülírjuk a helyén lévő – eredeti – karakterrel, majd a szükséges műveleteket helyesen végezzük el.

T&T 13.

15. A DELETE üzemmódból való kilépés csapdái

DELETE üzemmódban (belépés: **F1 D**) törölni a legbiztosabb! Különösen áll ez a sorok vagy nagyobb szövegrész (blokk) törlésére, ugyanis DELETE-ben kurzormozgatással kijelölve a törlendő karaktereket, sorokat, azok inverzbe váltanak, kiemelkednek a szövegből. Így még törlés előtt – ha szükséges – módosithatjuk a kijelölést. A törlés végrehajtása egyben kilépés is a DELETE üzemmódból.

és itt a csapda!

A kijelölt karaktersor **RETURN** lenyomására törlődik, az EDIT-mód parancssora viszon ezután sem változik, marad a „Delete" felirat, holott a módból már kiléptünk!

Mit tesz ilyenkor az ember?

Valahogy érzékelni szeretné a visszatérést EDIT-be, ezért újra megnyomja a **RETURN** billentyűt, mire a parancssorban valóban megjelenik az „EDIT :MODE" felirat, de a **RETURN** törli a sor kurzortól jobbra eső karaktereit!

A megoldás tehát: Törlés után legbiztosabb valamelyik kurzorbillentyűt lenyomni, mire az „EDIT :MODE" felirat azonnal látható lesz.

Még alattomosabb a csapda, ha belépve DELETE-módba, meggondoljuk magunkat: mégsem akarunk törölni semmit.

A kilépés most is csak **RETURN**-nel lehetséges, de sem a parancssor megváltozása, sem pedig egy eltűnő szövegrész (tör-

lés) nem jelzi, hogy a kilépés megtörtént, a **RETURN**-t lenyomtuk. Ha nem figyelünk kellően, itt szinte biztos, hogy újra lenyomjuk a **RETURN**-billentyűt, törölve a sor hátralévő részét.

A „nyomtuk vagy nem nyomtuk" dilemma megoldása hasonló a korábban írtakhoz:

> **Ha nem vagyunk biztosak abban, hogy DELETE-módból kiléptünk-e már RETURN-nel vagy sem, nyomjuk meg valamelyik kurzorbillentyűt, de csak azt! Ha a parancssorban megjelenik az „EDIT :MODE" felirat, akkor a kilépés megtörtént, ha pedig a kurzormozgatás hatására kijelölés (inverzmegjelenítés) kezdődik, lépjünk vissza a kiinduló helyzetbe (ezzel töröljük a kijelölést) és nyomjuk meg a RETURN-t, majd - a biztonság kedvéért újra - az egyik kurzorbillentyűt.**

16. Hosszabb szöveg beszúrása egy iratba

Az egyik leggyakrabban előforduló feladat. Akár javítani, kiegészíteni kell az iratunkat, akár elfelejtünk valamit vagy kimaradt egy szó, mondat, minden esetben bele kell nyúlni a begépelt szövegbe EDIT-módban.

Erre több lehetőségünk van, s éppen ez az EASY SCRIPT mint szövegszerkesztő egyik legnagyobb előnye, hiszen nyomtatás előtt végezhetjük el korrekciókat, időt, energiát, anyagot takarítva meg.

A beszúrási eljárások a következők:

1. Átkapcsolunk INSERT üzemmódba (**F1** I), majd begépeljük a hiányzó szöveget;

2. Az **INST**-gombbal megfelelő számú üres helyet nyitunk az iratban, majd oda gépeljük be a hiányzó szöveget;

3. Az **F1 INST** egy- vagy többszöri lenyomásával üres sort (sorokat) nyitunk a gépeléshez.

Hogy a három módszer közül mikor melyiket használjuk, azt a beírandó karakterek száma (a beírás terjedelme) és a megszokás dönti el. Bármelyiket használhatjuk bármennyi karakter bevitele esetén.

Az 1. módszert nagyobb tömegű (több szó, mondat) kiegészítés esetén célszerű választani, valamint olyankor, ha fáradtak vagyunk, de munkánkat folytatni kell. Ugyanis az INSERT-mód legnagyobb előnye, hogy nem kell figyelni a kiegészítésként beírt szöveg hosszára, mert gépeléskor a kurzortól jobbra eső karakterek automatikusan eltolódnak. A beszúrások döntő többségét INSERT-módban célszerű elvégezni.

Belépés: **F1 I**. Kilépés: **F1 I** ismételt lenyomása.

Ha csak néhány karaktert kell beszúrni, nem szükséges INSERT-be lépni (annál is inkább, mert ha nem vagyunk hozzászokva ehhez a módhoz, meglepetésekkel szolgálhat). Válasszuk a fenti 2. módszert.

De **V I G Y A Z A T !!**

Itt a szöveg nem mozog! Ha nem figyelünk, értékes szövegrészt, ill. - ami még rosszabb -, vezérlőparancsokat is felülírhatunk. A művelethez fokozott figyelem szükséges!

Végezetül az üres sorokat akkor kell képezni (3. módszer), ha igen nagy tömegű (több bekezdésnyi) szöveget kell pótlólag begépelni iratunkba.

Egyéb jelzés híján az EASY SCRIPT az üres sorokat az utána következő bekezdés részének tekinti, ezért a következőkre figyeljünk:

- Az üres sorokban gépelve, tévesztés esetén ne a DEL lenyomásával, hanem a hibás szöveg felülírásával javítsunk, mert minden DEL-lenyomásra az üres sorok utáni szöveg 1-1 karakterrel visszalép. Azaz, az eleje „be fog lógni” az utolsó üres sorba. Ennek következménye a „belógó” rész törlése lehet.

- Mivel **DEL**-lel könnyebb javítani, a fenti hiba elkerülése érdekében az utolsó üres sor utolsó karakterhelyére helyezzünk el egy ◙ karaktert a **RETURN** lenyomásával. Most már az üres sorok és a követő szöveg külön egység lesz, DEL-lel javíthatunk, mert csak a ◙ karakter fog visszafelé mozogni.

17. Egy hasznos EASY-parancs: a kisbetű/nagybetű váltás (F1 U)

Az **F1 U** kiadásának hatására a kurzor helyétől felcserélődnek a kis- és nagybetűk.

Iratainkban az egyes nagybetűvel írandó szavak, szakaszok (város- és intézménynevek, kiemelések, rövidítések stb.) után a gépelést kisbetűvel kell folytatni. Ha a nagybetűs szavakat az **F5** (nagybetűállapot be/ki) bekapcsolásával írjuk, hajlamosak vagyunk a kikapcsolást elfelejteni. A szöveg „túlfut" önmagán, a kisbetűs részt is naggyal írjuk.

A hiba javítása: A kurzorral lépjünk vissza az első kisbetűvel írandó karakterre és adjuk ki az **F1 U**-parancsot. Hatására helyreáll a rend a szövegben, anélkül, hogy a tévesen (nagybetűvel) begépelt (esetleg több soros) szöveget újra be kellett volna írni.

Az **F1 U** olyankor is segítségünkre van, ha iratunkban utólag kell nagybetűs szakaszokat képezni (vagy fordítva). Ahelyett, hogy nagybetűállapotban (**F5**) felülírnánk a kritikus részt, az alábbiakat tegyük:

- A kurzorral álljunk rá az első nagybetűvel írandó szó első karakterére;

- **F1 U**-val a kritikus szakaszt, de az irat hátralévő részét is „nagybetűsítjük", ezért:

- Álljunk a kurzorral a kritikus rész utolsó karakterére és ismételten nyomjuk le az **F1 U**-t.

Ezt – átalakítandó szakaszonként ismételve – iratunkban csak a szándékunk szerinti szavak, mondatok vagy bekezdések jelennek meg csupa nagybetűvel.

18. Az F1 U és a rugalmas kötőjel (F1 – vagy SHIFT *)

Az EASY SCRIPT EDIT módjában egy-egy bekezdést folyamatosan begépelve, **RETURN**-nel lezárva (◙), majd kinyomtatva, látjuk, hogy a sor végén a szavak nem törnek ketté és nem is választódnak el.

Az elválasztás a mi feladatunk (ezért célszerű a képernyőmargót a nyomtatási margóval azonos értékűre választani; l. **T&T** 21.), eszköze a rugalmas kötőjel, amelyet az **F1 -** vagy a **SHIFT *** lenyomásával képezünk, s az EDIT-képernyőn vastag kötőjelként (**-**) jelenik meg.

Ha a szó elfér a sorában, a kötőjel (**-**) ellenére sem kerül elválasztásra, ha nem fér el, az elválasztás megtörténik; a **-** jelet a printer közönséges kötőjelként nyomtatja (s így látjuk VIDEO-ban is).

Figyeljük meg, hogy ha iratunkban olyan nagybetűs szakaszokat jelölünk ki (**T&T** 17.), amelyekbe rugalmas kötőjel is esik, akkor az **F1 U** hatására a **-**-ből **@** lesz.

A fenti kódkonverzió (**-** ⟶ **@**) végzetes hatással lehet a nyomtatásra, amennyiben:

> **A - helyett F1 U lenyomására keletkező @ a szót nem választja el, hanem az aktuális printer karakterkészletének megfelelően, mint ASCII 64 kódú karakter, nyomtatódik ki. Ha előtte pl. ASCII 27 (ESC) van, akkor alaphelyzetbe állítja (inicializálja) a nyomtatót!**

A hiba megszüntetése: Az összes **F1 U**-művelet végrehajtása után nézzük végig az iratot EDIT módban, vagy **F1 S**-sel keressük meg az összes **@**-karaktert, és ahol kötőjel helyett szerepel, javítsuk ki **-**-re az **F1 -** vagy a **SHIFT *** lenyomásával.

19. Vonalas grafika könnyű szerkesztése kicseréléssel

Nagymértékben emeli egy kiadvány színvonalát, esztétikai értékét, ha az ábrákat, grafikonokat, táblázatokat - lehetőség szerint - nem kézzel rajzoljuk a nyomtatott szöveg közé, hanem az EPSON beépített (gyári) vagy definiált karaktereiből állítjuk össze (**A** **2.**, **5.**, valamint 1. a 12÷15. és 20÷22. mellékleteket).

A megoldás: A 0÷9. számbillentyűkre definiálva a megfelelő grafikus jelek ASCII kódjait, ezeket EDIT-ben az **F1 0**, **F1 1**, ... stb. lenyomásával szövegbe szerkesztve, nyomtatáskor a grafika kirajzolódik (a sorközállításról ne felejtkezzünk el!).

A végrehajtásnak egyetlen kellemetlen fázisa van: maga a végrehajtás! és ez nem szójáték, különös tekintettel a táblázatszerkesztésre, ahol néha több százszor is le kell nyomnunk az **F1**-et és valamelyik számbillentyűt (a blokkáthelyezés-funkció - **F1 A/X** - itt csak részleges megoldást nyújt). Egy-egy nagyobb táblázat szerkesztésének vége felé az ember szeme már káprázik, és ott is inverz 0-kat vagy 1-eseket lát, ahol harmatos rózsa illatozik. Nem is beszélve a tekintélyes időráfordításról!

A leírt problémát úgy oldhatjuk meg, hogy a grafika szerkesztését két részre bontjuk:

1. A grafika „drótvázas" képének előállítása szabványos karakterek segítségével („!", „-", a töréspontokon betűk).

2. A „drótváz" elemeinek helyettesítése a megfelelő inverz számokkal (**A** **2.** és 1. a 12., 13. mellékleteket).

Miért könnyű és eredményes így grafikát szerkeszteni?

- A szabványos karakterek EASY SCRIPT-ben ismételhetők, azaz, ha a karakter billentyűjét lenyomva tartjuk, az folyamatosan a képernyőre íródik.

- A „drótváz" EDIT-képe kevésbé zsúfolt, mint a végleges forma, így az esetlegesen korrekcióra szoruló részeket könnyebb észrevenni és javítani.

A helyettesítés módja a következő:

- A grafika előtt, a szövegben megjegyzés sort (**nb**) nyitunk, amelybe idézőjelek közé téve, beírjuk az inverz számokat.

- A kurzorral a „drótvázas" kép elejére állunk és az

  F1 S <helyettesítendő ch.> (R) <helyettesítő ch.> (R)
  F1 @ M

  parancssorral elemenként elvégezzük a helyettesítést. A **<helyettesítendő ch.>**-ek a szabványos karakterek („!", „-", betűk), a **<helyettesítő ch.>**-ek pedig az inverz számok (**1**, **2** stb.).

A következő példa a gyakorlatban is bemutatja, hogyan alkalmazzuk a helyettesítést a táblázatszerkesztésben. Feltételezzük, hogy olyan nyomtatónk van (pl EPSON vagy vele kompatibilis), amelyben a felhasznált grafikai elemek ROM-ban vannak,

vagy ha nem, felhasználói karakterekként tudjuk őket definiálni (l. a 4.5.18.: Felhasználói karakterek EPSON nyomtatón c. szakaszt). A példában láthatjuk a „drótvázas" és a helyettesített képet EDIT-módban, végül pedig megjelenik a táblázat végleges (nyomtatott) alakja is.

Példa: Egyszerű táblázat szerkesztése.

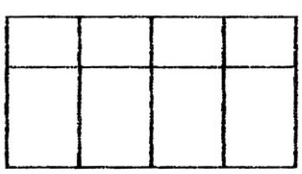
<u>A „drótváz" EDIT-módú képe:</u>

```
*nb"tablazat"<
*pl90:tl90:lm10:rm70:hd5:,,<
*1=27:2=51:3=23:4=115:5=1:6=85<
      "
      "
      "
<az irat szövege a táblázatig>
      "
      "
      "
123145165*1=135:2=133:3=136:4=134:5=130:6=128:7=132:
8=131<
*nb"1""2""3""4""5"<
*nb"6""7""8"<
*ln5<
X--F--F--F--Y<
!  !  !  !  !<
A--L--L--L--B<
!  !  !  !  !<
!  !  !  !  !*1=137:3=138:5=129<
!  !  !  !  !<
Z--K--K--K--Q*ln4<
```

<u>A helyettesített kép EDIT-ben:</u>

```
1225225225223<
4  4  4  4  4<
7226226226228<
4  4  4  4  4<
4  4  4  4  4*1=137:3=138:5=129<
4  4  4  4  4<
1225225225223*ln4<
```

<u>A táblázat nyomtatott képe:</u>

20. Ne mozdítsuk el a kurzort!

Figyeljük meg, hogy ha EDIT-módban szóelválasztásokat végzünk (F1 - vagy **SHIFT ***), majd egy-egy elválasztás helyességét VIDEO-ban azonnal ellenőrízzük és végül visszatérünk EDIT-módba az **R/S** lenyomásával, a kurzor ugyanott marad, ahol hagytuk: a kötőjel (**-**) mögött.

Vagyis, ha az elválasztás sikertelen volt, a javításhoz nem kell megkeresni a helyét az EDIT-képernyőn (az iratban). A dolgunk csupán ennyi:

DEL ——> a rossz helyen lévő kötőjel (**-**) törlése, a kurzorral az új helyre mozgás, ott az **INST**-billentyű lenyomásával egy üres hely nyitása, majd:

F1 - ——> elválasztás a szó másik részén.

Ne mozdítsuk el tehát a kurzort az F1 - begépelése után, így a szóelválasztások nagy figyelmet igénylő munkája meggyorsul, szerkesztési biztonságunk jóval nagyobb lesz!

További hasznos tanácsok: **T&T 21.**

21. Szöveg könnyű elválasztása

Az előző szakaszban (**T&T 20.**) láttuk a kurzor szerepét az elválasztás során. Most egy plusz lehetőséget mutatunk be, amelynek segítségével akármilyen hosszú iratot, teljes terjedelmében EDIT-módban tudunk elválasztani (a megfelelő szavakat törni rugalmas kötőjelekkel: **F1 -** vagy **SHIFT ***), nem kell mindegyik elválasztás, elválasztáscsoport után VIDEO-ba lépni, ellenőrizni, majd visszatérni EDIT-be, javítani, újra VIDEO-ba lépni stb.

A módszer a következő: A nyomtatási margókat (**lmXX; rmXX**) úgy jelöljük ki EDIT-módban, hogy különbségük megegyezzen a főmenüben beállított képernyőmargóval.

Példa: Ha a képernyőmargó : **60**, akkor
A beállítás EDIT-ben: **▣lm10:rm69▣** legyen.

Hasonló kijelölések mellett EDIT-módban az irat jobb szélén mozogva lefele, az elválasztó jeleket (**-**) beiktathatjuk, mert

az EDIT jobb széle a nyomtatás jobb szélével egyezik meg. Miután végigmentünk az iraton, nézzük meg VIDEO-ban, ha szükséges, javítsunk, válasszunk el újabb szavakat.

Az elválasztáshelyek kijelölésénél figyelembe kell venni a szövegbe szerkesztett grafikus, ill. számbillentyűkre definiált vezérlőjeleket (▙, ▒, 1, 6, 7 stb.); ezek módosítják a kötőjelek helyét.

A leirt módszer egyetlen hátránya lehet, hogy ha választott margók nagyobbak 40-nél (l. a fenti példát), akkor gépelés, szerkesztés közben a képernyőt vízszintesen görgetni kell. Tapasztalataink szerint ezt meg lehet szokni.

Természetesen aki továbbra is ragaszkodik a 40 karakteres képernyőhöz (mert ott mozgatás nélkül átlátja az egész iratot), az sem követ el semmiféle hibát.

22. Mi a teendő, ha aláhúzásba keveredtünk?

Az egyik legbosszantóbb - bár önmagában ártatlan - hiba.

Ülünk békésen az ergonómiailag formatervezett hokedlinken a nyitott ablak mellett. Álmodozva szívjuk a tavasz beáramló leheletét, a nyomtató mellettünk békésen dolgozik; néha kiemel, aláhúz, lapot dob.

De egyszer csak beüt a krach!

Az aláhúzás jól ismert percegése nem akar abbamaradni, csak húzza, húzza, mint a prímás a lakodalomban, legyen az szöveg, grafika, normál vagy kiemelt mód! Erre odaugrunk - a tavasz az ablakon kívül reked -, elkezdünk magunkban tízig számolni, miközben az **R/S** billentyűvel megszakítjuk a nyomtatást (a nyomtatópuffer tartalma természetesen kiíródik).

A hiba oka: Egy aláhúzásvégkódot nem, vagy nem helyesen szerkesztettünk a szövegbe.

A következmény: Nemcsak a szöveg egy része lett használhatatlan, hanem a printer is aláhúzás-üzemmódba állt át, amelyet kézi vezérléssel ki kell kapcsolnunk.

Az aláhúzás-üzemmódból háromféleképpen léphetünk ki, miután az **R/S** lenyomásával a nyomtatást megállítottuk.

1. A nyomtatót ki-, majd bekapcsoljuk.

2. A nyomtatót alaphelyzetbe állítjuk (inicializáljuk) az **ESC @ (27 64)** paranccsal, számbillentyűkre definiálva a **27** és **64** kódokat az irat elején:

   ■1=27:2=64■
   12■ps■

   majd: F1 O P
   R/S és a

   fenti két sor törlése az iratból: CLR
   F1 D crs↓ crs↓ (R)

3. Az aláhúzás-kikapcsoló kódokat [ESC - 0 (27 45 48)] az irat elején számbillentyűkre definiáljuk:

   ■1=27:2=45:3=48■
   123■ps■

   majd: F1 O P
   R/S és a

   fenti két sor törlése az iratból: CLR
   F1 D crs↓ crs↓ (R)

T&T 48.

V I G Y Á Z A T !!

Ha felhasználói (down load) karakterekkel dolgozunk, kizárólag a 3. törlési módot használjuk, egyébként a printer-RAM törlődik és a definiált karaktereink elvesznek!

23. üres aláhúzás

Korlátozott mértékben, grafikai vagy egyéb speciális célokra használhatjuk az üres aláhúzást is, amely elveiben azonos a „közönséges" aláhúzással, de itt SPACE-sorozatot húzunk alá (attól „üres").

Ha olyan felhasználói karakterkészlettel dolgozunk, amelyben nincsenek vonalas grafikai elemek, valamint az átkapcsolás a printer-ROM-ra nehézkes (szöveg jellege, gyakori átkapcsolási igény stb.), akkor az üres aláhúzás kiemelt jelentőségű lehet.

Példa: Az üres aláhúzás EDIT-képe EASY SCRIPT-ben:

```
▣1=27:2=45:3=48▣
      "
      "
      "
▒                  123<
```

A nyomtatási kép maga az aláhúzásvonal.

T&T 48.

Megjegyzés: Aláhúzásvégkódként a 0 és annak ASCII-kódja, a 48 egyaránt használható:

▣1=27:2=45:3=48▣ vagy:

▣1=27:2=45:3=0▣

Mindkettő helyes definíció.

24. Különböző karakterképek előállítása

Iratunkat színesítjük, mondanivalónkat jobban magyarázzuk, ha minél több, minél változatosabb karakterkép-vezérlő parancsot használunk.

De: Ne törekedjünk a maximumra a vezérlők alkalmazásakor, ne legyen az iratunk tarka, mert az értelemzavaró lehet.

Fogadjuk meg az alábbi - közhelynek tűnő - tanácsot:

> A különböző karakterképek kiválasztásánál, egy iratban való ötvözésénél, ill. egymás melleti alkalmazásánál az optimális „keverési arány" megtalálása a cél. S mivel az optimum egyben célszerű is, az így szerkesztett iratunk szép lesz.

Foglaljuk össze a karakterkép-előállítási lehetőségeket az EASY SCRIPT éa az EPSON-DELTEX szerkesztő (EDIT) üzemmódjában:

a. <u>Karakterkép transzformációval</u>

- Kiemelés be/ki: **F1 (/F1)** vagy: **C= Z/C= X** ——› ▙ ... ▟
- Két leütéses nyomtatás be/ki: **F1 &/F1 %** vagy: **C= +/C= −** ——› ▒ ... ▒
- Duplaszéles karakterek be/ki: **F1 [/F1]** vagy: **C= C/C= V** ——› ■ ... ■
- Félszéles karakterek be/ki: **F1 </F1 >** vagy: **C= O/C= U** ——› ▄ ... ▀
- Elit karakterkép be/ki EASY SCRIPT-ben : **ESC M/ESC P (27 77/27 80)** ——› számbillentyűkre definiálva.
- Elit karakterkép be/ki EPSON-DELTEX-ben : **F1 !/F1 "**
- NLQ karakterkép be/ki EASY SCRIPT-ben : **ESC x 1/ESC x 0** (**27 120 1/27 120 0**) ——› számbillentyűkre definiálva.
- NLQ karakterkép be/ki EPSON-DELTEX-ben : **F1 £/F1 SHIFT £**
- Index karakterkép be/ki EASY SCRIPT-ben: **ESC S n/ESC T** (**27 83 n/27 84**) ——› számbillentyűkre definiálva:
  n=0 ——› felső index
  n=1 ——› alsó index.
- Index karakterkép egyetlen karakterre EPSON-DELTEX-ben : Felső index: **F1 '** (F1 aposztrof)
  Alsó index: **F1 ,** (F1 vessző)
  (Kikapcsolni nem kell!)

b. Karakterkép szelekcióval

- Nemzeti karakterek kiválasztása: ESC R n (27 82 n) ⟶ számbillentyűkre definiálva.
- Felhasználói karakterek kiválasztása : ESC % 1 0 (27 37 1 0) ⟶ számbillentyűkre definiálva.

c. Karakterkép kódkonverzióval

- Dőlt karakterkép be/ki EASY SCRIPT-ben : ESC 4/ESC 5 (27 52/27 53) ⟶ számbillentyűkre definiálva.

A konverziós összefüggés: $\text{ASCII}_{\text{dőlt}} = \text{ASCII}_{\text{álló}} + 128.$

- Dőlt karakterkép be/ki EPSON-DELTEX-ben : F1 +/F1 SHIFT +

d. Karakterkép a parancsok vegyes alkalmazásával

- Duplaszéles, kiemelt, kétleütéses, dőlt (l. a 4.5.4.: Duplaszéles karakterek c. szakasz példáit):

EJNYE, EJNYE!!!

NOCSAK, NOCSAK!!

- Duplaszéles, dőlt (l. a 4.5.16.: Visszalépés a nyomtatón egy karakterrel c. szakasz példáját):

FUTURE TYPES

e. Karakterkép grafikus elemekből

- Kiállítási tablók feliratozására, különlegesen fontos iratszakaszok kiemelésére, figyelemfelhívásra alkalmas, elvileg tetszőleges méretben elkészíthető karakterekből összeállított szöveg:

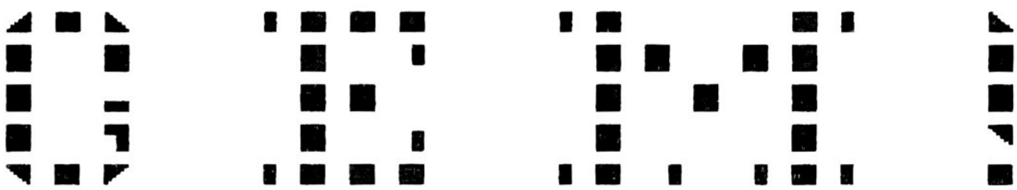
FIGYELEM!

A „FIGYELEM !” felirat betűi egyszerű szögletes grafikus elemekből állnak, legtöbbet használt elem a „■”. Ettől csak a betűk alján, tetején és sarkain térünk el.

Összeállításuk a grafikus karakterek egymás mellé rakásából állt. Nyomtatáshoz az **ESC 3 23 (27 51 23)** sorközt állítottuk be, így biztosítva volt a folyamatos karakterkép függőleges irányban is (l. még a 4.1.1.12.: Sorközbeállítás c. pontot).

Hogy az egyes betűelemeket külön is tanulmányozhassuk (ezáltal magunk is készíthessünk hasonló feliratokat), bontsuk karakterelemeire a fenti szöveg „**G**", „**E**" és „**M**" betűjét, valamint a „**!**" jelet, amelyekben megtalálhatók az összes többi betűt alkotó karakterek.

A vízszintes irányú felbontáshoz iktassunk egy-egy szóközt a karakterelemek közé, a függőleges irányú felbontáshoz pedig állítsunk be normál sorközt (**lp6**). Az így megváltoztatott betűk nyomtatási képe:

A grafikus betűelemeket felhasználói karakterekként állítottuk elő, és számbillentyűkre definiálással szerkesztettük, ill. nyomtattuk.

25. Egy címszöveg és tartozékai

Fordítsunk fokozott gondot iratunk belső címeinek, kiemeléseinek igényes elkészítésére!

A címek az olvasó tájékoztatásán túlmenően tagolják a szöveget, formájuk mutatja az utána következő szakasz jellegét (fejezet, alfejezet, bekezdés stb.). Végül, de nem utolsó sorban a cím gondosan megtervezett kivitele hozzájárul a teljes irat esztétikumának növeléséhez.

Milyen legyen egy címfelirat környezete?

- A kiemelt jelentőségű fejezet címe - ha nem túl hosszú - legyen csupa nagybetű!

- Írjuk a címet a vízszintes laptükör közepére!

- Emeljük ki (pl. félkövér szedéssel) és/vagy írjuk duplaszéles betűtípussal a címet!

- Húzzuk alá a címet!

- A rövid címet szedjük ritkítva!

- Egy cím alcímét írhatjuk dőlt betűkkel.

Természetesen a fenti összes feltétel egyidejű teljesitése nem eredményezne a szándékunknak megfelelő nyomtatási képet. Vannak – esztétikailag – egymást kizáró feltételek, amelyeket – ha csak ajánlásként is, de – figyelembe kell venni:

- Ha a cím hosszabb 5–6 teljes sornál, lehetőleg ne írjuk csupa nagybetűvel.

- Ha a cím túl hosszú, duplaszéles betűtípussal nyomtatni tilos, mert ez esetben az egész oldalt a cím fogja uralni. Kivételek: elsőrendű cím, vagy fokozott figyelemfelhívás igénye (pl. reklámszöveg).

- Ha a címet szélesített betűtípussal írjuk, soha ne húzzuk alá. A kettő együtt sok, egymás értékeit rontják.

- A kiemelést (C= Z/C= X) és az aláhúzást együtt lehetőleg ne használjuk.

Példa: Hivatalos levél szabványcímének egy lehetséges megoldása (EDIT-módban):

▣cn1;▙■Á R A J Á N L A T▟■▣cn0:1n3▩

ahol	▣	:	formátumsor-kezdete jel (F3)
	cn1	:	központosítás be
	▙ ... ▟	:	kiemelés be/ki
	■ ... ■	:	duplaszéles karakterkép be/ki
	cn0	:	központosítás ki
	1n3	:	3 sor emelése a cím után
	▩	:	a sort lezáró RETURN-jel.

Az ehhez hasonló, viszonylag sok elemből felépített címeket célszerű munkafile-ban elhelyezni (pl. „**ajanlat**” file-néven).

T&T 37.

26. Szöveg gyors átnézése EDIT-módban

Érdemes ezzel a kérdéssel mégegyszer foglalkozni, mert ismerete a szerkesztési munkát lényegesen megkönnyíti.

A szöveg gyors átnézésének hosszú (többszáz soros) szövegek esetében kiemelt jelentősége van, hiszen a **crs↓**-billentyűvel vagy direkt (sorra) ugrással (**F1 G <sorszám>**) végigmenni, keresni nehézkes és hosszadalmas.

Átnézéshez, egy-egy szövegegység, ábra, táblázat stb. kereséséhez álljunk az irat elejére (**CLR**), majd ugorjunk előre 23 sort az **F1 SPACE** lenyomásával. Ha a keresett karaktersor nem tűnik fel a képernyőn, további **F1 SPACE**-ekkel 23 soronként végigfuthatunk az iraton.

A 23 sorral visszafele mozgást az **F1 SHIFT SPACE** parancs teszi lehetővé.

Ez a módszer még az **F1 crs↑→↓←** plusz **SHIFT** lenyomva tartása automatikus gyorsátnézési utasításnál is gyorsabb haladást biztosít, mert nem üzemmód, tehát nem kell kikapcsolni.

27. Hogyan védjük ki a „blokkbelógást" karaktersor áthelyezésénél

Karaktersor, blokk áthelyezésekor (**F1 A/X**) – ha az áthelyezést helyileg a kijelölés előtt és közelében kezdeményezzük – gyakran hiúsul meg a tervünk a parancssorban megjelenő „Cursor In Range" hibaüzenet kíséretében.

Ez azt jelenti, hogy az áthelyezendő karaktersor egy része áthelyezés után lefedné az eredeti karaktersort, „belelógna" abba.

Az áthelyezés automatikusan INSERT-módban történik, az áthelyezett karakterek a szöveg közé íródnak, felülírás nincs, a fenti esetben mégsem tudjuk végrehajtani az **F1 A/X** parancsot.

Az ok, hogy az EASY SCRIPT egy karaktersort – akár áthelyezéshez vagy blokkmentéshez, akár pedig DELETE-üzemmódbeli törléshez jelöljük ki őket – annak kezdő karakterpozíciója alapján jelöl ki: tárolódik a kezdő karakter helye (kezdőpont) és a kijelölt karakterek darabszáma (**n**).

Áthelyezéskor, mentéskor, törléskor a művelet: **n** darab karakter olvasása (**n** darab DEL végrehajtása) az első karaktertől számítva. Ha pl. az áthelyezés helye egy képernyőre esik a kezdőponttal, megfigyelhetjük, hogyan jelöli ki a rendszer az olvasás kezdőpontját: az **F1 A** vagy **F1 X** lenyomására a kezdőpont karakterét egy pillanatra **inverz ←** (◘) írja felül, majd az áthelyezés megtörténik.

A hiba oka tehát: Ha az eredeti karaktersor az áthelyezés következtében eltolódik, a tárolt kezdőponttól kezdve már mást (az áthelyezett karaktersor egy részét az eredetivel keverve) olvasna a rendszer, ami nem megengedett.

A megoldás:

- Jelöljük ki az áthelyezendő karaktersort: **F1 R crs↓→ (R)**

- Ugorjunk a szöveg utolsó sora utáni sorra: **F1 G G (R) (R)**

- Helyezzük át **ide** a karaktersort: **F1 A** (de **csakis F1 A** és **nem F1 X** !!)

- Jelöljük ki újra a karaktersort az irat végén

- Lépjünk vissza az áthelyezési szándékunk szerinti pozícióra

- Helyezzük át ide a szöveg végén kijelölt karaktersort:

  F1 A vagy - most már célszerűen - **F1 X**.

A utolsó áthelyezés során az olvasás (◘) a szöveg végén lévő karaktersor-kezdőponttól történik, ezért a művelet normálisan zajlik le.

28. A lemezes I/O megszakítása

Szöveg beolvasás/mentés során mindig egy file-nevet kell a parancssorban megadnunk begépeléssel vagy a megjegyzéssorból véve az **F2** lenyomásával.

T&T 13.

File-beolvasást az **F1 L**, **file mentést** pedig az **F1 F** kiadásával kezdeményezhetünk. Erre a kurzor a parancssorba ugrik és várja a file-név beolvasását.

Miután a file-nevet a parancssorba vittük (begépeltük vagy az F2-töt használtuk), EDIT-be kilépni csak az író/olvasó művelet befejezése után lehet.

és ha meggondoltuk magunkat? Ha mégsem akarjuk a file-t beolvasni, ill. lemezre rögzíteni (menteni)?

Amikor **RETURN**-t vagy F1-et nyomunk, a kijelölt lemezművelet azonnal végrehajtódik; a parancssorban további karakterek megadásakor, a 18. karakter begépelésére történik meg az I/O, míg a kurzorbillentyűk hatástalanok.

EDIT-be kilépni csak üres file-név megadásával tudunk, ezért, ha a parancssorban már van file-név, **DEL**-lel töröljük azt és nyomjuk meg a **RETURN** billentyűt. Ha file-nevet még nem írtunk be, a kilépéshez csak a **RETURN**-t kell lenyomnunk.

29. Ha a meghajtó nem kész, akkor sincs semmi vész!

Az EASY SCRIPT egyik csodálatos szolgáltatása a szövegblokk mentése lemezre, amelyet az alábbi módon hajtunk végre:

- A kurzorral a kiviendő blokk első karaterére állunk.
- **F1 R** lenyomása után a kurzorral a blokk végére mozgunk és **RETURN**-nel befejezzük a kijelölést.
- **F1 SHIFT F <file-név> (R)** parancssorozattal lemezre írjuk a blokkot.

Egy idő után ezt szinte becsukott szemmel is el tudjuk végezni. Ekkor jön Murphy és az ő módosított 1. törvénye, amely szerint: „Mindig közbejön valami!" Jelen esetben a becsukott szem. Ennek egyik következménye az EDIT-mód parancssorában megjelenő „74,drive not ready,18,00" üzenet, vagyis nincs lemez a meghajtóban. (Néha - a „62 file not found,00,00 helyett - ugyan ezt üzeni a rendszer akkor is, ha olvasáskor az **F1 L** után a meghajtóban lévő lemezen nem létező file-nevet adunk meg.)

és ami a lényeg: A lemez behelyezése után a feliráshoz nem kell újra kijelölni a szövegblokkot (ez néha igen hosszú is lehet!), hanem csak ismételten kiadni a mentés **F1 S <file-név> (R)** parancssorozatot, mert a fenti hiba ellenére a kijelölés érvényben maradt.

30. Néhány szó a tabulálásokról

Az átnézési és szerkesztési munka megkönnyítésére az EDIT-képernyőn hatásos vízszintes és függőleges tabulációs pontokat jelölhetünk ki (**F1 T H/V**), amelyekre egy-egy billentyű lenyomásával ugorhatunk (**F7**, **F8**). Egyszerre maximum 50 tabulátorhelyet jelölhetünk ki.

Figyeljünk a következőkre:

- Ha tabulátorhelyek voltak kijelölve és ugró szándékkal az **F7/F8** billentyűt folyamatosan lenyomva tartjuk, az ugrások folyamatosan végrehajtódnak, de közben a kurzor eltűnik. Ne ijedjünk meg ettől! A rendszer nem szállt el, az **F7/F8** elengedésével a kurzor azonnal visszatér.

- Ha iratunkban kijelöltünk vízszintes és/vagy függőleges tabulátorhelyeket, majd töröltük a szerkesztőterületet (az iratot) **F1 E A**-val, és végül beolvastunk egy tabulátorokkal együtt rögzített másik iratot, akkor az abban kijelölt tabulátorhelyek felülírják a korábbi irat tabulátorhelyeit.

- Kijelölt tabulátorhelyeket az **F1 E R** (az irat hátralévő részének törlésével) vagy az **F1 E A**-val érvényteleníteni nem tudjuk. Törlésük az **F1 C H/V**, ill. az **F1 Z H/V** parancssorozatok valamelyikével lehetséges.

31. Tabulátorhelyek megnézése – és ha elfogy a türelmünk?

Az **F1 P** hatására az EASY SCRIPT végignézi a teljes szerkesztő területet (memóriát) vízszintes és tizedes tabulátorhelyek után kutatva. Ha talál, azt az üres parancssorban, a vízszintes tabulátor(ok) helyén egy „/", a tizedes tabulátor(ok) helyén pedig egy „#" jellel jelöli, majd a keresés befejeztével megjelenik a villogó kurzor, annak koordinátái (L:XXX C:XXX), de az aktuális üzemmódot jelző „EDIT :MODE" felirat nem tér vissza.

Ha tabulátorhelyek nincsenek, a kutatás akkor is végbemegy, viszont a parancssor üres marad. Az „EDIT :MODE" egy karakter lenyomására íródik vissza. (Vigyázzunk, nehogy ez a karakter a **RETURN** legyen, mert EDIT-ben vagyunk! **T&T 15.**)

A szerkesztőterület átnézése viszonylag hosszú ideig tart, ill. az **F1 P** – esetleg téves – megnyomása után meggondolhatjuk magunkat. Ekkor a **RETURN** lenyomásával az átnézést meg tudjuk szakítani, mire a képernyő a befejezett keresés képét mutatja (az „EDIT :MODE" nem tér vissza).

32. Mégegyszer a szerkesztőterület (az egész irat) törléséről

Nem lehet elégszer foglalkozni az EASY SCRIPT ezen törlési parancsával. Most és más helyeken is elmondjuk, hangsúlyozzuk:

V I G Y Á Z A T !!

> Az F1 E A törlés rákérdezés nélkül, az **A** lenyomása után azonnal végrehajtódik!

Ha nem figyelünk erre, hosszú órák, napok munkája semmisülhet meg!

33. Amikor a CTRL← parancs nem működik

Gyakran előfordul! Különösen akkor, ha az irat vége felé járunk, s figyelmünk lankad. Ilyenkor ugyanis a kurzorral túlmehetünk az irat végén, s ott hiába nyomjuk a **CTRL ←** billentyűpárt, a kurzor nem mozdul. Az „ugrás az előző szó végére" funkció mintha nem is létezne.

A megoldás: Először ugorjunk a szöveg végére a ← billentyű lenyomásával vagy az **F1 G G (R)** parancssorozattal. Ezután a **CTRL ←** működni fog. (A **CTRL ←** csak akkor él, ha a kurzorkoordináták kisebbek az iratvégkarakter koordinátáinál.)

34. Directory-lista nyomtatása a begépelt szöveg törlése nélkül

Ha valamely oknál fogva az aktuális directory-listát hozzá kívánjuk egy begépelt (lemezről beolvasott) szöveghez szerkeszteni (pl. nyomtatás céljából), akkor a következőképpen járunk el:

- A kurzorral a szöveg végére, ill. a szöveg utáni első üres sorra állunk: **F1 G G (R) (R)**

- Áttérünk DISK módba: **F4**

- A szerkesztőterületre olvassuk directory-listát: **+$ (R)**

A beolvasott listát - ha igényeinknek nem felel meg - átszerkeszthetjük, a szöveggel együtt vagy önállóan nyomtathatjuk az **F1 O (C) P** parancssorozat kiadásával.

De nagyon vigyázzunk!! A directory-listát szöveg közé nem olvashatjuk! Még akkor sem, ha előtte INSERT-módba léptünk, mert a szöveg egy része felülíródik a kurzor pillanatnyi helyétől kezdve. Például egy 5 sorból álló directory-lista a szöveg 5 sorát írja felül, utána az eredeti szöveg folytatódik a következők szerint (EDIT-módú kép):

```
▙De nagyon vigyázzunk!!▟ A directory-listát szöveg közé  nem
ol▬vashatjuk! Még akkor sem, ha előtte INSERT-módba léptünk
0   "down load         " dl 2a ▩
2      "boot"               prg▩
25     "xx"                 seq▩
1      "irat kezdet"        seq▩
636  blocks free.              ▩
idő után a listát igen nehéz áttekinteni, s még nehezebb  ker
esni benne. Az eligazodás megkönnyítésére a kinyomtatott  di
recto▬ry-listát kézírásos kommentekkel, jelzésekkel,  elválas
```

35. Készítsünk szerkesztett directory-listát!

Rendszeres szövegfeldolgozási munka során egy lemezre legkülönfélébb program- és szövegfile-okat írunk fel. A logikailag, témakör és egyéb szempontok szerint összetartozó file-ok a directory-ban más-más helyre kerülnek, keverednek. Egy idő után a listát igen nehéz áttekinteni, s még nehezebb keresni benne. Az eligazodás megkönnyítésére a kinyomtatott directory-listát kézírásos kommentekkel, jelzésekkel, elválasztó vonalakkal látjuk el.

Ha EASY SCRIPT-ben vagy DELTEX-ben dolgozunk, ne tegyük ezt!

Próbáljuk ki a most bemutatandó eljárást, amelynek segítségével csodálatosan világos és egyértelmű directory-listákat tárolhatunk lemezen, ill. nyomtathatunk ki (l. a 7. mellékletet).

Készítsünk szerkesztett directory-listákat a következők szerint:

CLR ——> a szerkesztőterület elejére állás, vagy:

F1 E A ——> a szerkesztőterület törlése (de előtte mentés, ha szükséges!);

F4 ——> áttérés DISK-módba;

+$ [<fn.>] ——> az aktuális directory-lista (vagy egy részének) beolvasása a szerkesztőterületre (ha file-nevet **[<fn.>]** is megadunk, akkor csak az adott nevű állományok jelennek meg a képernyőn; ez az ún. szelektív directory-lista);

A **+$**-ral beolvasott listát az általános szerkesztési szabályok szerint lehet formázni, magyarázatokkal ellátni, lemezre rögzíteni (pl. „sajat directory" néven), nyomtatni.

A szerkesztés elemei lehetnek:

- a lemeznév kiemelése,
- a logikailag egy csoportba tartozó file-nevek egymás alá írása karaktersor-áthelyezéssel (a directory-t a valóságban nem kell átalakítani, mégis leegyszerűsödik a kezelése!),
- File-csoportok elválasztása,
- Kommentek írása stb.

36. Gyorsformattálás EASY SCRIPT-ben

Az EASY SCRIPT DISK-módjában (de BASIC-ban is) lehetőségünk van az egyszer már formattált, újra felhasználandó lemezek „gyorsformázására".

A következő eljárás segítségével a teljes lemezt 3 másodperc alatt „formázhatjuk":

F4 ——> belépés DISK-módba;

n:<lemeznév> (R) ——> „Are you sure?" [Y/N = Yes/No];

Y ——> 3 másodperces „formattálás" vagy

N ——→ az „n:<lemeznév>" törlődik,
új DOS-parancs írható be;

R/S ——→ visszatérés EDIT-módba.

A formattálás sebességének „titka": Csak a lemeznevet változtattuk meg, az ID-t nem.

37. Munkafile-ok egy szövegfeldolgozó rendszerben

Elsősorban: Mit nevezünk munkafile-nak?

Munkafile-oknak nevezzük azokat az állandó tartalmú szövegfile-okat, amelyek a szövegfeldolgozási munkában nap mint nap (értsd: igen sűrűn) felhasználásra kerülnek önállóan vagy egy szöveg részeként.

A definícióból következően ezeket mindegyik előfordulási helyen be kellene gépelni.

A megoldás kínálkozik: Rögzitsük lemezre, s amikor szükség van rájuk, olvassuk be:

F1 L <file-név> (R) vagy:
F1 I F1 L <file-név> (R) F1 I

Kedvcsinálónak néhány munkafile-ötlet (zárójelben egy-egy lehetséges file-név):

- Levelezés:
  - feladó adatai („MARCI"),
  - címzett adatai („KATINAK"),
  - záró üdvözlő formula („BB"),
  - számlázólevélen a bankszámlaszám és környezeti protokollja („SZAMLAMINTA");
- Címfeliratok („ARAJANLAT");
- Maszk előnyomott űrlap kitöltéséhez („SZLA URLAP+");
- Azonos termékeket ismertető szövegrészlet („BETET").

T&T 25., 40.

38. Több példány nyomtatása laponkénti megállással

Gyakran kell egy hosszabb-rövidebb iratot több példányban ki-nyomtatni.

- Semmi probléma! - mondhatjuk erre.
- Az EASY SCRIPT **F1 O X <példányszám> (R) C P** opciójával az iratot akár 500 példányban, automatikusan is nyomtathatjuk.

Egy pillanat! A fentiekhez tegyük még hozzá:

- De csak akkor, ha az EPSON-unkban a **JP5** átkötés **OFF**-ban van, az irat elején **▣pl72▣**-t állítottunk be és a sorköz az egész iratra vonatkozólag az alapértelmezés (1/6").

Ez pedig már három peremfeltétel, amelyek betartására természetesen törekszünk. (Az automatikus nyomtatásnál gyönyörűbb talán csak a kicserélés opció, amikor néhány gombnyomással látványos változások történnek iratunkban - s mi csak ülünk és nézzük!)

T&T 19.

Örömünket többnyire a harmadik feltétel be nem tarthatósága rontja el. A sorközt gyakran kell változtatni, általában szűkíteni. Ha valamit tömören kívánunk nyomtatni, azonnal belép az **1/8"** sorköz (**▣lp8▣**), nem is beszélve a grafika nyomtatásáról, ahol - kivéve a beépített IBM-karakterkészletet - **23/216"** sorközt kell beállítanunk.

S mivel a lapdobás - mint SPACE-ek sorozata - is a kisebb sorközzel történik, a lap nem jut túl a perforáción, a következő oldal szövege az előző oldal alján fog kezdődni.

Automatikus nyomtatás tehát kilőve! Vagy mégsem?

Nem bizony!

A nyomtatás, egyéb sorközváltoztatások nélkül, úgy automatizálható, ha a beépített IBM-grafikát alkalmazzuk.

Ha nem IBM-módban dolgozunk és vesszük a fáradtságot, hogy - a sorközváltozásoktól függően - laponként beállítsuk (a megfelelő helyekre beszerkesszük) az aktuális laphosszat (**plXX**), akkor az iratot az előbbiek szerint, beavatkozás nélkül nyomtathatjuk. Mindez viszont rendkívül idő- és leporellóigényes munka; alkalmazását a szöveg jellege dönti el.

Adott esetben egyszerűbb, ha iratunkat laponként (**F1 O P**) nyomtatjuk ki. Sőt, egy ügyes oldalszervezési fogással a kézi munka minimálizálható:

Gépeljük be az iratot folyamatosan, szerkesszük, tördeljük, függetlenül a sorközváltozásoktól, grafikáktól. Eltekintve az egészen speciális szakanyagoktól, egy irat nagyobb rész normál sorközzel (**1/6"**) készül. Ezért a fennmaradó - ettől eltérő sorközű - oldalakat blokkáthelyezéssel (**F1 X**) szervezzük az irat elejére, ügyelve az aktuális oldalszám mindenkori beállítására.

Iratunkat így felépítve az első normál sorközű oldalig laponként, majd az irat végéig automatikusan tudjuk nyomtatni. Folyamatos nyomtatásra a **SHIFT P** lenyomásával térünk át.

A laponkénti nyomtatás lépései:

- **F1 O P** ---> az első oldal nyomtatása;
- az EPSON off-line-ba kapcsolása a nyomtatótasztatúra **ON LINE** gombjának lenyomásával (a zöld LED kialszik);
- kézi lapdobás az **FF** (Form Feed) gomb lenyomásával (a lap a helyes helyére mozog);
- az EPSON visszakapcsolása on-line-ba az **ON LINE** gomb újbóli lenyomásával (a zöld LED kigyullad);
- **F1 O P** ---> a következő oldal nyomtatása stb.

Ezt a látszólag bonyolult műveletsort a nyomtatótasztatúra 1 byte-os puffere nagymértékben mechanizálja.

V I G Y Á Z A T !!

Ha az iratot több példányban kell nyomtatni, folyamatos nyomtatásra az előbbiekben ismertetett oldalszervezés mellett sem térhetünk át, mert a második és a további példányok nyomtatásakor a nem 1/6" sorközű oldalak is folyamatosan kerülnek kivitelre. Ezért a szöveg a papíron felfele tolódik, az irat használhatatlan lesz.

39. Szövegkezdet kijelölése etikett és előnyomott űrlap használatakor

Boríték és több példányos dokumentációcímek nyomtatására a legjobb eszköz az egy- vagy többpályás öntapadós etikettleporelló.

Az etikettpapír felületi minősége, nyomtatás utáni könnyű kezelhetősége csábít az alkalmazására. S ennek ne is álljunk ellent, de tartsuk be az alábbi két szabályt:

1. Csak új („friss") etikettpapírt használjunk nyomtatásra.

2. A szöveg első sorának helyét gondosan jelöljük ki az első (kezdő) etiketten (etikettsoron).

Mikor új egy etikettpapír?

Akkor, ha kézzel kíméletesen gyűrve, hajlítva sem válik le a hordozójáról, még a perforáció közelében sem.

V I G Y A Z A T !!

A régi etikettlap duplán öntapadós! Nem csak a majdan küldendő borítékra, hanem nyomtatás közben a hengerre vagy a burkoló fémházra is önmagától felragad, amelynek következtében az EPSON tönkre is mehet!

Hogyan állítsuk be (lőjük be) a kezdősort?

a. Kísérletezéssel megállapítjuk, hogy a helyes pozíciójú első sor nyomtatásakor a leporelló melyik lyuka esik egybe a nyomtatótraktor bal oldalán található indexvonallal. A lyukakat attól az etikettlaptól (-sortól) kell visszaszámolni, ahonnan a nyomtatást kezdeni akarjuk.
A módszer etikettfaló.

b. A szöveget egy **SPACE** karakter után írt **print stop**-pal (**ps**) kezdjük:

␣ ■ps ETIKETT BEALLITAS!!■

ahol a ␣ egy szóközt (**SAPCE**-karaktert) jelöl.
Ennek hatására indítás után (**F1 O P**) a nyomtató megáll a helyes hely közelében. A pontos beállítást kéz-

zel végezzük el, majd a **C-** (**Continue-**) billentyűvel elindítjuk a tulajdonképpeni nyomtatást. A továbbiakban a jól belőtt soremelések hatására az etiketten a szándékaink szerinti nyomtatási kép jelenik meg. A módszer etikettkímélő.

c. Az **a.** és **b.** eljárást együtt alkalmazzuk: az **a-t** durva, míg a **b-t** az etikettlap finom beállítására.

Még egy tanács: Levélcímek nyomtatásakor - mivel az etikett szélessége korlátozott - a kiviteli margók (**lmXX**, **rmXX**) helyes beállításával a címek jobb oldali „lelógását" el tudjuk kerülni.

Számlák, űrlapok kitöltésekor figyelembe kell venni, hogy az előnyomás (pl. keret) helye a hordozó papírján változik. Ezért itt is a print stop-pal kombinált nyomtatást javasoljuk (l. a fenti **b.** pontot és a 6. mellékletet).

T&T 45.

40. Festékszalaggal kapcsolatos tanácsok

A szép nyomtatás titka az új és jó minőségű festékszalag.

Miről ismerhető fel, hogy a szalag új?

Ami azonnal látszik, az egyenletes, fekete nyomtatási kép. Amikor egy-egy kiszerkesztett oldalt kinyomtattunk - különösen, ha grafika is van benne -, szemlélése igazi esztétikai élményt nyújt.

Az oldalak számának növekedésével az íráskép halványulni kezd, végül alig olvashatóvá válik.

Szalagok között válogatva, nyomtatási próba nélkül is meg tudjuk állapítani a szalagok elhasználtsági mértékét. Tartsuk a szalagot fény felé, s nézzünk át rajta. Ha a teljes szalagkép egyenletesen hálószerű, nincsenek benne sötétebb csíkok, akkor az biztosan vadonat új.

De vigyázat! A szalag viszont ki is száradhatott! Nyomtassunk vele, s ha az íráskép halvány, akkor a még nem használt szalag csomagolása valószínűleg megsérült és a festékanyag oldószere elpárolgott.

Ha a szalag felső harmadában egy végigfutó fekete sávot látunk, akkor a szalagot már használták. Az elhasználódás mértékét a sáv feketesége dönti el: minél feketébb (sötétebb) a sáv, a szalag annál többet volt használva. Mindezekről nyomtatási próbával meg is győződhetünk.

Hogyan állapítható meg a szalag minősége?

Ránézéssel, nyomtatással egyaránt különbséget tudunk tenni a szalagok között.

Ha átnézünk a szalagon és az egyenletes, fekete hálót itt-ott átlátszatlan pontok fekete pettyek tarkítják, akkor a minőséggel baj van.

Az ilyen szalaggal nyomtatva, az új szalag nyomtatási képe eleve halványabb a megengedettnél, valamint az íráskép sem egyenletes az említett foltok miatt.

Egy szabály a nyomtatási módok együttes alkalmazása és a festékszalag minőségének összefüggéséről:

Kiemelt [C= Z/C= X vagy: F1 (/F1)] és kétleütéses [C= +/C= – vagy: F1 &/F1 %] üzemmód együttes alkalmazása csak használt festékszalagok esetén célszerű, ellenkező esetben a nyomtatási kép túl fekete lesz, a szöveg gyakran elmaszatolódik, ill. „maszatos" hatásúvá válik.

T&T 24.

Halványuló nyomtatási képünkön ideiglenesen a nyomtatófej papírhoz közelítésével tudunk segíteni: tóljuk az EPSON beosztott fémlécének bal oldalán lévő fém kart a henger felé egy vagy két fokozattal, mire a nyomtatófej parányi módon közelebb kerül a papírhoz, az íráskép pedig feketébb lesz.

Ha festékszalagunk túl van a fénykorán, s az íráskép halványodni kezd, aláhúzást és kiemelést együtt ne alkalmazzunk, mert az **C= Z/C= X [F1 (/F1)]** a kiemelt szó (szavak) alatti aláhúzás vonalszakaszát is kiemeli, de csak azt, a vonal többi részét nem, s ez igen csúnya (tarka) írásképet eredményez.

Ilyenkor kiemelésre használjuk az **C= +/C= – [F1 &/F1 %]** kétleütéses nyomtatási módot, mert az csak a betűket emeli ki, az aláhúzást nem.

A kiemelés és aláhúzás együttes alkalmazásakor az aláhúzásnak csak megerősítő jellege van, a lényegi kiemelést az **C= Z/C= X [F1 (/F1)]** végzi. Ne emeljük hát azonos rangra mindkét funkciót, mert ez elrontja a nyomtatott oldal harmóniáját!

41. Kettős indexelés

Az EPSON-specifikus funkciók ismertetésekor (l. a 4.5.11., 4.5.12. szakaszt), valamint a 8. és 9. mellékletben több helyen is találkozunk EASY SCRIPT-ből nyomtatott kettős indexekkel (az index indexével).

Az EPSON operációs rendszere (POS) maximálisan egyszeres index írását engedi meg, de van egy másik EPSON-funkció: a felhasználói karakterek (down load) definiálása, s ha a kettőt összekapcsoljuk, máris lehetővé válik a dupla indexek szerkesztése és nyomtatása a következők szerint:

- Definiáljuk a leggyakrabban használt indexes karaktereket (x_0, x^2 stb.)
- Szerkesszük ezeket index módba ott, ahol a képletek, szövegek megkívánják.

Az EPSON felbontása még éppen alkalmas a második index olvasható nyomtatására (ezért tudjuk definiálni!), s máris kialakul a képlet dupla indexekkel; a szövegkörnyezettel együtt nyomtatva, egységes, szép írásképet kapunk.

Gondoljuk meg: így az EPSON szép betűivel előállított iratba nem kell kézzel beírni az összefüggéseket, jeleket!

42. Az EPSON nyomtatók DEL-parancsának egy célszerű alkalmazása

Amennyiben nyomtatni kívánjuk a **0÷31. ASCII kódok** által reprezentált gyári szimbólumokat (egyes ékezetes betűk, „£", „§", „ß", „¥" stb.) vagy ezekre saját karaktert akarunk definiálni, akkor az **ESC I 1** (27 73 1) parancssorozattal ki kell választani őket, majd számbillentyűkre definiálva a megfelelő kódokat, az már az ismert módon szövegbe szerkeszthető és nyomtatható.

A 6-os ASCII kódon például a fontjel (**£**) található. Kiválasztva az alsó kódokat és kinyomtatva a fontjelet, a nyomtatási kép:

à£

Vagyis, az **F1 O P** hatására egy felesleges karakter (**à**) is kivitelre került, amely éppen az **ASCII 0**.

Ennek oka, hogy az EASY SCRIPT minden printer-output előtt automatikusan egy ASCII 0-át küld a nyomtató felé. Ha az alsó kódok nincsenek kiválasztva (printerbekapcsolás, inicializálás [**ESC @**] vagy **ESC I 0** [**27 73 0**]), értéke üres, a nyomtatón hatása nincsen, kiválasztásakor pedig a gyári „**à**" vagy a rádefiniált felhasználói karakter nyomtatódik, elrontva az írásképet.

A probléma megoldása: Iktassuk a kiválasztási parancssorozat után a printer **DEL**-kódját (**ASCII 127**), számbillentyűre definiálva azt.

Ennek hatására a nyomtatópufferben törlődik az ASCII 0, bármi legyen is az, s csak a szándékunk szerinti karaktersor jelenik meg a printeren.

Mindez azonban csupán a bal margó 1 értékénél (**lm1**) érvényes! Ha XX>1, a törlés hatástalan, az **ASCII 0**-karakter ismét megjelenik.

Megoldás természetesen itt is van!

A kiválasztási parancssorozat után minimálisan annyi DEL-t kell beírni, amennyi a bal margó értéke. Többet írhatunk, kevesebbet nem!

Példa: **■lm3:rm65■**
■1=27:2=73:3=1:4=127■
"
"
"
123444<
3 db. **DEL** az **lm3** miatt!

Végezetül egy konkrét szövegpélda az **ASCII 0** törlésére, valamint az alsó kódkészlet néhány igen hasznos elemének (**§**, **°**, **ø**) iratba szerkesztésére:

Az EDIT-kép:

■lm10:rm51■
■1=27:2=73:3=1:4=127:5=5:6=6:7=7:8=0:ln5■
1234444444444<
Az 1999. évi 2,75. törvény 8/2. **5**-ának (9) be
kezdése értelmében: Az **6**72 cm fehér zo-máncoz
ott bádoglavórba maximálisan csak 20 **7**C hőmér
sékletű vizet szabad tölteni. (A jelen cikkely
betartását a Központi VMBKKI ellenőrzi.)■
128<

A nyomtatási kép pedig:

> Az 1999. évi 2,75. törvény 8/2. §-ának (9) bekezdése értelmében: Az ø72 cm fehér zománcozott bádoglavórba maximálisan csak 20 °C hőmérsékletű vizet szabad tölteni. (A jelen cikkely betartását a Központi VMBKKI ellenőrzi.)

43. BASIC program listázása szövegszerkesztőből

A listázás egyetlen feltétele, hogy az EASY SCRIPT (DELTEX) a programot be tudja olvasni a szerkesztőterületére. Ehhez a BASIC program **.PGM** kiterjesztését **.SEQ**-ra kell változtatni a következő módon:

1. Olvassuk be a programot a Commodore 64 memóriájába.
2. OPEN8,8,8,"<új file-név>,S,W":CMD8 (RETURN)
3. LIST:PRINT#8 (RETURN)
4. CLOSE8 (RETURN)

Ennek hatására a BASIC program **<új file-név.SEQ>** néven lesz tárolva a lemezen, így az EASY SCRIPT be tudja olvasni.

A szerkesztőterületen lévő programokhoz tetszőleges formájú kommenteket írhatunk, kiemelhetünk, a hosszú programot listázáshoz tördelhetjük stb. Figyeljünk azonban arra, hogy a BASIC program képernyővezérlő karaktereit (CLR, kurzor billentyűk, színek grafikus karaktereit) a helyes listázáshoz előzőleg felhasználói karakterekként kell definiálni.

44. Kitöltőfile-ok (változó hosszúságú blokkok)

A titkárnők álma!

A levelezési gyakorlatban nap mint nap előfordul, hogy 10, 20, esetleg több száz levelet kell írni egyforma szöveggel, de változó címekre (értesítések, meghívók stb.).

A kézi megoldás az, hogy a levelet egy példányban legépelik, a szükséges példányban lemásolják és mindegyik másolatba belegépelik az aktuális nevet, címet.

Ennek hátrányai közismertek, nem kell részletezni!

Az EASY SCRIPT ezt a problémát a kitöltő file-ok alkalmazásával oldja meg, amikor is a címnélküli levelet (iratot) itt is begépeljük, majd a levél címrovataiban kijelöljük a változó címsorok (név, beosztás, munkahely, város, utca, irányítószám stb.) kezdő pozícióit az

F1 B (RETURN)

paranccsal a következőképpen: álljunk a kurzorral a leírandó név, beosztás, cím első karakterének helyére és nyomjuk le az **F1 B** billentyűket. Ennek hatására a képernyőn, az irat megfelelő helyén egy-egy „■" jel mutatja, hogy ide kitöltő szöveget fogunk beolvasni (l. a 6. mellékletet). Az így előkészített iratot **F1 L <file-név>** paranccsal lemezre írjuk (ez lesz az **anyafile**).

Begépeljük a változó címeket formátumozás nélkül, de a levélen (anyafile-on) külön címsorokba kerülő adatokat itt is külön sorokba írjuk. Ha az anyafile-ban pl. 6 címsort jelöltünk ki **F1 B**-vel, akkor címenként itt is 6-6 sort kell írnunk (l. a jelen pont végén kidolgozott példát). Ezután elmentjük az így létrehozott **címfile**-t is, majd beolvassuk az anyafile-t, a kurzorral **HOME**-ba állunk és az

F1 O F (C) P <címfile-név> (RETURN)

utasítássorral a több tíz vagy több száz levél automatikusan kinyomtatásra kerül azonos szöveggel, változó címekre, így mindegyik címzett levele első példány lesz.

Az utasítássorban **F** jelzi a programnak, hogy kitöltő- (Fill-) módban kell dolgoznia, az opcionális **C** pedig a folyamatos (Continue) nyomtatást állítja be.

EDIT-módba az **R/S** lenyomásával bármikor visszatérhetünk, de a rendszer kitöltőállapotban marad, amelyet az **F1 HOME** paranccsal törölhetünk.

Példák: **1.** Az anyafile előállítását az imént ismertettük, a végleges formáját EDIT-módban, magyarázatokkal ellátva a 6. mellékletben láthatjuk.

2. A következőkben egy 6-6 sorból álló címfile EDIT-módú képéből mutatunk be részletet. Emlékezzünk vissza: A címfile-ba nem írhatunk formátumsorokat. Üres sorokat **RETURN**-nel (■), nem pedig soremelésparanccsal (**lnXX**) kell létesíteni. A példában bemutatott címfile tartalma (összhangban a 6. melléklettel):

1. sor: vállalat neve
2. sor: vállalat neve/címzett neve
3. sor: címzett neve/címzett beosztása
4. sor: helységnév
5. sor: utca, házszám
6. sor: irányítószám

A címfile-részlet EDIT-képe:

ólomöntő és Kikészitő Vállalat■
Súlyos Sándor■
Igazgató részére■
Kovácsháza■
Kohó köz 1/a.■
9 9 9 9■
„ÁLOM PAMACS" Kozmetikai és Borotválkozó-■
eszközöket Gyártó és Forgalmazó Vállalat■
Somlói Orbán Főosztályvezető■
Budapest■
Kispiricsi utca 33.■
1 9 9 9■
KOL—DUS Első Kolloid-Dúsító Vegyi Szövetkezet■
Vizi Vince■
Főmérnök részére■
Patakmellék■
Malom tér 3.■
8 8 8 8■ ...

A fenti címfile-t pl. „levelcimek" néven tároljuk mágneslemezen.

45. Fix hosszúságú blokkok

Előre nyomtatott űrlapok kitöltésére az előző szakaszban ismertetett eljárás nem alkalmas, mert a kitöltő- (cím-) file-ból az adatok INSERT-módban iródnak be a levélbe. Ezért, ha egy sorba több változó hosszú és tartalmú adatot kell beírni kitöltő- (cím-) file-ból, akkor az adathossztól függően az űrlap előre nyomtatott szövegéhez képest a beírt adatok el fognak tolódni, az így kitöltött űrlap használhatatlan lesz.

Ha viszont fix (kijelölt) hosszúságú blokkokat létesitünk a változó adatok részére akár egy levélben, akár egy nyomtatványon, akkor eltolódás nem következik be, mert a beírás nem INSERT-módban történik.

A fix hosszúságú blokkokat az

F1 B   crs ←   F1 M   <szóközök>   (RETURN)

utasítássorral jelöljük ki, amelyet a levél megfelelő sorai-ban egy „▬" grafikai jel reprezentál. Egy fix hosszú blokk teljes címsorának EDIT-módú képe pedig:

▬   ■

(6. melléklet: példa a változó és fix hosszúságú blokkok ve-gyes alkalmazására.)

V I G Y Á Z A T !!

A címfile-ban az egyes sorokba írt szöveg maximális hossza annyi karakter lehet, amennyit az anyafile-ban a SPACE-ekkel kijelöltünk; a címszöveg, beol-vasva az anyafile-ba, csak a ■-ig terjedhet. Ellen-kező esetben az utána lévő értékes szöveget felül-írja (nem INSERT-módban dolgozik!!).

A kitöltő- (cím-) file használata (módszer és példa), vala-mint a nyomtatási eljárás az előző pontban mondottakkal egye-zik meg.

46. Az irat EDIT-módú képe nyomtatón

Egy bonyolultabb szövegfile elemzését lényegesen megkönnyíti, ha nem csak képernyőn láthatjuk a nyomtatóvezérlő jeleket és kódokat, azok kiadási formáját (szintaktikáját), hanem papí-ron is, mert a kinyomtatott EDIT-képet különösebb felszerelés (számítógép, monitor stb.) nélkül, bármikor, bárhol tanulmá-nyozhatjuk.

Ezt teszi lehetővé az EDIT-módú kép nyomtatása, ahol a szöve-gen kívül a felhasznált teljes vezérlőkódkészlet papírra ke-rül. Az EASY SCRIPT és a DELTEX parancsleírásában bemutatott példák EDIT-képét is kinyomtattuk, hogy a parancs kipróbálá-sához az olvasó minden nehézség nélkül be tudja gépelni a szövegszerkesztő EDIT-módjában (l. a 4. fejezetet).

A nyomtatáshoz szükséges speciális karaktereket felhasználói karakterekként állítottuk elő.

47. Papírvég-érzékelő kikapcsolása EPSON nyomtatókon

Alapértelmezés szerint, ha a papír kifogy a nyomtatóból, akkor egy ún. papírvég-érzékelő nyelv hangjelzést ad 5 „bip" formájában. Ezzel egyidőben a nyomtatás megszakad és a nyomtató off-line állapotba kerül, amelyet a kézi on-line gombbal nem tudunk hatástalanítani. A megállásnak az a célja, hogy a papír elfogyta után ne nyomtassunk a hengerre, mert ez nem csak értelmetlen, de káros is a nyomtatófejre nézve.

Ha viszont még időben kiadjuk az **ESC 8** parancsot, akkor ezzel a papírvég-érzékelőt kikapcsoljuk (ideiglenesen hatálytalanítjuk a **SW 1-3 OFF** DIP kapcsolóállást), így a papír kifutása után sem hangjelzést nem kapunk, sem pedig a nyomtatás nem áll le, a nyomtató on-line-ban marad. (Papírkifutáson nem a vezetőhengerből való kifutást értjük, hanem azt, hogy a papír vége túlhaladt az érzékelőnyelven, amely a henger túloldalán található. Ebből következően, a papír alján még jónéhány sornyi üres hely marad nyomtatás céljára.)

Különös jelentősége van az **ESC 8** parancsnak a gépírólapra való nyomtatáskor, ill. számlák, fél lap terjedelmű kísérőlevelek stb. gépi kitöltésekor.

F I G Y E L E M !

A papírvég-érzékelő kikapcsolása esetén ügyelni kell az irat helyes formátumozására, mert a nyomtatás a lap kifutása után is folytatódik, papír híján a vezető hengerre, s ez a hengert és a nyomtatófejet rongálja, olyannyira, hogy szélső esetben a nyomtatófej tönkre is mehet!

Ha egyedi (gépíró stb.) lapra nyomtatunk és elfelejtettük a papírvég-érzékelőt kikapcsolni, az irat befejező néhány sorát – a nyomtató félrevezetésével – ki tudjuk nyomtatni a következők szerint.

A lapot nem mozdítva, óvatosan csúsztassunk egy másik (akármilyen) lapot a (hátsó) befűzési oldalon a hengerre. Ennek hatására a **PAPER OUT** feliratú piros LED kialszik, mert újra van papír a nyomtatóban. Ezután nyomjuk meg a kézi **ON LINE** gombot. A zöld LED kigyulladása jelzi, hogy a nyomtatót online-ba kapcsoltuk. Ezzel egyidőben megindul (folytatódik) a nyomtatás onnan, ahol a papír kifutáskor abbamaradt; karakter nem vész el, a félig kész irat így teljes egészében elkészül.

F I G Y E L E M !

> **Ne engedjük, hogy a befűzési oldalon behelyezett lapot a henger behúzza, mert az az értékes lapunkat eltolhatja, az eltolás pedig írásképromláshoz vezet, az irat használhatatlanná válik!**

EASY SCRIPT-ben és EPSON-DELTEX-ben a **27 8** kódpárt számbillentyűkre definiálással érvényesítjük, amint ezt már több korábbi parancsnál is bemutattuk.

Az **ESC 9** (27 9) parancs kiadása után a nyomtató újra érzékeli a papír kifutását (papírvég-érzékelő bekapcsolva).

48. Nyomtatóvezérlő kódok szöveg közben

A 4.1.1.22. pontban láttuk, hogyan kell nyomtatóvezérlő kódokat definiálni és szövegben elhelyezni.

Itt újra felhívjuk a figyelmet arra, hogy a szövegbe iktatott vezérlőkódok (inverz megjelenésű számok) a VIDEO-képen normál számokként megjelennek (míg az inverz írásképű grafikus vezérlőjelek nem), tehát a kiviteli formát elrontják, ezért a jobb margó aktuális értékénél ezt figyelembe kell venni.

Példa: Szó aláhúzása egy sorban.

A szövegrészlet nyomtatott, VIDEO-, majd EDIT-módú képe egymás alá írva a következő (EASY SCRIPT-forma):

„... jelentőséget a <u>felszólaló</u> személye adott." (PRINT)
4... jelentőséget a felszólaló187 személye adott." (VIDEO)
■... jelentőséget a ▒felszólaló■187■ személye adott."■ (EDIT)

Látható, hogy a VIDEO-kép jobb margója 3, az EDIT-kép margója pedig 4 karakterrel nyúlik túl a nyomtatott (végleges) kép jobb margójánál. A túlnyúlást a ▒ és az ■187■ nyomtatóvezérlő grafika, ill. kódok (aláhúzás be/ki kapcsolása) okozzák. Ezért, ha a beállított standard jobb margó pl. 70 volt (**rm70**), akkor az aláhúzást tartalmazó sorban ezt 73-ra kell módosítani, majd a következő sortól ismét vissza 70-re. Evvel elérhetjük, hogy a nyomtatási margó az aláhúzásos sorban is 70 legyen, mert a vezérlőkódok nem nyomtatódnak ki.

T≢T 19., 22., 23., 41., 42.

6. AZ EASY SCRIPT ÉS A DELTEX BŐVÍTETT LEHETŐSÉGEI. GYAKORLATI ALKALMAZÁSOK, PÉLDÁK (A)

– Ki sem néznem belőle! – mondja az Ismeretlen Kételkedő sokféle helyzetben, sokféle dologra, de ha bizonyitunk neki, akkor a tények többnyire meggyőzik őt.

Így van ez az EASY SCRPT esetében is: felsorolni is hosszú ideig tartana, mennyi minden rejlik ebben az általános szövegfeldolgozásra készült programban, a DELTEX-ről nem is beszélve!

Némi gyakorlattal, az EASY-funkciók kombinálásával, az EPSON-intelligencia és az EASY SCRIPT összekapcsolásával olyan feladatokat is meg tudunk oldani, amelyek láttán a Kételkedő joggal mondhatja:

– Ki sem néztem belőle!

Amint azt a következőkben látni fogjuk, az EASY SCRIPT túlléphet önmagán, természetesen a segítségünkkel és hathatós közreműködésünkkel.

A jelen fejezetben néhány konkrét, az ÉLET-ből vett szövegfeldolgozási példát mutatunk be, amelyeket a 6÷22. mellékletek iratmintái is illusztrálnak. Ahol szükséges, részletesen leírjuk az adott irat egyes részei (pl. grafika, különleges jelek) előállításának módját és lépéseit, lehetőséget adva ezzel az olvasónak hasonló színvonalú, bonyolultságú iratok szerkesztésére és nyomtatására EASY SCRIPT, ill. DELTEX szövegszerkesztő programokkal.

Terjedelmi korlátok miatt csak a lehetőségek töredékét tudjuk bemutatni (a teljes és részletes bemutatás külön kötetet igényelne), de így is bízunk benne, hogy sikerül újabb ötleteket adni az olvasónak és meggyőzni a fentebb idézett Ismeretlen Kételkedőt.

A fejezet szakaszait – hasonlóan az 5., Tippek és **trükkök** fejezethez – sorszámokkal láttuk el az egyszerűbb hivatkozás érdekében (példa: alkalmazás, **A 4.**).

1. Oktatási anyagok

A **matematikai**, **statisztikai** és egyéb műszaki témájú dolgozatok, szakcikkek, kézikönyvek, jegyzetek, diplomamunkák, tanulmányok, értekezések számos, nem betű, nem szám karaktert tartalmaznak (görög ábécé, különböző nagyságú integrál-, szumma- és gyökjelek stb.), amelyeket írógéppel nem lehet produkálni; a szöveg gépelése után kézzel írják be ezeket, hol szebben, hol csúnyábban. Ha viszont nyomtatni tudjuk a jeleket, egységes és szép íráskép alakul ki (l. a 8., 9. és 10. mellékletet).

T&T 41.

Általános iskolai jegyzeteket, összefoglalókat is nyomtathatunk EASY SCRIPT-ből, amint azt a **magyar nyelv** tantárgyból vett példánk bizonyítja (l. a 11. mellékletet).

Az EASY SCRIPT-ben szerkesztett nyelvtani segédlet jól használható, tömören, áttekinthetően foglalja össze az ismereteket.

Nézzük meg, hogyan állítottuk elő a mellékletek különleges formájú és méretű karaktereit?

Először is: melyek ezek a karakterek?

A 8. mellékletben:
- 5 karakter magas integráljel,
- 1 karakter magas gyökjel,
- alsó és felső indexek,
- kettős indexek,
- görög betűk,
- egyéb jelek.

A 9. mellékletben:
- keretek (képlet kiemeléshez),
- alsó és felső indexek,
- kettős indexek,
- görög betűk,
- egyéb jelek.

A 10. mellékletben:
- 3 karakter magas szummajel,
- 3 karakter magas gyökjel,
- 3 karakter magas szögletes zárójel,
- felső indexek,
- keretek (képlet kiemeléshez),
- görög betűk.

A 11. mellékletben: – 5 karakter magas kapcsos zárójel,
– 3 karakter magas kapcsos zárójel,
– különböző vonalfajták,
– vonalas grafika,
– egyéb jelek.

A különleges karakterek előállítása EASY SCRIPT-ben: a karakterelemeket felhasználói karakterekként definiáltuk (l. a 4.5.18.: Felhasználói karakterek EPSON nyomtatón c. szakaszt), majd, ahol a jel több elemből állt (nagyobb volt egy szabvány karakternél), ott az egy-egy karakternyi jeldarabokat, mint a mozaikkép kockáit, egymás mellé vagy egymás alá szerkesztettük (ez utóbbinál beállítva a grafikus sorközt: **ESC 3 23**).

EPSON-DELTEX-ben ettől két eltérés van, amely könnyebbséget jelent számunkra: a szövegszerkesztő görög betűs változatában a képletek görög betűit a program helyből tudja, nem kell őket felhasználói karakterekként definiálnunk és az index mód bekapcsolására is egyszerűen kezelhető parancsok állnak rendelkezésünkre (**F1 ´**, **F1 ,**).

Bontsuk részeire a többkarakteres jeleket, hogy lássuk az egyes elemek formáját, a kapcsolódás logikáját és a szerkesztés módját. A felbontást függőleges irányban a normál sorköz (1/6": **1p6**) beállításával, vízszintes irányban pedig az elemek közé tett szóközökkel tudjuk elvégezni.

Az integráljel elemei: – jelfej → ⌠
– jeltörzs (szár) → │
– jeltalp → ⌡

Ebből az 5 karakter magas jel, bontva:

⌠
│
│
│
⌡

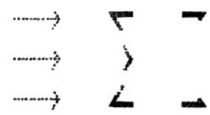
A gyökjel elemei: 1 karakter magas: – jelsarok → ┌
– jeltető → —
– jellezáró → ┐
– jeltalp → √

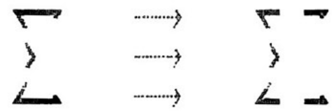
3 karakter magas: – jelsarok → ┌
– jeltető → —
– jellezáró → ┐
– jeltörzs → │
– jeltalp → √

Ebből az 1 karakter magas jel, bontva:

a 3 karakter magas jel, bontva:

A szummajel elemei (3 karakter magas):
- jeltetők
- jeltörzs
- jeltalpak

A szummajel kibontva:

A szögletes zárójelek elemei:
- jelfej
- jeltörzs
- jeltalp

A szögletes zárójelek kibontva:

A kapcsos zárójel elemei:
- jelfej
- jeltörzs
- jelközép
- jeltalp

A kapcsos zárójel kibontva:

A jelek méreteit függőleges irányban a jeltörzskarakter, vízszintes értelemben pedig a jeltető és jeltalp ismételt megadásával változtathatjuk. Így például tetszőleges nagyságú integráljelet, gyökjelet, szögletes és kapcsos zárójelet nyomtathatunk. A gyökjel jeltetőkarakterének ismétlésével pedig tetszőleges hosszúságú képletet írhatunk a gyökjel alá.

Az elemekből összeállított jelek szerkesztésekor törekedjünk a szimmetrikus jelalak kialakítására, amelyet páratlan számú függőleges elem felhasználásával érhetünk el.

Indexek: A 4.5.11.: Indexek szerkesztése EASY SCRIPT-ben és a 4.5.15.: Indexek szerkesztése EPSON-DELTEX-ben c. szakaszokban leírtak szerint kell végezni.

Kettős indexelés: Szerkesztésük a 4.5.12.: Felső indexek bekapcsolása c. szakasz és a **T&T 41.** szerint. Például a 9. mellékletben több helyen látható kettős indexelésben az x_0 karaktert (amely maga is indexelt) felső indexbe szerkesztettük. Az x_0-t felhasználói karakterként állítottuk elő.

Görög betűk: EASY SCRIPT-ben felhasználói karakterként definiálva (pl. α, β, σ stb.), EPSON-DELTEX-ben pedig az **F2 <kisbetű>** (pl. **F2 a=**α, **F2 b=**β, **F2 o=**σ stb.) iratba szerkesztésével.

Keretek, vonalas grafika: Egyszerű - a szögletes zárójeleknél már megismert - grafikai elemekből állítottuk össze a képletek kereteit és a 11. melléklet vonalrendszerét. A grafikai elemeket felhasználói karakterekként definiáltuk és számbillentyűkre kódolva szerkesztettük a szövegbe.

Vonalfajták: Egy karakter széles szakaszokból összeállított, tetszőleges hosszúságú vonalak eltérő tartalmú szavak aláhúzására. A vonalelemeket részben felhasználói karakterekként definiáltuk és számbillentyűkre kódolva szerkesztettük a szövegbe, részben pedig a szabványos karaktereket (egyenlőségjel), ill. parancsokat (aláhúzás) használtunk. Példaképpen nézzünk - a 11. mellékletben látható - néhány vonalelemet és a belőlük kialakított vonalakat.

Dupla szaggatott	:	=	==========================
Szaggatott	:	-	- -
Pontozott	:	...	....
Folyamatos	:	___	____________________________

Egyéb karakterek: Egykarakteres matematikai statisztikai jelek, amelyeket felhasználói karakterekként definiáltunk és számbillentyűkre kódolva szerkesztettük a szövegbe.

Példák:
- közelítőleg egyenlő ⟶ $\approx$
- iránymutató nyilak ⟶ $\rightarrow$ $\downarrow$
- szorzás ⟶ $\cdot$
- nagyobb-egyenlő ⟶ $\geq$

2. Programdokumentációk, szakanyagok, táblázatok

A **programdokumentációkat**, **szakanyagokat** ugyanugy szerkesztünk, mint bármely más iratot, de ellátjuk a szükséges speciális karakterekkel (képlet, ábra; l. a 8., 9. és 10. mellékletet).

T&T 41.

A **táblázatokat** EASY SCRIPT-ben két formában szerkeszthetjük. Lehet ún. „drótvázas" formájú, amikor a táblázat „!" és „-" jelekből áll össze és lehet grafikus karakterekből összeállított a táblázat („┌", „┐", „|", „└" stb.). A 12. és 13. mellékletben először „drótvázas", majd grafikus elemekből megszerkesztett táblázatra látunk példát.

Természetesen célszerű az **ábrákat** és egyéb vonalas grafikákat is ebben a két lépésben előállítani, mert így a munka jóval gyorsabb, mintha azonnal a grafikát szerkesztenénk. A jelen könyv ábrái közül az 1. ábrát választottuk mintának: az áttekinthetőség kedvéért egy lapra szerkesztett 14. és 15. mellékletben az ábra „drótváz"-képét, alatta pedig a kész rajzot mutatjuk be.

A szakanyagok speciális jeleit és a táblázatok, ábrák grafikus elemeit - alkalmas nyomtató esetén - felhasználói karakterekként definiáljuk, majd a jelek ASCII-kódjait számbillentyűkre definiálva a szövegbe szerkesztjük (könyvünk is így készült).

T&T 19.

3. Irodai levelezések, szerződések

A szövegfeldolgozást - ma még - leginkább levélkészítésre használják, amelynek kivitelét számos trükkel javíthatjuk.

Ezek a:

- kiemelés,
- aláhúzás,
- dupla- és/vagy félszéles betűtipus alkalmazása,
- dőlt betűs írás,
- apró betűs írás,
- hivatalos levelekben a feladó és/vagy címzett emblémájának nyomtatása EASY SCRIPT-ből,

- indexelések, speciális karakterek alkalmazása,
- a felsoroltak vegyes alkalmazása.

Néhány konkrét **példa:**

a. Hivatalos levelek, amelyekben a feladó és a címzett emblémáját is kinyomtattuk EASY SCRIPT-ből (l. a 16., 17. és 18. mellékletet).

b. Reklámcélú hivatalos levelek, amelyekben az esztétikai érték növelése érdekében a különböző szövegmegjelenítési lehetőségeket vegyesen alkalmazzuk.

c. A vállalati és ügyvédi gyakorlatban jól használható szerződésforma az oldaljegyzetekkel ellátható munkaszerződés balra sűrített nyomtatással (**C= O/C= U** vagy **F1 </F1 >**; l. a 23. mellékletet).

d. Különleges hatások eléréséhez, megjegyzések, lábjegyzetek stb. írásához az apró betűs írásképet használjuk, amely tulajdonképpen indexírás, megfelelő opciókkal ellátva.

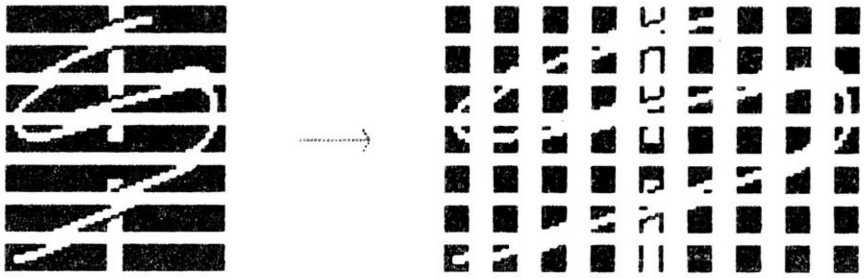
T&T 7.

A levelek cégemblémáinak előállítása EASY SCRIPT-ben hasonló az oktatási anyagok különleges karaktereinek előállításához: az emblémaképet egykarakternyi mozaikelemekből rakjuk össze, amelyeket felhasználói karakterekként állítunk elő és számbillentyűkre definiálunk. Ha EPSON-DELTEX-szel rendelkezünk, akkor először létrehozzuk egy Commodore grafikus programban (SUPERGRAPHIC, KOALA PAINTER) az emblémát, utána lemezre rögzítjük, majd betöltjük az EPSON-DELTEX-et és a szöveg közé olvassuk az embléma .PGM kiterjesztésű lemezes állományát (**▣gr:<file-név>▣**; l. a 4.6.4.2. pontot).

Az EASY SCRIPT-es grafikát definiálás előtt természetesen meg kell tervezni. Erre a célra kiválóan megfelel egy A/3-as négyzethálós papír, amelyet vastagabb vonalakkal karakter méretű nagyobb részekre osztunk be. Ebben a hálózatban - amely tulajdonképpen egymás melletti karaktermátrixok kinagyított képe - folyamatosan tervezhetünk, pl. pontokkal vagy kis négyzetekkel jelölve azokat a helyeket, ahova nyomtatni kell. A pettyek (nyomtatási helyek) kódolása a 4.4. alfejezetben a Felhasználói karakterek definiálása c. részben, valamint a 4.5.18. szakaszban leírtakkal egyezik meg.

Bontsuk elemeire a 17. melléklet bal felső emblémáját, mert ezen látszik a legmarkánsabban a mozaikszerű összerakás elve és gyakorlata.

A felbontást sorközállítással (lp6), ill. szóközöléssel végezzük:

Amint látjuk, az embléma 7 sorból és 9 oszlopból áll, amely 63 karakter definiálását jelenti. A karaktereket úgy helyeztük el a nyomtató (EPSON FX-85) karakter-RAM-jában, hogy ne írják fölül a kis- és nagybetűket, az ékezetes betűket, a számokat, ill. a legfontosabb jeleket sem. Ezt - mint általános elvet - alkalmaztuk minden felhasználói karakterdefiníciónál, ezért kellett a felhasználói karaktereket számbillentyűkre definiálni a nyomtatáshoz.

Ezzel megegyezik a többi embléma (általában: a nagyobb méretű grafikák) előállítása is EASY SCRIPT-ben, a különbség csupán az egyes alkotóelemek számában és tartalmában van.

4. Képernyőtervek, tablótervek

Korszerű struktúrált, menüvezérelt programoknál az egyes menüszinteknek kiemelt jelentősége van a programtervezés, kivitelezés, dokumentálás és a felhasználói alkalmazás szakaszában egyaránt.

A fejlesztői, felhasználói programdokumentációk - nyomtatott képernyőmásolat (hard copy) híján vagy azt kiegészítendő - lényeges eleme a képernyőkép. A 19. melléklet egy Commodore 64-re készült képernyőtervet mutat be

Hasonló módon készíthetjük el - ha a PRINT SCREEN nem felel meg céljainknak - EASY SCRIPT-ben IBM PC/XT/AT, ill. más mikrogépeken futó programok képernyőterveit, akár dokumentáció gyanánt is.

Altalános esetben a 132 karakteres tablóterveket - mint a szervezési vagy programdokumentáció részeit - csak megfelelő széles papírra tudjuk nyomtatni. Ennek hajtogatása, bekötése nehézkes, gondos munkát igényel. Legegyszerűbb lenne a tablóterveket is A/4 méretben nyomtatni, mert akkor dokumentálásuk problémamentes lenne.

Az EPSON és vele kompatibilis nyomtatókkal ez megoldható oly módon, hogy nyomtatás előtt sűrített (komprimált) írásképet állítunk be (**C 0/C U** vagy **F1 </F1 >**). Az így kapott tablóképek egyértelműen olvashatók, áttekinthetők és könnyen dokumentálhatók (l. a 24. mellékletet).

5. Folyamatábrák, működési sémák, oszlopdiagramok

Szervezési és számiástechnikai témájú szakdolgozatokban, programdokumentációkban, felhasználói leírásokban stb. elkerülhetetlen valamilyen fajta folyamatábra rajzolása, valamint a táblázatos statisztikai adatok szemléletes megjelenitése pl. oszlopdiagramok formájában.

A 20. mellékletben egy ügyviteli rendszer dekádalrendszerének működési sémáját mutatjuk be. A 21. és 22. melléklet pedig egy rendszerterv kiértékelőfejezetének részlete; az adott vállalat néhány gazdasági paraméterének jelenlegi helyzetét ábrázolja oszlopdiagramok formájában.

A folyamatábrák, működési sémák szerkesztése teljes egészében megegyezik a táblázat, ill. ábraszerkestéssel (**A** 2., 1. a 13., 14. és 15. mellékletet), csupán a grafikus alakzatok vonalvezetése és a beírt szöveg más.

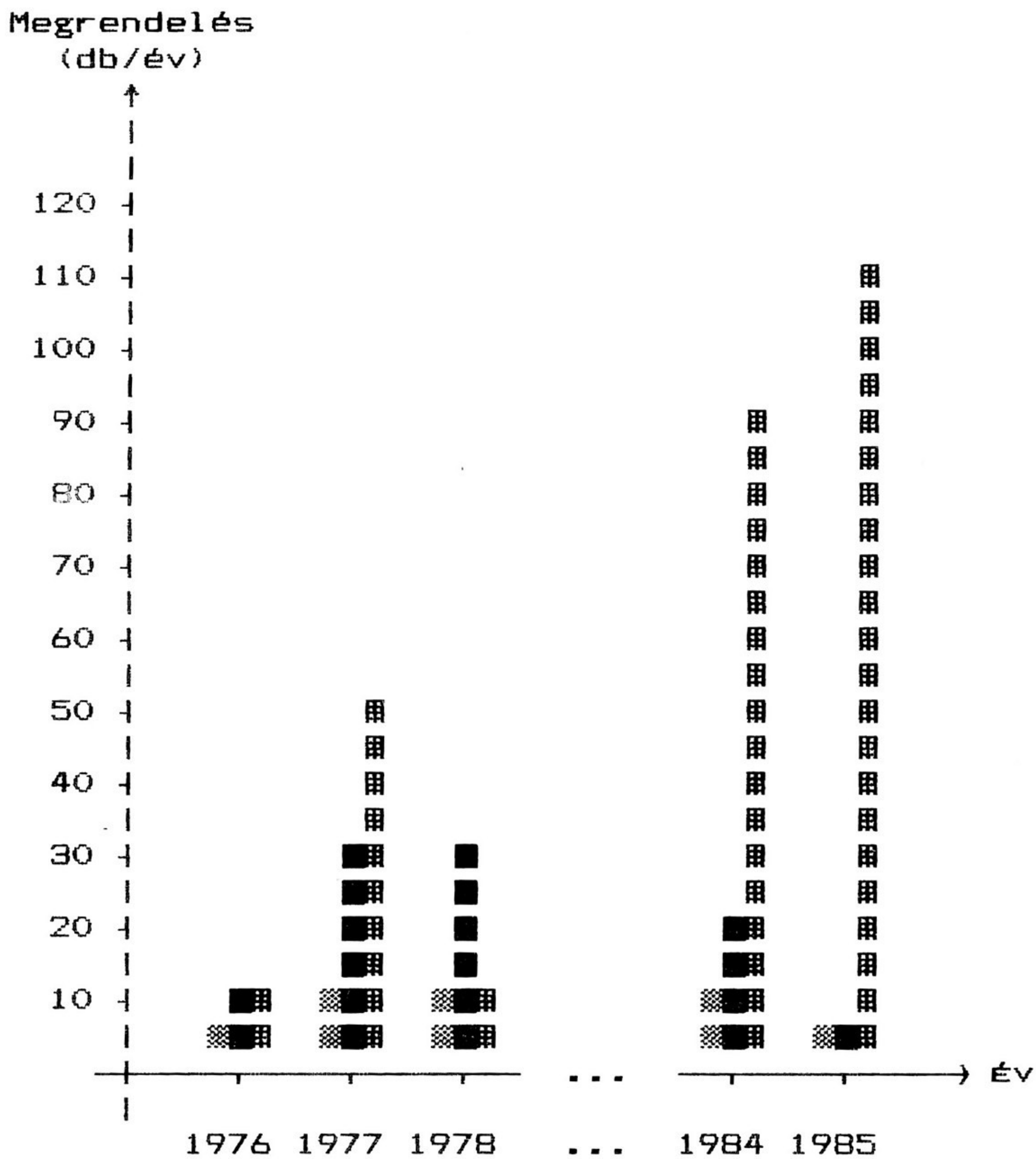
Az oszlopdiagramok egyetlen nagyméretű grafikának tekinthetők, amelyek képe azonban nem folytonos és elemei ismétlődnek (koordináta-tengelyek, oszlopjelek). Ezért tervezésükhöz nem készítünk kockás papiros hálózatot, hanem definiáljuk a kevés számú grafikai elemet, majd számbillentyűkre definiálva, EDIT módban egymás mellé rakjuk őket, mint egy mozaikkép kockáit. Ezt az elvet követtük az **A** 1.-ben is a matematikai jelek szerkesztésekor.

Válasszuk ki a 22. mellékletet és nézzük meg, milyen karakterekből állítottuk össze.

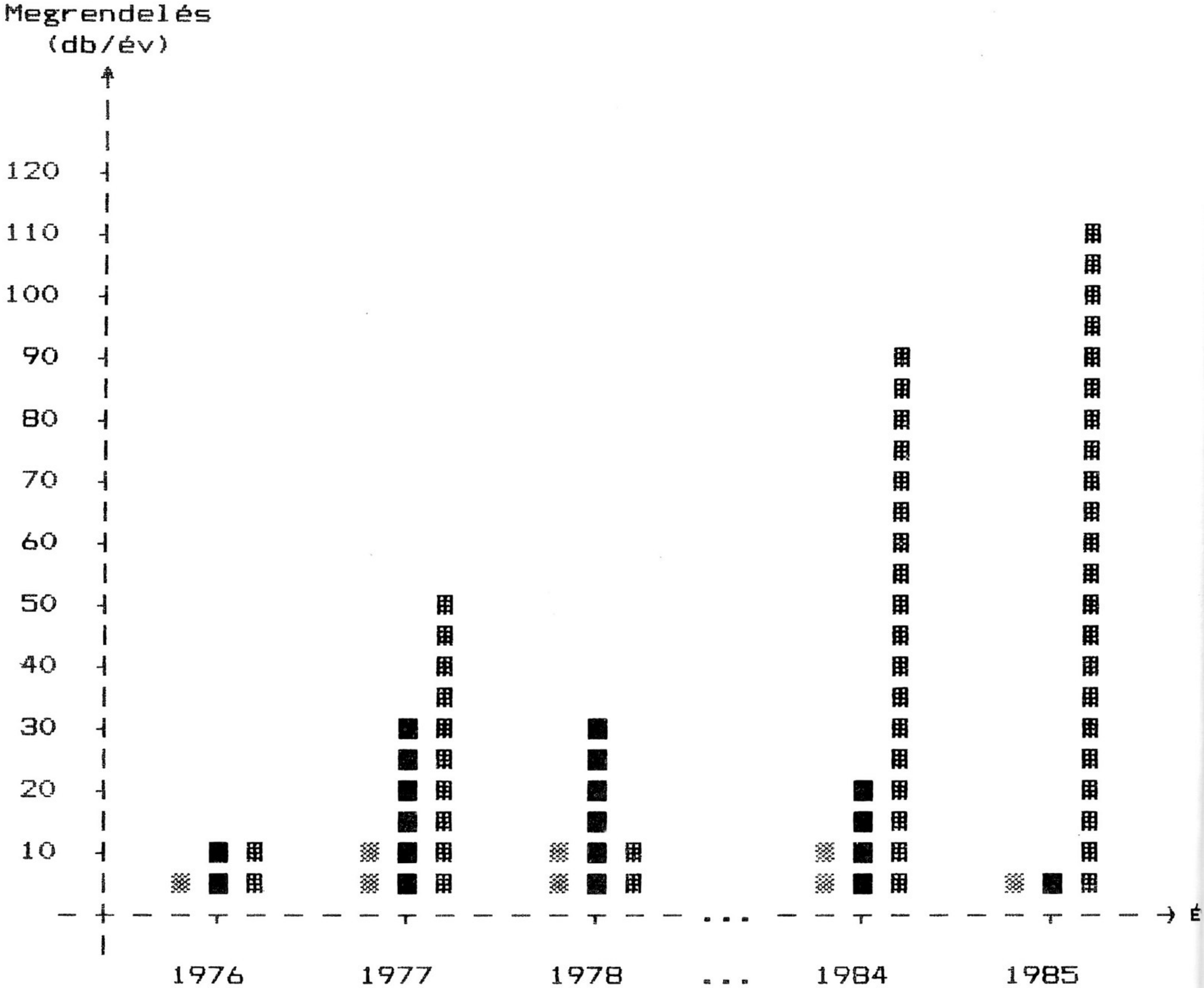
A koordináta-rendszer elemei:
- tengelyvégjelek ⟶ ↑ →
- tengelytörzsjelek ⟶ | — ┤ ┬
- sarokpont (origó) ⟶ +

A diagram oszlopelemei: az ábrázolandó három adatfajta („nagy munkák", „közepes munkák", „kis munkák") háromféle karaktere ⟶ ■ ▦ ▒

Bontsuk elemeire az oszlopdiagram egy részletét, először függőleges irányban a normál sorköz beállításával (**1p6**), majd szóközöléssel vízszintes irányban is, hogy lássuk a karakterek egymáshoz kapcsolódását.

A vízszintes irányú felbontást is elvégezve:

6. Adatlapok számítógépes feldolgozáshoz

Mérési eredmények, programparaméterek megadásához egyes programoknál szükség van adatlapokra (pl. kevésbé interaktív a program). Ezekben előfordulhatnak különleges jelölések, karakterek stb. Megfelelő nyomtatószoftver és a POS lehetőségeit összekapcsolva, ez a feladat is könnyen megoldható EPSON nyomtatókon.

Végezetül - csupán gondolatébresztőnek - felvillantunk néhány további alkalmazási lehetőséget:

- Szerkesztett SUPERBASE-64 file-ok [15],
- Magyar-EASY/„eredeti"-EASY file-konverzió EASY SCRIPT-ben,
- Az EPSON ROM-jában nem található nemzeti ábécék előállítása,
- Speciális karakterkészletek definiálása,
- A CTRL-billentyű szerepe és használata,
- Embléma szerkesztés lown load-ban - és ha elfogytak a számbillentyűk?
- Nyomtatóvezérlő karakterek fejléc/lábléc szövegben,
- Kémiai, fizikai alkalmazások,
- Közgazdasági, statisztikai alkalmazások stb.

IRODALOMJEGYZÉK

[1] Dobay P.-Poór J.: Irodai szövegfeldolgozási rendszerek. Budapest, SZÁMALK, 1984.

[2] Dr. Úry László : Commodore 64. I. II. köt. Budapest, LSI ATSZ, 1985.

[3] Angerhausen-Brückmann-Englisch-Gertis: A Commodore 64 belső felépitése. Budapest, DATA BECKER-NOVOTRADE, 1985.

[4] Angerhausen-Englisch-Gertis: Tippek és trükkök a Commodore 64-eshez. Budapest, DATA BECKER-NOVOTRADE, 1985.

[5] H. T. Weltner: További tippek és trükkök a Commodore 64-eshez. Budapest, DATA BECKER-NOVOTRADE, 1986.

[6] Commodore Floppy disk VC 1541. Bediennungshandbuch. Commodore, 1985.

[7] Englisch-Szczepanowski: A VC-1541-es lemezegység programozása (A nagy floppy könyv). Budapest, DATA BECKER-NOVOTRADE, 1985.

[8] EPSON FX-80/100 Operating Manual. 1984.

[9] EPSON FX-80/100 Felhasználói kézikönyv. Budapest, EPSON-NOVOTRADE, 1987.

[10] EPSON FX-85/105 Dot Matrix Printer User's Guide. 1985.

[11] EPSON FX-85/105 Felhasználói Kézikönyv. Budapest, EPSON-NOVOTRADE, 1987.

[12] EPSON FX-800/1000 User s Guide. 1986.

[13] Dullin-Strassenburg: Az EPSON nyomtatók könyve. Budapest, DATA BECKER-NOVOTRADE, 1987.

[14] EASY SCRIPT felhasználói kézikönyv. Budapest, COMMODORE-NOVOTRADE, 1984., 1986.

[15] Ats László: SUPERBASE 64 kezdőknek és haladóknak. Budapest, NOVOTRADE, 1988.

[16] Commodore 64 Hardware alkalmazói segédlet. Printerek. Budapest, Ipari Informatikai Központ, 1985.

[17] EPSON RX-80 Operation Manual. 1982.

[18] EPSON RX-80 Felhasznalói kézikönyv. Budapest, EPSON-NOVOTRADE, 1987.

[19] FX Drucker - Bediennungshandbuch. 1984.

[20] Az MPS 1000-es pontmátrix nyomtató. Felhasználói kézikönyv. Budapest, NOVOTRADE, 1986.

[21] EPSON LX-80 Operating Manual. 1985.

[22] EPSON GX-80 Operating Manual. 1985.

[23] EPSON JX-80 Operating Manual. 1984.

[24] CITIZEN 120D Operating Manual. 1986.

[25] PANASONIC KX-P1090 Operating Manual. 1985.

M E L L É K L E T E K

E A S Y   S C R I P T

U T A S Í T Á S K É S Z L E T

(referenciakártya)

Az **EASY SCRIPT referenciakártyája** tartalmazza mindazokat a parancsokat, amelyek a szövegfeldolgozási gyakorlatban kisebb-nagyobb gyakorisággal előfordulnak.

A parancsok (funkciók) tematikus tagolása, az egyes szakaszok sorrendje, a szakaszokon belüli parancsok logikai, ill. ábécébe rendezése, többféle elnevezése (és ennek megfelelően több helyen való feltüntetése) a könnyebb keresést és alkalmazást segíti elő.

A referenciakártyában használt jelölések:

fn.	=	file-név (csak ott rövidítjük, ahol kiírására nincs elegendő helyünk);
(R)	=	(RETURN); a RETURN-billentyű lenyomását jelöli;
R/S	=	a RUN/STOP gomb lenyomása;
▣*	=	az F3 lenyomásának hatását jelképező inverz csillag (EDIT-módban);
▣<	=	a RETURN lenyomásának hatását jelképező inverz < jel (EDIT-módban);
▣#	=	az F1 # lenyomásának hatását jelképező inverz # jel (EDIT-módban);
XX	=	decimális szám (XX = 0÷254);
crs	=	kurzor;
[ ]	=	a szögletes zárójelben foglaltak elhagyhatók;
–	=	a – jelet megelőző billentyűt addig kell lenyomva tartani, amíg a jelet követő billentyűt lenyomjuk. Például: SHIFT-SPACE SHIFT-F SHIFT-V R/S-RESTORE stb.

Szöveg bevitele: EDIT-módban bekezdésenként folyamatosan gépelve, a bekezdést RETURN-nel (■) lezárva.

FORMATUMPARANCSOK (EDIT-MóD)

Formátumsor kezdete .....:	F3	(jele: ⊞)
Bekezdés lezárása ....:	RETURN	(jele: ■)
Bal margó beállítása ....:	⊞lmXX■	(XX≤1≤254)
Bal margó feloldása .....:	⊞maXX■	(maXX<lmXX)
Bal margó eltolása jobbra:	⊞ofXX■	(0≤XX≤254)
Jobb margó beállítása ...:	⊞rmXX■	(16≤XX≤239)
Megjegyzéssor ....:	⊞nb"<maximum 1 sor szöveg>"■	
Laphossz beállítása ....:	⊞plXX■	(1≤XX≤254)
Sor/oldal beállítása ....:	⊞tlXX■	(1≤XX≤254; tlXX≤plXX)
Sorköz beállítás ....:	⊞lpXX■	(XX=4, 6, 8, 12)
Sorkiegyenlítés balra ...:	⊞ju0■	(alapértelmezés)
Sorkiegyenlítés jobbra ..:	⊞ra1■	(kikapcsolása: ⊞ra0■)
Sorkiegyenlítés mindkét oldalra:	⊞ju1■	(kikapcsolása: ⊞ju0■)
Soremelés ....:	⊞lnXX■	(1≤XX≤254)
Soremelés printerre .....:	⊞lf1■	(kikapcsolása: ⊞lf0■)
Sorköznövelés ....:	⊞spXX■	(XX=0, 1, 2)
Fejléc írása ....:	⊞hdXX:[<maximum 1 sor szöveg>],,■ ⊞hdXX:,[<maximum 1 sor szöveg>],■ ⊞hdXX:,,[<maximum 1 sor szöveg>]■	
Lábszöveg írása ....:	⊞ftXX:[<maximum 1 sor szöveg>],,■ ⊞ftXX:,[<maximum 1 sor szöveg>],■ ⊞ftXX:,,[<maximum 1 sor szöveg>]■	
Fejléc/lábszöveg bal margó :	⊞hlXX■	(rmXX-hlXX≤15)
Fejléc/lábszöveg jobb margó :	⊞hrXX■	(lmXX-hrXX≤15)
Oldalszámozás elölről (1-től):	⊞hdXX:,- ⊞ -,■ ⊞ftXX:,- ⊞ -,■	(a szám a lap közepén lesz) (a szám a lap közepén lesz)
Oldalszámozás adott számtól :	⊞p#XX:hdXX:,- ⊞ -,■ ⊞p#XX:ftXX:,- ⊞ -,■	(a szám a lap közepén lesz) (a szám a lap közepén lesz)
Szöveg függőleges eltolása (a laptetejei fejszöveg - oldalszámozás - lejjebb kezdése) :	⊞vpXX■	(a **hdXX elé** kell írni!; vpXX<tlXX)
Központosítás be/ki ..:	⊞cn1;<tetszőleges hosszú szöveg>⊞cn0■	
Vezérlőkódok megadása :	⊞0=XXX:...:9=XXX■	(XXX=a karakter ASCII-kódja)
Vezérlőkódok szövegben:	F1 0, F1 1,..., F1 9	(pl. printervezérlés)
Kisbetű/nagybetű csere:	F1 U/F1 U	
Nagybetű állapot be/ki:	F5/F5	
Feltétel nélküli lapdobás:	⊞fp0■	
Feltételes lapdobás .....:	⊞fpXX■	(1≤XX≤254)
Változó hosszúságú blokkok létesítése:	F1 B	
Fix hosszúságú blokkok létesítése:	F1 B crs← F1 M SPACE-ek (R)	
Kivitel (VIDEO/PRINT) megállítása :	⊞ps[<maximum 30 karakter üzenet>]■ tovább: C; kilépés EDIT-be: R/S	
Összekapcsolt szóköz ....:	<1. szó> SHIFT-SPACE <2. szó>	(jele: ■)
Összefűzött file-ok létesítése ...:	az irat végén: ⊞fp0■ ⊞lk:<következő file-név>■	
Szóelválasztás (rugalmas kötőjel):	F1 - vagy SHIFT *	
Visszalépés egy karakterrel a nyomtatón .:	F1 ←	(back space; jele: ⊟)
Értékadás egy másodlagos címnek (MPS ny.):	⊞saXX,D_1,D_2,...,D_{20}■	
Felhasználói karakter MPS nyomtatókon ...:	⊞chD_1,D_2,...,D_6■	
Karakterköz beállítása (karakter/inch) .:	⊞ptXX■	(XX=6, 8, 10, 12, 15)

FUNKCIÓBILLENTYŰK (EDIT-MÓD)

F1: Másodlagos üzemmódok be/ki kapcsolása, vezérlőkódok szövegbe szerkesztése
F2: Idézőjelbe tett karaktersor parancssorba másolása
F3: Formátumsor-kezdete jel (■)
F4: Belépés DISK/TAPE üzemmódba
F5: Áttérés nagybetű állapotba
F6: Áttérés decimális üzemmódba
F7: Ugrás a vízszintes tabulátorhelyekre
F8: Ugrás a függőleges tabulátorhelyekre

MÁSODLAGOS ÜZEMMÓDOK (EDIT-MÓD)

Belépés egy másodlagos üzemmódba: F1 <betű> az alábbiak szerint:
Belépés törlése: F1 újbóli lenyomása
Kilépés **egy másodlagos üzemmódból:** RETURN
F1 C : Tabulátorhelyek törlése
F1 D : Belépés DELETE üzemmódba
F1 E : Belépés törlő üzemmódba
F1 F : File mentése lemezre
F1 G : Ugrás a szerkesztőterületen
F1 H : Karaktersor-keresés
F1 I : Belépés INSERT üzemmódba (kilépés: **F1 I**!!)
F1 L : File beolvasása a szerkesztőterületre
F1 O : Kivitel (output) kezdeményezése
F1 R : Blokk-kijelölés
F1 S : Karaktersor-keresés kezdeményezése
F1 T : Tabulátorhelyek kijelölése
F1 Z : Az összes tabulátorhely törlése
F1 @ : Karaktersor-kicserélés
F1 R/S: Rendszer-RESET kezdeményezése (kilépés: **N** is!!)
F1 SHIFT-F: Blokk (szöveg egy részének) mentése lemezre

F1-GYEL GENERÁLHATÓ FUNKCIÓK (EDIT-MÓD)

F1 A : Blokk többszörözés áthelyezéssel
F1 B : Változó hosszúságú blokk kijelölés
F1 M : Fix hosszúságú blokk kijelölés
F1 P : Vízszintes és tizedes tabulátorhelyek megnézése
F1 U : Kisbetű/nagybetű váltás
F1 V : Kitöltő- (cím-) file blokkjainak olvasása egyenként
F1 X : Blokkáthelyezés
F1 * : Hangjelzés be/ki
F1 — : Szóelválasztás (rugalmas kötőjel)
F1 HOME : Kitöltőállapot törlése
F1 INST : üres sor nyitása a szövegben
F1 DEL : Sor törlése
F1 SHIFT-V: Kitöltő- (cím-) szöveg törlése
F1 SPACE : Ugrás 23 sorral előre a szerkesztőterületen
F1 SHIFT-SPACE: Ugrás 23 sorral visszafele a szerkesztőterületen
F1 1, F1 2, ..., F1 9: Vezérlőkódok szövegben (jele: ■, ■, ..., ■)

TOVÁBBI EASY SCRIPT PARANCSOK

Azonos szöveg nyomtatása változó címekre: 1. a Kitöltőfile-ok használatát.
Áttérés EDIT-ből VIDEO-módba ...: F1 O (C) V (visszatérés: R/S)
Áttérés EDIT-ből PRINT-módba ...: F1 O (C) P (visszatérés: R/S)
Áttérés EDIT-ből DISK/TAPE-módba: F4 (visszatérés: R/S)
Áttérés VIDEO-ből PRINT-módba ...: P
Áttérés PRINT-ből VIDEO-módba ...: V
Áttérés folyamatos nyomtatásra (ha laponkénti volt beállítva): SHIFT-P

BASIC-program listázása EASY SCRIPT-ből: OPEN8,8,8,"<új fn.>,S,W":CMD8 (R)
LIST (R)
PRINT#8 (R)
CLOSE8 (R)→ a BASIC program SEQ file-ként lesz tárolva.
Blokk beszúrása (beiktatása) szöveg közé lemezről: F1 I F1 L <fn.> (R)
Blokk lemezre írása .....: F1 R crs→↓ (R) F1 SHIFT-F <blokknév> (R)
Decimális üzemmód be/ki .: F6/F6
Directory-műveletek .....: ld. Lemezműveletek.
DISK/TAPE módba lépés ...: F4
EDIT-mód képernyőmargója : R/S-RESTORE ⟶ Főmenü: <sorhossz> (R)
Felhasználói karakterek kódolása : ▣0=XXX:...:9=XXX▣ (XXX = a karakter ASCII-kódja)
Fix hosszúságú blokkok létesítése: F1 B crs← F1 M SPACE-ek (R)
Függőleges tabulálás ....: l. a Tabulálásokat.
Hangjelzés be/ki ....: F1 */F1 *
Háttérszín-beállítás ....: CTRL 2
Háttértár kijelölése ....: R/S-RESTORE ⟶ Főmenü: D (R) ⟶ disk
T (R) ⟶ magnó
INSERT üzemmód be/ki ....: F1 I/F1 I
Karakter(sor)-keresés ...: F1 S <karaktersor> (R) (R) F1 H M/L (crs-tól!)
Karakter(sor)-kicserélés : F1 S <régi karaktersor> (R) <új karaktersor> (R) majd F1 @ M/L
Karakter(sor)-beszúrás ..: INST <karaktersor> vagy F1 I <karaktersor>
Keretszín-beállítás .....: CTRL 3
Két irat egyesítése .....: 1. irat be, F1 G G (R) (R) 2. irat be
Lapozás VIDEO üzemmódban : F1 O V SPACE C/F1 O C V SPACE (kilépés: R/S)
Nagybetűs állapot be/ki .: F5/F5
Nyomtatás megszakítása kézzel .: R/S
Nyomtatás megállítása kézzel .: SPACE (folytatás: SPACE, kilépés: R/S)
Nyomtatás megállítása szövegben: ▣ps[<maximum 30 karakter üzenet>]▣
tovább: C; kilépés EDIT-be: R/S
Nyomtatás több példányban laponkénti megállással: F1 O X <darabszám> (R) P
Nyomtatás több példányban folyamatosan ....: F1 O X <darabszám> (R) C P
Nyomtatóegységszám beállítás ..: F1 O D <szám> (R)
Összefűzött file-ok létesítése : az irat végén: ▣fp0▣
▣lk:<következő filenév>▣
megnézése : F1 O (C) L V <1. filenév> (R) SPACE (C)
nyomtatása egy példányban: F1 O (C) L P <1. fn.> (R)
nyomtatása több példányban: F1 O X <példányszám> (R)
(C) L P <1. filenév> (R)
Parancssor kijelölése szövegben: F3 (jele: ▣)
RESET ....: R/S-RESTORE (a szöveg nem törlődik!)
Rendszer-RESET : F1 R/S Y Y (BASIC-be nem lép ki!!!)
Speciális karakterek keresése: karaktereket a megjegyzéssorba írni, majd F1 S F2
Színbeállítások: CTRL 1: szöveg, CTRL 2: háttér, CTRL 3: keret
Szóelválasztás : F1 - vagy SHIFT * (rugalmas kötőjel)
Szövegblokk áthelyezése ....: F1 R crs↓→ (R) crs-t az új helyre és F1 X
Szövegblokk mentése lemezre ....: F1 R crs↓→ (R) F1 SHIFT-F <blokknév> (R)
Szövegblokk olvasása szöveg közé ..: F1 I F1 L <blokknév> (R)
Szöveg megkettőzése (többszörözése): F1 R crs↓→ (R) crs-t az uj helyre és F1 A
Szöveg beszúrása kézzel: F1 I <szöveg> F1 I (INSERT üzemmód be/ki)
Szöveg megjelenítése laponként/folyamatosan: F1 O V SPACE C/F1 O C V SPACE
Szöveg nyomtatása laponként/folyamatosan: F1 O P C/F1 O C P
Szöveg ↑ → ↓ ← irányú futtatása EDIT-ben ..: F1 crs↑→↓←
ideiglenes megállítás: SPACE
végleges megállítás: RUN/STOP
Szöveg gyors futtatása EDIT-ben (↑ → ↓ ←) : F1 SHIFT-crs↑→↓←
Szöveg színének beállítása: CTRL 1

Több példányos nyomtatás laponkénti megállással: F1 O X <darabszám> (R) F
Több példányos nyomtatás folyamatosan ....: F1 O X <darabszám> (R) C F
Üres sor képzése ....: F1 INST F1
Üzemmódok EASY SCRIPT-ben : EDIT, DISC/TAPE, VIDEO, PRINT
Űrlapok kitöltése ....: l. a Fix hosszúságú blokkok létesitését.
Változó hosszúságú blokkok: l. a Kitöltőfile-ok használatát.
Vezérlőkódok szövegben ...: F1 0, F1 1, ..., F1 9 (pl. printervezérlés)
VIDEO-megjelenítés ....: F1 O (C) V
Vízszintes tabulálás .....: l. a Tabulálásokat.

KITÖLTŐFILE-OK HASZNÁLATA (EDIT-MÓD)

Megjelenítés/nyomtatás: F1 L <anyafile-név> (R)
CLR
F1 O F (C) V/P <kitöltő- (cím-) file neve> (R)
Változó hosszúságú blokk létrehozása ..: crs-ral az aktuális helyre és F1 B
Kitöltőszöveg törlése az anyafile-ból .: CLEAR F1 SHIFT-V
Kilépés EDIT-be a kitöltőállapotból ...: R/S
Kilépés EDIT-be a kitöltőállapot végén : F1
Kitöltőállapot törlése ....: F1 HOME

LEMEZMŰVELETEK (EDIT- ÉS DISK-MÓD)

Belépés DISK-módba ....: F4 (visszatérés EDIT-be: R/S)
Blokk beszúrása (beiktatása) szöveg közé lemezről: F1 I F1 L <file-név> (R)
Blokk lemezre írása ......: F1 R crs↓→ (R) F1 SHIFT-F <blokknév> (R)
Directory-listázás ....: F4 $ (R)
Directory-listázás megállítása: SPACE (folytatás: SPACE, kilépés: R/S R/S)
Directory beolvasása a szerkesztőterületre: F4 +$ (R)
Directory-nyomtatás ......: F4 +$ (R) F1 O P (a kurzor helyétől felülír!)
Fileátmásolás ....: F1 L <file-név> (R) lemezcsere F1 F <file-név> (R)
Fileátnevezés ....: F4 r:<új file-név>=<régi file-név> (R)
Filebeolvasás directory-ból ......: F4 +$ (R) F1 L F2 a file-névig (R)
Filebeolvasás, síma/tabulátoros .: F1 L <file-név> (R)/F1 L <file-név+> (R)
File- (blokk) illesztése szöveg (másik file) után: l. a Két irat egyesítését.
File-név beolvasása a parancssorba: F2
Filementés, síma/tabulátoros .....: F1 F <file-név> (R)/F1 F <file-név+> (R)
Filetörlés ....: F4 s:<file-név> (R) Y(es)
File-ok összefűzése ......: az irat végén: ▩fpO▩
▩lk:<következő file-név>▩
File-ok egyesítése ....: ld. Két irat egyesitése, vagy:
F4 c:<új fn.>=<1. régi fn.>,...,<4. régi fn.> (R)
Lemezformázás (normál) ...: F4 n:<lemeznév>,id (R)
Lemezformázás (gyors) ....: F4 n:<lemeznév> (R)
Lemezmásolás (2 drive-os): F4 d9=d8 (R) vagy c9=8 (R)
Lemezvalidálás ....: F4 v (R)
Meghajtóinicializálás ....: F4 i (R)
Parancscsatorna olvasása : F4 (R)
Szabad lemezterület ......: F4 $: (R)
Szelektív directory-lista kérése ...: F4 $:<[?]file-név[*]> (R)
Szelektív directory-lista nyomtatása: F4 +$:<[?]file-név[*]> (R) F1 O P
Visszatérés EDIT-módba ..: R/S

TABULÁLÁSOK (EDIT-MÓD)

Vízszintes/függőleges ....: F1 T H/F1 T V
Egy tabulátor törlése ....: F1 C H/V
Az összes tabulátor törlése .: F1 Z H/V
Tizedes tabulálás ....: F6 F1 T H/V F6
Tabulált irat mentése lemezre: F1 F <file-név+> (R)
Tabulált irat beolvasása .....: F1 L <file-név+> (R)

Vízszintes tabulátor(ok) megnézése .: F1 P
Ugrás a vízszintes tabulátorhelyekre: F7
Ugrás a függőleges tabulátorhelyekre: F8

TÖRLÉSEK (EDIT- ÉS DISK-MÓD)

Egy karakter törlése: felülírás/DEL
Egy szó törlése: F1 D crs-ral végig a szón és (R)
Egy mondat törlése: F1 E S (de a ? és a ! nem mondatvég-jel!)
Egy sor törlése: F1 D crs↓ (R) vagy F1 DEL F1
Egy bekezdés törlése: F1 E P
Szövegblokk törlése: F1 D crs↓ annyiszor, ahány törlendő sor van, majd (R)
F1 DEL annyiszor, ahány törlendő sor van, majd F1
Több szó/mondat/sor/bekezdés törlése : a fentiek ismételt végrehajtása
Karaktersor törlése az egész szövegben: F1 S <törlendő karaktersor> (R) F1
F1 @ M (L) [Tkp. karaktersor helyettesítése üres karakterrel!]
Irat hátralévő részének törlése: F1 E R
Az egész szöveg törlése ...: F1 E A **(VIGYÁZAT! NEM KÉRDEZ RÁ!!!)**
Kitöltőszöveg törlése ....: F1 SHIFT-V
Kitöltőállapot törlése ....: F1 HOME
Hangjelzés törlése ....: F1 *
File törlése ....: F4 s:<file-név> (R) Y(es)
Egy tabulátorhely törlése: F1 C H/V
Az összes tabulátor törlése: F1 Z H/V

UGRÓUTASÍTÁSOK (EDIT-MÓD)

Szöveg elejére .: CLR
Képernyő elejére: HOME
Szöveg végére ..: F1 G G (R)
Adott sorra ....: F1 G XXX (R) (XXX = az adott sor sorszáma)
Következő sor elejére: SHIFT-RETURN
Előző szó végére: CTRL ←
Következő szóra : CTRL W
Előző sor végére: ←
23 sorral előre : F1 SPACE
23 sorral vissza: F1 SHIFT-SPACE
Szerkesztőterület végére: F1 G 999 (R)

UGRÓUTASÍTÁSOK (VIDEO-MÓD)

Ugrás 1 karaktert jobbra ....: crs→
Ugrás 1 karaktert balra ....: crs←
Ugrás 20 karaktert jobbra ....: F7
Ugrás 40 karaktert jobbra ....: F5
Ugrás az alaphelyzetbe ......: RETURN
Mozgás 1 sorral lejjebb ......: C=-billentyű egy lenyomása
Mozgás soronként a lap aljára: C=-billentyű folyamatos nyomása
Folyamatos mozgás a lap aljára: SPACE
Lapozás a következő oldalra ..: SPACE C vagy SPACE V

EASY SCRIPT HIBAÜZENETEK

1. Műveleti hibák

Helytelenül kijelölt műveletek, ill. adott programállapotok hatására a parancssorban a következő üzenetek íródnak ki:

Cursor in Range

Karaktersor átvitele során (**F1 X/A**) a kurzor (az új helyén) olyan pozícióban van, ahol az átvitt szöveg felülírná az **F1 R**-rel kijelölt eredeti tartományt, szöveget. (Kurzor a tartományban)

No Range Set

Átviteli művelet kijelölése (**F1 X/A**) előtt nem jelöltünk ki átviendő karaktereket, az átviteli puffer üres. (Nincs tartománybeállítás)

Out of Blocks

Kitöltőfile-ok alkalmazásakor az anyafile összes kijelölt (**F1 B**) rovata kitöltésre került. (Nincs több blokk)

Out of Data

Kitöltőfile-ok alkalmazásakor a cimfile adatai elfogytak. (Nincs több adat)

Out of Memory

Nincs elegendő szövegterület a művelet végrehajtására. Pl. sorok vagy blokkok beillesztése szöveg közé, szöveg végére. (Elfogyott a memória)

Printer Error vagy Output Error

Helytelen állapotjel érkezett a printerről; pl. a nyomtato nincs bekapcsolva. (Nyomtatóhiba vagy kivitelhiba)

Search Failed

A keresőparancs (**F1 H M/L**) nem találja meg az **F1 S**-sel kijelölt karaktersort. Ha a kurzor a karaktersor utolsó előfordulása után, vagy az irat végén van, akkor - a kijelölés ellenére - is a fenti üzenetet kapjuk. (A keresés nem sikerült)

Too Many Tabs

Egy iraton belül egyszerre 50 függőleges vagy vízszintes tabulációs helyet jelölhetünk ki (**F1 T H/V**). Ha ezt túllépjük, a VIDEO/PRINT kivitel a fenti hibaüzenettel leáll. (Túl sok tabuláció)

2. Formátumhibák

VIDEO/PRINT kivitelkor a program a formatumparancsokban elkövetett hibákat érzékeli, a kivitelt leállítja és a parancssorba az alábbi hibakódok valamelyikének beírásával figyelmeztet tévedésünkre, miközben a kurzor a hiba helyére áll. Az üzenet formája: **FORMAT ERROR Type X**, ahol X a **hibakód.**

A A formátumparancs nem létezik.

B Hibás karakter a parancs után (csak **kettőspontot**, **pontosvesszőt** vagy **RETURN-t** írhatunk).

C A szám túl nagy a parancshoz.

D érvénytelen szám (nem szám) a parancs után.

E A laponkénti sordarabszám (**tlXX**) nagyobb a laphossznál (**plXX**).

F Helytelen számú vessző a fejlécben vagy a lábjegyzetben.

G A fejszöveg/lábszöveg túl hosszú (maximum 132 karakter lehet) vagy a print stop-hoz (**ps**) tartozó üzenet hossza meghaladja a 30 karaktert.

H A kiviteli szélesség túl szűk: **rmXX-lmXX≤15**.

J A bal oldali margót 0-ra állítottuk be (**■lm0**, de **lmXX>0** kell legyen!).

K A bal margó nagyobb a jobb margónál.

L A fejcímparaméter (**hdXX**) túl nagy (kisebb kell legyen, mint **tlXX-1**).

M Túl sok (több, mint 20) vezérlőkarakter van egy sorban.

N A formátumparancs nem a sor elején vagy végén van.

3. Lemezkezelési hibák

Az alapvető disk-hibaüzenetek a parancssorban jelennek meg. DISK-módban

I/O ERROR No. X

>>> **press any key to continue**

formájú üzeneteket kapunk, ahol X az alább felsorolt valamelyik **hibakód**.

0 A disk-művelet STOP-pal lett leállítva.

1 Túl sok a nyitott file.

2 A file már nyitott.

3 A file még nincs megnyitva.

4 A file-t nem találtuk.

5 Az eszköz nem létezik vagy nincs bekapcsolva.

6 A file nem írásra van megnyitva.

7 A file nem olvasásra van megnyitva.

8 Hiányzik a file-név.

9 Helytelen eszközszámmegadás.

EASY SCRIPT AUTOMATIKUS ÉRTÉKEK

A rendszer bejelentkezésekor, ill. átállítások híján az EASY SCRIPT az alábbi default (alapértelmezés szerinti, automatikus) parancs- paraméterekkel dolgozik:

Parancsnév:	A parancs jelentése:	Default érték:
lm	Bal margo	1
rm	Jobb margó	80
hl	Fejléc/lábszöveg bal margója	lm
hr	Fejléc/lábszöveg jobb margója	rm
pl	Lap(papir)hossz	66
tl	Laponkénti sordarabszám	60
vp	A szöveg függőleges eltolása	0
of	Bal margó eltolása jobbra (margóeltólás)	0
lf	Soremelés kocsi vissza után	0
sp	Többszörös soremelés	0
ju	Sorkiegyenlités mindkét margóra	0
cn	Szövegközpontositás	0
ra	Sorkiegyenlités a jobb margóra	0
lp	Sor/inch beállitás	0
pt	Karakter/inch beállitás	10

EPSON FX-85

PARANCS-ÖSSZEFOGLALÓ

A jelen összefoglaló táblázatos formában ismerteti az EPSON FX-85 típusú mátrixnyomtató szövegfeldolgozásban leggyakrabban használt parancsait. A teljes parancslistát a [10] és a [11] irodalmakban találjuk meg. Parancsjellemzők:

- a parancs neve,
  betűkódja(i),
  ASCII kódja(i).

1. Formátumvezérlők

Soremelés	LF	10
Kocsi vissza	CR	13
Lapdobás (feltétel nélküli)	FF	12
Lapdobás (feltételes) be	ESC N	27 78
Lapdobás (feltételes) ki	ESC O	27 79
Vízszintes tabulációs		
helyek beállítása	ESC D n 0	27 68 n 0
törlése	ESC D 0	27 68 0
Vízszintes tabulálás	HT	9
Függőleges tabulációs		
helyek beállítása	ESC B n 0	27 68 n 0
	ESC b c n 0	27 98 99 n 0
törlése	ESC B 0	27 68 0
Függőleges tabulációs		
csatornák kiválasztása	ESC / c	27 47 c
Függőleges tabulálás	VT	11
Sor/oldal beállítás	ESC C n	27 67 n
Oldalhossz-beállítás (inch)	ESC C 0	27 67 0
Sortávolság-beállítások:		
1/8 inch ..	ESC 0	27 48
7/72 inch ..	ESC 1	27 49
1/6 inch ..	ESC 2	27 50
n/216 inch ..	ESC 3 n	27 51 n
	ESC J n	27 74 n
n/72 inch ..	ESC A n	27 65 n
Jobb margó beállítása	ESC Q n	27 81 n
Bal margó beállítása	ESC l n	27 108 n
Bal/jobb margó beállítása .	ESC X	27 88

2. Írásképvezérlők

Duplaszéles karakterek be .	**SO**	14
	ESC SO	27 14
	ESC W 1	27 87 1
Duplaszéles karakterek ki ..	**DC4**	20
	ESC W 0	27 87 0
Félszéles karakterek be ...	**SI**	15
	ESC SI	27 15
Félszéles karakterek ki ...	**DC2**	18
Elit karakterek be/ki	**ESC M/ESC P**	27 77/27 80
Dőlt karakterek be/ki	**ESC 4/ESC 5**	27 52/27 53
Nemzeti karakterkészletek .	**ESC R n**	27 82 n
Kiemelt karakterek be/ki ..	**ESC E/ESC F**	27 69/27 70
Kétleütéses nyomtatás be/ki	**ESC G/ESC H**	27 71/27 72
Aláhúzás – bekapcsolása ..	**ESC – 1**	27 45 49
– kikapcsolása ..	**ESC – 0**	27 45 48
Alsó/felső index be	**ESC S 1/0**	27 83 1/0
Alsó/felső index ki	**ESC T**	27 84
Kombinált íráskép választás	**ESC ! n**	27 33 n
Arányos karakterköz be/ki .	**ESC p 1/0**	27 112 1/0
Visszalépés egy karakterrel	**BS**	8
Soremelés visszafelé	**ESC j n**	27 106 n
Nyomtatási mód: draft	**ESC x 0**	27 120 0
NLQ	**ESC x 1**	27 120 1
Egyirányú nyomtatás 1 sorra	**ESC <**	27 60
Egyirányú nyomtatás az egész szövegre be/ki	**ESC U 1/0**	27 85 1/0
Nyomtatás fél sebességgel .	**ESC s 1/0**	27 115 1/0

3. Grafika

Bitképes nyomtatási mód ...	**ESC K ESC L**	27 75 27 76
	ESC Y ESC Z	27 89 27 90
Bitképmódválasztás	**ESC ***	27 42
Bitképmód-megváltoztatás ..	**ESC ?**	27 63
9 tűs bitképmód	**ESC**	27 94
Felhasználói karakterek:		
– ROM átmásolása a RAM-ba	**ESC : 0 0 0**	27 58 0 0 0
– RAM kiválasztása	**ESC % 1 0**	27 37 1 0
– 0÷31. és 128÷159. kódok	**ESC I/ESC 6**	27 73/27 54
– Címtartomány kijelölése	**ESC & 0**	27 38 0

4. Egyéb funkciók

Nyomtató inicializálása ...	**ESC @**	27 64
Papírvég-érzékelő ki/be ...	**ESC 8/9**	27 8/9
Csengő (hangjelzés)	**BEL**	7
Karaktertörlés	**DEL**	127

COMMODORE 64 - EPSON FX-85 DIP KAPCSOLóK

SW 1-1: OFF
SW 1-2: OFF
SW 1-3: OFF
SW 1-4: ON
SW 1-5: OFF

SW 1-6: OFF
SW 1-7: ON } Svéd ábécé
SW 1-8: OFF

SW 2-1: ON
SW 2-2: OFF
SW 2-3: OFF
SW 2-4: ON

IBM PC/XT/AT - EPSON FX-85 DIP KAPCSOLóK

SW 1-1: OFF
SW 1-2: OFF
SW 1-3: OFF
SW 1-4: OFF
SW 1-5: OFF

SW 1-6: ON
SW 1-7: ON } USA karakterkészlet
SW 1-8: ON

SW 2-1: ON
SW 2-2: OFF
SW 2-3: ON → Lapdobás kikapcsolva!
SW 2-4: OFF

Ha a szövegben nincs lapdobásparancs, a **SW 2-3** kapcsolót **OFF**-állásba kell átállítani.

Magyar ékezetes dokumentációk IBM-en való nyomtatásához adjuk még ki az **ESC 6** parancsot is! (Select world trade character set)

P M M F MATEMATIKAI ÉS SZÁMÍTÁSTECHNIKAI INTÉZET
7624 PÉCS, Rókus utca 2.

címzett:

▬	<fix hosszú blokk>	kelt: 1981. 11. 05.
▬	<fix hosszú blokk>	
▬	<fix hosszú blokk>	ikt.sz.: IK.756/81.
▬ 187 ←	változó hosszú blokk	
▬	<fix hosszú blokk>	tárgy: ajánlat
▬	<fix hosszú blokk>	

Tisztelt Ügyfelünk!

Hivatkozással korábbi együttműködésünkre, felajánljuk Önöknek

az alábbi új fejlesztéseinket.

7. melléklet

```
0 "EASY/1VEGYES" VE 2A

52    "EASY SCRIPT"         PRG
1     "IRATKEZDET"          SEQ
11    "SAJAT DIRECTORY"     SEQ
----------------------------------
13    "ADASVETELI/60"       SEQ--> Szellemi termék adas-veteli
19    "K+F SZERZODES"       SEQ    sz.; folyamatosan nyomtat-
13    "BERLETI"             SEQ    ható!! (1 lapon az egész; a
8     "2A." (hw.)           SEQ    perforációt a ny.fej fölé!)
8     "MUNKA"               SEQ
11    "SW-EK"               SEQ
----------------------------------
5     "ONELETRAJZ"          SEQ--> aktualis
10    "SZAKMAI ONELETR."    SEQ--> aktuális
11    "UJ SZAKMAI ONEL."    SEQ
13    "RESZL.ONELETRAJZ"    SEQ
----------------------------------
11    "GUMIJAVITO"          SEQ--> Reklám
4     "LX/FUGG. REKLAM"     SEQ
6     "LX/VIZSZ. REKLAM"    SEQ
17    "CIMLAP"              SEQ
23    "UJSAG TABLAZAT"      SEQ
2     "URES KEPERNYOTRV"    SEQ
6     "NY.VARIACIOK"        SEQ
3     "NY.TABULALASOK"      SEQ
2     "NY.SPACE"            SEQ
8     "BETUFAJTAK"          SEQ--> nyomtatasi modok demoja
----------------------------------
12    "JEFREMOV BIBL."      SEQ
8     "GYURUK URA CIMEK"    SEQ--> Tolkien
10    "NEVSOR"              SEQ--> egyéb nevek
----------------------------------
43    "ANGOL ELOADAS"       SEQ--> Mo.
5     "LX/MINOSEGI BIZI"    SEQ
10    "SZERZ.MOD."          SEQ
4     "TANACS BEJEL."       SEQ--> alkalmazott bej-e
9     "AD.ROGZ.TEMATIKA"    SEQ--> KOVÁCS-nak
9     "DOKSILISTA"          SEQ--> lemezes file-ok
52    "BIZOTTSAG"           SEQ
6     "2BIZOTTSAG"          SEQ--> kisérőlevél+értesités
----------------------------------
44    "IBM/SW."             SEQ--> összefűzöttek 1. file-ja
23    "IBM/HW."             SEQ
7     "IBM/DOKSIK"          SEQ
27    "IBM/2SW"             SEQ--> a CíMLISTA-levelekhez
9     "CIMLAP"              SEQ--> KISBOOT-tal!!!
----------------------------------
3     "EPSON FORDITASOK"    SEQ--> ÖMKDK-ban

                                   31 blocks free.
```

Az alkalmazott képletek és összefüggések

Normális (Gauss-) eloszlás

$$F(x) = \frac{1}{\sigma \cdot \sqrt{2\pi}} \int_{-x}^{x} e^{-\frac{(t-m)^2}{2\sigma^2}} dt,$$

ahol m = az adatsor várható értéke
σ = az adatsor szórása.

A várható érték és a szórás becslésére szolgáló összefüggések a már korábban hivatkozott szakirodalmakban találhatók meg.

A program a standard normális eloszlás alábbi sorbafejtett közelítő képletét használja:

$$F(x) = 1 - r \cdot (a_1 + a_2 t^2 + a_3 t^3) + \varepsilon(x),$$

ahol a_1 = 0.4361836
a_2 = −0.1201676
a_3 = 0.9372980
$r = f(x) = (e^{-x^2/2}) \cdot (2\pi)^{-1/2}$ a sűrűségfüggvény
$t = (1+0.3326x)^{-1}$
$[\varepsilon(x)] < 10^{-5}$ a közelítés során elkövetett hiba.

Nem standard esetben a program a fenti közelítő összefüggésekhez az

$$x' = \frac{x - m}{\sigma}$$

transzformációt alkalmazza.

Exponenciális eloszlás

Az eloszlásfüggvény:

$$F(x) = 1 - e^{-\lambda(x-x_0)} ; \qquad (x \geq x_0)$$

ahol $x_0 = m - \sigma$

$\lambda = \sigma^{-1}$

m = átlag

σ = szórás, azaz:

$$F(x) = 1 - e^{-(x-m+\sigma)/\sigma} \qquad (1)$$

A sűrűségfüggvény:

$$F(x) = \lambda \cdot e^{-\lambda(x-x_0)}, \quad \text{azaz:}$$

$$F(x) = 1/\sigma \cdot e^{-(x-m+\sigma)/\sigma} \qquad (2)$$

(1) $x \longrightarrow F(x)$ számítása az (1) képlettel

(2) $P \longrightarrow x$ számítása az alábbi (3) képlettel:

$$P = 1 - e^{-\lambda(x-x_0)}$$

$$e^{-\lambda(x-x_0)} = 1 - P$$

$$-\lambda \cdot (x-x_0) = \log(1-P)$$

$$-\lambda \cdot x = \log(1-P) + \lambda \cdot x_0$$

$$x = -1/\lambda \cdot \log(1-P) - x_0$$

$$x = -\sigma \cdot \log(1-P) - m + \sigma, \quad \text{tehát:}$$

$$x = \sigma[1-\log(1-P)]-m \qquad (3)$$

$x \longrightarrow f(x)$ számítása a (2) képlettel

(3) $x \longrightarrow g(x)$: $x_{min} = x_0$

$F_{x.min} = 0$

$x_{max} = m + 3\sigma$

$F_{x.max} = 1-e^{-1/\sigma(m+3\sigma-m+\sigma)} =$

$= 1-e^{-1/\sigma*4\sigma} = 1-e^{-4} \approx 0{,}99$

Gumbel-eloszlás

Az eloszlásfüggvény számítása:

$$F(x) = e^{-(e^{-y})}$$

ahol $y = a(x+b)$.

$$a = \frac{\sigma(n)}{\sigma(x)} \;; \qquad b = \frac{y(n)}{a} - M(x)$$

ahol $M(x)$ = a mérési adatok várható értéke
$\sigma(n)$ = a gyakoriságok szórása
$\sigma(x)$ = a mérési adatok szórása.

$$y(n) = \frac{1}{n} \sum_{1}^{n} \frac{i}{n+1} = \frac{1}{2}$$

$$\sigma^2(n) = \frac{1}{n-1} \sum_{1}^{n} \left[\frac{i}{n+1} - y(n)\right]^2$$

$$\sigma(n) = \frac{1}{2} \sqrt{\frac{n}{3(n+1)}}$$

ahol $y(n)$ = a gyakoriságok várható értéke.

Az $f(x)$ sűrűségfüggvény:

$$[F(x)]' = \left[e^{-(e^{-a(x+b)})}\right]' = \ldots = \frac{a}{e^{y+e^{-y}}} = f(x)$$

11. melléklet

b. **Az állítmány 3 féle lehet:**

Igei	Névszói	Összetett
(csel.-tört.-lét.)	(fn-mn-szn-nm)	(névszói-igei)
i.á.	*n.á.*	
Pl.: Dörren az ég	Pl.: Kék az ég	Állítmány névszó + lét ige

c. A **tőmondatban** csak alany és állítmány van (akármennyi).

A **bővített mondatban** az alanyon és az állítmányon kívül más mondatrészek is vannak.

Bővítmények

Tárgy

Kérdései:

kit?
mit?
kiket?
miket?
} + az állítmány szava

Határozók

Helyhatározó (hh):

hol?
honnan?
hová?
merre?
} + az állítmány szava

Időhatározó (ih):

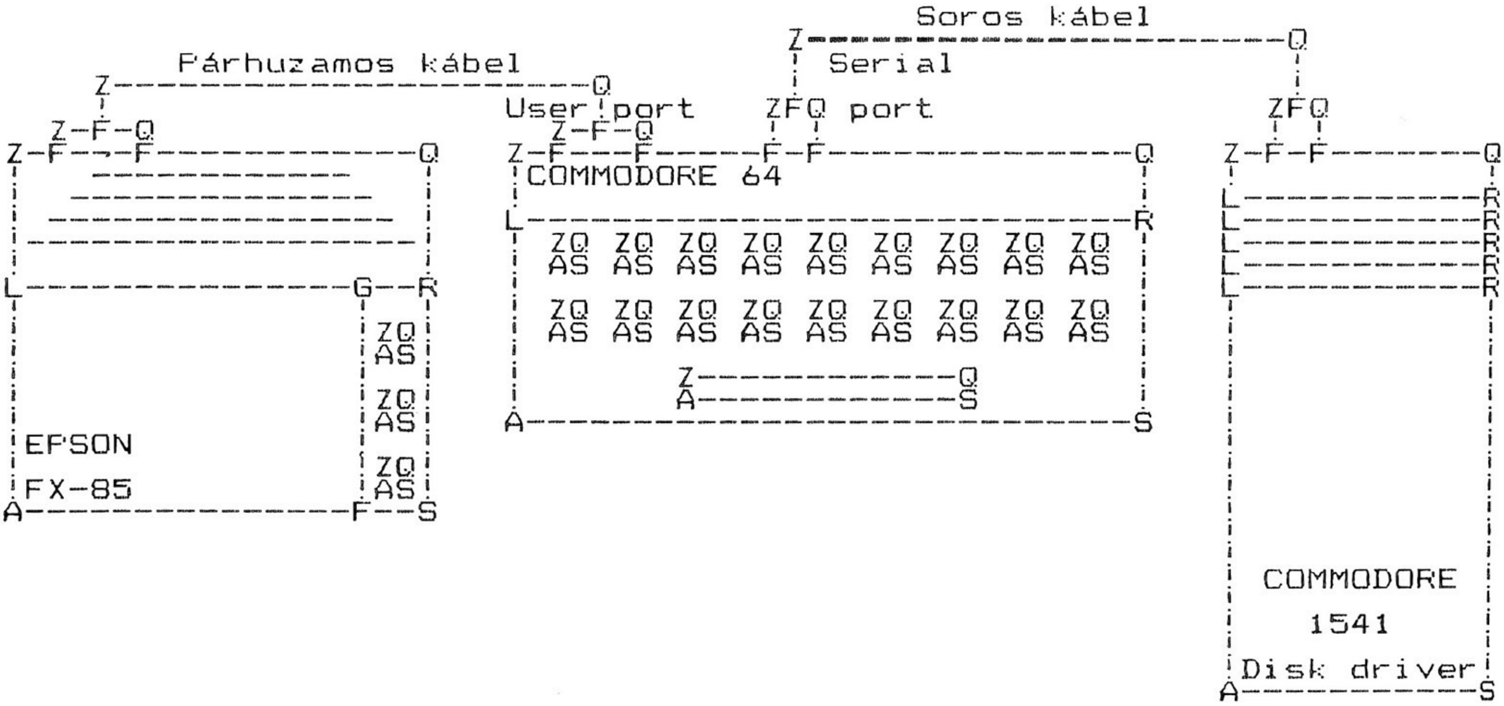
mikor?
mióta?
meddig?
mennyi ideig?
mikorra?
} + az állítmány szava

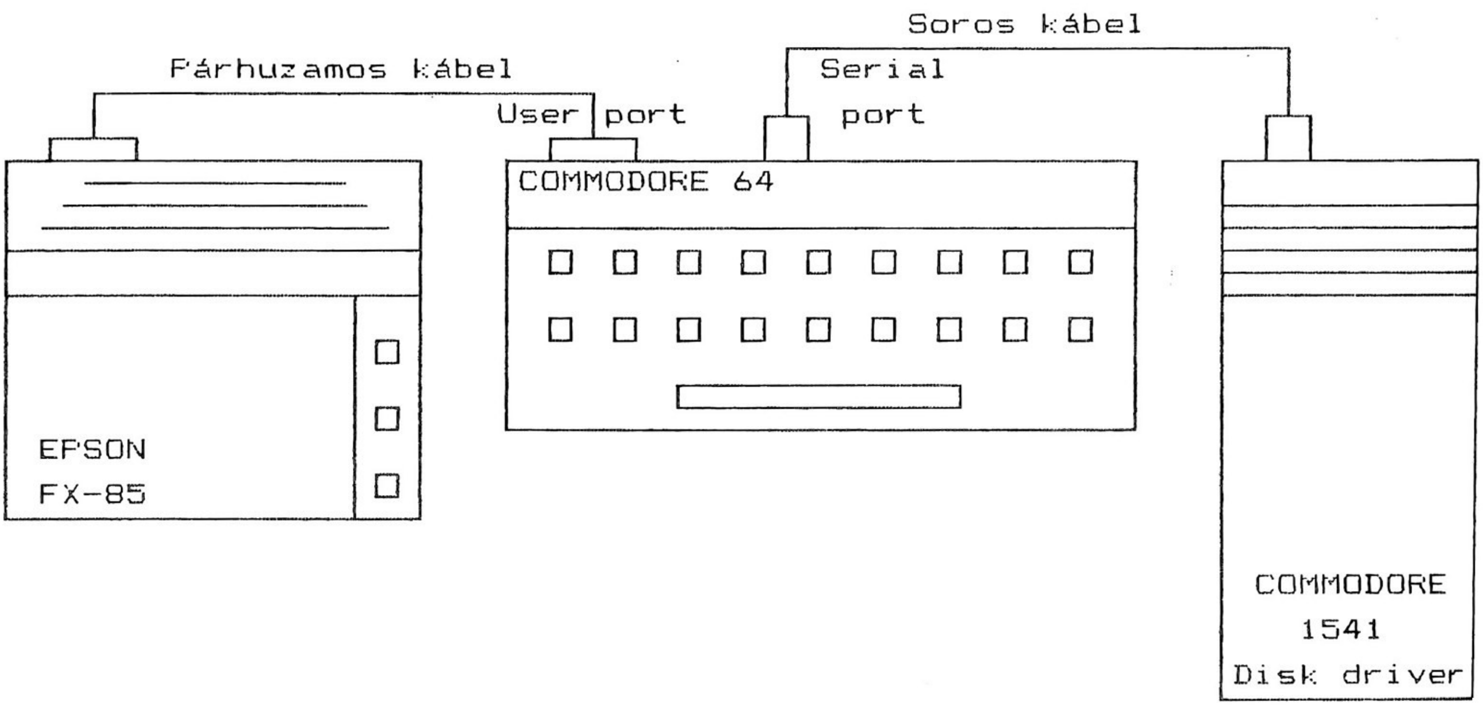
Egyéb határozók (eh):

kivel?
mivel?
hogyan?
} + az állítmány szava

QQX AT	Billen-tyűkod	52000	F u n k c i ó
ESC &		ESC Y	Kurzorpozicionalás
ESC K		ESC K	Sormaradéktörlés
ESC J		ESC J	Képmaradéktörlés
ESC H	0CH	ESC H	CURSOR HOME
ESC A	19H	ESC A	CURSOR UP
ESC B	1AH	ESC B	CURSOR DOWN
ESC C	18H	ESC C	CURSOR RIGHT
ESC D	8H	ESC D	CURSOR LEFT
ESC A, vagy az első sor-ban: ESC L		ESC I	CURSOR UP és SCREEN-ROLL, ha HOME-ban van
CTRL G		CTRL G	Hangjelzés
CTRL M		CTRL M	RETURN
CTRL J		CTRL J	LINE FEED
CTRL H		CTRL H	BACKSPACE
CTRL I		CTRL I	TAB
	F1	ESC P	
	F2	ESC Q	
	F3	ESC R	
	F4	Szubrutin	Képernyő hard copy
	SHIFT-F4	Szubrutin	Hard copy ki/bekapcsoló
	#	File-transfer	Adás-vétel

Betűkód		Elfogadott karakterek	Ütköz-tetés	Fel-töltés	Tar-to-mány
verify					
van	nincs				
M	U	betűk, számok, írásjelek	balra	szóköz	
A	V	betűk, írásjelek	balra	szóköz	
K	Z	betűk, írásjelek	jobbra	szóköz	
N	W	számok, előjel, tizedespont, szóköz	balra	szóköz	
I	X	számok, előjel, tizedespont, szóköz	jobbra	szóköz	*
J	Y	számok, előjel, tizedespont	jobbra	nulla	*
F	O	számok, szóköz	balra	szóköz	
G	P	számok, szóköz	jobbra	szóköz	*
H	R	számok	jobbra	nulla	*
	S	** ures (fenntartott mező)	–	szóköz	
D		** duplikált mező (az 1. adatrekordban M szerint)	–	–	

Soros kábel
Serial
Párhuzamos kábel
User port
port
COMMODORE 64
EPSON
FX-85
COMMODORE
1541
Disk driver

Soros kábel
Serial
Párhuzamos kábel
User port
port
COMMODORE 64
EPSON
FX-85
COMMODORE
1541
Disk driver

GEO PROD
FÖLDTUDOMÁNYI TERVEZŐ VÁLLALAT
1032 B U D A P E S T
Kiss J. utca 11-13.
T: 187-233, 187-234.
Telex: 12123foldtud.

Kelt : 1985. 05. 25.
Tárgy: felkérés
Ikt.sz.: SZT/1/85.

Címzett:

SYSORG
Rendszertervező és Szervező Intézet
Szervezési Főosztály
Dr. Albert Ferenc Főosztályvezető

B U D A P E S T
Réti út 112.
1 1 2 5

Hivatkozással Orosz Kálmánnal folytatott telefonbeszélgetésünkre, felkérjük Önöket egy meghatározatlan időre szóló **konzultációs együttműködésre,** melynek tárgya a vállalatunknál kialakiult helyzet elemzése, s ennek alapján egy közös cselekvési program kialakítása lenne.

A jelenlegi helyezet a következő:

A GEOPROD Vállalat termelése az utóbbi években visszaesett, jelentős kül-és belföldi piaci pozíciókat vesztett, s ennek következtében számos régen lappangó belső feszültség kritikus szintet ért el, illetve új feszültséggócok alakultak ki.

A problémák valószínűsíthető okai között meg kell említenünk a Vállalat megalakulása óta változatlan - és így túlhaladott - szervezeti felépítését, az eszközállomány és termelési technológia korszerűtlenségét, valamint a megnövekedett piaci elvárásokat (gyorsaság, minőségi követelmények növekedése stb.).

Célunk az együttműködéssel, hogy a GEOPORD-ot kivezessük a hullámvölgyből, új, korszerű termelési és technológiai rendszer bevezetésével, szerkezetátalakítással.

Tisztelettel,

....
Dr. Tábori Elemér Havasi Ápád
igazgató főmérnök

OPTIMER
HARD-SOFT
Számítástechnikai és Szervezési G.M.K.
7624 PÉCS, Jakabhegyi út 2. T. (72)34-208

címzett:

MECSEKI SZÉNBÁNYÁK
Szervezési és
Számítástechnikai Osztály

PÉCS
Keller J. u. 5.
7629

kelt: 1985. 12. 15.

ikt.sz.: B/39/86.

tárgy: ajánlat

Hivatkozással az Önök által üzemeltetett Hewlett-Packard 9862A típusú digitális plotterrel kapcsolatban végzett korábbi munkáinkra, tájékoztatjuk Önöket, hogy véleményünk szerint ezen típusú berendezések műszaki színvonala még mindig elég jó ahhoz, hogy újabb géptípusra illesztve, új feladatokra tegyük alkalmassá. A jelenleg kialakult szoftver-szabványok lehetővé teszik, hogy a plotter-illesztést a korábbi fizikai illesztésnél magasabb és szabványosabb, un. GKS-szinten hajtsuk végre.

Mellékelten megküldjük a figyelembe veendö GKS-subset parancslista mintáját. A GKS gépi kódú végrehajtása a HP 9810 számítógépen megszokott sebességet biztosítja.

Tisztelettel,

Dr. Baróthy Béla
közös képviselő

O P T I M E R Gazdasági Munkaközösség
7 6 2 4 PÉCS, Jakabhegyi út 2. Telefon: (72)34-208

címzett:

VIZIG PÉCS

DÉLDUNÁNTÚLI VÍZÜGYI IGAZGATÓSÁG

Számítástechnikai üzem

P É C S
Köztársaság tér 7.
7 6 2 3

kelt: 1986. 01. 09.

ikt.sz.: V/158/86.

tárgy: ajánlat

Hivatkozással a CBM 64-es UVEPROM-égetővel kapcsolatos telefonbeszélgetésünkre, az alábbiakról tájékoztatjuk Önöket:

EPROM-égető hardver egysége

Alkalmas 2716/2 kbyte UVEPROM
TMS2532/4 kbyte UVEPROM
2732/4 kbyte UVEPROM égetésére és olvasására, számítógépes interface-szel a C-64 felé, beépített égetőfoglalattal, ROM-típus és üzemmodkapcsolóval rendelkezik.

EPROM-égető szoftver

Alkalmas a ROM- és a RAM-terület programozható kijelölésére,
ROM-ból RAM-ba való másolásra
RAM-ból ROM-ba való írásra
üresség-ellenőrzésre
ROM-RAM verifikálásra.

EPROM-égető cardridge

A CBM 64 ROM-portjába illeszkedő 4 kbyte-os modul, amely beégetve tartalmazza az égető szoftvert, valamint egy komplett kiterjesztett hexadecimális RAM-monitort.

Tisztelettel,

Dr. Baróthy Béla
közös képviselő

2. sz. képernyőterv

```
         1         2         3         4
1234567890123456789012345678901234567890





      1   UJ TETEL ROGZITESE


      2   ELLENORZES


      3   MODOSITAS


      4   TORLES


      5   VISSZA A MENUHOZ




       VALASZTOTT FUNKCIO :

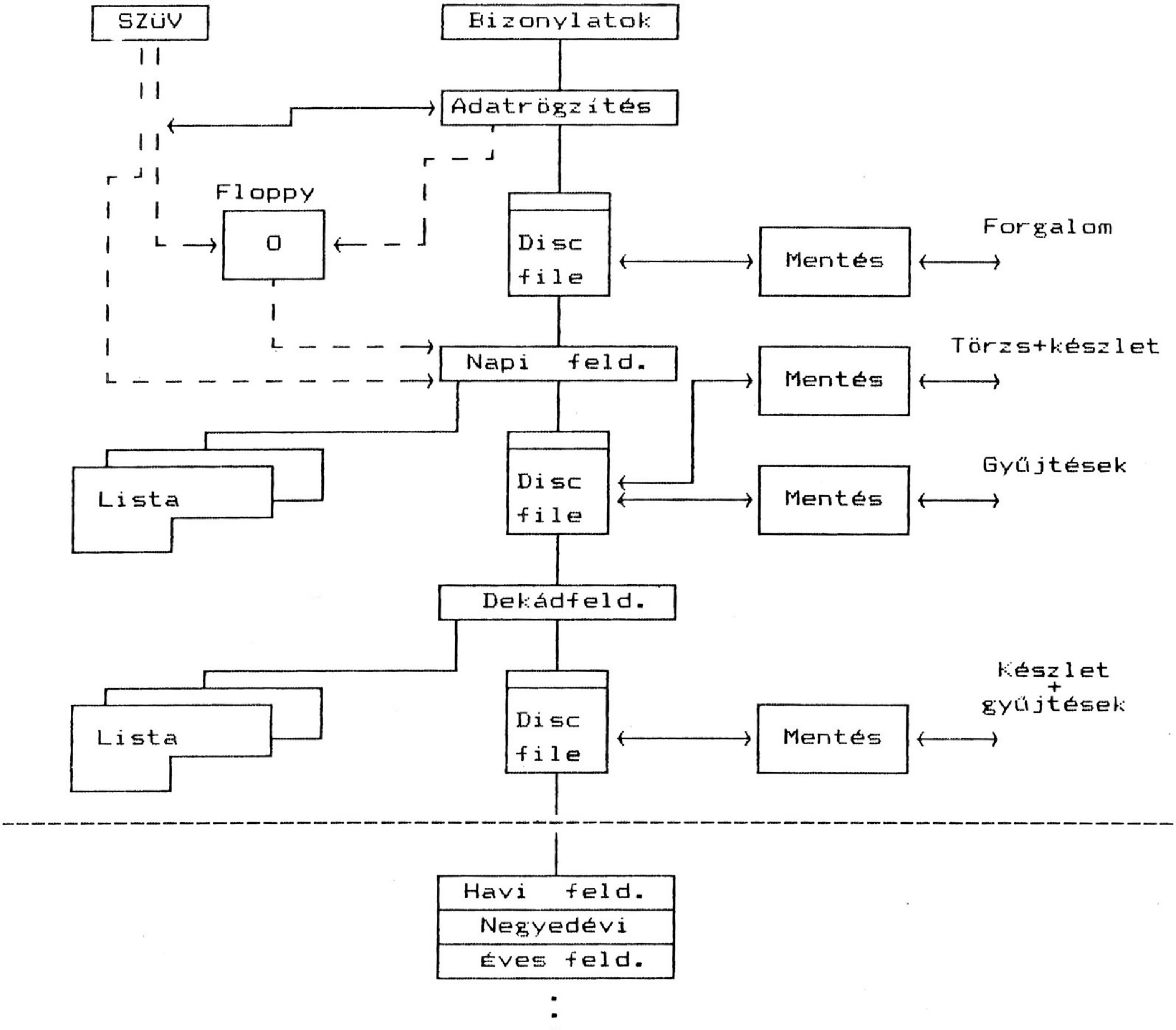

```

3. sz. képernyőterv

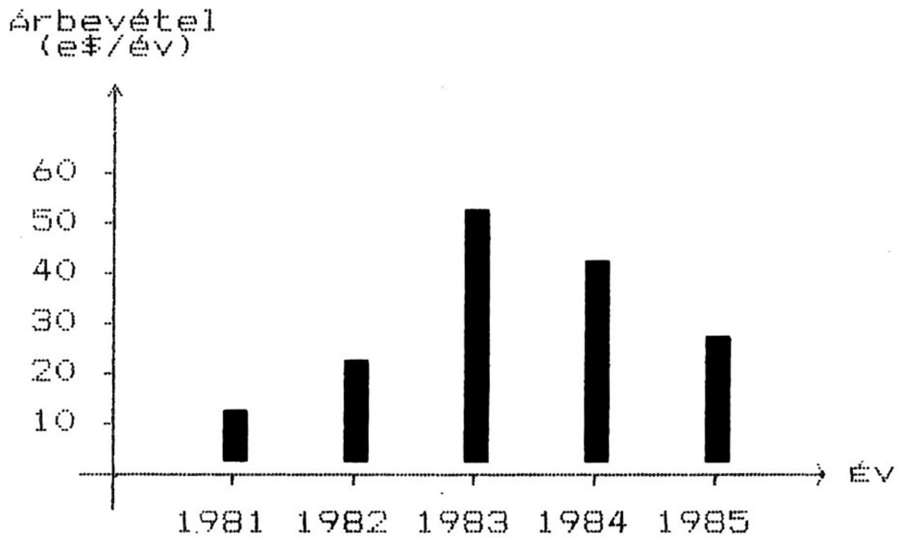
```
         1         2         3         4
1234567890123456789012345678901234567890

         TAJEKOZTATO ADATOK
             XXXXXXXXXX

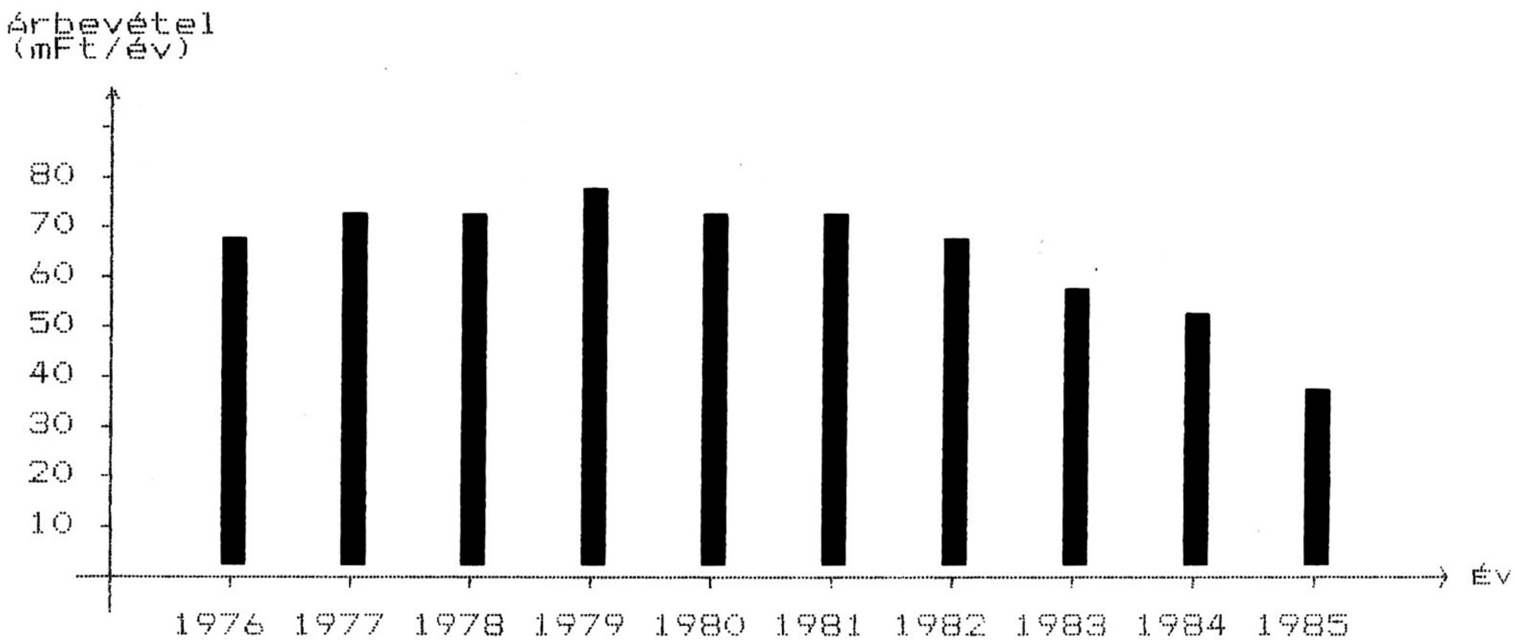
 BOLTSZAM         XXX
 TERULET          XX
 SZAKJELLEG       XXXX
 BOLT CIME        [                  ]
                  [                  ]
 BAZISEVI FORG.   XXXXXXX
 ALLOESZK.BR.ERT. XXXXXX
 ARU              XXXXXX
 GONGYOLEG        XXXXXX
 TARTOS FOGYOESZK.XXXXXX
 EGYEB FOGYOESZK. XXXXXX
 UZLET LETSZAMA   XX
 ALAPTERULET      XXXX
 ELADOTER         XXXX
 ELEKTR.ENERGIAN. XXXX
 FUTESI ENERGIAN. XXXX
 SZERZ.KEZDETE    XXXX
```


SZÜV
Bizonylatok
Adatrögzítés
Floppy
0
Disc
file
Mentés
Forgalom
Napi feld.
Törzs+készlet
Mentés
Lista
Disc
file
Gyűjtések
Mentés
Dekádfeld.
Lista
Disc
file
Készlet
+
gyűjtések
Mentés
Havi feld.
Negyedévi
Éves feld.
.
.
.

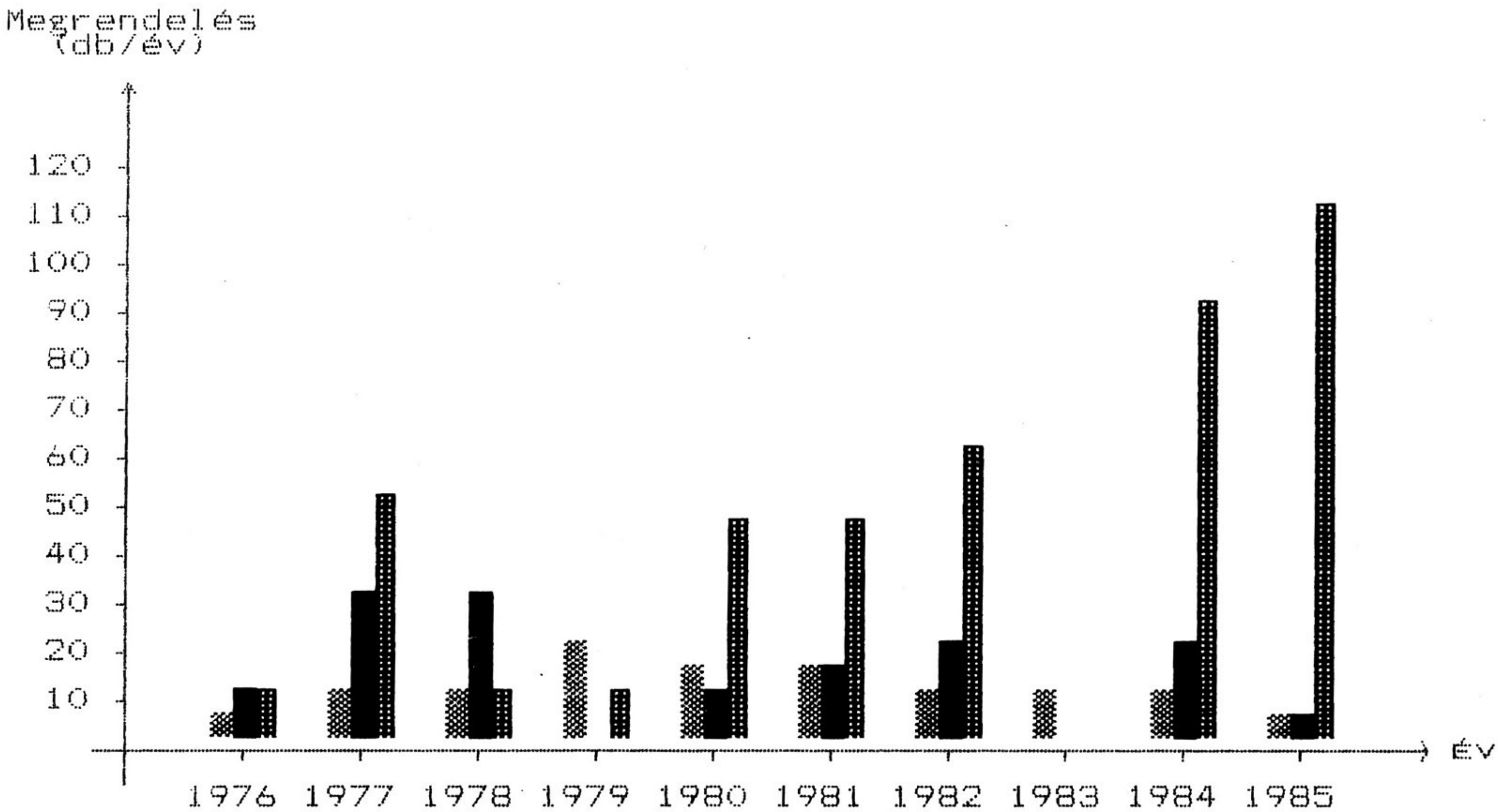
GEOPROD $-árbevétel alakulás, 1981 ÷ 1985.

GEOPROD főtevékenység Ft-árbevétele, 1976 ÷ 1985.

GEOPROD megrendelések megoszlása, 1976 ÷ 1985.

ahol ▒ = nagy munkák
█ = közepes munkák
▦ = kis munkák

MUNKASZERZŐDÉS

amely létrejött az alulírott helyen és időben egyrészről a PROJECT Szervezési és Számítástechnikai Gazdasági Munkaközösség (7611 Pécs, Kaposvári út 2.; felettes szerve: Pécs Megyei Város Tanács V.B. Igazgatási Osztálya; közös képviselő: Dr. Izgatott Irma) a továbbiakban **munkáltató**

másrészről

................................, szül. ....

.... alatti lakos

sz.ig.sz.: ....; szem.sz.: ....

a továbbiakban **munkavállaló**

között az alábbi feltételekkel:

1. Munkáltató a munkavállalót meghatározatlan időre általános adminisztratív és ügyintézői munkakörben alkalmazza, biztosítja számára a munkafeltételeket és a Munka Törvénykönyvében meghatározott egyéb feltételeket és jogokat.

2. Munkavállaló munkahelye a munkáltató Pécs, Kaposvári út 2. sz. alatti telephelye.

3. Munkavállaló munkaideje: havi 70 óra, kötetlen munkaidőbeosztásban.

4. Munkavállaló személyi nettó alapbére: 2.000,- Ft/hó.

5. Munkáltató kötelessége a munkavállalóval kapcsolatos társadalombiztosítási díj és nyugdíjjárulék befizetése.

6. Munkavállalót évi 25 munkanap fizetett szabadság illeti meg.

7. Jelen szerződés a szerződő felek bármelyikének kezdeményezésére felbontható. Felmondási idő: 2 hét.

....

munkáltató   munkavállaló

Tablótervek

RAKTARFORGALMI KIMUTATAS

DATUM: XXXX.XX.XX.

UZEMKOD: X RAKTARKOD: X

LAPSZAM: XXXX.

ANYAGSZAM	MEGNEVEZES NYITO MENNYISEG	NYITO ERTEK	ME. MOZG.	EGYSEGAR MENNY.	MN	MOZG. ERTEK BIZ.SZ	ZARO MENNY. MOZG.MENNY.	T.SZ.	ZARO ERTEK UJ KESZLET
XXXXXXXXXXXX	XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX		X	9999999,99					
	99.999.999,99	999.999.999,99	9.999.999,99			99.999.999,99	99.999.999,99		999.999.999,99
XXXXXXXXXXXX	XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX		X	9.999.999,99					
	99.999.999,99	999.999.999,99	9.999.999,99			99.999.999,99	99.999.999,99		999.999.999,99
XXXXXXXXXXXX	XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX		X	9.999.999,99					
		999.999.999,99	9.999.999,99			99.999.999,99	99.999.999,99		999.999.999,99
					99	999999	9.999.999,99	999	9.999.999,99
					99	999999	9.999.999,99	999	9.999.999,99
						ANYAG CSOPORT OSSZESEN:			999.999.999,99

"KIS-KECE LANYOM" MGTSZ. 99. HAVI TETELES RAKTARFORGALMI KIMUTATAS

DATUM:99.99.99. LAP: 999

UZEM KOD: X RAKTAR KOD: X

AT DATUM:99.99.99.

ANYAGSZAM			M E G N E V E Z E S						ELSZ.AR (FT)			ME	NYITO MENNY.	NYITO ERTEK	ZARO MENNY.	ZARO ERTEK
NORM V.ST	MOZG NEM	ELLEN UZEM	ELLEN RAKT	BIZONY-LAT SZAM	DATUM HO	DATUM NAP	MU-HELY	KOLTS. HELY	MUNKA SZAM	ROGZITO GEP	ROGZITO SZEM		MOZGATOTT MENNYISEG	MOZGATOTT ERTEK (FT)		
999-9999-99999			XXXXXXXXXXXX						9999.99			9	99.99	99999.99		
9	9	9		999999	9	9	99	9999	999	9	9	9	99.99	99999.99	99.99	99999.99
999-9999-99999			XXXXXXXXXXXX						9999.99			9	99.99	99999.99		
999-9999-99999			XXXXXXXXXXXX						9999.99			9	99.99	99999.99		
9	9	9		999999	9	9	99	9999	999	9	9	9	99.99	99999.99	99.99	99999.99
999-9999-99999			XXXXXXXXXXXX						9999.99			9	99.99	99999.99		
.				.	.	.	.	.	.		.	.	.	.	.	.
.				.	.	.	.	.	.		.	.	.	.	.	.
.				.	.	.	.	.	.		.	.	.	.	.	.

T&T

EASY SCRIPT

190,– Ft

EPSON & MPS

COMMODORE 64

DELTEX

EPSON & MPS
T&T
EASY SCRIPT
COMMODORE 64
DELTEX
T&T
EASY SCRIPT
EPSON & MPS
COMMODORE 64
DELTEX
EPSON & MPS
T&T
EASY SCRIPT
COMMODORE 64
DELTEX
T&T
EASY SCRIPT
EPSON & MPS
COMMODORE 64
DELTEX
EPSON & MPS
T&T
EASY SCRIPT
COMMODORE 64
DELTEX